

Jesuit-Krauss-McCormick Library

BS2567 .C187

Bible. N.T. Gospels, Synoptic. GrMAIN

The first three Gospels in Greek / arran

3 9967 00117 1821

ACCESSION NUMBER

24873

SHELF NUMBER

BS 2567
C187

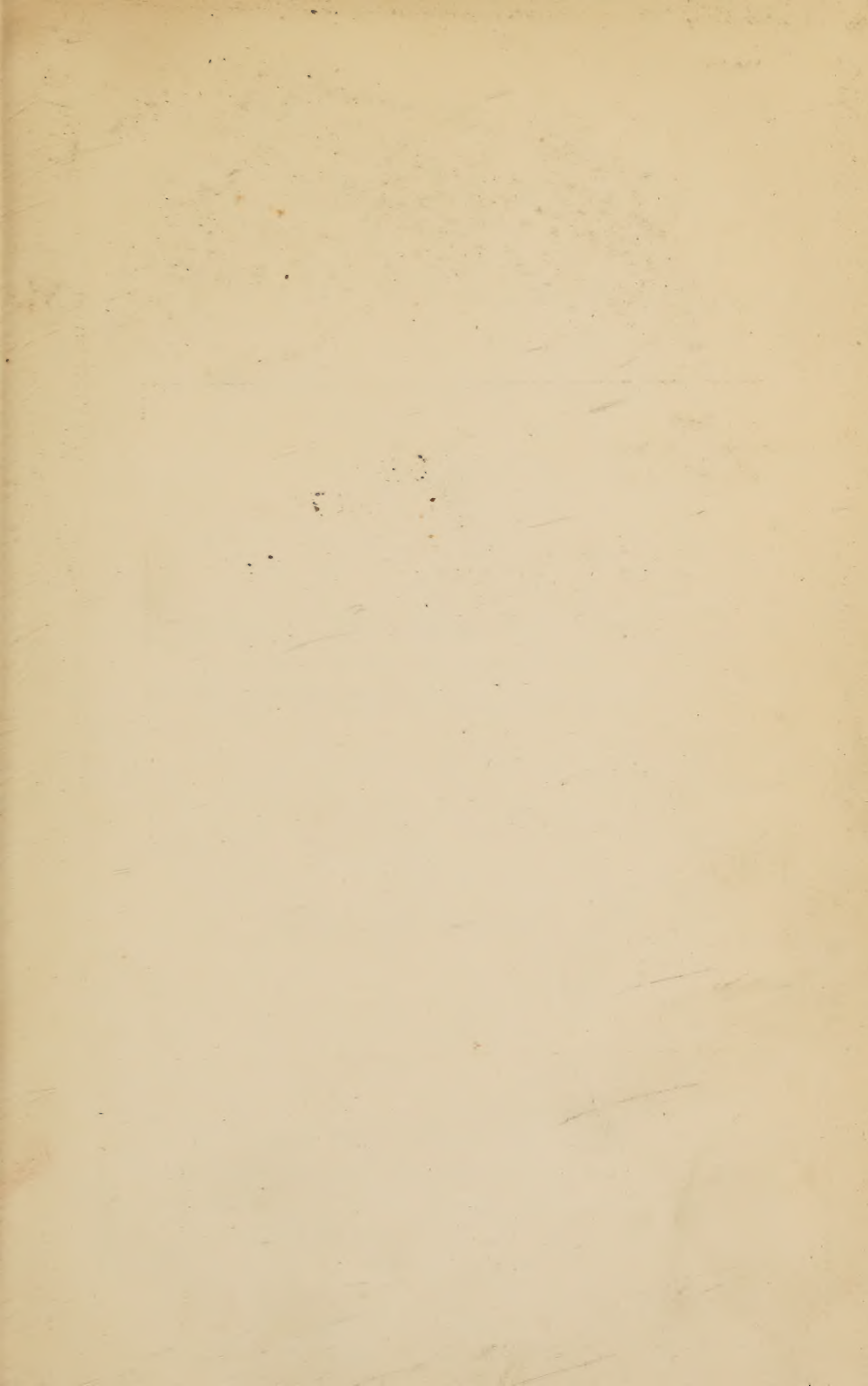
The Virginia Library
McCormick
Theological Seminary
of the
Presbyterian Church, Chicago.

From the

Henry McCormick

Fund.

RECEIVED

Bible. N. T. Gospels, Synoptic, Gree

THE
FIRST THREE GOSPELS
IN GREEK

ARRANGED IN PARALLEL COLUMNS

WITH
THE PUBLISHERS
COMPLIMENT

BY

COLIN CAMPBELL, M.A., D.D.

MINISTER OF THE PARISH OF DUNDEE,

FORMERLY SCHOLAR AND FELLOW OF GLASGOW UNIVERSITY; AUTHOR OF
"CRITICAL STUDIES IN ST. LUKE'S GOSPEL," ETC.

SECOND EDITION REVISED

WILLIAMS AND NORGATE

14 HENRIETTA STREET, COVENT GARDEN, LONDON

20 SOUTH FREDERICK STREET, EDINBURGH

AND 7 BROAD STREET, OXFORD

1899

[All Rights reserved]

WITH
THE PUBLISHERS
COMPLIMENT

22738

VIRGINIA LIBRARY
McCORMICK
THEOLOGICAL SEMINARY

BS
2567
C 187

PREFATORY NOTE.

THIS book has been thoroughly revised and re-arranged. Each of the Gospels here presented may be read continuously, by observing the headings. Where there are no brackets enclosing the title of the Gospel, the proper sequence will be found in the text below; where brackets occur, they signify either that the parallel passage in Matthew or Luke, or both, is the last which Mark has employed. The dashes in the columns indicate that no true parallel can be found in the Gospel in which they occur. Full indices are given.

The Text used is that of Tischendorf's 8th edition of his *Novum Testamentum Græce*.

A full discussion of Mark's relation to Matthew and Luke is reserved for a future volume.

C. C.

THE MANSE OF DUNDEE,
October 14, 1899.

Digitized by the Internet Archive
in 2024

CONTENTS OF SECTIONS.

SEC.	PAGE
1. Preface, ...	1
2. John is promised to Zacharias by the angel Gabriel, ...	1
3. Jesus is promised to Mary by the angel Gabriel, ...	2
4. Meeting of Elizabeth and Mary : Mary's Song, ...	3
5. Birth of John : His Father's Prophecy, ...	4
6. Growth and Development of John, ...	5
7. Genealogy of Joseph, Mary's husband [<i>cf.</i> § 25], ...	5
8. Jesus is promised to Joseph by an angel, ...	6
9. Birth of Jesus at Bethlehem : Census of Quirinius, ...	7
10. Visit of the Magi, ...	8
11. Visit of the Shepherds, ...	8
12. The Flight into Egypt, ...	9
13. The Slaughter of the Children in Bethlehem, ...	9
14. The Return from Egypt to Nazareth, ...	10
15. The Circumcision of Jesus, ...	10
16. Presentation of Jesus in the Temple : Prophecies of Simeon and Anna, ...	10
17. The Return to Nazareth, ...	11
18. Growth and Development of Jesus, ...	11
19. Jesus in the Temple at twelve years of age, ...	12
20. Further Growth and Development of Jesus, ...	12
21. John's Preaching and Baptism, ...	12
22. John announces the Coming of Jesus, ...	15
23. John is cast into Prison, ...	16
24. The Baptism of Jesus, ...	16
25. The Genealogy of Joseph [<i>cf.</i> § 7], ...	17
26. The Temptation in the Desert, ...	18
27. Jesus returns to Galilee, ...	20
28. Jesus leaves Nazareth and dwells in Capernaum, ...	20
29. The Call of Simon, Andrew, James, and John [<i>cf.</i> § 39], ...	21
30. Jesus continues His Work in Galilee : His Fame spreads throughout Syria, ...	21
31. His Discourse at Nazareth, and Rejection there [<i>cf.</i> § 90], ...	22

SEC.	PAGE
32. The Sermon on the Mount [<i>cf.</i> § 62],	23
33. Jesus teaches in the Capernaum Synagogue,	32
34. Effect of His Teaching,	33
35. Cure of a Demoniac in the Capernaum Synagogue,	33
36. Cure of Peter's Mother-in-law [<i>cf.</i> § 42],	33
37. Cure of many at Sunset [<i>cf.</i> § 43],	34
38. Jesus withdraws into the Desert, and continues His Work in Galilee,	35
39. The Miraculous Draught of Fishes: Call of Simon, James, and John [<i>cf.</i> § 29],	35
40. Cure of a Leper,	36
41. Cure of the Centurion's Servant at Capernaum [<i>cf.</i> § 63],	37
42. Cure of Peter's Mother-in-law [<i>cf.</i> § 36],	38
43. Cure of many at Sunset [<i>cf.</i> § 37],	38
44. Conditions of Discipleship [<i>cf.</i> § 113],	38
45. Jesus stills a Storm on the Lake [<i>cf.</i> § 87],	38
46. Cure of Demoniacs at Gadara [<i>cf.</i> § 88],	39
47. Cure of a Paralytic: First Signs of Opposition,	39
48. The Call of Levi or Matthew: The Feast given by him: Further Opposition of Scribes and Pharisees,	41
49. Parable of the Old Dispensation and the New,	43
50. Jesus raises the Daughter of Jairus, and heals the Woman with an issue for twelve years [<i>cf.</i> § 89],	44
51. Cure of Two Blind Men,	44
52. Cure of a Dumb Demoniac: Jesus accused of casting out Devils by the Prince of Devils [<i>cf.</i> §§ 68, 123],	44
53. Jesus continues His Work in Galilee: Has compassion on the People,	45
54. The Mission of the Twelve [<i>cf.</i> § 91],	45
55. John's Message to Jesus [<i>cf.</i> § 65],	47
56. The Testimony of Jesus concerning John [<i>cf.</i> § 66],	47
57. Jesus denounces the Cities [<i>cf.</i> § 116B],	48
58. The Mysteries of the Kingdom [<i>cf.</i> § 118],	49
59. The Disciples pluck ears of Corn on the Sabbath: Renewed Opposition to Jesus,	49
60. Jesus heals a withered Hand on the Sabbath: The Pharisees are filled with madness,	50
61. Further Progress of the Messianic Work: Selection of Twelve Apostles,	52
62. The Sermon on the Plain [<i>cf.</i> § 32],	54
63. Cure of the Centurion's Servant at Capernaum [<i>cf.</i> § 41],	56
64. Jesus raises the Widow's Son at Nain,	57
65. John's Message to Jesus [<i>cf.</i> § 55],	57
66. The Testimony of Jesus concerning John [<i>cf.</i> § 56],	58
67. Jesus and the Woman that was a Sinner at Simon the Pharisee's: Parable of the Two Debtors,	59
68. Cure of a Blind and Dumb Demoniac [<i>cf.</i> §§ 52, 123],	60

SEC.	PAGE
69. Jesus refutes the Accusations of the Pharisees: The Blasphemy against the Holy Spirit [<i>cf.</i> §§ 125, 130], ...	60
70. Certain Scribes and Pharisees desire a Sign [<i>cf.</i> § 101], ...	62
71. The Women that ministered to Jesus and the Twelve [<i>cf.</i> § 220], ...	64
72. The True Relationship [<i>cf.</i> § 77], ...	64
73. Parable of the Sower, ...	65
74. The Mysteries of the Kingdom, ...	66
75. Exposition of the Parable of the Sower, ...	67
76. The Light must not be quenched: The Law of Giving, ...	69
77. The True Relationship [<i>cf.</i> § 72], ...	70
78. Parable of the Tares and the Wheat, ...	70
79. " " Seed growing in Secret, ...	70
80. " " Mustard Seed [<i>cf.</i> § 142], ...	71
81. " " Leaven [<i>cf.</i> § 143], ...	71
82. The Custom of Jesus in addressing the People, ...	72
83. Exposition of the Parable of the Tares and the Wheat, ...	72
84. Parable of the Hidden Treasure, ...	72
85. " " Pearl of Great Price, ...	72
86. " " Draw-Net, ...	73
87. Jesus stills a Storm on the Lake [<i>cf.</i> § 45], ...	73
88. Cure of a Demoniac at Gadara [<i>cf.</i> § 46], ...	75
89. Jesus raises the twelve-year-old Daughter of Jairus, and heals the Woman with an issue for twelve years [<i>cf.</i> § 50], ...	78
90. Jesus teaches in the Synagogue at Home [<i>cf.</i> § 31], ...	82
91. The Mission of the Twelve [<i>cf.</i> § 54], ...	82
92. Death of John the Baptist, ...	83
93. Return of the Apostles: Five Thousand Men (besides Women and Children) Fed [<i>cf.</i> § 100], ...	85
94. Jesus walks on the Sea: Peter goes to meet Him, ...	88
95. Jesus cures many Sick in the Land of Gennesaret, ...	89
96. Discussion with Pharisees and Scribes on Washing of Hands and other Ceremonies, ...	90
97. Cure of Canaanitish (Syrophenician) Woman's Demoniac Daughter, ...	92
98. Cure of Divers Sick, ...	93
99. Cure of a Deaf Man with a Difficulty of Utterance [<i>cf.</i> §§ 103, 106], ...	94
100. Four Thousand Men (besides Women and Children) Fed [<i>cf.</i> § 93], ...	94
101. Pharisees (and Sadducees) desire a Sign [<i>cf.</i> §§ 70, 127, 138], ...	95
102. Warning against the Leaven of the Pharisees, and the Sadducees (and of Herod), ...	96
103. Jesus cures a Blind Man at Bethsaida [<i>cf.</i> § 99], ...	97
104. The Confession of Peter: First Announcement of the Passion, ...	97
105. Transfiguration of Jesus, ...	100
106. Cure of a Demoniac (and Deaf and Dumb) Boy [<i>cf.</i> § 99], ...	103
107. Second Announcement of the Passion, ...	106
108. The Piece of Tribute Money [<i>cf.</i> § 186], ...	106
109. Who is the Greatest (in the Kingdom of Heaven)? [<i>cf.</i> § 201], ...	107

SEC.	PAGE
110. Toleration, ...	108
111. The Doctrine of Offences, ...	108
112. An Inhospitable Samaritan Village spared, ...	110
113. Conditions of Discipleship: (A.) The Enthusiastic Disciple [cf. § 44], ...	110
114. (B.) The Preoccupied Disciple [cf. § 44], ...	110
115. (C.) The Halting Disciple [cf. Luke v. 27-29], ...	110
116. The Mission of the Seventy, ...	111
117. The Return of the Seventy, ...	111
118. The Mysteries of the Kingdom [cf. § 58], ...	112
119. The Lawyer's Question [cf. § 188]: Parable of the Good Samaritan, ...	112
120. Jesus entertained by Martha, ...	113
121. The Lord's Prayer [cf. § 32], ...	113
122. The Importunate Friend: Encouragement to Prayer, ...	114
123. Cure of a Dumb Demoniac [cf. §§ 52, 68], ...	114
124. Some desire a Sign [cf. § 101], ...	114
125. Jesus refutes their Accusations [cf. § 69], ...	114
126. The True Relationship [cf. § 217], ...	115
127. The only Sign given [cf. § 101], ...	115
128. The Light must not be quenched, ...	116
129. Jesus dines with a Pharisee: Accused of eating with Unwashed Hands, He denounces the Pharisees, ...	116
130. Hypocrisy shall be unveiled: The Blasphemy against the Holy Spirit [cf. § 69], ...	118
131. Quarrel about an Inheritance, ...	119
132. Parable of the Rich Fool, ...	120
133. Trust in God for Food and Clothing, ...	120
134. The Kingdom of God the True Treasure, ...	121
135. Parable of the Blessedness of Watchful Servants (A.) [cf. § 192 G.], ...	121
136. Doom of False and Ignorant Servants (B.) [cf. § 192 H.], ...	122
137. Division the First Result of the Teaching of Jesus [cf. § 54], ...	123
138. The Signs of the Times [cf. §§ 70, 101], ...	123
139. The supposed Judgment on Galilaeans, and People of Jerusalem, ...	124
140. Parable of the Barren Fig Tree [cf. § 180], ...	124
141. Loosing of a Woman, whom Satan had bound, on the Sabbath, ...	124
142. Parable of the Mustard Seed [cf. § 80], ...	125
143. " " Leaven [cf. § 81], ...	125
144. Are they few that be saved? Conditions of Admission to the Kingdom, ...	125
145. The Message of Jesus to Herod: Lament over Jerusalem [cf. § 190], ...	126
146. Jesus at Meat in a Pharisee's House: Cure of Dropsy on the Sabbath, ...	127
147. Parable against taking the Chief Seats at Feasts, ...	127
148. Exhortation to invite the Poor, ...	128
149. Parable of the Great Supper [cf. § 185], ...	128

SEC.	PAGE
150. Conditions of Discipleship : (A.) Jesus to be preferred to Kindred. (B.) The Cross to be borne [<i>cf.</i> § 54], ... (C.) The Cost to be counted : The Improvident Builder : The Improvident King, ... (D.) All Possessions to be renounced, ... (E.) The Spirit of Sacrifice to be maintained, ...	129 129 130 130 130
151. Parable of the Lost Sheep (One of a Hundred), ...	130
152. " " Lost Drachma (One of Ten), ...	131
153. " " Lost Son (One of Two), ...	131
154. " " Unjust Steward, ...	133
155. Jesus rebukes the Money-loving Pharisees, ...	133
156. Pronouncement on Divorce [<i>cf.</i> § 166], ...	134
157. Parable of the Rich Man and Lazarus, ...	134
158. Consideration for the Weak and the Erring : The Law of Supplication and of Forgiveness (A.), ...	135
159. Parable of the Unforgiving Servant (B.), ...	136
160. The Power of Faith, ...	137
161. Thanks not given for Duty done, ...	137
162. The Grateful Samaritan Leper, ...	137
163. "The Kingdom of God is within (among) you" : The Days of the Son of Man, ...	137
164. Parable of the Unjust Judge, ...	138
165. " " Pharisee and the Publican, ...	139
166. Discourse on Divorce [<i>cf.</i> § 156], ...	139
167. Jesus receives Little Children, ...	141
168. The Rich Young Man (Ruler), ...	142
169. Hard for the Rich to enter the Kingdom, ...	143
170. Peter's Question about Rewards : (A.) General Answer of Jesus, ...	144
171. (B.) Specific Answer : Parable of the Labourers in the Vineyard, ...	145
172. Third Announcement of the Passion, on the Way to Jerusalem, ...	146
173. Request of (the Mother of) Zebedee's Sons : Spiritual Exaltation not an Arbitrary Reward, ...	147
174. Healing of (Two Men) (One Man) Blind near Jericho, ...	148
175. Jesus and Zacchæus, ...	149
176. Parable of the Pounds [<i>cf.</i> § 192 J.], ...	150
177. Jesus enters Jerusalem in Triumph, ...	151
178. Certain Pharisees remonstrate, ...	153
179. Cleansing of the Temple, and Healing of Blind and Lame [<i>cf.</i> § 181], ...	153
180. The Unfruitful Fig Tree Cursed [<i>cf.</i> § 140], ...	154
181. Cleansing of the Temple [<i>cf.</i> 179] : The Chief Priests and Scribes seek to kill Jesus, ...	155
182. Conversation about the Fig Tree, ...	156
183. Discussion on the Authority of Jesus, ...	157
184. Parables spoken against the Nation : (A.) The Two Sons sent into the Vineyard, ... (B.) The Wicked Husbandmen, ...	158 158

SEC.	PAGE
185. (C.) Parable of the Royal Marriage Feast [<i>cf.</i> § 149],	161
186. Plotting against Jesus: Discussion with Pharisees and Herodians about paying Tribute [<i>cf.</i> § 108],	162
187. Discussion with Sadducees on Marriage and the Resurrection,	163
188. The Sadducees silenced, a Pharisee Lawyer asks, "Which is the Great Commandment in the Law?" [<i>cf.</i> § 119],	165
189. Jesus in turn questions the Pharisees about the Davidic Messiah,	166
190. Jesus denounces both Scribes and Pharisees,	167
191. Jesus praises the Widow's Gift,	170
192. Eschatological Discourse of Jesus: (A.) Destruction of the Temple,	170
(B.) Signs of the Parousia: The Beginning of Woes,	171
(C.) More Signs: The Catastrophe in Judæa,	174
(D.) Portents in the Heavens and the Earth: the Coming of the Son of Man,	176
(E.) The Signs are certain: Parable of the Fig Tree putting forth its Leaves,	177
(F.) Day and Hour known to the Father only: Necessity for Watching,	177
(G.) The Blessedness of Watchful Servants [<i>cf.</i> § 135],	178
(H.) The Doom of Wicked Servants [<i>cf.</i> § 136],	179
(I.) Parable of the Ten Virgins,	179
(J.) Parable of the Talents [<i>cf.</i> § 176],	180
(K.) The Last Judgment,	181
193. Jesus teaches every day in the Temple, and spends every night on the Mount of Olives,	182
194. Fourth Announcement of the Passion,	182
195. The Chief Priests and the Elders (Scribes) plot for the Murder of Jesus,	183
196. The Anointing of Jesus at Bethany [<i>cf.</i> § 67],	183
197. Covenant between Judas Iscariot and the Chief Priests (and Captains),	184
198. Preparation for the Paschal Supper,	184
199. The Paschal Supper: Announcement of the Betrayal,	186
200. The Institution of the Lord's Supper,	187
201. "Who is the Greatest"? [<i>cf.</i> § 109],	188
202. Jesus forewarns Peter of his Faithlessness: "The Sheep shall be scattered,"	188
203. Jesus forewarns the Twelve of Danger,	189
204. Jesus withdraws to the Mount of Olives: The Agony in Gethsemane,	190
205. The Betrayal of Jesus: All His Disciples forsake him,	192
206. Jesus seized and taken before Caiaphas: A young man follows Him for a while,	194
207. Jesus condemned by the Sanhedrim: The Fall of Peter,	194
208. Jesus taken before Pilate,	199
209. Remorse and Suicide of Judas,	199
210. Jesus accused before Pilate,	200

CONTENTS OF SECTIONS.

xi

SEC.	PAGE
211. Pilate sends Jesus, being a Galilean, to Herod, who arrays Him in mock apparel, ...	201
212. Jesus, sent back to Pilate, is again declared to be not worthy of death, ...	201
213. A Prisoner must be delivered at the Feast : Barabbas, instead of Jesus, chosen by the Mob, ...	202
214. Pilate a third time declares Jesus innocent, but delivers Him to be crucified, ...	203
215. Jesus, arrayed in mock purple, is led away to be crucified, ...	204
216. Simon the Cyrenian [<i>cf.</i> § 104. Mark xvi. 24], ...	205
217. The Weeping Daughters of Jerusalem [<i>cf.</i> § 126], ...	205
218. Crucifixion and Death of Jesus, ...	205
219. Extraordinary Portents : The Centurion's Testimony, ...	209
220. The Spectators and the Attendant Women, ...	209
221. Burial of Jesus by Joseph of Arimathæa, ...	210
222. A Guard set over the Tomb, and the Stone sealed, ...	212
223. The Stone rolled away : "He is Risen,"	212
224. The Return of the Women from the Tomb, ...	214
225. Jesus appears to Mary Magdalene (and Mary the Mother of James), ...	215
226. The Treachery of the Guards, ...	215
227. Jesus appears to Two Disciples at Emmaus, and eats with them, ...	215
228. Jesus appears to the Eleven at Jerusalem, and eats with them, ...	217
229. Jesus appears to the Eleven in Galilee, ...	217
230. The Farewell Commands of Jesus, ...	218
231. The Ascension of Jesus, ...	218

TABLE

SHOWING THE ORDER IN MATTHEW AND LUKE
WHICH MARK FOLLOWED.

MATTHEW.	LUKE.	MARK.
I. 1		I. 1
3 ^a ; XI. 10	III. 4 ^a ; VII. 27	2
3 ^b	4 ^b	3
	3	4
5, 6		5
III. 4		6
1, 11	16	7, 8
13-17	21, 22	9-11
IV. 1, 2 ^a	IV. 1, 2 ^a	12, 13 ^a
—	—	13 ^b
11 ^b		13 ^c
12	14 ^a	14 ^a
17 ^a		14 ^b
17 ^b		15
18-22		16-20
	31	21
28 ^a , 29	32	22
	33-37	23-28
	38, 39	29-31
	40, 41	32-34
	42-44	35-39
VIII. 2-4	V. 12 ^b -14	40-44
	15, 16	45
IX. 1 ^b	17	II. 1
VIII. 18, 34		2
IX. 2-8	18-26	3-12
9-15	27-35	13-20
16, 17 ^a	36, 37	21, 22
XII. 1-8	VI. 1-5	23-28
9-14	6-11	III. 1-6
15, 16		7-12
	12 ^b -16	13-19 ^a
	36	19 ^b
—	—	20, 21
24-32		22-29

MATTHEW.	LUKE.	MARK.
XI. 18		III. 30
XII. 46-50		31-35
XIII. 1		IV. 1 ^a
2	VIII. 4 ^a	1 ^b
3-9	4 ^b -8	2-9
10, 11	9, 10 ^a	10, 11
13 ^b	10 ^b	12 ^a
15 ^b		12 ^b
16, 17, 19 ^b -23	11-15	13-20
	16-18	21-25
[24-30]		26-29
31, 32		30-32
34, 36		33, 34
	22-25	35-41
	26-39	V. 1-20
	40-56	21-43
53-58		VI. 1-6
	IX. 1-6	7-13
XIV. 1, 2	7	14
3	8, 9	15, 16
4-12		17
13-21		18-29
22-33	10-17	30-44
34-36		45-52
XV. 1-9		53-56
10-20		VII. 1-13
21-28		14-23
29		24-30
—	—	31
32-39		32-37
XVI. 1-4		VIII. 1-10
5-10		11-13
—	—	14-21
13-16	18, 19	22-26
20, 21	21, 22	27, 29
22, 23		30, 31
24-28	23-27	32, 33
XVII. 1-3	28-30	34-IX.: 1
4-9	33-36 ^a	IX. 2-4
	36 ^b	5-9
		10
10-12		11-13
14-20	37-43 ^a	14-29
22, 23	43 ^b -44	30, 31
	45	32
24		33 ^a
XVIII. 1-5	46-48	33 ^b -37
	49-50	38-40
[X. 42]		41

MATTHEW.	LUKE.	MARK.
XVIII. 6-9		42-48
	[XII. : 49]	49
	34	50 ^a
	—	50 ^b
XIX. 1-11		X. 1-12
13-15 ^a	XVIII. 15-17	13-16
15 ^b -22	18-23	17-22
23-26	24-27	23-27
27-29		28-30
30		31
XX. 17-19	31-33	32-34
20-28		35-45
29-33	35-43	46-52
XXI. 1-10	XIX. 29-38	XI. 1-11 ^a
12-17		11 ^b , 11 ^c
18, 19		12-14
	45, 46	15-17
	47 ^b , 48	18, 19
20-22		20-25
23-27	XX. 1-8	27-33
	9 ^a	XII. 1 ^a
33-46	9 ^b -19	1 ^b -12 ^a
XXII. 15-22	20-26	12 ^b -17
23-33	27-40	18-27
34-40		28-31
—	—	32-34 ^a
	40	34 ^b
41-45	41-44	35-37 ^a
XXIII. 1	45	37 ^b -38 ^a
	46	38 ^b -39
	47	40
	XXI. 1-4	41-44
XXIV. 1, 2	5, 6	XIII. 1, 2
3-14	7-19	3-13
15-25	20-24	14-23
29-31	25-28	24-27
32-35	20-33	28-31
36	34-36	32-33 ^a
42		33 ^b
XXV. 14, 15		34
[See p. 181]		35-37
XXVI. 3-5	XXII. 1, 2	XIV. 1, 2
6-13	3-6	3-9
14-16		10, 11
17-19	7-13	12-16
20-24	14-18	17-21
26-30	19-23	22-26
31, 32		27, 28
33, 34	33, 34	29-31

MATTHEW.	LUKE.	MARK.
XXVI. 36-46	39-46	32-42
47-56	47-53	43-50
—	—	51, 52
57 ^a	54 ^a	53
58	54 ^b -55	54
59-63		55-61
64-75	67-71	62-72
XXVII. 1, 2	XXIII. 1	XV. 1
11 ^b -14	3	2-5
15-20	18, 19	6-11
22-26	20-25	12-15
27-31		16-20
32	26 ^b	21
33-35	33 ^a	22-25
37-44	38	26-32
45-50	44-46	33-37
51-54	47	38, 39
55, 56	48, 49	40, 41
57-61	50-55	42-47
XXVIII. 1-6	XXIV. 1-6	XVI. 1-6
7		7
8	9	8
9, 10		9-11
	13-15	12
	29, 30	13
	36-39	14
18-19		15
—	—	16-18
	51-53	19, 20

CORRIGENDA.

Page 37	Line 3 from bottom, insert 13		
„ 39	Ver. 31, <i>οἱ</i> instead of <i>δι</i>		
„ 39	„ 1 ^b , delete stop		
„ 84	In Matt. col., line 24, insert 5		
„ 97	„ Mark „ „ 8 from bottom, insert	29	
„ 97	„ Luke „ „ 8 „ „	20	
„ 100	„ Mark „ „ 5 „ „	3	
„ 103	„ „ „ „ 11 „ „	17	
„ 105	„ „ „ „ 8 „ „	29	
„ 106	„ „ „ „ 9 from top, „	31	
„ 107	„ Luke „ „ 16 from bottom, „	48	
„ 109	„ Mark „ „ 8 „ „	48	
„ 144	„ Matt. „ „ 16 from top, „	26	
„ 144	„ Mark „ „ 16 „ „	27	
„ 144	„ Luke „ „ 18 „ „	27	
„ 148	„ Matt. „ „ 15 from bottom, „	30	
„ 162	„ „ „ „ 3 „ „	17	
„ 166	„ „ „ „ 12 from top, „	40	
„ 171	„ Luke „ „ 9 „ „	6	
„ 175	„ Mark „ ver. 20, ἐκολόβωσεν should be ἐκολοβώσεν		
„ 189	„ Matt. „ line 34 from top, insert 35		
„ 198	„ Mark „ ver. 72, add καὶ εὐθὺς		
„ 214	„ „ „ „ 7, delete * at ἐψέσθε		

THE FIRST THREE GOSPELS,

IN GREEK.

§ 1. Preface.

[MATT.]

[MARK.]

LUKE I.

—

—

1 Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων

—

—

2 ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε καμοὶ παρηκολουθήκῃσι πάνσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι

—

—

3 γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

—

—

§ 2. John is promised to Zacharias by the angel Gabriel.

—

—

5 Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά, καὶ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς

—

—

6 Ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν τοῦ κυρίου

—

—

7 ἀμεμπτοι. καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν ἡ Ἐλισάβετ στείρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

—

—

8 ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεῦναι αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ,

—

—

9 κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου,

—

—

10 καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἑστὼς ἐκ δεξιῶν

—

—

12 τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν

—

—

- 13 ἐπ' αὐτόν. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος·
 14 Ἰωάννην· καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγα-
 15 λίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ
 16 χαρήσονται. ἔσται γάρ μέγας ἐνώπιον
 17 κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίνει, καὶ
 18 πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἐτι ἐκ κοιλίας
 19 μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ
 20 ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν· καὶ
 21 αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύ-
 22 ματι καὶ δυνάμει· Ἡλεία, ἐπιστρέψαι καρδίας
 23 πατέρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει
 24 δικαίων, ἐτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασ-
 25 μένον. καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγ-
 26 γελον· κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ
 27 εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα
 28 ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
 29 ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ ὁ
 30 παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεσ-
 31 τάλην λαλῆσαι πρὸς σέ καὶ εὐαγγελίσασθαί
 32 σοι ταῦτα· καὶ ἰδοὺ ἔση σιωπῶν καὶ μὴ
 33 δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἥς ἡμέρας γένηται
 34 ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις
 35 μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν
 36 αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχα-
 37 ρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν
 38 ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆ-
 39σαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν
 40 ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων
 41 αὐτοῖς, καὶ διέμενεν κωφός. καὶ ἐγένετο
 42 ὥς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας
 43 αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μετὰ
 44 δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ
 45 ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας
 46 πέντε, λέγουσα ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν
 47 κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπέειδεν ἀφελεῖν ὄνειδος
 48 μου ἐν ἀνθρώποις.

§ 3. *Jesus is promised to Mary by the angel Gabriel.*

- 26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος
 27 Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλι-
 28 λαίας ἥ ὄνομα Ναζαρέθ, πρὸς παρθένον
 29 ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ
 30 οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου
 31 Μαρίας. καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγ-
 32 γελος εἶπεν· χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ κύριος

μετὰ σοῦ. ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη,
καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς
30 οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ μὴ
φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ
31 θεῷ. καὶ ἰδοὺ συλλήμῃ ἐν γαστρὶ καὶ
τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ
32 Ἰησοῦν· οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου
κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς
33 τὸν θρόνον Δαυεὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ
βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς
αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται
34 τέλος. εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον·
πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;
35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· πνεῦ-
μα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις
ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώ-
36 μενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. καὶ ἰδοὺ
Ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς σου καὶ αὐτὴ συνειλη-
φύα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν
37 ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα· ὅτι
οὐκ ἀδυνατήσκει παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥῆμα.
38 εἶπεν δὲ Μαριάμ· ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου·
γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπήλ-
θεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

§ 4. Meeting of Elizabeth and Mary: Mary's Song.

39 Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύ-
ταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπουδῆς
40 εἰς πόλιν Ἰούδα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον
Ζαχαρίου καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ.
41 καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς
Μαρίας ἡ Ἐλισάβετ, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος
ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος
42 ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ, καὶ ἀνεφώνησεν κραυγῇ
μεγάλῃ καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναι-
ξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας
43 σου. καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ
44 τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένε-
το ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά
μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος
45 ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. καὶ μακαρία ἡ πιστείν-
σασα ὅτι ἔσται τελεώσις τοῖς λελαλημένοις
46 αὐτῇ παρὰ κυρίου. καὶ εἶπεν Μαριάμ·
47 μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον, καὶ ἡγαλ-
λίασεν τὸ πνεῦμα μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρι
48 μου, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς
δούλης αὐτοῦ. ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακα-
49 ριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί, ὅτι ἐποίησέν

—	—	50	μοι μεγάλα ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ
—	—	51	γενεὰς τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. ἐποίησεν
—	—	52	κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν
—	—	53	ὑπερηφάνους διανοία καρδίας αὐτῶν· καθεύ-
—	—	54	λεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσεν
—	—	55	ταπεινοὺς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ
—	—	56	πλουτοῦντας ἐξάπέστειλεν κενούς. ἀντελά-
—	—		βετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι
—	—		ἐλέους, καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας
—	—		ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ
—	—		εἰς τὸν αἰῶνα.
—	—		Ἐμεινεν δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας
—	—		τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

§ 5. Birth of John: His Father's Prophecy.

—	—	57	Τῇ δὲ Ἑλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ
—	—	58	τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. καὶ
—	—		ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς
—	—	59	ὅτι ἐμεγάλυνεν κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ'
—	—		αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. καὶ ἐγένετο
—	—		ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ
—	—	60	παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ
—	—		πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ
—	—	61	μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν· οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται
—	—		Ἰωάννης. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτήν ὅτι οὐδεὶς
—	—	62	ἐστὶν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ
—	—		ὀνόματι τούτῳ. ἐνένειον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ
—	—	63	τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. καὶ αἰτήσας
—	—		πινακίδιον ἔγραψεν λέγων· Ἰωάννης ἐστὶν
—	—		τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες.
—	—	64	ἀνεψύχθῃ δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ
—	—		ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν
—	—	65	θεόν. καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς
—	—		περιοικοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὄρεινῃ
—	—		τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα
—	—	66	ταῦτα, καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν
—	—		τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· τί ἄρα τὸ παιδίον
—	—		τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεὶρ κυρίου ἦν μετ'
—	—	67	αὐτοῦ. καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη
—	—		πνεύματος ἁγίου καὶ ἐπροφῆτευσεν λέγων·
—	—	68	εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι
—	—		ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ
—	—	69	αὐτοῦ, καὶ ἤγειρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν
—	—	70	οἴκῳ Δαυεὶδ παιδὸς αὐτοῦ, καθὼς ἐλάλησεν
—	—		διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ' αἰῶνος προ-
—	—	71	φητῶν αὐτοῦ, σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ
—	—		ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς,

—	—	72 ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ
—	—	73 μνησθῆναι διαθήκης ἀγίας αὐτοῦ, ὅρκον δὲ
—	—	ᾧμοσεν πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν,
—	—	74 τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν
—	—	75 ῥυσθέντας λατρεύειν αὐτῷ, ἐν ὁσιότητι καὶ
—	—	δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας
—	—	76 ἡμῶν. καὶ σὺ δὲ παιδίον προφήτης ὑψίστου
—	—	κληθήσῃ. προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου
—	—	77 κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ, τοῦ δοῦναι
—	—	γνώσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει
—	—	78 ἁμαρτιῶν αὐτῶν διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ
—	—	ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ
—	—	79 ὑψους ἐπιφάναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ
		θανάτου καθημένοις, τοῦ κατενθῆναι τοὺς
		πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

§ 6. *Growth and Development of John.*

—	—	80 Τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο
		πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας
		ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

§ 7. *Genealogy of Joseph, Mary's husband* [cf. § 25].

I.

I.

1 Βίβλος γενέσεως	1 Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου	[Cf. iii.
Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεὶδ υἱοῦ	Ἰησοῦ Χριστοῦ*	23-38.]
Ἀβραάμ.	—	—
2 Ἀβραὰμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ,	—	—
Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ,	—	—
Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν	—	—
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ,	—	—
3 Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς καὶ	—	—
τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ,	—	—
Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρῶμ,	—	—
Ἑσρῶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ,	—	—
4 Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ,	—	—
Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασ-	—	—
σών,	—	—
Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών,	—	—
5 Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοὲς	—	—
ἐκ τῆς Ραχάβ,	—	—
Βοὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβὴδ ἐκ τῆς	—	—
Ρούθ, Ἰωβὴδ δὲ ἐγέννησεν τὸν	—	—
Ἰεσσαί,	—	—

* The Revisers' Text adds υἱοῦ τοῦ θεοῦ, which may be contrasted with Matthew's υἱοῦ Δαυεὶδ.

- 6 Ἰεσοῖ δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυεὶδ τὸν βασιλέα. Δαυεὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου,
 7 Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ, Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ,
 8 Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζείαν,
 9 Ὀζείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ, Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχαζ, Ἀχαζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν,
 10 Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμὼς, Ἀμὼς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσειάν,
 11 Ἰωσειάς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος.
 12 μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ,
 13 Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιοὺδ, Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακείμ, Ἐλιακείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ,
 14 Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχείμ, Ἀχείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιοὺδ,
 15 Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Μαθθάν, Μαθθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ,
 16 Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός.
 17 πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαυεὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυεὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες

§ 8. Jesus is promised to Joseph by an angel.

- 18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὗρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.

- 19 Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ
θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα
20 ἀπολῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμη-
θέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη
αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαυεὶδ, μὴ φο-
βηθῆς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά
σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος
21 ἔστιν ἁγίου. τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις
τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει
τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.
22 τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ
ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου
23 λέγοντος· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει,
καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα
αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἔστιν μεθερμηνευσ-
24 μενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. ἐγερθεὶς δὲ Ἰωσήφ
ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν
αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου, καὶ παρέλαβεν τὴν
25 γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν
ἕως οὗ ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα
αὐτοῦ Ἰησοῦν.

§ 9. Birth of Jesus at Bethlehem: Census of Quirinius.

II.

II.

—	—	1 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐ- γουστοῦ ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν
—	—	2 οἰκουμένην. αὕτη ἀπογραφὴ ἐγένετο πρώτη ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρη-
—	—	3 νίου. καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογρά- φεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν.
—	—	4 ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλι- λαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέθ εἰς τὴν
—	—	5 καὶ πατριᾶς Δαυεὶδ, ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ
—	—	6 οὔσῃ ἐγκύῳ. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλησθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ
1 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεν-	—	7 τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.
νηθέντος ἐν Βηθλε- ἐμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ Βασιλέως,		

§ 10. *Visit of the Magi.*

- ιδὸν μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρέγένοντο εἰς
 2 Ἱεροσόλυμα λέγοντες· ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς
 βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ
 τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν
 3 προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς
 Ἡρώδης ἑταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα
 4 μετ' αὐτοῦ, καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς
 ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυν-
 θάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γενᾶται.
 5 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας·
 οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου.
 6 καὶ σὺ Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη
 εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ γὰρ
 7 λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. τότε Ἡρώδης λάθρα
 καλέτας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν
 8 τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, καὶ
 πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν· πορευ-
 θέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου·
 ἐπὰν δὲ εὑρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καγὼ
 9 ἔλθων προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες
 τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ
 ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν
 αὐτοὺς ἕως ἔλθων ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν
 10 τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν
 11 χαρὰν μεγάλην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες εἰς
 τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας
 τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσε-
 κύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαν-
 ροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν
 12 καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. καὶ χρηματισ-
 θέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς
 Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς
 τὴν χώραν αὐτῶν.

§ 11. *Visit of the Shepherds.*

—	—	8	Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς
—	—	9	τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν· καὶ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτοὺς, καὶ ἐφοβήθησαν
—	—	10	φόβον μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἐστὶ παντὶ τῷ λαῷ,
—	—	11	ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὃς ἐστὶν

—	—	12	Χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαυεὶδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον, εὐρήσετε βρέφος		
—	—	13	ἐσπαργανωμένον ἐν φάτνῃ. καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιάς οὐρανοῦ αἰνοῦντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων·		
—	—	14	δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν		
—	—	15	ἀνθρώποις εὐδοκίας. καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους· διέλωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἰδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός· ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.		
—	—	16	Καὶ ἦλθαν σπεύσαντες, καὶ ἀνεύραν τὴν τε Μαριάμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος		
—	—	17	κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ· ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς		
—	—	18	περὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων		
—	—	19	ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς· ἡ δὲ Μαρία πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συνβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ ἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.		

§ 12. *The Flight into Egypt.*

II.

- 13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεύγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης
- 14 ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὃ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτός, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

§ 13. *The Slaughter of the Children in Bethlehem.*

- 16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνείλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετούς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγον-

18 τος· φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, κλαυθμὸς
καὶ ὀδυρμὸς πολλός, Ῥαχὴλ κλαίονσα τὰ
τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι,
ὅτι οὐκ εἰσίν.

§ 14. *The Return from Egypt to Nazareth.*

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοὺ ἄγγε-
λος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν
20 Αἰγύπτῳ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ
παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου
εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦν-
21 τες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς
παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ,
22 καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. ἀκούσας
δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας
ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου, ἐφοβήθη
ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ

§ 15. *The Circumcision of Jesus.*

21 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περι-
τεμῖν αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ
Ἰησοῦς, τὸ κληθῆν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ
τοῦ συλλημφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

§ 16. *Presentation of Jesus in the Temple; Prophecies of Simeon and Anna.*

22 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ κα-
θαρισμού αὐτῶν, κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως,
ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα παρα-
23 στήσαι τῷ κυρίῳ καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ
κυρίου ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοίγον μήτραν
24 ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται, καὶ τοῦ δοῦναι
θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ κυρίου,
ζεύγος τρυγόνων ἢ δύο νοσσοὺς περιστερῶν.
25 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὃς
ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος
δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παρά-
κλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον
26 ἐπ' αὐτόν· καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον
ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν
θάνατον πρὶν ἢ ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίου·
27 καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν·
καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον
Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθις-
28 μένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς

—	—	29	ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν· νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλον σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥήμά σου
—	—	30	ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ
—	—	31	σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον
—	—	32	πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν
—	—	33	καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ. καὶ ἦν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.
—	—	34	καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον.
—	—	35	καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.
—	—	36	Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουὴλ, ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἑτη
—	—	37	ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, καὶ αὕτη χήρα ἕως ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστεύσας καὶ δεήσασα
—	—	38	λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. καὶ αὕτη τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνωμολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλὴμ.

§ 17. *The Return to Nazareth.*

23 εἰς τὰ ^{ἀνεχώρησαν} μέρη τῆς Γαλιλαίας. καὶ ἔλθων κατήκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέθ. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

— 39 Καὶ ὡς ἐτέλεσαν πάντα κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν
— εἰς πόλιν
ἐαυτῶν
Ναζαρέθ.

§ 18. *Growth and Development of Jesus.*

— 40 τὸ δὲ παιδίον ἡᾶνεν καὶ ἐκραταιοῦτο πληρούμενον σοφίας, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

§ 19. *Jesus in the Temple at twelve years of age.*

—	—	41	Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος
—	—	42	εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. καὶ
—	—	43	ὅτε ἐγένετο ἑτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων
—	—	44	αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειω-
—	—	45	σάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν
—	—	46	αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱε-
—	—	47	ρουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ.
—	—	48	νομίσαντες δὲ αὐτὸν εἶναι ἐν τῇ συνδιᾷ
—	—	49	ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν
—	—	50	τοῖς συγγενέσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, καὶ μὴ
—	—	51	εὑρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναζη-
—	—	52	τοῦντες αὐτόν. καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας
—	—	53	τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον
—	—	54	ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα
—	—	55	αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς· ἐξίσταντο
—	—	56	δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει
—	—	57	καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες
—	—	58	αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν
—	—	59	ἡ μήτηρ αὐτοῦ· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν
—	—	60	οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ὁδυν-
—	—	61	όμενοι ἐζητοῦμέν σε. καὶ εἶπεν πρὸς
—	—	62	αὐτούς· τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι
—	—	63	ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με; καὶ
—	—	64	αὐτοὶ οὐ συνήκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν
—	—	65	αὐτοῖς.. καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν
—	—	66	εἰς Ναζαρέθ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς.
—	—	67	καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα
—	—	68	ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

§ 20. *Further Growth and Development of Jesus.*

—	—	52	Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν ἐν τῇ σοφίᾳ καὶ
—	—	53	ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

§ 21. *John's Preaching and Baptism.*

III.

1 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις
ἐκείναις

III.

1 Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαί-
δεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας
Τιβερίου Καίσαρος,
ἡγεμονεύοντος Πον-
τίου Πειλάτου τῆς
Ἰουδαίας, καὶ τε-
τραρχοῦντος τῆς
Γαλιλαίας Ἡρώδου,
Φιλίππου δὲ τοῦ

—
 παραγίνεται Ἰωάννης
 ὁ βαπτιστῆς
 κηρύσσων
 ἐν τῇ ἐρήμῳ
 τῆς Ἰουδαίας
 2 λέγων μετανοεῖτε·
 ἤγγικεν γὰρ ἡ βασι-
 λεία τῶν οὐρανῶν.

3 οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ
 ῥηθεις

διὰ Ἡσαίου
 τοῦ προφήτου λεγον-
 τος.
 [Cf. xi. 10.]

φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ
 ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε
 τὴν ὁδὸν κυρίου,
 εὐθείας ποιεῖτε τὰς
 τρίβους αὐτοῦ.

2 καθὼς γέγραπται ἐν

τῷ Ἡσαίου
 τῷ προφήτῃ·
 ἰδοὺ ἐγὼ ἀπο-
 στέλλω τὸν ἄγγελόν
 μου πρὸ προσώπου
 σου, ὃς κατασκευ-
 ᾶσει τὴν ὁδὸν σου.

3 φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ
 ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε
 τὴν ὁδὸν κυρίου,
 εὐθείας ποιεῖτε τὰς
 τρίβους αὐτοῦ.

4 ἐγένετο Ἰωάννης
 ὁ βαπτίζων
 ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ

ἀδελφοῦ αὐτοῦ τε-
 τρααρχούντος τῆς
 Ἰουδαίας καὶ Τρα-
 χωνίτιδος χώρας, καὶ
 Λυσανίου τῆς Ἀβιλη-
 νης τετρααρχούντος,
 2 ἐπὶ ἀρχιερέως Ἀννα
 καὶ Καϊάφα, ἐγένετο
 ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάν-
 νην τὸν Ζαχαρίου
 υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ,
 3 καὶ ἦλθεν

εἰς πᾶσαν τὴν περί-
 χωρον τοῦ Ἰορδάνου
 κηρύσσων

βάπτισμα μετανοίας
 εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

4 ὡς γέγραπται ἐν
 βίβλῳ λόγων
 Ἡσαίου
 τοῦ προφήτου·

[Cf. vii. 27.]

φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ
 ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε
 τὴν ὁδὸν κυρίου,
 εὐθείας ποιεῖτε τὰς
 τρίβους αὐτοῦ·

5 πᾶσα φάραγξ πλη-
 ρώθησεται καὶ πᾶν
 ὄρος καὶ βουνὸς
 ταπεινωθήσεται, καὶ
 ἔσται τὰ σκολιά εἰς
 εὐθείας καὶ αἱ τρα-
 χεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας,
 6 καὶ ὅψεται πᾶσα
 σὰρξ τὸ σωτήριον
 τοῦ θεοῦ.

[Cf. iii. 3.]

4 αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης
ἔιχεν τὸ ἔνδυμα
αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν
καμήλου καὶ ζώνην
δερματίνην περὶ τὴν
ὀσφύν αὐτοῦ· ἡ δὲ
τροφὴ ἦν αὐτοῦ
ἀκρίδες καὶ μέλι
ἄγριον.

5 τότε ἐξεπορεύετο πρὸς
αὐτὸν Ἱεροσόλυμα
καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία
καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος

6 καὶ ἐβαπ-
τιζοῖτο
ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποτα-
μῷ ὑπ' αὐτοῦ ἑξα-
μολογούμενοι τὰς
ἁμαρτίας αὐτῶν.

[Cf. iii. 4.]

7 ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν
Φαρισαίων καὶ Σαδ-
δουκαίων ἐρχομένους
ἐπὶ τὸ βάπτισμα
εἶπεν αὐτοῖς· γεννή-
ματα ἐχιδνῶν, τίς
ὑπέδειξεν ὑμῖν φυ-
γεῖν ἀπὸ τῆς μελ-

8 λούσης ὀργῆς; ποιή-
σατε οὖν καρπὸν
ἄξιον τῆς μετανοίας,

9 καὶ μὴ δόξετε λέγειν
ἐν ἑαυτοῖς· πατέρα
ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ·
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύ-
ναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν
λίθων τούτων ἐγείρει
τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

κηρύσσω
βάπτισμα μετανοίας
εἰς ἁφεςιν ἁμαρτιῶν.

[Cf. i. 6.]

5 καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς
αὐτὸν

πᾶσα ἡ Ἰουδαία
χώρα

καὶ οἱ Ἱεροσόλυμοι
πάντες, καὶ ἐβαπ-
τίζοντο ὑπ' αὐτοῦ
ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποτα-
μῷ ἑξαμολογού-
μενοι τὰς ἁμαρ-
τίας αὐτῶν.

6 καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης
ἐνδεδυμένος
τρίχας καμήλου
καὶ ζώνην δερματίνην
περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ,
καὶ ἔσθων
ἀκρίδας καὶ μέλι
ἄγριον.

7 ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπο-
ρευομένοις ὄχλοις
βαπτισθῆναι ὑπ'
αὐτοῦ· γεννήματα
ἐχιδνῶν, τίς ὑπέ-
δειξεν ὑμῖν φυγεῖν
ἀπὸ τῆς μελλούσης
ὀργῆς;

8 ποιήσατε οὖν καρ-
ποὺς ἀξίους τῆς
μετανοίας, καὶ μὴ
ἁρπάζετε λέγειν ἐν
ἑαυτοῖς· πατέρα
ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ·
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύ-
ναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν
λίθων τούτων ἐγείρει
τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

10 ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν
ρίζαν τῶν δένδρων κείται·
πάν οὖν δένδρον μὴ ποιῶν
καρπὸν καλοῖ ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

9 ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν
ρίζαν τῶν δένδρων κείται·
πάν οὖν δένδρον μὴ ποιῶν
καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
10 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ
ὄχλοι λέγοντες· τί οὖν
ποιήσωμεν;
11 ἀποκριθεὶς δὲ ἔλεγεν
αὐτοῖς· ὁ ἔχων δύο
χιτῶνας μεταδότω τῷ
μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων
βρώματα ὁμοίως ποι-
12 εῖτω. ἦλθον δὲ καὶ
τελῶναι βαπτισθῆναι
καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν·
διδάσκαλε, τί ποιή-
13 σωμεν; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐ-
τοὺς· μὴδὲν πλέον παρὰ τὸ
διατεταγμένον ὑμῖν πρᾶσ-
14 σετε. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν
καὶ στρατευόμενοι λέ-
γοντες· τί ποιήσωμεν καὶ
ἡμεῖς; καὶ εἶπεν πρὸς αὐ-
τοὺς· μὴδένα διασεύσητε,
μὴδένα συκοφαντήσητε,
καὶ ἀρκείσθε τοῖς ὀψωνίοις
ὑμῶν.

§ 22. John announces the Coming of Jesus.

[Cf. iii. 1.]

7 Καὶ ἐκήρυσσεν

15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ
λαοῦ καὶ διαλογι-
ζομένων πάντων ἐν
ταῖς καρδίαις αὐτῶν
περὶ τοῦ Ἰωάννου,
μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ
16 Χριστός, ἀπεκρίνατο
λέγων·
πᾶσιν ὁ Ἰωάννης·
ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπ-
τίζω ὑμᾶς·

11 Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπ-
τίζω ἐν ὕδατι εἰς
μετάνοιαν·

ἔρχεται ὁ ἰσχυρό-
τερός μου
ὀπίσω μου

ἔρχεται δὲ ἰσχυρό-
τερός μου,

ὁ δὲ ὀπίσω μου
ἐρχόμενος ἰσχυρότε-
ρός

μου ἔστιν, οὐ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς	οὐ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.	οὐ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ,
τὰ ὑποδήματα βαστάσαι·	8 ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὔδατι, αὐτὸς δὲ βάπτισαι ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἀγίῳ.	αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρί·
12 οὐ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλ- ωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπο- θήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσ- βέστω.	—	17 οὐ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ διακαθᾶραι τὴν ἄλ- ωνα αὐτοῦ καὶ συνα- γαγεῖν τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσ- βέστω.
—	—	18 πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐ- ηγγελίζετο τὸν λαόν.

§ 23. John is cast into Prison.

[Cf. xiv. 3-5.]	[Cf. vi. 17-20.]	19 Ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης, ἐλεγχό- μενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυν- αικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάν- των ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, 20 προσέθηκεν καὶ τοῦ- το ἐπὶ πᾶσιν, κατέ- κλεισεν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.
-----------------	------------------	---

§ 24. The Baptism of Jesus.

13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας	9 Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλι-	21 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν
--	--	---

	ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπὸ αὐτοῦ.	λαίας καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην	καὶ Ἰησοῦ βαπτισ- θέντος
14	ὁ δὲ διεκώλυνεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισ- θῆναι, καὶ, σὺ ἔρχῃ	ὑπὸ Ἰωάννου.	---
15	πρὸς μέ· ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἄφες ἄρτι· οὕτως γὰρ πρέ- πον ἐστὶν ἡμῖν πλη- ρῶσαι πᾶσαν δικαιο-	--	---
16	σύνην. τότε ἀφίη- σιν αὐτόν. βαπ- τισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς	---	---
	εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεψύχθησαν οἱ οὐ- ρανοί, καὶ εἶδεν πνεῦμα θεοῦ κατα- βαῖνον	10 καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχίζομένους τοὺς οὐ- ρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα	καὶ προσευχομένου 22 ἀνεψύχθη τὸν οὐ- ρανόν, καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶς εἶδει ὡς περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐ- ρανοῦ γενέσθαι· σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.
17	ὥσπερ περιστερὰν ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἡδούκησα.	11 ὡς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν. καὶ φωνὴ ἐκ τῶν οὐ- ρανῶν· σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εἰδόκησα.	

§ 25. *The Genealogy of Joseph.* [Cf. § 7.]

[Cf. i. 1-17.]	—	23 Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὥσπερ ἐτῶν τριάκοντα, ὃν υἱὸς ὡς ἐνομίζετο, Ἰωσήφ, τοῦ
—	—	24 Ἡλεὶ, τοῦ Μαθθὰθ τοῦ Λευεὶ τοῦ Μελχεὶ
—	—	25 τοῦ Ἰανναὶ τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ματθαίου τοῦ
—	—	Ἀμὼς τοῦ Ναοὺμ τοῦ Ἑσλεί τοῦ Ναγκαί,
—	—	26 τοῦ Μαὰθ τοῦ Ματθαίου τοῦ Σεμεεὶν τοῦ
—	—	27 Ἰωσήφ τοῦ Ἰωδὰ, τοῦ Ἰωανὰν τοῦ Ῥησὰ τοῦ
—	—	28 Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιήλ τοῦ Νηρεὶ, τοῦ
—	—	Μελχεὶ τοῦ Ἀδδὲ τοῦ Κωσὰμ τοῦ Ἑλμαδὰμ
—	—	29 τοῦ Ἡρ, τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἑλιέξερ τοῦ Ἰωρεὶμ
—	—	30 τοῦ Μαθθὰθ τοῦ Λευεὶ, τοῦ Συμεὼν τοῦ
		Ἰούδα τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ἰωνὰμ τοῦ Ἑλικάϊμ,

—	—	31 τοῦ Μελεὰ τοῦ Μεννὰ τοῦ Ματταθὰ τοῦ
—	—	32 Ναθαὺ τοῦ Δανεὶδ, τοῦ Ἰεσσαὶ τοῦ Ἰωβὴδ
—	—	33 τοῦ Βοὸς τοῦ Σαλὰ τοῦ Ναασσών, τοῦ
—	—	Δμιναδὰβ τοῦ Ἀδμεὶν τοῦ Ἀρνεὶ τοῦ
—	—	34 Ἑσρῶμ τοῦ Φαρὲς τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰακώβ τοῦ
—	—	35 Ἰσαὰκ τοῦ Ἀβραὰμ τοῦ Θάρα τοῦ Ναχώρ, τοῦ
—	—	Σερούχ τοῦ Ῥαγαῦ τοῦ Φαλέκ τοῦ Ἑβερ τοῦ
—	—	36 Σαλὰ, τοῦ Καϊνὰμ τοῦ Ἀρφαξὰδ τοῦ Σὴμ τοῦ
—	—	37 Νῶε τοῦ Λάμεχ, τοῦ Μαθουσαλὰ τοῦ Ἐνὼχ
—	—	τοῦ Ἰάρετ τοῦ Μελελεήλ τοῦ Καϊνὰμ,
—	—	38 τοῦ Ἐνὼς τοῦ Σὴθ τοῦ Ἀδὰμ τοῦ Θεοῦ.

§ 26. *The Temptation in the Desert.*

IV.

1 Τότε

ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη

εἰς τὴν ἔρημον

ὑπὸ τοῦ πνεύματος,

πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ
διαβόλου.

2 Καὶ νηστεύσας

ἡμέρας τεσσαρεσκακοτα

καὶ τεσσαρεσκακοτα νύκτας,

ὕστερον ἐπείνασεν.

3 καὶ προσελθὼν

ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ·
εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ
ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι
γίνωνται.

4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·

γέγραπται· οὐκ ἐπ' ἄρτων
μόνψζήσεται ὁ ἄνθρωπος,
ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκ-12 Καὶ εὐθὺς
τὸ πνεῦμααὐτὸν ἐκ-
βάλλειεἰς τὴν ἔρη-
μον.13 καὶ ἦν ἐν τῇ
ἐρήμῳτεσσαερά-
κοντα ἡμέ-
ρας πειρα-
ζόμενος
ὑπὸ τοῦ
σατανᾶ

—

—

—

IV.

1 Ἰησοῦς δὲ πλήρης
πνεύματος ἁγίου
ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ
Ἰορδάνου,

2 καὶ ἦγετο

ἐν τῷ πνεύματι

ἐν τῇ ἐρήμῳ

ἡμέρας τεσσαεράκοντα
πειραζόμενοςὑπο τοῦ διαβόλου.
καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ
συντελεσθεῖσιν αὐτῶν
ἐπείνασεν·3 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος·
εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ
τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένη-
ται ἄρτος.4 καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν
ὁ Ἰησοῦς
γέγραπται· οὐκ ἐπ' ἄρτων
μόνψζήσεται ὁ ἄνθρωπος.

- πορευομένου διὰ στόματος
 5 θεοῦ. τότε παραλαμ- —
 βάνει αὐτὸν ὁ διάβολος
 εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ
 ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ
 6 πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ —
 λέγει αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ
 θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω·
 γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς
 ἐγγέλοις αὐτοῦ ἐντελείται
 περὶ σοῦ καὶ ἐπὶ χειρῶν
 ἀρουσίν σε, μήποτε
 προσκόψῃς πρὸς λίθον
 7 τὸν πόδα σου. ἔφη —
 αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πάλιν
 γέγραπται· οὐκ ἐκπειρά-
 σεις κύριον τὸν θεόν σου.
 8 πάλιν παραλαμβάνει —
 αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος
 ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν
 αὐτῷ πάσας τὰς
 βασιλείας τοῦ κόσμου
 καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν,
 9 καὶ εἶπεν αὐτῷ· —
 ταῦτά σοι πάντα δώσω,
 ἂν πεσὼν προσκυνήσῃς
 μοι.
 10 τότε λέγει αὐτῷ ὁ —
 Ἰησοῦς.
 ὑπάγε σατανᾶ·
 γέγραπται γὰρ·
 κύριον τὸν θεόν σου προσ-
 κυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῃ
 λατρεύσεις.

[cf. vv. 5-7.]

[vv. 9-12.]

- 5 καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν
 ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς
 βασιλείας τῆς οἰκουμένης
 ἐν στιγμῇ χρόνου.
 6 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διά-
 βολος· σοὶ δώσω τὴν
 ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν,
 καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι
 ἐμοὶ παραδέδοται καὶ ᾧ
 ἂν θέλω δίδωμι αὐτήν·
 7 σὺ οὖν ἂν προσκυνήσῃς
 ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ
 8 πάντα· καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
 Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ.

- γέγραπται·
 προσκυνήσεις κύριον τὸν
 θεόν σου καὶ αὐτῷ μόνῃ
 λατρεύσεις.
 9 ἤγαγεν δὲ αὐτὸν εἰς Ἱερ-
 οουσαλὴμ καὶ ἔστησεν
 ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ
 ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· εἰ
 υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε
 σεαυτὸν ἐντεῖθεν κάτω·
 10 γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς
 ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελείται
 περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι
 11 σε, καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν

		ἀροῦσίν σε, μήποτε προσ- κόψῃς πρὸς λίθον τὸν
	—	12 πόδα σου. καὶ ἀποκρι- θεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι εἴρηται· οὐκ ἐκπειρά- σεις κύριον τὸν θεόν σου.
—	καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων,	—
11 τότε	—	13 καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ
ἀφήσιν αὐτὸν ὁ διά- βολος, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.	καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.	ἄχρι καιροῦ.

§ 27. *Jesus returns to Galilee.*

12 Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάν- νης παρεδόθη ἀνεχώρησεν	14 Μετὰ δὲ τὸ παραδο- θῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς	[Cf. iii. 19, 20.] 14 Καὶ ἐπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
εἰς τὴν Γαλιλαίαν.	εἰς τὴν Γαλιλαίαν,	

§ 28. *Jesus leaves Nazareth and dwells in Capernaum.*

13 Καὶ καταλιπὼν τὴν Να- ζαρά ἐλθὼν κατώκησεν εἰς Καφαρναούμ τὴν παρα- θαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζα- βουλὼν καὶ Νεφθαλείμ,	—	—
14 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου	—	—
15 λέγοντος· γῇ Ζαβουλὼν καὶ γῇ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης· πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν	—	—
16 ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει φῶς εἶδεν μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.	—	—
17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε·	κηρύττων	—
—	τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ,	—
ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.	15 ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεῦετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.	[Cf. iv. 21.] —
—	—	—

§ 29. *The Call of Simon, Andrew, James, and John.* [Cf. § 39.]

18	Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἀλε-	16	Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσῃ· ἦσαν γὰρ ἀλε-	[Cf. v. 1, 2.]
19	εῖς. καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλεεῖς ἀνθρώπων.	17	εῖς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἀλεεῖς ἀνθρώπων.	[Cf. v. 10.]
20	οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.	18	καὶ εὐθὺς ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.	[Cf. v. 11.]
21	καὶ προβάς ἐκείθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.	19	καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα·	
22	οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.	20	καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.	[Cf. v. 11.]

§ 30. *Jesus continues His Work in Galilee: His Fame spreads throughout Syria.*

23	Καὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πάσαν νόσον καὶ πᾶσαν	—		
24	μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους καὶ δαιμονιζομένους καὶ	—	14	καὶ φήμῃ ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.
25	σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου;	—		

§ 31. *His Discourse at Nazareth, and Rejection there.* [Cf. § 90.]

[ver. 23.]	—	15	Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.
—	—	16	Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν ἀνατεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰθὺς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν,
—	—	17	καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον τοῦ προφήτου Ἡσαίου, καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον εὗρεν τόπον οὗ ἦν γε-
—	—	18	γραμμένον· πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἐνεκεν
—	—	19	ἔχρισέν με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέσταλκέν με κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἀφесιν καὶ τυφλοῖς ἀναβλεψαι, ἀποστεῖλαι τετυροσμένους ἐν ἀφέσει, κηρῦξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν, καὶ πάντες οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.
—	—	21	ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσίν ὑμῶν.
—	—	22	καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ θαυμάζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον· οὐχὶ υἱὸς ἐστὶν Ἰωσήφ οὗτος; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· ἰατρί, θερί, πεινᾷ, τετυροῖ, ἀνακαί- σαμεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρναοὺμ, ποιήσον
[Cf. vv. 13, 23-25.]	—	24	καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου. εἶπεν δὲ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι ἑαυτοῦ. ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλαὶ χήραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλείου ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὥς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἡλείας εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς γυναικὶ χήρᾳ·
[Cf. xiii. 57.]	[Cf. vi. 4.]	27	καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἑλισαίου τοῦ προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν
—	—	28	ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ Ναϊμάν ὁ Σύρος. καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ
—	—	29	ἀκούοντες ταῦτα, καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις ὠκοδόμητο αὐτῶν, ὥστε κατακρημνίσαι αὐτόν· αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.
—	—	30	

§ 32. *The Sermon on the Mount.* [Cf. § 62.]

V.

- 1 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος·
καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσήλθαν αὐτῷ
2 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα
αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων·
- 3 μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν
4 ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι
οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν
γῆν.
5 μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρα-
6 κληθήσονται. μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ
διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορ-
7 τασθήσονται. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι
8 αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ
τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.
9 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι υἱοὶ θεοῦ
10 κληθήσονται. μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι
ἐνεκὲν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοί
11 ἔστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξ-
ωσιν καὶ εἰπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ'
12 ὑμῶν ψευδόμενοι ἐνεκὲν ἐμοῦ. χαίrete

καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς
ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς

- 13 προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. ὑμεῖς ἔστε τὸ

ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἐπι-
εἶ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι ὑπὸ
14 τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς ἔστε τὸ φῶς τοῦ
κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι

- 15 ἐπάνω ὁρους κειμένη· οὐδὲ καίονσιν

[Cf. vi. 20.]

- [20 Καὶ αὐτὸς ἐπά-
ρας τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς αὐτοῦ εἰς
τοὺς μαθητὰς αὐ-
τοῦ ἔλεγεν·
μακάριοι οἱ πτω-
χοί, ὅτι ὑμετέρα
ἐστὶν ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ

- 21 μακάριοι οἱ πειν-
ῶντες νῦν, ὅτι
χορτασθήσεσθε.
μακάριοι οἱ κλαί-
οντες νῦν, ὅτι
γελάσετε.

- 22 μακάριοί ἔστε
ὅταν μισήσωσιν
ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι,
καὶ ὅταν ἀφορί-
σωσιν ὑμᾶς καὶ
ὀνειδίσωσιν καὶ
ἐκβάλωσιν τὸ
ὄνομα ὑμῶν ὡς
πονηρὸν ἐνεκα
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀν-

- 23θρώπου· χάρητε
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
καὶ σκιρτήσατε·
ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς
ὑμῶν πολὺς ἐν
τῷ οὐρανῷ. κατὰ
τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποι-
ουν τοῖς προφή-
ταις οἱ πατέρες
αὐτῶν.]

[Cf. ix.
49, 50.]

[Cf. xiv. 34, 35.]

- [34 Καλὸν οὖν τὸ
ἅλα. ἐὰν δὲ καὶ
τὸ ἅλα μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀρτυθή-
35σεται; οὔτε εἰς
γῆν οὔτε εἰς κοπ-

- λύχρον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον,
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχρίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν
16 τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς
ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὥπως
ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν
τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
17 μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸν
νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον κατα-
18 λύσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω
ὑμῖν, ὥς ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ,
ἰῶτα ἐν ἧ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ
19 τοῦ νόμου, ὥς ἂν πάντα γένηται. ὃς
ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων
τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς
ἀνθρώπους, ἐλαχίστος κληθήσεται ἐν τῇ
20 βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ
καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι ἐὰν μὴ περισσέυσῃ ὑμῶν ἡ δικαιο-
σύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρι-
21 σαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς
ἀρχαίοις· οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ,
22 ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ἐγὼ δὲ λέγω
ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ
αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν
εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥαχά, ἔνοχος ἔσται
τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος
23 ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ἐὰν
οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ
θυσιαστήριον καὶ κεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός
24 σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν
σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ
ὑπάγε πρῶτον διαλλάγῃ τῷ ἀδελφῷ
σου, καὶ τότε ἔλθων πρόσφερε τὸ δῶρόν
25 σου. ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ
ἕως ὅτου εἰ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ· μήποτε
σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ
κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν

ρίαν εὐθετόν· ἐστίν·
ἔξω βάλλουσιν
αὐτό. ὁ ἔχων
ὧτα ἀκούειν ἀκου-
έτω.]

[Cf. xiv. 17.]

[17 Εὐκοπώτερον δέ
ἐστὶν τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν παρ-
ελθεῖν ἢ τοῦ
νόμου μίαν κερ-
αίαν πεσεῖν.]

[Cf. xii. 58, 59.]

[58 ὥς γὰρ ὑπάγεις
μετὰ τοῦ ἀντι-
δίκου σου ἐπ' ἄρ-
χοντα, ἐν τῇ ὁδῷ
δὸς ἐργασίαν ἀπ-
ηλλάχθαι ἀπ'
αὐτοῦ, μήποτε
κατασύρῃ σε
πρὸς τὸν κριτὴν,
καὶ ὁ κριτὴς σε
παραδώσει τῷ
πράκτορι, καὶ
ὁ πρᾶκτωρ σε
βαλεῖ εἰς φυλα-

- 26 βληθήσῃ. ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς
ἐκείθεν ἕως ἂν ἀποδώσῃ τὸν ἔσχατον κοδ-
27 ράντην. ἡκούσατε ὅτι ἐρρέθη· οὐ μοι-
28 χεύσεις. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ
βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη
ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.
29 εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει [Cf. ix.
σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· 47.]
συμφέρει γὰρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν
μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
30 βληθῇ εἰς γέενναν. καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου [Cf. ix.
χείρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτήν καὶ 43.]
βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γὰρ σοι ἵνα
ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον
31 τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ. ἐρρέθη —
δὲ ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, [Cf. x.
32 δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω 11 sq.] [Cf. xvi. 18.]
ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
παρεκτός λόγου πορνείας, ποιῇ αὐτήν
μοιχευθῆναι, καὶ ὅς ἐὰν ἀπολελυμένην
33 γιμίσῃ, μοιχᾶται. πάλιν ἡκούσατε ὅτι —
ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ἐπιорκήσεις,
ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου.
34 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε —
ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ θεοῦ·
35 μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστιν τῶν
ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱερουσόλυμα, ὅτι —
36 πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε —
ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι
μία νύκτα τρεῖς ἡμέρας ποιῆσαι ἢ μέλαιναν.
37 ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναὶ, οὐ οὐ· τὸ —
δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.
38 ἡκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ὀφθαλμὸν ἀντὶ
—
39 ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ —
δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ·
ἀλλ' ὅστις σε ραπίζει εἰς τὴν δεξιὰν σια-
—
40 γόνα, στρέφον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ —
τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά
σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον —
- οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκ-
εἴθεν ἕως καὶ τὸ
ἔσχατον λεπτόν
ἀποδώσῃς.]
[18 πᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐ-
τοῦ καὶ γαμῶν
ἐτέραν μοιχεύει,
καὶ ὁ ἀπολελυ-
μένην ἀπὸ ἀνδρὸς
γαμῶν μοιχεύει.]
[Cf. vi, 27–30.]
[27 ἀλλὰ ὑμῖν λέγω
τοῖς ἀκούουσιν·
ἀγαπᾶτε τοὺς
ἐχθροὺς ὑμῶν,
καλῶς ποιεῖτε
τοῖς μισοῦσιν
28 ὑμᾶς, εὐλογεῖτε
τοὺς καταραμέν-
ους ὑμᾶς, προσ-
εύχεσθε περὶ τῶν
ἐπηρεαζόντων
29 ὑμᾶς. τῷ τύπ-
τοντί σε εἰς τὴν
σιαγόνα παρέχε
καὶ τὴν ἄλλην,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵ-
ροντός σου τὸ

41 καὶ ὅστις σε ἀγαρεῦσει μίλιον ἔν, ὕπαγε
42 μετ' αὐτοῦ δύο. τῷ αἰτοῦντί σε δός, καὶ
τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι μὴ
ἀποστραφῆς.

43 ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη ἀγαπήσεις τὸν
πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν
44 σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς
ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ

45 τῶν διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ
τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν
ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ
ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ

46 ἀδίκους. ἐὰν γὰρ ἀγαπήσῃτε τοὺς
ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε;

47 οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; καὶ
ἐὰν ἀσπάσῃσθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν
μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ

48 ἔθνηκοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; ἔσεσθε οὖν
ὑμεῖς τέλειος ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
τέλειός ἐστιν.

ἱμάτιον καὶ τὸν
χιτῶνα· μὴ κω-
30 λύσῃς. παντὶ
αἰτοῖ· τί σε δόσῃ,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵ-
ροντος τὰ σὰ μὴ
ἀπαίτει.]

[Cf. vi. 32-36.]
[32 καὶ εἰ ἀγαπᾶτε
τοὺς ἀγαπῶντας
ὑμᾶς, ποία ὑμῖν
χάρις ἐστίν; καὶ
γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ
τοὺς ἀγαπῶντας
αἰτοῖς ἀγαπῶνται·

33 καὶ γὰρ ἐὰν ἀγα-
θοποιήτε τοὺς
ἀγαθοποιούντας
ὑμῖν, ποία ὑμῖν
χάρις ἐστίν; καὶ
οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ
αὐτὸ ποιοῦσιν.

34 καὶ ἐὰν δανίσῃτε
παρ' ὧν ἐλπίζετε
λαβεῖν, ποία ὑμῖν
χάρις ἐστίν; καὶ
ἁμαρτωλοὶ ἁμαρ-
τωλῶς δανίζου-
σιν ἵνα ἀπολάβω-
σιν τὰ ἴσα.

35 πλὴν ἀγαπᾶτε
τοὺς ἐχθροὺς
ὑμῶν καὶ ἀγα-
θοποιεῖτε καὶ δα-
νίζετε μηδένα
ἀπ' ἐλπίδος·
καὶ ἔσται ὁ μισ-
θὸς ὑμῶν πολὺς,
καὶ ἔσεσθε υἱοὶ
ὑψίστου, ὅτι αὐ-
τὸς χρηστός ἐστιν
ἐπὶ τοὺς ἀχαρίσ-
τους καὶ πονη-
ροὺς. γίνεσθε
οἰκτίρμονες, κα-
θὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν
οἰκτίρμων ἐστίν.

36 τοὺς καὶ πονη-
ροὺς. γίνεσθε
οἰκτίρμονες, κα-
θὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν
οἰκτίρμων ἐστίν.

VI.

- 1 Προσέχετε δὲ τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ
- 2 ὑμῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς. ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν
- 3 αὐτῶν, σοῦ δὲ ποιούντος ἐλεημοσύνην μὴ γνῶτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, ὅπως ἡ σου ἐλεημοσύνη
- 4 ᾗ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ
- 5 ἀποδώσει σοι. καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν
- 6 μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυ-
- 7 πτῷ ἀποδώσει σοι. προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε ὥσπερ οἱ ἔθνικοί· δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολλυλογίᾳ αὐτῶν
- 8 εἰσακουσθήσονται· μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδεν γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὃν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.
- 9 οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς·
- 10 πᾶτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν
- 12 σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ

[Cf. xi. 2-4.]

[2] Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ὅταν προσεύχησθε, λέγετε· πᾶτερ, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·
4 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἀμαρτίας

- ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
- 13 —
- 14 ἐὰν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
- 15 —
- 16 ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ὁ μὲν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νύχαι, ὅπως μὴ φαίῃς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυφαίῳ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀποδώσει σοι. μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπτει διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν.
- 17 —
- 18 —
- 19 —
- 20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπτει οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά σου.
- 21 —
- 22 ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾗ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.
- 23 —

[vii. 22.]

ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίόμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.]

[Cf. xii. 33, 34.]

[33 πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίζει οὐδὲ

34 σῆς διαφθείρει. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.]

[Cf. xi. 34–36.]

[34 ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου. ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾗ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾗ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.

35 σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν

36 σοὶ σκότος ἐστίν. εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινόν ὅλον ὡς ὅταν ὁ

24 οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

25 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσθησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶν τῆς τροφῆς καὶ

26 τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον

27 διαφέρετε αὐτῶν; τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ

28 πῆχυν ἓνα; καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς

29 αὐξάνουσιν· οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τηρόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.

30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγό-

31 πιστοὶ; μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν ἢ τί

32 πῖωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε

33 τούτων ἀπάντων. ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται

λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.]

[Cf. xvi. 13.]

[13 οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.]

[Cf. xii. 22-31.]

22 [εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσθησθε. ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα

24 τοῦ ἐνδύματος. κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὔτε σπείρουσιν οὔτε θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἐστὶν ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς· πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε

25 τῶν πετεινῶν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν;

26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν

27 μεριμνᾶτε; κατανοήσατε τὰ κρίνα πῶς οὔτε νήθει οὔτε ὑφαίνει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τηρόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.

28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον ὄντα σήμερον καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέζει, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγό-

29 πιστοὶ. καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε καὶ τί πῖντε, καὶ

30 μὴ μετεωρίζεσθε· ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.

31 πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα προστεθήσεται ὑμῖν.]

ὑμῖν. μὴ οὖν μεριμνήσητε
εἰς τὴν αὐριον· ἡ γὰρ αὐριον
μεριμνήσει ἑαυτῆς. ἄρκετόν
τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

VII.

- 1 Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῇτε.
- 2 ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετ-

ρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν.

- 3 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς ;
- 4 ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου ;
- 5 ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου τὴν δοκόν, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου·
- 6 μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσίν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.
- 7 αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς
- 8 γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγθήσεται. ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον
- 10 ἐπιδώσει αὐτῷ ; ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ ;

[Cf. vi. 37 sq.]

- 37 [καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῇτε· καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῇτε·
- 38 ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε· δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπιεσμένον σεσαλευμένον ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· ὃ γὰρ μέτρον μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.]
- 41 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς ;
- 42 πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου· ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων ; ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν ;]

[Cf. xi. 9-13.]

- [9] καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγθήσεται. τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ ; ἢ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει ;
- 12 ἢ καὶ αἰτήσῃ ψόν, μὴ ἐπι-

11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

12 πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ

13 οἱ προφῆται. εἰσέλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα [ἡ πύλη] καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχό-

14 μενοι δι' αὐτῆς· ὅτι στενὴ [ἡ πύλη] καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὕρισκοντες

15 αὐτήν. προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν. οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν προβάτων, ἔσωθεν δέ

16 εἰσιν λύκοι ἄρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεται αὐτοὺς. μὴτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα·

17 οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς

18 πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ἐνεγ-

19 κεῖν. πᾶν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ

20 εἰς πῦρ βάλλεται. ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπι-

21 γνώσεται αὐτοὺς. οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν

22 τοῖς οὐρανοῖς. πολλοὶ ἔροῦσιν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· κύριε κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι

13 δώσει αὐτῷ σκορπίον· εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.]

[Cf. vi. 31.]

[31 καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.]

[Cf. xiii. 24.]

[24 ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας, ὅτι πολλοί, μέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύουσιν.]

[Cf. vi. 43-46.]

[43 οὐ γὰρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν

44 καρπὸν καλόν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου σταφυλὴν τρυγῶσιν.

45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας λαλεῖ τὸ

46 στόμα αὐτοῦ. τί δέ με καλεῖτε· κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω·]

[Cf. xiii. 25-27.]

[25 ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξῃσθε ἔξω ἐσ-

- ἐποφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ
ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,
καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις
- 23 πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ — τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζ-
- 24 ὄμενοι τὴν ἀνομίαν. πᾶς — οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ
- 25 κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.
- 26 καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς — λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον.
- 27 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοιψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν, καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη.
- τάναί καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες· κύριε ἀνοῖσον ἡμῖν, καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν· οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. τότε ἄρξασθε λέγειν· ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδασκας. καὶ ἐρεῖ· λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πότε ἐστέ· ἀποστήτε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται ἀδικίας.]
- [Cf. vi. 47-49.]
- 17 πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν — τίνι ἐστὶν ὅμοιος. ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρης δὲ γενομένης προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς τὴν οἰκίαν ἐκείνην, καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλεῦσθαι αὐτήν διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι αὐτήν.
- 49 ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ἣ προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς, καὶ εὐθὺς συνέπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ρῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.]

§ 33. *Jesus teaches in the Capernaum Synagogue.*

- [Cf. iv. 23.]
- [23 Καὶ περιήγεν ἐν ὄλῃ —
- [iv. 13.]
- τῇ Γαλιλαίᾳ, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν.]
- 21 Καὶ εἰσπορεύονταί — εἰς Καφαρναούμ· καὶ ἐνθὺς τοῖς σάββασιν ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγὴν.
- 31 Καὶ κατήλθεν εἰς — Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν·

§ 34. *Effect of His Teaching.*

28	καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέ- λεσαν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήρυσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ	22	καὶ ἐξεπλήρυσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ἦν γὰρ διδά- σκων αὐτοὺς ὡς ἐξου- σίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.	32	καὶ ἐξεπλήρυσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξου- σίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.
29	αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδά- σκων αὐτοὺς ὡς ἐξου- σίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν.				

§ 35. *Cure of a Demoniac in the Capernaum synagogue.*

—	23	καὶ εὐθὺς ἦν ἐν τῇ συνα- γωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύ- ματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξεν λέγων· τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζ- αρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς· οἶδαμέν σε τίς εἶ ὁ	33	καὶ ἐν τῇ συνα- γωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεύ- μα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ· ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζ- αρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς· οἶδά σε τίς εἶ ὁ
—	24	ἅγιος τοῦ θεοῦ· καὶ ἐπετί- μησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς φιμώ- θητι καὶ ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ.	34	ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετί- μησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων· φιμώθητι καὶ ἐξελθε ἀπ' αὐ- τοῦ. καὶ ῥύψαν αὐτὸν το δαι- μόνιον εἰς τὸ μέσον ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν
—	25	καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεύ- μα τὸ ἀκάθαρτον καὶ φωνήσαν φωνῇ μεγάλῃ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.	35	αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας καὶ συνελάλουν προς ἀλλήλους λέγοντες· τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ
—	26	καὶ ἐθαμβήθησαν ἅπαντες ὥστε συζητεῖν αὐτοὺς λέγον- τας· τί ἐστὶν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ κατ' ἐξουσίαν· καὶ τοῖς πνεύμασιν τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει καὶ ὑπακούουσιν	36	καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν καὶ ἐξέρχονται; καὶ ἐξεπορεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.
[Cf. iv. 24.]	28	αὐτῷ. καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας.	37	

§ 36. *Cure of Peter's Mother-in-law.* [Cf. § 42.]

[Cf. viii. 14, 15.]	14	Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου	29	Καὶ εὐθὺς ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελ- θόντες ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σί- μων	38	Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σί- μων
---------------------	----	---	----	--	----	---

<p>τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρ- έσσουσιν 15 καὶ</p> <p>ἤψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ.]</p>	<p>μῶνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου· 30 ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρ- έσσουσα, καὶ εὐθὺς λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. 31 καὶ ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρὸς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.</p>	<p>μῶνος. πενθερὰ δὲ τοῦ Σί- μωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. 39 καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς ἐπίτιμήσεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρήμα δὲ ἀνασ- τάσα διηκόνει αὐτοῖς.</p>
--	---	---

§ 37. Cure of many at Sunset. [Cf. § 43.]

<p>[Cf. viii. 16.] [16 Ὁψίας δὲ γενομένης προσῆνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλοίς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύ- ματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἔθερ- άπενυσεν,]</p>	<p>32 Ὁψίας δὲ γενομένης. ὅτε ἔδν ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· 33 καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν 34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικί- λαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέ- βαλεν, [Cf. iii. 11.] καὶ οὐκ ἤφειεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᾗδειςαν αὐτόν.</p>	<p>40 Δίνιτος δὲ τοῦ Ἀλφίου πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενείας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάσ- τῳ αὐτῶν τὰς χεῖ- ρας ἐπιτιθεῖς ἐθεράπευσεν αὐτοῖς· 41 ἐξήρχοντο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν κραυγάζονα καὶ λέ- γοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· καὶ ἐπιτι- μῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λα- λεῖν ὅτι ᾗδειςαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.</p>
---	---	---

§ 38. *Jesus withdraws into the Desert, and continues His Work in Galilee.*

—	35	Καὶ πρῶτὶ ἔννιχα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον κακεῖ προσήνυ- — 36 χετο. καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ καὶ εὗρον αὐτόν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι πάντες ζητοῦσιν σε.	42	Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν· καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν.
—	38	καὶ λεγεί αὐτοῖς· ἄγωμεν ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐχόμενας κωμοπόλεις ἕνα κακεῖ κηρύξω.	43	ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι
—	39	εἰς τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον. καὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.	44	ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην. καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Γαλιλαίας.

§ 39. *The Miraculous Draught of Fishes: Call of Simon, James, and John.* [Cf. § 29.]

—	—	1	Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν
[Cf. iv. 18.]	[Cf. i. 16.]	2	ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, καὶ ἶδεν δύο πλοιάρια ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην. οἱ δὲ ἄλεις ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες ἔπλυναν τὰ
—	—	3	δίκτυα. ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον· καθίσας δὲ ἐν τῷ πλοίῳ
—	—	4	ἔδιδασκεν τοὺς ὄχλους. ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα· ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς
—	—	5	ἄγραν. καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν· ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιᾶσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὰ δίκτυα.
—	—	6	καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλήθος ἰχθύων πολὺ· διεμήσσετο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν.
—	—	7	καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος συλλαβεῖσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλθαν, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα,
—	—	8	ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεισεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων· ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι,
—	—	9	κύριε. θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάν-

[Cf. iv. 19.] [Cf. iv. 20, 22.]	[Cf. i. 17.] [Cf. i. 18, 20.]	<p>τας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων 10 ἢ συνέλαβον, ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἱ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς· μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους 11 ἔσῃ ζωγρῶν. καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.</p>
---------------------------------------	-------------------------------------	--

§ 40. Cure of a Leper.

VIII.

<p>1 Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκο- λούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.</p>		
<p>2 καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προ- σελθὼν</p> <p>προσεκύνει αὐτῷ</p> <p>λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρί- σαι.</p>	<p>40 καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρός, παρα- καλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν</p> <p>λέγων αὐτῷ ὅτι· ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρί- σαι.</p>	<p>12 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρί- σαι.</p>
<p>3 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ λέγων·</p> <p>θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα</p>	<p>41 καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἥψατο καὶ λέγει·</p> <p>42 καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθα- ρίσθη, καὶ ἐμβριμησά- μενος αὐτῷ εἶπεν·</p>	<p>13 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ εἰπὼν·</p> <p>θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.</p>
<p>4 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὄρα μὴδεὶ εἶπης, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δείξον τῷ ἱερεὶ καὶ προσένεγκον τὸ δῶρον</p> <p>ὁ προσέταξεν Μωϋ- σῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.</p>	<p>44 ἐξέβαλεν αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ· ὄρα μὴδεὶ μὴδὲν εἶπης, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δείξον τῷ ἱερεὶ καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου</p> <p>ὁ προσέταξεν Μωϋ- σῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.</p>	<p>14 καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μὴδεὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δείξον σεαυτὸν τῷ ἱερεὶ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωϋ- σῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.</p>

—

45 ὁ δὲ ἐξελθὼν

ἤρξατο κηρύσσειν
πολλὰ καὶ διαφημί-
ζειν τὸν λόγον,

ὥστε μηκέτι αὐτὸν
δύνασθαι εἰς πόλιν
φανερῶς εἰσελθεῖν,
ἀλλ' ἕξω
ἐπ' ἐρήμοις τόποις ἦν
καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐ-
τὸν πάντοθεν.

—

15 διήρχετο δὲ μᾶλλον
ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ,

καὶ συνήρχοντο
ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν
καὶ θεραπεύεσθαι
ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν
αὐτῶν·

16 αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχω-
ρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις

καὶ προσευχόμενος.

§ 41. Cure of the Centurion's Servant at Capernaum. [Cf. § 63.]

- 5 Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς Καφαρναοὺμ, προσ-
ῆλθεν αὐτῷ ἑκατοντάρχης παρακαλῶν αὐτὸν
6 καὶ λέγων· κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ
οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος.
7 λέγει αὐτῷ· ἐγὼ ἔλθων θεραπεύσω αὐτόν.
8 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἑκατοντάρχης ἔφη· κύριε,
οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην
9 εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθή-
σεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπος
εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρα-
τιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· πορεύθητι, καὶ
πορεύεται, καὶ ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ
τῷ δούλῳ μου· ποιήσον τοῦτο, καὶ ποιεί.
10 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν
τοῖς ἀκολουθοῦσιν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ
11 ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εἶρον. λέγω
δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσ-
μῶν ἤξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ
Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασι-
12 λεῖᾳ τῶν οὐρανῶν· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας
ἐξελεύσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
ὀδόντων. καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατον-
τάρχῃ· ὕπαγε, ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι.
καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

[Cf. vii.
1-10.][Cf. xiii.
28 sq.]

§ 42. *Cure of Peter's Mother-in-law.* [Cf. § 36.]

14	Καὶ ἔλθων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ	[Cf. i. 29- 31.]	[Cf. iv. 38, 39.]
15	πυρέσσουσαν. καὶ ἤψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ.	—	—

§ 43. *Cure of many at Sunset.* [Cf. § 37.]

16	Ὁψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαι- μονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς	[Cf. i. 32.]	[Cf. iv. 40.]
17	ἔχοντας ἐθεράπευσεν, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος· αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς	—	—
18	νόσους ἐβάστασεν. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολ- λοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.	[Cf. iv. 35.]	[Cf. viii. 22.]

§ 44. *Conditions of Discipleship.* [Cf. § 113.]

19	Καὶ προσελθὼν εἰς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε, ἀκολοθησῶ σοι ὅπου ἂν ἀπέρ-	—	[Cf. ix. 57- 62.]
20	χη. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώ- πекес φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-	—	—
21	που οὐκ ἔχει τοῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. ἕτε- ρος δὲ τῶν μαθητῶν εἶπεν αὐτῷ· κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ	—	—
22	θάψαι τὸν πατέρα μου· ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· ἀκολουθεῖ μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.	—	—

§ 45. *Jesus stills a storm on the Lake.* [Cf. § 87.]

23	καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολού-	[Cf. iv. 35- 41.]	[Cf. viii. 22- 35.]
24	θησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ σεισμός μέγας ἐγένετο τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καταλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων.	—	—
25	αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν· καὶ προσελθόντες ἠγειραν αὐτὸν λέγοντες· κύριε, σῶσον ἀπολλύμεθα.	—	—
26	καὶ λέγει αὐτοῖς· τί δειλοί ἐστε, ὀλιγό- πιστοι; τότε ἐγερεῖς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέ- μοις καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη	—	—
27	μεγάλῃ. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγον- τες· ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν;	—	—

§ 46. *Cure of Demoniacs at Gadara.* [Cf. § 88.]

28	Καὶ ἔλθοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες· τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὥδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς ὑπάντησιν τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.	[Cf. v. 1-20.]	[Cf. viii. 26-39.]
29	θεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες· τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὥδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;	—	—
30	ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων	—	—
31	πολλῶν βοσκομένη. οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.	—	—
32	καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.	—	—
33	οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν	—	—
34	δαιμονιζομένων. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς ὑπάντησιν τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.	—	—

IX.

1^a Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον διεπέρασεν,

§ 47. *Cure of a Paralytic: First Signs of Opposition.*

II.

1 ^b	καὶ ἦλθεν. [iv. 23.] εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.	1 καὶ εἰσελθὼν πάλιν εἰς Καφαρναοὺμ δι' ἡμερῶν, ἠκούσθη ὅτι ἐν οἴκῳ ἐστίν.	17 καὶ [iv. 31.] ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἱ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κόμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ.
		2 καὶ συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.	

[Cf. viii. 18, 34.]

2 καὶ ἰδοὺ προσέφερον
αὐτῷ παραλυτικὸν
ἐπὶ κλίνης βεβλη-
μένον.

καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν
πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ
παραλυτικῷ· θύρσει
τέκνον· ἀφίενταί σου
αἱ ἁμαρτίαι.

3 καὶ ἰδοὺ τινὲς τῶν
γραμματέων

εἶπον ἐν ἑαυτοῖς·

οὗτος
βλασφημεῖ.

4 καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς

τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν

εἶπεν· ἵνα τί
ἐνθυμείσθε πονηρὰ
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

5 τί γάρ ἐστιν εὐκοπώ-
τερον, εἰπεῖν·

ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρ-
τίαι, ἢ εἰπεῖν·
ἔγειρε καὶ

3 καὶ ἔρχονται φέροντες
πρὸς αὐτὸν παραλυ-
τικὸν αἰρόμενον ὑπὸ
τεσσάρων.

4 καὶ μὴ δυνάμενοι προ-
σεύγκαι αὐτῷ διὰ
τὸν ὄχλον,

ἀπεστέγασαν τὴν
στέγην ὅπου ἦν, καὶ
ἐξορύξαντες χαλῶσι
τὸν κράβαττον ὅπου
ὁ παραλυτικὸς κατέ-
κειτο.

5 καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν
πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ
παραλυτικῷ·
τέκνον, ἀφίενταί σου
αἱ ἁμαρτίαι.

6 ἦσαν δέ τινες τῶν
γραμματέων ἐκεῖ
καθήμενοι καὶ
διαλογιζόμενοι ἐι
ταῖς καρδίαις αὐτῶν·

7 τί οὗτος οὕτως λαλεῖ;
βλασφημεῖ· τίς
δύναται ἀφίεναι
ἁμαρτίας εἰ μὴ εἰς
ὁ θεός;

8 καὶ εὐθὺς ἐπιγνοὺς ὁ
Ἰησοῦς τῷ πνεύματι
αὐτοῦ ὅτι

οὕτως διαλογίζονται
ἐν ἑαυτοῖς,
λέγει αὐτοῖς τί
ταῦτα διαλογίσεσθε
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

9 τί ἐστιν εὐκοπώ-
τερον, εἰπεῖν τῷ
παραλυτικῷ·
ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρ-
τίαι, ἢ εἰπεῖν·
ἔγειρε καὶ

καὶ δύναμις κυρίου ἦν
εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτόν.

18 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέ-
ροντες ἐπὶ κλίνης ἄν-
θρωπον ὃς ἦν παραλε-
λυμένος, καὶ ἐζήτουν
αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ
θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.

19 καὶ μὴ εὐρόντες ποίας
εἰσενεγκῶσιν αὐτὸν
διὰ τὸν ὄχλον, ἀνα-
βάντες ἐπὶ τὸ δῶμα

διὰ τῶν κεράμων
καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ
κλινιδίῳ εἰς τὸ μέ-
σον ἔμπροσθεν τοῦ
Ἰησοῦ.

20 καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν
αὐτῶν εἶπεν·

ἄνθρωπε, ἀφέωνται
σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

[Cf. v. 17.]

21 καὶ ἤρξαντο
διαλογίζεσθαι οἱ
γραμματεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι λέγοντες·
τίς ἐστιν οὗτος ὃς λα-
λεῖ βλασφημίας; τίς
δύναται ἁμαρτίας
ἀφίεναι εἰ μὴ μόνος
ὁ θεός;

22 ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς

τοὺς διαλογισμοὺς
αὐτῶν, ἀποκριθεὶς
εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί
διαλογίσεσθε
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

23 τί ἐστιν εὐκοπώ-
τερον, εἰπεῖν·

ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρ-
τίαι σου ἢ εἰπεῖν·
ἔγειρε καὶ

- 6 ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι περιπάτει ;
ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς
γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας,
τότε λέγει τῷ παρα-
λυτικῷ·
ἐγερθεὶς ἄρῃ σου
τὴν κλίνην
καὶ ὑπάγε εἰς τὸν
7 οἶκόν σου. καὶ
ἐγερθεὶς
ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον
αὐτοῦ.
- 8 ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι
ἐφοβήθησαν
καὶ ἐδόξασαν
τὸν θεὸν τὸν δόντα
ἐξουσίαν τοιαύτην
τοῖς ἀνθρώποις.
- 10 ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι
ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς
γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας,
λέγει τῷ παρα-
λυτικῷ· σοὶ λέγω,
ἐγείρε ἄρῃ
τὸν κράβαττόν σου
καὶ ὑπάγε εἰς τὸν
12 οἶκόν σου. καὶ
ἡγέρθη, καὶ εὐθὺς
ἄρας
τὸν κράβαττον
ἐξῆλθεν
ἐμπροσθεν πάντων,
ὥστε ἐξίστασθαι
πάντας καὶ δοξάζειν
τὸν θεόν
λέγοντας ὅτι
οὕτως οὐδέποτε εἶδα-
μεν.
- 24 ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι
ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς
γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας,
εἶπεν τῷ παρα-
λελυμένῳ· σοὶ λέγω,
ἐγείρε καὶ ἄρας
τὸ κλινίδιον σου
πορεύου εἰς τὸν
25 οἶκόν σου. καὶ
παραχρῆμα ἀναστὰς
ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας
ἐφ' ὃ κατέκειτο,
ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον
αὐτοῦ
δοξάζων τὸν θεόν.
26 καὶ ἔκστασις ἔλαβεν
ἅπαντας, καὶ ἐδόξα-
ζον τὸν θεόν
καὶ ἐπλήσθησαν
φόβου λέγοντες ὅτι
εἶδο-
μεν παράδοξα σή-
μερον.

§ 48. *The Call of Levi or Matthew: The Feast given by him: Further Opposition of Scribes and Pharisees.*

- 9 Καὶ παράγων ὁ
Ἰησοῦς ἐκείθεν
εἶδε
ἄνθρωπον
καθήμενον ἐπὶ τὸ
τελώνιον, Μαθθαῖον
λεγόμενον, καὶ λέγει
αὐτῷ· ἀκολούθει μοι.
καὶ ἀναστὰς ἠκολού-
- 13 Καὶ
ἐξῆλ-
θεν πάλιν εἰς τὴν
θάλασσαν· καὶ πᾶς
ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς
αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν
αὐτούς.
14 καὶ παράγων εἶδεν
Λευεὶν τὸν τοῦ Ἀλ-
φαίου
καθήμενον ἐπὶ τὸ
τελώνιον,
καὶ λέγει
αὐτῷ· ἀκολούθει μοι.
καὶ ἀναστὰς ἠκολού-
- 27 Καὶ
μετὰ ταῦτα ἐξῆλ-
θεν
καὶ
εθεάσατο
τελώνην ὀνόματι
Λευεὶν
καθήμενον ἐπὶ τὸ
τελώνιον,
καὶ εἶπεν
αὐτῷ· ἀκολούθει μοι.
28 καὶ καταλιπὼν πάντα
ἀναστὰς ἠκολού-

θεὶ αὐτῷ.	θήσεν αὐτῷ.	29 θεὶ αὐτῷ. καὶ ἐποίη- σεν δοχὴν μεγάλην Λευεὶς αὐτῷ
10 καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνα- κειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθη- ταῖς αὐτοῦ	15 καὶ γίνεται κατακεῖσ- θαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθη- ταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ	ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος πολὺς τελωνῶν καὶ ἄλλων οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.
11 καὶ ἰδόντες οἱ Φαρι- σαῖοι ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ^{διατί} μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;	16 καὶ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων. καὶ ἰδόντες ὅτι ἦσ- θιεν μετὰ τῶν τελω- νῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ^{ὅτι} μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει	30 καὶ ἐγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγοντες· ^{διατί} μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε
12 ὁ δὲ ἀκούσας εἶπεν· ^{οὐ} χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχον- τες·	17 καὶ πίνει; καὶ ἀκού- σας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ^{οὐ} χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχον- τες·	31 καὶ πίνετε; καὶ ἀποκ- ριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς· ^{οὐ} χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἐνγλαίνοντες ἱατροῦ ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχον- τες·
13 πορεῖθέντες δὲ μά- θετε τί ἐστίν· ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν. οὐ γὰρ ᾤληθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρ- τωλοὺς.	— οὐκ ᾤληθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρ- τωλοὺς.	— 32 οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρ- τωλοὺς εἰς μετάνοιαν.
14 τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰω- άννου λέ- γοντες· ^{διατί} ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν,	18 καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρι- σαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέ- γουσιν αὐτῷ· ^{διατί} οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν,	33 οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν· οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιούν- ται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ
οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ	οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ	

15 νηστεύουσιν ; καὶ
εἶπεν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς· μὴ δύνανται
οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος
πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ'
αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμ-
φίος ;

ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι
ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ'
αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ
τότε νηστεύουσιν.

19 νηστεύουσιν ; καὶ
εἶπεν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς· μὴ δύνανται
οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος
ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ'
αὐτῶν ἐστὶν νηστεύ-
ειν ;
ὅσον χρόνον ἔχουσιν
τὸν νυμφίον μετ'
αὐτῶν, οὐ δύνανται
νηστεύειν.

20 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι
ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ'
αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ
τότε νηστεύουσιν
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

34 πίνουνσιν. ὁ δὲ
Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐ-
τούς· μὴ δύνασθε τοὺς
υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος
ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ'
αὐτῶν ἐστὶν, ποιῆσαι
νηστεύσαι ;

35 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι,
καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ'
αὐτῶν ὁ νυμφίος,
τότε νηστεύουσιν
ἐν ἐκείναις ἡμέραις.

§ 49. Parable of the Old Dispensation and the New.

16 Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει
ἐπίβλημα
ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ
ἱματίῳ
παλαιῷ·
αἶρει γὰρ τὸ πλή-
ρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ
ἱματίου,
καὶ χεῖρον σχίσμα
γίνεται.

17 οὐδὲ βάλλουσιν
οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
παλαιούς· εἰ δὲ μήγε,
ῥήγνυνται
οἱ ἄσκοί, καὶ ὁ
οἶνος ἐκχεῖται καὶ
οἱ ἄσκοι ἀπόλλυνται·
ἀλλὰ βάλλουσιν
οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
καινοὺς,
καὶ ἀμφοτέροι συντη-
ροῦνται.

21 Οὐδεὶς
ἐπίβλημα
ῥάκους ἀγνάφου ἐπι-
ράπτει ἐπὶ ἱμάτιον
παλαιόν·
εἰ δὲ μή, αἶρει τὸ πλή-
ρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ
καινὸν τοῦ παλαιοῦ,
καὶ χεῖρον σχίσμα
γίνεται.

22 καὶ οὐδεὶς βάλλει
οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
παλαιούς· εἰ δὲ μή,
ῥήξει ὁ οἶνος
τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ
οἶνος ἀπόλλυται καὶ
οἱ ἄσκοί.

—

—

36 Ἐλεγεν δὲ καὶ παρα-
βολὴν πρὸς αὐτοὺς
ὅτι οὐδεὶς
ἐπίβλημα
ἀπὸ ἱματίου καινοῦ
σχίσας ἐπιβάλλει ἐπὶ
ἱμάτιον παλαιόν·
εἰ δὲ μήγε,

καὶ τὸ
καινὸν
σχίσει
καὶ τῷ παλαιῷ οὐ
συμφωνήσει τὸ ἐπί-
βλημα τὸ ἀπὸ τοῦ
καινοῦ.

37 καὶ οὐδεὶς βάλλει
οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
παλαιούς· εἰ δὲ μήγε,
ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος
τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐ-
τὸς ἐκχυθήσεται καὶ
οἱ ἄσκοι ἀπολοῦνται·

38 ἀλλὰ
οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
καινοὺς, βλητέον.

39 καὶ οὐδεὶς
πῶν παλαιὸν θέλει
νέον· λέγει γάρ· ὁ
παλαιὸς χρηστός
ἐστίν.

§ 50. *Jesus raises the Daughter of Jairus, and heals the Woman with an issue for twelve years.* [Cf. § 89.]

18	Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων εἰσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ, λέγων· ἡ θυγά- τηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν, ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται.	[Cf. v. 21- 43.]	[Cf. viii. 40-56.]
19	καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθει αὐτῷ καὶ	—	—
20	οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορρο- οῦσα δώδεκα ἔτη προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.	—	—
21	ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ· ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ	—	—
22	ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. ὁ δὲ στραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτήν εἶπεν· θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνή	—	—
23	ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς ἀνλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβοῦμενον ἔλε-	—	—
24	γεν· ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κορά-	—	—
25	σιον ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκρά-	—	—
26	τησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. καὶ ἐξηλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.	—	—

§ 51. *Cure of Two Blind Men.*

27	Καὶ παράγοντι ἐκείθεν τῷ Ἰησοῦ, ἠκαλούθη- σαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες·	—	—
28	ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὸς Δαυεὶδ. ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν προσήλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πιστεύετε ὅτι δύνα-	—	—
29	μαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ· ναί, κύριε. τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων· κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.	—	—
30	καὶ ἀνέψχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· ὁράτε	—	—
31	μηδεὶς γνωσκέτω· οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφή- μισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.	—	—

§ 52. *Cure of a Dumb Demoniac: Jesus accused of casting out Devils by the Prince of Devils.* [Cf. §§ 68, 123.]

32	Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν	—	[Cf. xi. 14,
33	αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες·	—	15.]
34	οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραὴλ. οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.	—	—

§ 53. *Jesus continues His work in Galilee: Has compassion on the People.*

35	Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ	[Cf. vi. 6 ^b .]	--
36	πᾶσαν μαλακίαν. ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσकुλμένοι καὶ ἐριμμένοι ὥσεί πρόβατα μὴ	[Cf. vi. 34.]	—
37	ἔχοντα ποιμένα. τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται	—	[Cf. x. 2.]
38	ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.	—	--

§ 54. *The Mission of the Twelve.* [Cf. § 91.]

X.

1	Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.	[Cf. vi. 7 ^a .]	[Cf. ix. 1.]
2	τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα· πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς	[Cf. iii. 14–19.]	[Cf. vi. 13 ^b –16.]
3	αὐτοῦ, Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ		
4	Ἀλφαίου καὶ Λεββαίου Σίμων ὁ Καναναῖος καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐ-		
5	τόν. τοῦτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγέλλας αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαριτῶν μὴ	[Cf. vi. 7 ^b –11.]	[Cf. ix. 2–5.]
6	εἰσέλθητε· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ.	—	—
7	πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες ὅτι	—	—
8	ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δω-	—	—
9	ρεᾶν ἐλάβετε, δωρεᾶν δότε. μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς		
10	ζώνας ὑμῶν· μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ βύβδον·		
11	ἀξίος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ. εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἀξίος ἐστίν· κακεῖ μεί-		
12	νατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. εἰσερχόμενοι δὲ εἰς		
13	τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν. καὶ ἐὰν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν		

- 14 πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. καὶ ὃς ἂν μὴ
δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους
ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἐξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πό-
λεως ἐκείνης ἐκτινάξτε τὸν κονιορτὸν ἐκ τῶν
15 ποδῶν ὑμῶν. ἅμην λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον
ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ
16 κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποσ-
τέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων.
γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέρ-
17 αῖοι ὡς αἱ περιστεραί. προσέχετε δὲ ἀπὸ
τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς
εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
18 μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ
καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς
19 μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. ὅταν [Cf. xiii. 11.] —
δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς
ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ
20 τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε· οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστὲ οἱ
λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν
21 τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. παραδώσει δὲ ἀδελφὸς
ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ
ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώ-
22 σουσιν αὐτούς. καὶ ἔσεσθε μισοῦμενοι ὑπὸ
πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὃ δὲ ὑπομείνας εἰς
23 τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ διώκωσιν
ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἐτέραν·
ἅμην γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς
πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
24θρώπου. οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσ-
καλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. [Cf. vi. 40.] —
25 ἄρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσ-
καλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.
εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβούλ ἐπεκάλεσαν,
26 πόσω μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ. [Cf. iii. 22.] —
27 μὴ οὖν φοβηθῇτε αὐτούς· οὐδὲν γάρ ἐστιν κε-
καλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ [Cf. iv. 22.] [Cf. viii. 17,
xii. 2-9.] —
28 κρυπτὸν δ' οὐ γνωσθήσεται. ὃ λέγω ὑμῖν ἐν
τῇ σκοτίᾳ, εἵπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ
οὐς ἀκούετε, κηρύξτε ἐπὶ τῶν δωματίων. καὶ
μὴ φοβείσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ
σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκ-
τεῖναι· φοβείσθε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γένει.
29 οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίον πωλεῖται; καὶ — —
ἐν ἑξ' αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ
30 τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες — —
31 τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσίν. μὴ — —
οὖν φοβείσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε
32 ὑμεῖς. πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοῖ — —

33 οὐρανοῖς· ὅστις δ' ἂν ἄρνησῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἄρνησομαι καὶ γὰρ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.	—	—
34 μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μά-	—	[Cf. xii. 51-53.]
35 χαιραν· ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.	—	—
37 αὐτοῦ. ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἔστιν μου ἅγιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἔστιν μου ἅγιος, καὶ ὁς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ	—	[Cf. xiv. 26, 27.]
39 ὁπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἅγιος. ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν.	—	[Cf. xvii. 33.]
40 ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος	—	[Cf. x. 16.]
42 ψεταί· καὶ ὁς ἐὰν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.	—	—

XI.

1 καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσειν τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

§ 55. *John's Message to Jesus.* [Cf. § 65.]

2 Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἰ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον	—	[Cf. vii. 18-23.]
3 προσδοκῶμεν; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγεῖλατε Ἰωάννῃ ὅ	—	—
5 ἀκούετε καὶ βλέπετε· τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν καὶ νεκροὶ ἐγείρονται	—	—
6 καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· καὶ μακάριός ἐστιν ὁς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.	—	—

§ 56. *The Testimony of Jesus concerning John.* [Cf. § 66.]

7 Τούτων δὲ πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· τί ἐξηλάθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον	—	[Cf. vii. 24-35.]
---	---	-------------------

- 8 ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξήλ-
θατε; ἄνθρωπον ἰδεῖν ἐν μαλακοῖς ἡμφιεσ-
μένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν
9 τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων. ἀλλὰ τί ἐξήλ-
θατε; προφήτην ἰδεῖν; καὶ λέγω ὑμῖν, καὶ
10 περισσότερον προφήτου. οὗτός ἐστιν περὶ [Cf. i. 2.]
οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν
ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατα-
σκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
11 ἄμην λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεν-
νητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπ-
τιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ
12 τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν. ἀπὸ δὲ
τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως
ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ
13 βιασταὶ ἄρπάξουσιν αὐτήν. πάντες γὰρ οἱ
προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου ἐπρο-
14 φήτευσαν, καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός
15 ἐστὶν Ἡλείας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. ὁ ἔχων
16 ὄψα ἀκουέτω. τίς δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν
ταύτην; ὁμοία ἐστὶν παιδίῳ καθήμενῳ ἐν
17 ταῖς ἀγοραῖς, ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἐτέροις
λέγουσιν· ἡλλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχή-
σασθε· ἐθρηνησαμεν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.
18 ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μῆτε ἐσθίων μῆτε
19 πίνων, καὶ λέγουσιν· δαιμόνιον ἔχει. ἦλθεν
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ
λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνο-
πότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἀμαρτωλῶν· καὶ
ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς.

§ 57. *Jesus denounces the Cities.* [Cf. § 1163.]

- 20 Τότε ἤρξατο ὀνειδίξειν τὰς πόλεις ἐν αἷς [Cf. x. 12-
21 ἐγένοντο αἱ πλείσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι 16¹
οὐ μετενόησαν· οὐαὶ σοὶ Χοραζαῖν, οὐαὶ σοὶ
Βηθσαϊδάν, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγέν-
οντο αἱ δυνάμεις αἱ γενομέναι ἐν ὑμῖν,
πάλοι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν.
22 πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτό-
23 τερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ ὑμῖν. καὶ
σὺ Καφαρναούμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ;
ἕως ἄδου καταβιβασθήσῃ, ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενομέναι ἐν σοί,
24 ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. πλὴν λέγω
ὑμῖν ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν
ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί.

§ 58. *The Mysteries of the Kingdom.* [Cf. § 118.]

25	Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐξομολογοῦμαι σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἔκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἐμπροσθέν σου. πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὁ	—	[Cf. x. 21, 22.]
26	ἐὼν ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.	—	
27	δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρα τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῖς εἰμι καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ, καὶ εἰρήσετε ἀνάπαντι ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν ἐστιν.	—	—

§ 59. *The Disciples pluck ears of Corn on the Sabbath: Renewed Opposition to Jesus.*

XII.	II.	VI.
1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς, τοῖς σάββασιν διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυν καὶ ἐσθίειν.	23 Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν παραπορεύεσθαι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυν.	1 Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρωτῷ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἐτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυν καὶ ἤσθιον ψώκοντες ταῖς χερσίν.
2 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ· ἰδοὺ οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἐξεστὶν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.	24 καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐλεγον αὐτῷ· ἰδε τί ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἐξεστὶν; καὶ λέγει αὐτοῖς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε	2 τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον· τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἐξεστὶν ποιεῖν τοῖς σάββασιν; 3 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅποτε ἐπείνασεν αὐτὸς
3 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε ἐπείνασεν	οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε	
	χρεῖαν ἔσχεν καὶ ἐπεί-	

<p>καὶ οἱ 4 μετ' αὐτοῦ ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ — καὶ τοὺς ἄρ- τους τῆς προθέσεως ἔφαγον,</p>	<p>νασεν αὐτὸς καὶ οἱ 26 μετ' αὐτοῦ ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ ἀρχιερέως καὶ τοὺς ἄρ- τους τῆς προθέσεως ἔφαγεν,</p>	<p>καὶ οἱ 4 μετ' αὐτοῦ ὄντες ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ — καὶ τοὺς ἄρ- τους τῆς προθέσεως ἔλαβεν καὶ ἔφαγεν καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν</p>
<p>ὁ οὐκ ἔξον ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις ;</p>	<p>οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοὺς ἱερεῖς ; καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσιν ;</p>	<p>εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερ- εῖς ;</p>
<p>5 ἡ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάβ- βατον βεβηλοῦσιν* καὶ ἀναίτιοί εἰσιν ; 6 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζον ἔστιν 7 ὧδε. εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν καταδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.</p>	<p>— — —</p>	<p>— — —</p>
<p>8 κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σάββατου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.</p>	<p>27 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· *τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, καὶ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον· 28 ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σάββατου.</p>	<p>5 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὅτι — κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σάββατου.</p>

§ 60. *Jesus heals a withered Hand on the Sabbath: The Pharisees are filled with madness.*

III.

<p>9 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγ- ωγὴν αὐτῶν.</p>	<p>1 Καὶ παλιν εἰς συναγ- ωγὴν.</p>	<p>6 Ἐγένετο δὲ ἐν ἐτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγ- ωγὴν, καὶ διδάσκειν.</p>
---	---	--

* Cf. 2 Macc. v. 19, οὐ διὰ τὸν τόπον τὸ ἔθνος, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔθνος τὴν τόπον ὁ κύριος ἐξελέξατο, given in explanation of the escape of Antiochus from divine punishment after his profanation of the Temple. Cf. ver. 16, ταῖς βεβήλοις χερσὶ.

10 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος
 χεῖρα ἔχων
 ξηράν
 καὶ ἐπηρώτησαν

αὐτὸν λέγοντες·
 εἰ ἔξεστιν τοῖς σάβ-
 βασιν θεραπεύσαι;
 ἵνα κατηγορή-
 σωσιν αὐτοῦ.

11 ὁ δὲ εἶπεν
 αὐτοῖς·
 τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν
 ἄνθρωπος ὃς ἔξει
 πρόβατον ἓν, καὶ ἐὰν
 ἐμπίσῃ τοῦτο τοῖς
 σάββασιν εἰς βόθ-
 ρον, οὐχὶ κρατήσῃ
 αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;
 12 πόσῳ οὖν διαφέρει
 ἄνθρωπος προβάτου·
 ὥστε ἔξεστιν
 τοῖς σάββασιν
 καλῶς ποιεῖν.

13 τότε λέγει τῷ ἀνθρώ-
 πῳ· ἔκτεινόν σου τὴν
 χεῖρα. καὶ ἐξέτεινεν,
 καὶ ἀπεκατέσταθῃ
 ὑγιής ὡς ἡ χεὶρ ἄλλη.
 14 ἐξελθόντες δὲ οἱ
 Φαρισαῖοι

συμβούλιον ἔλαβον
 κατ' αὐτοῦ,

καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος
 ἐξηραμμένην ἔχων
 τὴν χεῖρα·
 2 καὶ παρετήρουν

αὐτὸν
 εἰ ἐν τοῖς σάβ-
 βασιν θεραπεύει
 αὐτόν, ἵνα κατηγορή-
 σωσιν αὐτοῦ.

3 καὶ λέγει
 τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν
 ξηρὰν χεῖρα ἔχοντι·
 ἔγειρε εἰς
 τὸ μέσον.

4 καὶ λέγει
 αὐτοῖς·

ἔξεστιν
 τοῖς σάββασιν
 ἀγαθὸν ποιῆσαι ἢ
 κακοποιῆσαι, ψυχὴν
 σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι;
 5 οἱ δὲ ἐσιώπων. καὶ
 περιβλεψάμενος
 αὐτοὺς
 μετ' ὀργῆς, συλλυπού-
 μενος ἐπὶ τῇ πωρώσει
 τῆς καρδίας αὐτῶν,
 λέγει τῷ ἀνθρώ-
 πῳ· ἔκτεινον τὴν
 χεῖρα. καὶ ἐξέτεινεν,
 καὶ ἀπεκατέσταθῃ
 ἡ χεὶρ αὐτοῦ.

6 καὶ ἐξελθόντες οἱ
 Φαρισαῖοι εὐθὺς
 μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν
 συμβούλιον ἐποίησαν
 κατ' αὐτοῦ,

καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖ
 καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἢ
 δεξιὰ ἦν ξηρά·
 7 παρετηροῦντο δὲ οἱ
 γραμματεῖς καὶ οἱ
 Φαρισαῖοι

εἰ ἐν τῷ σαβ-
 βάτῳ θεραπεύει,
 ἵνα εὗρωσιν κατηγο-
 ρεῖν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ
 ᾗδεν τοὺς διαλογι-
 μούς αὐτῶν· εἶπεν δὲ
 τῷ ἀνδρὶ ξη-
 ρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα·
 ἔγειρε καὶ στήθι εἰς
 τὸ μέσον. καὶ ἀνασ-
 9 τὰς ἔστη. εἶπεν δὲ
 ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς·

ἐπερωτῶ
 ὑμᾶς εἰ ἔξεστιν
 τῷ σαββάτῳ
 ἀγαθοποιῆσαι ἢ
 κακοποιῆσαι, ψυχὴν
 σῶσαι ἢ ἀπολέσαι.
 10 καὶ
 περιβλεψάμενος
 πάντας αὐτούς,

εἶπεν αὐτῷ·

ἔκτεινον τὴν
 χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίη-
 σεν, καὶ ἀπεκατέσ-
 τάθῃ ἡ χεὶρ αὐτοῦ.

11 αὐτοὶ δὲ

ἐπλήσθησαν ἀνοίας

ὅπως αὐτὸν ἀπο-
λέσωσιν.

ὅπως αὐτὸν ἀπο-
λέσωσιν.

καὶ διελάλουν πρὸς
ἀλλήλους, τί ἂν
ποιήσαιεν τῷ Ἰησοῦ.

§ 61. *Further Progress of the Messianic Work: Selection of
Twelve Apostles.*

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς
γνοὺς
ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν

καὶ ἠκολούθη-
σαν αὐτῷ

πολλοί,

καὶ ἐθεράπευσεν αὐ-
τους πάντας.

16 καὶ ἐπετίμησεν
αὐτοῖς ἵνα μὴ

17 φανερὸν αὐτὸν ποιή-
σωσιν· ἵνα πληρωθῇ
τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου

18 τοῦ προφήτου λέγον-
τος· ἰδοὺ ὁ παῖς μου
ὃν ἡρέτισα, ὃ ἀγαπη-
τός μου εἰς ὃν ἡψό-
κησεν ἡ ψυχὴ μου·
θήσω τὸ πνεῦμά μου
ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν

7 Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
ἀνεχώρησεν εἰς τὴν
θάλασσαν, καὶ πολὺ
πλήθος ἀπὸ τῆς Γαλι-
λαίας καὶ ἀπὸ τῆς

8 Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ Ἱεροσο-
λύμων καὶ ἀπὸ τῆς
Ἰδουμαίας καὶ πέραν
τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ
Τύρον καὶ Σιδῶνα,
πλήθος πολὺ, ἀκούον-
τες ὅσα ἐποίει, ἦλθον

9 πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπεν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
ἵνα πλοιάριον προσ-
καρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν
ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβω-
σιν αὐτόν· πολλοὺς

10 γὰρ ἐθεράπευσεν,

ὥστε ἐπιπίπτειν
αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἄψων-
ται, ὅσοι εἶχον μάσ-

11 τιγας. καὶ τὰ πνεύ-
ματα τὰ ἀκάθαρτα,
ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν,
προσέπιπτον
αὐτῷ καὶ ἔκραζον
λέγοντες ὅτι σὺ εἶ ὁ
υἱὸς τοῦ θεοῦ.

12 καὶ πολλὰ ἐπετίμα
αὐτοῖς ἵνα μὴ
αὐτὸν φανερὸν ποι-
ῶσιν.

[Cf. vv. 17-19.]

[Cf. iv. 41.]

- τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγ-
 19 γελεῖ. οὐκ ἐρίσει
 οὐδὲ κραυγᾷσει, οὐδὲ
 ἀκούσει τις ἐν ταῖς
 πλατείαις τὴν φωνὴν
 20 αὐτοῦ. κάλαμον
 συντετριμμένον οὐ
 κατεάξει καὶ λίνον
 τυφόμενον οὐ σβέσει,
 ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς
 21 νῆκος τὴν κρίσιν. καὶ
 τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
 ἔθνη ἐλπιούσιν.

[Cf. v. 1; viii. 1.]

[Cf. x. 1.]

[Cf. x. 2-4.]

[πρώτος Σίμων
 ὁ λεγόμενος
 Πέτρος καὶ Ἀνδρέας
 ὁ ἀδελφός αὐτοῦ
 καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ
 Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάν-
 νης ὁ ἀδελφός αὐτοῦ,

3 Φίλιππος καὶ Βαρ-
 θολομαῖος, Θωμᾶς
 καὶ Μαθθαῖος ὁ τε-
 λωνὴς Ἰάκωβος ὁ τοῦ

13 Καὶ ἀναβαίνει εἰς
 τὸ ὄρος,

προσκαλεῖται οὓς

ἤθελεν αὐτός, καὶ
 ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.

14 καὶ ἐποίησεν δώδεκα
 ἵνα ᾧσιν μετ' αὐτοῦ,
 καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ

15 αὐτοὺς κηρύσσειν, καὶ
 ἔχειν ἐξουσίαν ἐκ-
 βάλλειν τὰ δαιμόνια.

16 καὶ ἐποίησεν τοὺς
 δώδεκα, καὶ

ἐπέθηκεν
 ὄνομα τῷ Σίμωνι
 Πέτρον·

17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ
 Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάν-
 νην τὸν ἀδελφὸν τοῦ
 Ἰακώβου, καὶ ἐπέ-
 θεκεν αὐτοῖς ὀνόματα
 Βοανηργές, ὃ ἐστίν
 υἱοὶ βροντῆς·

18 καὶ Ἀνδρέαν καὶ
 Φίλιππον καὶ Βαρ-
 θολομαῖον καὶ Μαθ-
 θαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ
 Ἰάκωβον τὸν τοῦ

12 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς
 ἡμέραις ταύταις

ἐξελεῖν αὐτὸν εἰς
 τὸ ὄρος προσεύξασ-
 θαι, καὶ ἦν διανυκ-
 τερεύων ἐν τῇ προ-

13 σευχῇ τοῦ θεοῦ. καὶ
 ὅτε ἐγένετο ἡμέρα,
 προσεφώνησεν τοὺς
 μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ
 ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐ-

τῶν δώδεκα,

οὓς καὶ ἀποστόλους

ὠνόμασεν,

14 Σίμωνα, ὃν καὶ
 ὠνόμασεν
 Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν
 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
 καὶ Ἰάκωβον

καὶ Ἰωάν-
 νην

καὶ
 Φίλιππον καὶ Βαρ-
 θολομαῖον καὶ Μαθ-
 θαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ
 Ἰάκωβον

Ἀλφαίου καὶ Λεβ-
4 βαῖος Σίμων ὁ
Καναναῖος

καὶ Ἰουδας ὁ Ἰσκα-
ριώτης ὁ καὶ παραδοὺς
αὐτόν.]

Ἀλφαίου καὶ Θαδ-
δαῖον καὶ Σίμωνα τον
Καναναῖον

19 καὶ Ἰουδαν Ἰσκα-
ριώθ, ὃς καὶ παρέδω-
κεν αὐτόν.

Ἀλφαίου
καὶ Σίμωνα τον

καλούμενον ζηλωτέν,
16 καὶ Ἰουδαν Ἰακώβον,
καὶ Ἰουδαν Ἰσκα-
ριώθ, ὃς ἐγένετο προ-
δότης.

§ 62. *The Sermon on the Plain.* [Cf. § 32.]

[Cf. iv.
24, 25.]

[Cf. iii.
7, 8.]

[Cf. iii.
10.]

[Cf. v. 1, 3,
5, 6, 11.]

[Cf. v. 12.]

[Cf. v.
39-48.]

[Cf. vii. 12.]

[Cf. v.
39-48.]

17 Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,
καὶ ὄχλος πολλὸς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος
πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ
Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρον καὶ Σιδῶνος,
οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν
18 νόσων αὐτῶν, καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων
19 ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτουν
ἄπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο
20 καὶ ἰάτο πάντας. Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν· μα-
κάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία
21 τοῦ θεοῦ. μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασ-
θήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελά-
22 σετε. μακάριοί ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ
ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδί-
σωσιν καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν
23 ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χάριτε ἐν ἐκείνῃ
τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς
ὑμῶν πολλὸς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ
24 ἐποιοῦν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. πλὴν
οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκ-
25 λησιν ὑμῶν.* οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι νῦν,
ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πεν-
26 θήσετε καὶ κλαύσετε. οὐαὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν
ὑμᾶς πάντες οἱ ἄνθρωποι· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ
ἐποιοῦν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
27 ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν· ἀγαπάτε τοὺς
ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς,
28 εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε
29 περὶ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. τῷ τύποντί σε
εἰς τὴν σιαγόνα παρέχε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ
τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα μὴ
30 κωλύσης. παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ
αἵροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει.
31 καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.
32 καὶ εἰ ἀγαπάτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν
χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἄμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶν-

* Cf. xvi. 25.

- 33 τας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. καὶ γὰρ ἐὰν ἀγαθοποιῇτε τοὺς ἀγαθοποιούντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις
- 34 ἐστίν; καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. καὶ ἐὰν δανίσγητε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς
- 35 δανίζουσιν ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα. πλὴν ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε μηδένα ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς.
- [Cf. v. 48.] — 36 γίνεσθε οἰκτίρμονες, καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν.
- [Cf. vii. 1, 2.] — 37 καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθήτε· καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῇτε. ἀπολύετε,
- 38 καὶ ἀπολυθήσεσθε· δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπιεσμένον σεσαλευμένον ὑπερεκχυννόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· ὃ γὰρ μέτρον μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.
- [Cf. iv. 24.] — 39 εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς· μήτι δύνатаι τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφοτέροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται;
- [Cf. xv. 14.] — 40 οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.
- 41 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ
- 42 ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου· ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν.
- 43 οὐ γὰρ ἐστὶν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.
- 44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκειται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα,
- 45 οὐδὲ ἐκ βᾶτου σταφυλὴν τρυγῶσιν. ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. τί δέ με
- 46 καλεῖτε· κύριε κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ὅσα λέγω; πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὑμῖν τί ἐστὶν ὅμοιος.
- 48 ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρης δὲ γενομένης προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔσχυσεν σαλευθῆσαι αὐτὴν διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι

19 αὐτήν. ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὁμοίως
ἐστιν ἀνθρώπων οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν
χωρὶς θεμελίου, ἣ προσέρηξεν ὁ ποταμός, καὶ
εὐθὺς συνέπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς
οἰκίας ἐκείνης μέγα.

§ 63. *Cure of the Centurion's Servant at Capernaum.* [Cf. § 41]

[Cf. vii. 28; viii. 5-13.]

5 [Ἐισελθόντος δὲ αὐτοῦ
εἰς Καφαρ-
ναοῦμ, προσήλθεν αὐτῷ
ἐκατοντάρχης παρακαλῶν
6 αὐτὸν καὶ λέγων· κύριε, ὁ παῖς
μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ

παρὰλυτικός.
δαινῶς βασιανίζομενος.
7 λέγει αὐτῷ· ἐγὼ

ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.

8 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἐκατον-
τάρχης ἔφη· κύριε, οὐκ
εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου
ὑπὸ τὴν στέγην
εἰσέλθῃς·

ἀλλὰ
μόνον εἰπὲ λόγῳ καὶ ἰαθήσεται
9 ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ
ἀνθρώπος εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν,
ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν
στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ·
πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ
ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ
τῷ δούλῳ μου· ποίησον τοῦτο,
10 καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ
ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν
καὶ εἶπεν
τοῖς ἀκολουθοῦσιν·

VII.

1 Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ
ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς
τοῦ λαοῦ,
εἰσῆθην

εἰς Καφαρ-
ναοῦμ.

2 ἐκατοντάρχου δέ τινος δούλος
κακῶς ἔχων ἤμελλεν τελευτᾶν,
3 ὃς ἦν αὐτῷ ἐντιμος. ἀκούσας
δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπέστειλεν
πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν
Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως
ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δούλον

4 αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγενόμενοι
πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἡρώτων αὐτὸν
σποινδαῖος· λέγοντες ὅτι· ἀξίως
5 ἐστὶν ᾧ παρέξῃ τοῦτο· ἀγαπᾷ
γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν
συναγωγὴν αὐτὸς ψκοδόμησεν

6 ἡμῖν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο
σὺν αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ
μακρὰν ἀπέχοντος τῆς οἰκίας,
ἐπεμφεν φίλους ὁ ἐκατον-
τάρχης λέγων· κύριε, μὴ σκι-
λουν· οὐ γὰρ ἱκανὸς εἰμι ἵνα
ὑπὸ τὴν στέγην μου

7 εἰσέλθῃς· διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν
ἡξίωσα πρὸς σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ
εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήτω

8 ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ
ἀνθρώπος εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν
τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν
στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ·
πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ
ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ
τῷ δούλῳ μου· ποίησον τοῦτο,

9 καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ταῦτα
ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν,
καὶ στραφεὶς
τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὅχλῳ

11 ἄμην λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὑρον. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἤξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ

12 βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐξελεύσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

13 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχη· ὑπάγε, ὡς ἐπίστευσας γεννηθῇτω σοι. καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἐν τῇ ᾠρᾷ ἐκείνῃ.]

εἶπεν· λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὑρον.

[Cf. xiii. 28. sq.]

10 καὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν οἶκον οἱ πεμφθέντες εὑρον τὸν δοῦλον ὑγιαίνοντα.

§ 64. *Jesus raises the Widow's Son at Nain.*

—	—	11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἐξῆς ἐπορεύθη εἰς πόλιν καλουμένην Ναὶν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ
—	—	12 μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ καὶ ὄχλος πολὺς. ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς μονογενὴς υἱὸς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς
—	—	13 πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ. καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτὴν καὶ εἶπεν
—	—	14 αὐτῇ· μὴ κλαῖε. καὶ προσελθὼν ἤψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπεν·
—	—	15 νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν
—	—	16 αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβεν δὲ φόβος ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες ὅτι
—	—	17 ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

§ 65. *John's Message to Jesus.* [Cf. § 55.]

[Cf. xi. 2^b-6.]

[2^b Πέμφας διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

18 Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν πρὸς τὸν κύριον λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν· Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσ-

4	καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγέilate Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε·	—	22	καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγέilate Ἰωάννῃ ἃ εἶδετε καὶ ἤκουσατε, ὅτι
5	τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν καὶ νεκροὶ ἐγείρονται,	—	—	τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται,
6	καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται, καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.]	—	23	πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

§ 66. *The Testimony of Jesus concerning John.* [Cf. § 56.]

[Cf. xi. 7-19.]		—	24	Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου· τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξηλθατε; ἄνθρωπον ἰδεῖν ἐν μαλακοῖς ἡμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων.
[7	Τούτων δὲ πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ	—	25	ἀνέμου σαλευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἡμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσιν.
8	ἀνέμου σαλευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξηλθατε; ἄνθρωπον ἰδεῖν ἐν μαλακοῖς ἡμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ	—	26	ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.
9	ἀλλὰ τί ἐξηλθατε; προφήτην ἰδεῖν; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.	—	27	οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
10	οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.	[Cf. i. 2.]	28	λέγω ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου οὐδεὶς ἐστίν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστίν.
11	ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγγίγεται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν.	—	—	—

12 ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασται ἀρπάζουσιν	—	[Cf. xvi. 16.]
13 αὐτήν. πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν, καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἡλείας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.	—	—
15 ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω.	—	—
16 τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην ;	—	29 καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα
ὁμοία ἐστὶν παιδίῳ καθημένῳ ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἐτέροις λέγουσιν· ἡλλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν, καὶ οὐκ ἐκούψασθε.	—	30 Ἰωάννου· οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ·
17 ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μῆτε ἐσθίων μῆτε πίνων, καὶ λέγουσιν· δαιμόνιον ἔχει.	—	31 τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι ;
19 ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς.]	—	32 ὅμοιοι εἰσὶν παιδίῳ τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις λέγοντες· ἡλλήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.
	—	33 ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μὴ ἐσθίων ἄρτον μηδὲ πίνων οἶνον, καὶ λέγετε· δαιμόνιον ἔχει.
	—	34 ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

§ 67. *Jesus and the Woman that was a Sinner at Simon the Pharisee's : Parable of The Two Debtors.*

—	—	36 Ἡρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου κατεκλίθη. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατέκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάστρον μύρον, καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίονσα τοῖς δάκρυσιν ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς
—	19 ^b Καὶ ἔρχεται εἰς οἶκον·	37
—	—	38

—	—	αὐτῆς ἐξέμαξεν, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας
—	—	39 αὐτοῦ καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ. ἰδὼν δὲ ὁ
—	—	Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ
—	—	λέγων· οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν
—	—	40 τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἣτις ἅπτεται αὐτοῦ,
—	—	ὅτι ἁμαρτωλὸς ἐστίν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
—	—	41 Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· Σίμων, ἔχω σοί
—	—	τι εἰπεῖν. ὁ δὲ διδάσκαλε εἰπέ, φησίν.
—	—	42 δύο χρεοφειλέται ἦσαν δανιστῇ τινί· ὁ εἰς
—	—	ᾧφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος
—	—	43 πεντήκοντα. μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι,
—	—	ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν
—	—	44 εἶπεν ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρί-
—	—	σατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ὀρθῶς ἔκρινας.
—	—	καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι
—	—	ἔφη· βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλ-
—	—	θόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ μου ἐπὶ τοὺς
—	—	πόδας οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν
—	—	ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξίν
—	—	45 αὐτῆς ἐξέμαξεν. φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας·
—	—	αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλειπεν κατα-
—	—	46 φιλοῦσά μου τοὺς πόδας. ἐλαίῳ τὴν
—	—	κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ
—	—	47 ἤλειψέν μου τοὺς πόδας. οὐ χάριν, λέγω
—	—	σοι, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαί,
—	—	ὅτι ἡγάπησεν πολὺν· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται,
—	—	48 ὀλίγον ἀγαπᾷ. εἶπεν δὲ αὕτῃ· ἀφέωνται
—	—	49 σου αἱ ἁμαρτίαι. καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακεί-
—	—	μενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· τίς οὗτός ἐστιν, ὃς
—	—	καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; εἶπεν δὲ πρὸς τὴν
—	—	γυναῖκα· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε, πορεύου
—	—	εἰς εἰρήνην.

§ 68. *Cure of a Blind and Dumb Dæmoniāc.* [Cf. §§ 52, 123.]

22	Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν,	—	[Cf. xi. 14.]
23	ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν. καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον· μῆτι οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς Δαυεὶδ;	—	—

§ 69. *Jesus refutes the Accusations of the Pharisees: The Blasphemy against the Holy Spirit.* [Cf. §§ 125, 130.]

—	20 καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς	—
—	21 μῆτε ἄρτον φαγεῖν. [vi. 31.] καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ	—

[ver. 23 ἐξίσταντο]
24 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι

ἀκούσαντες εἶπον·
οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαι-
μόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβούλ
— ἄρχοντι
τῶν δαιμονίων.

25 εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν

εἶπεν αὐτοῖς·
[ver. 26.]

πᾶσα βασιλεία
μερισθεῖσα καθ'
ἑαυτῆς ἐρημοῦται,

καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία
μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ
σταθήσεται.

26 καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σα-
τανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν
ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται
ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν βεελζεβούλ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ
ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλονσιν;
διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται

28 ὑμῶν. εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ
ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ

29 βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἢ πῶς
δύνатаί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν
οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ
τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀρπάσαι, ἐὰν
μὴ πρῶτον δῇσῃ τὸν ἰσχυρόν,
καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσῃ;

30 ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ
ἐστί, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ'

31 ἐμοῦ σκορπίζει. διὰ τοῦτο
λέγω ὑμῖν πᾶσα ἁμαρτία καὶ
βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς
ἰσχυροῖς,

ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφη-

ἐξηλθὼν κρατῆσαι αὐτόν.
ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη.

22 Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ [Cf. xi.
Ἱεροσολύμων καταβάντες 15-23.]
ἔλεγον

ὅτι Βεελζεβούλ
ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι
τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ
δαιμόνια.

23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς
ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς·
πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν

24 ἐκβαλλεῖν; καὶ ἐὰν βασιλεία
ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ,

οὐ δύναται
σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη.

25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ'
ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται
ἡ οἰκία ἐκείνη σταθῆναι.

26 καὶ εἰ ὁ σατανᾶς
ἀνέστη ἐφ' ἑαυτόν,
ἐμερίσθη,

καὶ οὐ δύ-
ναται στήναι ἀλλὰ τέλος ἔχει.

27 ἀλλ' οὐ
δύνатаι οὐδεὶς εἰς τὴν
οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν
τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν
μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρόν δῇσῃ,
καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

28 ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα

ἀφεθήσεται τοῖς
υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρ-
τήματα καὶ αἱ βλασφημίαι,
ὅσα ἂν βλασφημῇσιν·

32 μίαν οὐκ ἀφεθήσεται. καὶ ὅς ἐστιν
εἶπεν λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ·
ὅς δ' ἂν εἶπεν κατὰ τοῦ
πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ
ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν
τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ
μέλλοντι.

[xi. 18.]

33 ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν
καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν,
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν
καὶ καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν.
ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον

34 γινώσκεται. γεννήματα ἐχιδ-
νῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λα-
λεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ
τοῦ περισσεύματος τῆς καρ-
δίας τὸ στόμα λαλεῖ.

[Cf. vii. 16.]

35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
ἀγαθοῦ θησαυροῦ
ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὁ
πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει
πονηρά.

36 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα
ἄργον ὃ λαλήσουσιν οἱ ἄνθ-
ρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐ-
τοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

37 ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαι-
ωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων
σου καταδικασθήσῃ.

29 ὅς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει
ἄφεσιν

τὸν αἰῶνα,
ἀλλὰ ἔνοχος ἔσται αἰ-
ῶ-

30 νίου ἁμαρτημάτων. ὅτι ἔλε-
γον· πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. [vii. 33.]

[Cf. vi. 43-45.]

[43 οὐ γὰρ ἔστιν δένδρον καλὸν
ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ
πάλιν δένδρον σαπρὸν
ποιοῦν καρπὸν καλόν.]

44 ἕκαστος γὰρ δένδρον
ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ
γινώσκεται·

οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέ-
γουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου
σταφυλὴν τριγῶσι.

45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας
προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ
πονηρὸς ἐκ τοῦ
πονηροῦ προφέρει τὸ
πονηρὸν· ἐκ γὰρ περισσεύ-
ματος καρδίας λαλεῖ τὸ
στόμα αὐτοῦ.]

§ 70. *Certain Scribes and Pharisees desire a Sign.* [Cf. § 101.]

38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς
τῶν γραμματέων καὶ Φαρι-
σαίων λέγοντες· διδάσκαλε,
θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον
ιδεῖν.

[Cf. xi. 16.]

[16 Ἄλλοι δὲ πειράζοντες

σημεῖον
ἐξ οὐρανοῦ ἐζήτουν παρ' αὐ-
τοῦ.]

39 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς·
γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς
σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ
σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωᾶ τοῦ
[xvi. 4.]

40 προφῆτου. ὥσπερ γὰρ ἦν
Ἰωᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ
κῆτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς
νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς
γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς
νύκτας.

41 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστή-
σονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς
γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρι-
νοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν
εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωᾶ, καὶ
42 ἰδοὺ πλείον Ἰωᾶ ᾧδε. βασι-
λισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν
τῇ κρίσει μετὰ
τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατα-
κρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ
τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι
τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ
ἰδοὺ πλείον Σολομῶνος ᾧδε.

43 ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ
44 εὐρίσκει. τότε λέγει· εἰς τὸν
οἶκόν μου ἐπιστρέψω ὅθεν
ἐξῆλθον. καὶ ἔλθον εὐρίσκει
σχολάζοντα καὶ σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.
45 τότε πορεύεται καὶ παραλαμ-
βάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἔτερα

[Cf. xi. 29-32.]

[29 τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμέ-
νων ἤρξατο λέγειν·
ἢ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ
ἐστίν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ
σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωᾶ.

30 καθὼς γὰρ ἐγένετο
Ἰωᾶς

τοῖς Νινευεῖταις
σημεῖον, οὕτως ἔσται καὶ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ
ταύτῃ.

31 βασι-
λισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν
τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν
τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατα-
κρινεῖ αὐτοὺς· ὅτι ἦλθεν ἐκ
τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι
τὴν σοφίαν Σολομῶνος. καὶ
ἰδοὺ πλείον Σολομῶνος ᾧδε.

32 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστή-
σονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς
γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρι-
νοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν
εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωᾶ, καὶ
ἰδοὺ πλείον Ἰωᾶ ᾧδε.]

[Cf. xi. 24-26.]

[24 ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ
εὐρίσκει· λέγει· ὑποσ-
τρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν
25 ἐξῆλθον. καὶ ἔλθον εὐρίσκει
σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.

26 τότε πορεύεται καὶ παραλαμ-
βάνει ἑτέρα

πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ,
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀν-
θρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν
πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ
γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ,
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀν-
θρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν
πρώτων.] —

§ 71. *The Women that ministered to Jesus and the Twelve.* [Cf. § 220.]

— [Cf. xxvii. 55, 56.] —	— —	<p style="text-align: center;">VIII</p> <p>1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγ- γελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ 2 οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκες τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύ- θει, καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεροι πολλοί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.</p>
— [Ibid. 61.]	— [Cf. xv. 40, 41, 47.]	

§ 72. *The True Relationship.* [§ 77.]

<p>46 Ἐπὶ αὐτοῦ λαλοῦν- τος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, εἰστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι·</p>	<p>31 Καὶ ἔρχεται ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἔξω στήκοντες</p>	<p>[Cf. viii. 19-21.]</p> <p>19 Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ</p>
<p>47 εἶπεν δέ τις αὐτῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.</p>	<p>32 ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες αὐτόν. καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν ὄχλος καὶ λέγουσιν αὐτῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ ἀδελφαὶ σου ἔξω ζητοῦσίν σε</p>	<p>20 οὐκ ἠδύναντο συντυ- χεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. ἀπηγγέλη δὲ αὐτῷ</p> <p>ὅτι ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου</p> <p>ἐστήκασιν ἔξω ἰδεῖν σε θέλοντες·</p>
<p>48 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ· τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείναστὴν χεῖρα ἐπὶ τοὺς μαθη-</p>	<p>33 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει· τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί</p> <p>34 μου; καὶ</p>	<p>21 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· —</p>

τὰς αὐτοῦ
 εἶπεν· ἰδοὺ ἡ
 μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελ-
 φοί μου, οὗσις γὰρ ἂν
 ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ
 πατρός μου τοῦ ἐν
 οὐρανοῖς, αὐτός μου
 ἀδελφός καὶ ἀδελ-
 φή καὶ μήτηρ ἐστίν.

περιβλεψάμενος τοὺς
 περὶ αὐτὸν κύκλῳ κα-
 θήμενους λέγει· ἴδε ἡ
 μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελ-
 φοί μου. ὅς ἂν
 ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ
 θεοῦ,
 οὗτος
 ἀδελφός μου καὶ ἀδελ-
 φή καὶ μήτηρ ἐστίν.

μήτηρ μου καὶ
 ἀδελφοί μου οὗτοι
 εἰσι· οἱ τὸν λόγον τοῦ
 θεοῦ ἀκούοντες καὶ
 ποιῶντες.]

§ 73. Parable of the Sower.

XIII.

1 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
 ἐξεληθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐκ
 τῆς οἰκίας ἐκάθητο
 παρὰ τὴν θάλασσαν.
 2 καὶ συνήχθησαν πρὸς
 αὐτὸν ὄχλοι πολλοί.

ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον
 ἐμβάντα καθῆσθαι,

καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
 ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν
 εἰστήκει.

3 καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς
 πολλὰ ἐν παρα-
 βολαῖς
 λέγων·

ἰδοὺ ἐξήλ-
 theoretical ὁ σπείρων τοῦ
 σπείρειν.

καὶ
 ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν
 ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ
 τὴν ὁδόν,

καὶ ἦλθεν τὰ
 πετεινὰ καὶ
 κατέφαγεν αὐτά.

5 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ

IV

1 Καὶ πάλιν [ii. 13.]

ἤρξατο διδάσκειν
 παρὰ τὴν θάλασσαν.
 καὶ συνάγεται πρὸς
 αὐτὸν ὄχλος

πλείστος, [iii. 9.]

ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον
 ἐμβάντα καθῆσθαι ἐν
 τῇ θαλάσῃ,
 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
 πρὸς τὴν θάλασσαν
 ἐπὶ τῆς γῆς ἦσαν.

2 καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς
 ἐν παρα-
 βολαῖς πολλὰ, καὶ
 ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ
 δι᾿ αἰχῇ αὐτοῦ·

3 ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξήλ-
 theoretical ὁ σπείρων
 σπείρειν.

καὶ ἐγένετο
 ἐν τῷ σπείρειν
 ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ
 τὴν ὁδόν,

καὶ ἦλθεν τὰ
 πετεινὰ καὶ
 κατέφαγεν αὐτό. καὶ
 ἄλλο ἔπεσεν ἐπὶ

4 Συνιόντος δὲ
 ὄχλου πολλοῦ
 καὶ τῶν κατὰ πόλιν
 ἐπιπορευομένων πρὸς
 αὐτόν

εἶπεν
 διὰ παρα-
 βολῆς·
 —

5 ἐξήλ-
 theoretical ὁ σπείρων τοῦ
 σπείρειν τὸν σπόρον
 αὐτοῦ. καὶ
 ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν
 ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ
 τὴν ὁδόν, καὶ κατεπα-
 τήθη, καὶ τὰ
 πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

6 κατέφαγεν αὐτό· καὶ
 ἕτερον κατέπεσεν ἐπὶ

- τὰ πετρώδη ὅπου οὐκ
εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ
εὐθὺς ἐξανέτειλεν
διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος
γῆς·
- 6 ἡλίον δὲ ἀνετείλαντος
ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ
τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν
ἐξηρπάθη.
- 7 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ
τὰς ἀκάνθας, καὶ
ἀνέβησαν αἱ ἀκανθαὶ
καὶ ἐπνίξαν αὐτά.
-
- 8 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ
τὴν γῆν τὴν καλὴν
καὶ ἐδίδου
καρπὸν,
ὃ μὲν ἑκατόν,
ὃ δὲ
ἐξήκοντα, ὃ δὲ τριά-
κοντα.
- 9 ὁ ἔχων ὦτα
ἀκουέτω.

- τὸ πετρώδες, ὅπου οὐκ
εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ
εὐθὺς ἐξανέτειλεν
διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος
γῆς· καὶ ὅτε
ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος
ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ
τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν
ἐξηρπάθη.
- 7 καὶ
ἄλλο ἔπεσεν εἰς
τὰς ἀκάνθας,
καὶ συνέπνιξαν αὐτό,
καὶ καρπὸν οὐκ ἔδω-
κεν·
- 8 καὶ ἄλλα ἔπεσεν εἰς
τὴν γῆν τὴν καλὴν
καὶ ἐδίδου
καὶ αὐξανόμενον,
καὶ ἔφερε εἰς
τριά-
κοντα καὶ εἰς ἐξήκοντα
- 9 καὶ εἰς ἑκατόν. καὶ
ἔλεγεν·
ὃς ἔχει ὦτα ἀκούειν
ἀκουέτω.

- τὴν πέτραν,
καὶ
ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ
ἔχειν ἱκμάδα· καὶ
ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ
τῶν ἀκανθῶν καὶ συν-
φνεῖσαι αἱ ἀκανθαὶ
ἀπέπνιξαν αὐτό.
-
- 8 καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς
τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν
καὶ φνὸν ἐποίησεν
καρπὸν
ἑκατοντα-
πλασίονα.
-
- ταῦτα λέγων ἐφώνει.
ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν
ἀκουέτω.

§ 74. *The Mysteries of the Kingdom.*

- 10 Καὶ
—
προτελλόντες
οἱ μαθηταὶ εἶπαν
αὐτῷ· διατί ἐν
παραβολαῖς λαλεῖς
αὐτοῖς; ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν· ὅτι
ὑμῖν δέδοται γνῶναι
τὰ μυστήρια
τῆς βασιλείας τῶν
οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ
οὐ δέδοται.
- 12 ὅστις γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ, καὶ
περισσευθήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ ἔχει,

- 10 Καὶ ὅτε ἐγάγετο κατὰ
μόνας, ἠρώτουν
αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν
σὺν τοῖς δώδεκα
τὰς
παραβολάς.
- 11 καὶ
ἔλεγεν αὐτοῖς·
ἡμῖν
τὸ μυστήριον δέδοται
τῆς βασιλείας τοῦ
θεοῦ· ἐκείνοις δὲ
τοῖς ἔξω
ἐν παραβολαῖς
πάντα γίνεται.
- [ver. 25.]

-
- 9 Ἐπρωτῶτον δὲ
αὐτὸν
οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ τίς αὕτη εἶν ἡ
παραβολή· ὁ δὲ
εἶπεν·
ὑμῖν δέδοται γνῶναι
τὰ μυστήρια
τῆς βασιλείας τοῦ
θεοῦ,
τοῖς δὲ λοιποῖς
ἐν παραβολαῖς,
- [ver. 18.]

- καὶ ὁ ἔχει ἀρθρή-
σεται ἀπ' αὐτοῦ.
- 13 διὰ τοῦτο ἐν παρα-
βολαῖς αὐτοῖς λαλῶ.
ὅτι βλέποντες οὐ
βλέπουσιν.
- καὶ ἀκούοντες οὐκ
ἀκούουσιν οὐδὲ
συνιῶσιν.
- 14 καὶ ἀναπληροῦται
αὐτοῖς ἡ προφητεία
Ἡσαίου ἡ λέγουσα·
ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ
οὐ μὴ συνήτε, καὶ
βλέποντες βλέψετε
καὶ οὐ μὴ ἴδητε.
- 15 ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρ-
δία τοῦ λαοῦ τούτου,
καὶ τοῖς ὤσιν βαρέως
ἤκουσαν, καὶ τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν
ἐκάλυψεν, μήποτε
ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς καὶ τοῖς ὤσιν
ἀκούσωσιν καὶ τῇ
καρδίᾳ συνῶσιν καὶ
ἐπιστρέψωσιν, καὶ
ἰάσωμαι αὐτούς.
- 16 ὑμῶν δὲ
μακάριοι οἱ ὀφ-
θαλμοὶ ὅτι βλέπον-
σιν, καὶ τὰ ὅσα ὑμῶν
17 ὅτι ἀκούουσιν. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ
δίκαιοι ἐπέθιμῃσαν
ιδεῖν ἃ βλέ-
πετε, καὶ οὐκ ἴδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκού-
ετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.
- 12 ἵνα βλέποντες
βλέπωσιν καὶ μὴ
ἴδωσιν,
καὶ ἀκούοντες
ἀκούωσιν καὶ μὴ
συνιῶσιν,
- [Cf. viii. 17, 18.]
- μήποτε
- ἐπιστρέψωσιν καὶ
ὀφείθῃ αὐτοῖς.
- [Cf. viii. 18.]
- [Cf. ver. 13.]
- [viii. 18.]
-
- [Cf. ver. 13.]
- ἵνα βλέποντες μὴ
βλέπωσιν
- καὶ ἀκούοντες
μὴ
συνιῶσιν.
- [Acts xxviii. 27.]
-
- [Cf. x. 23, 24.]
- [μακάριοι οἱ ὀφ-
θαλμοὶ οἱ βλέποντες
ἃ βλέπετε.
- λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ
βασίλεις ἠθέλησαν
ιδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέ-
πετε, καὶ οὐκ ἴδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκού-
ετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.]

§ 75. Exposition of the Parable of the Sower.

- 18 Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε
τὴν παραβολὴν τοῦ
19 σπειράντος. πᾶσι τοῖς
ἀκούοντος τὸν λόγον
τῆς βασιλείας καὶ μὴ

<p>συνιέντος, — [Cf. vv. 16, 17.]</p>	<p>13 καὶ λέγει αὐτοῖς· οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύ- την, καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε;</p>	<p>— —</p>
<p>— ἔρχεται ὁ πονη- ρὸς καὶ ἀρπάζει τὸ ἐσπαρ- μένον ἐν τῇ καρ- δίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς.</p>	<p>14 ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. 15 οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθὺς ἔρχεται ὁ σατα- νᾶς καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρ- μένον ἐν αὐτοῖς</p>	<p>11 Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. 12 οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσιν οἱ ἀκούσαντες εἴτα ἔρχεται ὁ διά- βολος καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπο τῆς καρ- δίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶ- σιν.</p>
<p>20 ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετ- ρώδη σπαρεῖς, οὗτός ἐστὶν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων 21 αὐτόν· οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκατοῦαίζεται.</p>	<p>16 Καὶ οὗτοι ὁμοίως εἰσιν οἱ ἐπὶ τὰ πετ- ρώδη σπειρόμενοι, οἱ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν 27 αὐτόν, καὶ οὐκ ἔχουσιν ρίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν, εἴτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκαδαλίζονται.</p>	<p>13 οἱ δὲ ἐπὶ τὴν πέτ- ραν οἱ ὅταν ἀκούωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ρίζαν οὐκ ἔχου- σιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύ- ουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίσταται.</p>
<p>22 ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς, οὗτός ἐστὶν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἵωνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συν- πνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.</p>	<p>18 καὶ ἄλλοι εἰσιν οἱ ἐπὶ τὰς ἀκάνθας σπερόμενοι· οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες καὶ αἱ μερίμναι τοῦ αἵωνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι ἐσκαρπύονται· σι- πνίγουσιν τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.</p>	<p>14 τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μερίμνῶν καὶ — πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορεύονται· σι- πνίγεται καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν.</p>

23 ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρείς, οὗτος ἔστιν ὁ

τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιείς, ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, — ὁ δὲ τριάκοντα.

20 καὶ ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες

ἀκούσουσιν τὸν λόγον καὶ παρέδουχον-
ται καὶ καρποφοροῦ-
σιν ἐν

—
τριάκοντα καὶ
ἐν ἐξήκοντα καὶ ἐν
ἑκατόν.

15 τὸ δὲ ἐν

τῇ καλῇ γῇ οὗτοι εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγα-
θῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦ-
σιν ἐν

ὑπομονῇ.

§ 76. The Light must not be quenched: The Law of Giving.

—
[Cf. v. 15.]
[15 οὐδὲ καίουσιν λύχρον

καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον,

ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.]

[Cf. x. 26.]

[Cf. ver. 9.]

—[Cf. vii. 2.]

[ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθή-
σεται ὑμῖν.]

[Cf. xiii. 12.]

[Cf. xxv. 29.]

21 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι μήτι ἔρχεται ὁ λύχνος

ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῇ;

22 οὐ γὰρ ἔστιν τι κρυπτόν, ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγενετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα

ἔλθῃ

23 εἰς φανερόν. εἴ τις ἔχει ὠταᾶκούων, ἀκουέτω.

24 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθή-
σεται ὑμῖν,

καὶ προσ-
τεθήσεται ὑμῖν.

25 ὃς γὰρ ἔχει δοθῇ-

—
16 οὐδεὶς δὲ λύχρον ἄψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει

ἢ ὑποκάτω κλίνης τί-
θουσιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθουσιν, ἵνα οἱ εἰσπορορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.

17 οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτόν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ.

[Cf. ver. 8.]

18 βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε

[Cf. vi. 38.]

[μέτρον καλὸν πεπιστμένον σεσταλε-
υομένον ὑπερεκχυννό-
μενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.]

ὃς ἂν γὰρ ἔχῃ δοθῇ-

σεται αὐτῷ· καὶ ὃς
οὐκ ἔχει καὶ ὁ
ἔχει ἀρθήσεται
αὐτοῦ.

σεται αὐτῷ, καὶ ὃς ἂν
μὴ ἔχη, καὶ ὁ δοκεῖ
ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ'
αὐτοῦ.
[Cf. xix. 26.]

§ 77. *The True Relationship.* [Cf. § 72.]

[Cf. xii. 46-
50.]

[Cf. iii. 31-
35.]

19 Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ᾔδιναντο
20 συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. ἀπηγγέλη
δὲ αὐτῷ ὅτι ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου
21 ἐστήκασιν ἔξω ἰδεῖν σε θέλοντες. ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· μήτηρ μου
καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον
τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιῶντες.

§ 78. *Parable of the Tares and the Wheat.*

24 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτῷ λέγων·
ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀν-
θρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ
25 ἀγρῷ αὐτοῦ. ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοῖς
ἀνθρώποις ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐτε-
πειρεν ζιζάνια ἀνά μέσον τοῦ σίτου καὶ
26 ἀπῆλθεν. ὅτε δὲ ἐβλάστησαν ὁ χόρτος
καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ
27 ζιζάνια. προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ
οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ· κύριε, σὺ καλὸν
28 σπέρμα ἐσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν
οὖν ἔχει ζιζάνια; ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· ἐχθρὸς
ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι
λόγισαι αὐτῷ· τέλος οὖν ἀπελθόντες σελ-
29 λέξωμεν αὐτά; ὁ δὲ φησὶν· οὐ, μήποτε
συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσῃτε ἅμα
30 αὐτοῖς τὸν σῖτον. ἄφετε συναξάνεσθαι
ἀμφοτέρα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ
τοῦ θερισμοῦ ἔρω τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε
πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς
δεσμὰς πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ
σίτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

[Cf. the spaced
words in Mark's
parable of the
Seed growing in
Secret, next sec-
tion.]

§ 79. *Parable of the Seed growing in Secret.*

— 26 Καὶ ἔλεγεν οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ, ὡς ἄνθρωπος βάλη τὸν σπόρον ἐπὶ
— 27 τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα
καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ καὶ

— 28 *μηκύνηται*, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. *αὐτομάτῃ*
 ἢ γῇ καρποφορεῖ, πρῶτον *χόρτον*, εἶπεν
στάχυν, εἶπεν πλήρης σῖτος ἐν τῷ στάχυϊ.
 29 ὅταν δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εὐθὺς ἀποσ-
 τέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ
 θερισμός.

§ 80. *Parable of the Mustard Seed.* [Cf. § 142.]

31 Ἄλλην παραβολὴν
 παρέθηκεν αὐτοῖς
 λέγων·
 ὁμοία ἐστὶν ἡ βα-
 σιλεία τῶν οὐρανῶν

κόκκῳ
 σινάπεως, ὃν λαβὼν
 ἄνθρωπος ἔσπερεν
 ἐν τῷ ἀγρῷ αὐ-
 32 τοῦ· ὁ μικρότερον
 μὲν πάντων τῶν
 σπερμάτων,

ὅταν δὲ
 αὐξηθῇ, μείζον
 τῶν λαχάνων
 ἐστὶν καὶ γίνεται

δένδρον

ὥστε ἐλθεῖν

τὰ πε-
 τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
 καὶ κατασκηνοῦν ἐν
 τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

30 Καὶ

ἔλεγεν· πῶς
 ὁμοιώσωμεν τὴν βα-
 σιλείαν τοῦ θεοῦ, ἣ ἐν
 τίνι αὐτὴν παραβολῇ
 θώμεν;

31 ὡς κόκκῳ
 σινάπεως, ὃς
 ὅταν σπαρῇ
 ἐπὶ τῆς γῆς,

μικρότερον
 ὃν πάντων τῶν
 σπερμάτων τῶν ἐπὶ
 32 τῆς γῆς, καὶ ὅταν
 σπαρῇ, ἀναβαίνει

καὶ γίνεται
 μείζον πάντων τῶν
 λαχάνων, καὶ
 ποιῇ κλάδους μεγά-
 λους, ὥσπερ
 δύνασθαι ὑπὸ τὴν
 σκιάν αὐτοῦ τὰ πε-
 τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
 κατασκηνοῦν.

[Cf. xiii. 18, 19.]

[18 ἔλεγεν οὖν· τίνι
 ὁμοία ἐστὶν ἡ βα-
 σιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ
 τίνι
 ὁμοιώσω αὐτήν;
 19 ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ
 σινάπεως, ὃν λαβὼν
 ἄνθρωπος ἔβαλεν
 εἰς κῆπον ἑאו-
 τοῦ,

καὶ
 ἤξησεν

καὶ ἐγένετο
 εἰς δένδρον, καὶ

τὰ πε-
 τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
 κατασκήνωσεν ἐν
 τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.]

§ 81. *Parable of the Leaven.* [Cf. § 143.]

33 Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν
 αὐτοῖς·

ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
 οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα
 γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου
 σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη
 ὅλον.

—

[Cf. xiii. 20, 21.] [20 Καὶ πάλιν
 εἶπεν· τίνι ὁμοιώσω τὴν
 βασιλείαν τοῦ θεοῦ;
 ὁμοία ἐστὶν

ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα
 γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου
 σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη
 ὅλον.]

§ 82. *The Custom of Jesus in addressing the People.*

- 31 Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παρα- [See vv. 33, —
βολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς 34^a *infra*.]
35 οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς, ὅπως πληρωθῇ τὸ
ρήθην διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου λέγοντος·
ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύ-
ξομαι κεκρυμμένα ἀπο καταβολῆς.

§ 83. *Exposition of the Parable of the Tares and the Wheat.*

- 36 Τότε ἀφείς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. [See 34^b — —
καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγον- *infra*.]
τες· φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζα-
37 νίων τοῦ ἀγροῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν — —
ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ
38 ἀνθρώπου, ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ
καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασι-
39 λεας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ,
ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά ἐστιν ὁ διάβολος·
ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια αἰῶνός ἐστιν, οἱ δὲ
40 θεριστὰὶ ἄγγελοι εἰσιν. ὥσπερ οὖν συλλέ-
γεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ κατακαίεται, οὕτως
41 ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. ἀποστελεῖ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ
συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα
τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν,
42 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ
πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς
43 τῶν ὀδόντων. τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν
ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.
ὁ ἔχων ὅτα ἀκουέτω.

§ 84. *Parable of the Hidden Treasure.*

- 44 Ὅμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησ- — —
αυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὗρων
ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ
ὑράγει καὶ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει καὶ ἀγορ-
άζει τὸν ἀγρὸν ἐκείνον.

§ 85. *Parable of the Pearl of Great Price.*

- 45 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν — —
ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρί-
46 τας· εὗρων δὲ ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην
ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ
ἠγόρασεν αὐτήν.

§ 86. Parable of the Draw-Net.

- 47 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
 48 σαγγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ
 49 παντὸς γένους συναγαγούσῃ· ἣν ὅτε ἐπλη-
 49 ρώθη ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ
 50 καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἄγγῃ, τὰ
 50 δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ
 51 συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ
 51 ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς πονηροὺς ἐκ
 52 μέσου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς
 52 τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθ-
 51 μος καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. συνήκατε
 52 ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ· ναί. ὁ δὲ
 εἶπεν αὐτοῖς· διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μα-
 θητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὁμοίως
 ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότη, ὅστις ἐκβάλλει
 ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

[Cf. vv. 34, 36.]

- [34 Ταῦτα πάντα
 ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς
 ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις,

καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐδεὶς
 ἐλάλει αὐτοῖς, ...

- 36 Τότε ἀφίει τοὺς ὄχλους ἡλ-
 36 θεν εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ
 προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ λέγοντες· φράσον ἡμῖν
 τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων
 τοῦ ἀγροῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
 εἶπεν κ.τ.λ.

[Cf. ver. 51. συνήκατε ταῦτα
 πάντα; λέγουσιν αὐτῷ· ναί.]

- 33 Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς
 33 πολλαῖς ἐλάλει

αὐτοῖς τὸν λόγον,
 καθὼς ἠδύναντο ἀκοεῖν·

- 33 χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ
 ἐλάλει αὐτοῖς,

- 34^b κατ' ἰδίαν δὲ
 τοῖς ἰδίοις μαθηταῖς

ἐπέλυεν

πάντα.

§ 87. Jesus stills a Storm on the Lake. [Cf. § 45.]

- 35 Καὶ λέγει αὐτοῖς
 35 ἐν ἐκείτῃ τῇ ἡμέρᾳ
 ὀψίας γενομένης·

- 22 Ἐγένετο δὲ
 22 ἐν μᾶ τῶν ἡμερῶν

[Cf. viii. 18.]

- [18 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
 πολλοὺς ὄχλους περὶ
 αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀπ-
 ελθεῖν εἰς τὸ πέραν.]

[viii. 23-27.]

- [23 καὶ ἐμβάντι αὐτῷ
 εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολού-
 θησαν αὐτῷ οἱ μαθη-
 23 ται αὐτοῦ.

καὶ αὐτὸς ἐνέβη
 εἰς πλοῖον
 καὶ οἱ μαθη-
 23 ται αὐτοῦ, καὶ εἶπεν

[viii. 18.]	36 διέλθω- μεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνου- σιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοῖα ἦσαν μετ' αὐτοῦ.	πρὸς αὐτοὺς· διέλθω- μεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης·
24 καὶ ἰδοὺ σεισμός μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλ- ύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων	37 καὶ γίνεται λαίλαψ μεγάλη ἀνέμου, καὶ τὰ κύματα ἐπέ- βαλλον εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον.	23 καὶ ἀνῆχθησαν. πλε- όντων δὲ αὐτῶν ἀνέπι- νωσεν· καὶ κατέβη λαίλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνε- πληροῦντο
25 καὶ προσελθόντες ἠγειραν αὐτὸν λέγοντες· κύριε, σῶσον	38 καὶ ἦν αὐτὸς ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσ- κεφάλειον καθεὶδων· καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγοντες αὐτῷ· δι- άσκαλε οὐ μέλει σοι	21 προσελθόντες δὲ διῆγειραν αὐτὸν λέγοντες· ἐπιστάτα ἐπιστάτα
26 ἀπολλύμεθα· καὶ λέγει αὐτοῖς· τί θεοὶ ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετί- μησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ,	39 ὅτι ἀπολλύμεθα; καὶ διεγερθεὶς ἐπετί- μησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσῃ σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνε- μος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.	καὶ ἐκινδύνουν. 21 ἐπιστάτα ἀπολλύμεθα.
— [Cf. xiv. 32.] καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.	40 καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τί θεοὶ ἐστε οὕτως; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν;	— καὶ ἐγένετο γαλήνη.
οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέ- γοντες· ποταπός ἐστὶν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν·]	41 ἐξήθησαν φέρον μέγαν, καὶ ἐλε- γον πρὸς ἄλλους· τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούει;	25 εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ποῦ ἢ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέ- γοντες πρὸς ἀλλή- λους· τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσ- σει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

§ 88. Cure of a Demoniac at Gadara. [Cf. § 46.]

[Cf. viii. 28-34.]

[28 Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ
εἰς τὸ πέραν
εἰς τὴν
χώραν τῶν Γαδα-
ρηνῶν,

ὑπὴν-
τησαν αὐτῷ δύο
δαίμονιζόμενοι ἐκ
τῶν μνημείων
ἐξερχόμενοι,
χαλιπαὶ λίαν.

ὥστε μὴ ἰσχύειν
τινὰ παρελθεῖν δια-
τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.

29 καὶ ἰδὼν
ἔκραξαν

λέγοντες· τί
ἡμῖν καὶ σοί,
υἱὲ τοῦ θεοῦ;

ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ

V.

1 Καὶ ἦλθον
εἰς τὸ πέραν τῆς
θαλάσσης εἰς τὴν
χώραν τῶν Γερα-
σηνῶν,

2 καὶ ἐξελθόντος αὐτοῦ
ἐκ τοῦ
πλοίου εἰς τὴν ὑπὴν-
τηται αὐτῷ
ἐκ
τῶν μνημείων ἀνθρω-
πος ἐν
πνεύματι ἀκαθάρτῳ,

3 ὃς
τὴν κατοίκησεν εἶχεν
ἐν τοῖς μνήμα-
σιν, καὶ οὐδὲ ἀλύσει
οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο
αὐτὸν δῆσαι, διὰ τὸ
αὐτὸν πολλάκις πέ-
δαις καὶ ἀλύσειν
δεδεσθαι, καὶ διес-
πᾶσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ
τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς
πέδας συντετριφθαι,
καὶ οὐδεὶς ἰσχυεν
αὐτὸν

δαμῆσαι,
4 καὶ διαπαντὸς νυκτὸς
καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς
μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς
ὄρεσιν ἦν κρίζων καὶ
κατακύπτων ἑαυτὸν

6 λίθοις. καὶ ἰδὼν
τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακ-
7 ρόθεν ἔδραμεν καὶ
προσεκύνησεν αὐτῷ
καὶ κράξας φωνῇ
μεγάλῃ λέγει· τί
ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ
υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ
ὑψίστου;

26 Καὶ κατέπλευσαν
εἰς τὴν
χώραν τῶν Γεργε-
σηνῶν, ἧτις ἀντίπερα
τῆς Γαλιλαίας.

27 ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ
ἐπὶ τὴν γῆν

ὑπὴν-
τησεν ἀνὴρ τις
ἐκ
τῆς πόλεως

ἔχων
δαίμονια, καὶ
χρόνῳ ἱκανῷ οὐκ ἐνε-
δύσατο ἱμάτιον, καὶ
ἐν οἰκῇ οὐκ ἔμενεν
ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμα-
σιν.

28 ἰδὼν δὲ
τὸν Ἰησοῦν
ἀνακράξας
προσέπεσεν αὐτῷ
καὶ φωνῇ
μεγάλῃ εἶπεν· τί
ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ
υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ
ὑψίστου;

<p>βασανίσαι ἡμᾶς ;</p>	<p>ὀρκίζω σε τὸν θεόν μή με βασανίσῃς.</p>	<p>δέομαί σου μή με βασανίσῃς.</p>
	<p>8 ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ·</p>	<p>29 παρήγγελλεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκα- θάρτῳ ἐξελθεῖν</p>
	<p>ἐξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου</p>	<p>ἀπο τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεύετο ἀλύ- σασιν καὶ πέδαις φυ- λασσόμενος, καὶ διαρίσσωσιν τὰ δεσμὰ ῥηλαυνετο ὑπὸ τοῦ δαιμονίου εἰς τὰς</p>
	<p>9 καὶ ἐπη- ρώτα αὐτόν· τί ὄνομά σοι ;</p>	<p>30 ἐρήμους. ἐπη- ρώτησεν δὲ αὐτόν ὁ Ἰησοῦς λέγων· τί σοι ὄνομά ἐστιν ; ὁ δὲ εἶπεν· λεγιὼν,</p>
	<p>λέγει αὐτῷ· λεγιὼν ὄνομά μοι, ὅτι</p>	<p>ὅτι εἰσῆλθεν ἐν ἐμοὶ πολλὰ εἰς</p>
	<p>10 καὶ παρεκά- λει αὐτόν πολλὰ ἵνα μὴ αὐτὰ ἀποστείλῃ ἕξω τῆς χοίρου.</p>	<p>31 αὐτόν, καὶ παρεκά- λουν αὐτόν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.</p>
	<p>11 ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλῃ βοσκομένη·</p>	<p>32 ἦν δὲ ἀγέλη χοίρων ικανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει, καὶ παρεκάλειται</p>
	<p>καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν λέγοντες·</p>	<p>αὐτόν</p>
	<p>πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς</p>	<p>ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς·</p>
	<p>13 εἰσέλθωμεν, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθα- ρτα</p>	<p>33 ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοί- ρους, καὶ ὥρμη- σεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν</p>
	<p>καὶ ἀπέ- πηλθον εἰς τοὺς χοί- ρους· καὶ ἰδὼν ὥρμη- σεν πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν</p>	<p>κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνί-</p>
	<p>30 ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐ- τῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.</p>	
	<p>31 οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτόν λέγοντες· εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀποστείλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.</p>	
	<p>32 καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες</p>	
	<p>33 ἀπῆλθον εἰς τοὺς χοί- ρους· καὶ ἰδὼν ὥρμη- σεν πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν</p>	

33 *θαγον ἐν τοῖς ὕδασιν.*
οἱ δὲ βόσκοιτες
ἔφυγον καὶ
ἀπελθόντες εἰς τὴν
πόλιν ἀπήγγειλαν
πάντα καὶ τὰ
τῶν δαιμονιζομένων.

34 καὶ ἰδοὺ
πᾶσα ἡ πόλις
ἐξῆλθεν εἰς
ὑπάντησιν τοῦ Ἰησοῦ,

καὶ ἰδόντες αὐτὸν
παρεκάλεσαν

ὅπως
μεταβῇ ἀπὸ τῶν
ὁρίων αὐτῶν.]

[i. f. ix. 1^a.]

[1^a Καὶ ἐμβὰς
εἰς πλοῖον διε-
πέρασεν,]

14 *γοντο ἐν τῇ θαλάσῃ.*
καὶ οἱ βόσκοιτες αὐ-
τοὺς ἔφυγον

ἀπήγγειλαν εἰς
τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς
ἀγρούς·

καὶ
ἦλθον ἰδεῖν τί ἐστίν
15 τὸ γεγονός. καὶ

ἔρχονται πρὸς
τὸν Ἰησοῦν,
καὶ θεωροῦσιν τὸν
δαιμονιζόμενον καθή-
μενον

ἱματισμένον
καὶ σωφρονοῦντα,
τὸν ἐσχηκότα τὸν
λεγιῶνα,

καὶ
16 ἐφοβήθησαν. καὶ
διηγήσαντο αὐτοῖς
οἱ ἰδόντες πῶς ἐγέν-
ετο τῷ δαιμονιζομένῳ,
καὶ περὶ τῶν χοίρων.

17 καὶ ἤρξαντο
παρακαλεῖν αὐτὸν

ἀπελ-
θεῖν ἀπὸ τῶν
ὁρίων αὐτῶν.

18 καὶ ἐμβαίνοντος αὐ-
τοῦ εἰς τὸ πλοῖον

παρεκάλει αὐτὸν ὁ

δαιμονσθεὶς ἵνα μετ'
19 αὐτοῦ ᾗ. καὶ οὐκ
ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ
λέγει αὐτῷ· ὕπαγε εἰς
τὸν οἶκόν σου πρὸς
τοὺς σοὺς, καὶ ἀπάγ-
γειλον αὐτοῖς ὅσα ὁ
κύριός σοι πεποίηκεν
καὶ ἡλέησέν σε.

34 *γη.*
ἰδοῖτες δὲ οἱ βόσκον-
τες τὸ γεγονὸς ἔφυγον

ἀπήγγειλαν εἰς
τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς
ἀγρούς.

35 ἐξ-
ἦλθον δὲ ἰδεῖν
τὸ γεγονός, καὶ

ἦλθον πρὸς
τὸν Ἰησοῦν,
καὶ εὗρον

καθή-
μενον τὸν ἄνθρωπον,
ἀφ' οὗ τὰ δαιμονια
ἐξῆλθεν ἱματισμένον
καὶ σωφρονοῦντα

παρὰ τοὺς
πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ
ἐφοβήθησαν.

36 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς
οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη
ὁ δαιμονισθεὶς.

37 καὶ
ἠρώτησαν αὐτὸν
ἅπαν τὸ πλῆθος
τῆς περιχώρου τῶν
Γεργεσηνῶν ἀπελ-
θεῖν ἀπ' αὐτῶν,
ὅτι φόβῳ μεγάλῳ
συνείχοντο·
αὐτὸς δὲ ἐμβὰς
εἰς πλοῖον ὑπέ-
στρεψεν.

38 ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ
ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει
τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν
αὐτῷ·

ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν
39 λέγων· ὑπόστρεφε εἰς
τὸν οἶκόν σου,

καὶ διη-
γοῦ ὅσα
σοι ἐποίησεν
ὁ θεός. —

20 καὶ ἀπῆλθεν, καὶ
ἦν ἔτι

κηρύσσειν ἐν
τῇ Δεκαπόλει ὅσα
ἐποίησεν αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς, καὶ πάντες
ἐθαύμαζον.

καὶ ἀπῆλθεν,

καὶ ὄλυν τὴν
πόλιν κηρύσσων
ὅσα
ἐποίησεν αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς.

§ 89. *Jesus raises the twelve-year-old Daughter of Jairus, and heals the Woman with an issue for twelve years.* [Cf. § 50.]

[Cf. ix. 1^a.]

[1^a Καὶ ἐμβὰς
εἰς πλοῖον
διεπέρασεν,]

21 Καὶ
διαπεράσαντος τοῦ
Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ
εἰς τὸ πέραν πάλιν,
συνήχθη
ὄχλος πολὺς ἐπ'
αὐτόν,
καὶ ἦν
παρὰ τὴν θάλασσαν.

40 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ
ὑποστρέφειν
τὸν
Ἰησοῦν,
ἀπεδέξατο αὐτον ὁ
ὄχλος· ἦσαν γὰρ
πάντες προσδοκῶν-
τες αὐτόν.

[Cf. ix. 18-26.]

[18 Ταῦτα αὐτοῦ λα-
λούντος αὐτοῖς
(Scribes and Phari-
sees, § 50.)
ἰδοὺ ἄρχων εἰσελθὼν

22 καὶ
ἔρχεται εἰς
τῶν
ἀρχισυ-
ναγῶγων, ὀνόματι
Ἰάειρος, καὶ
αὐτὸν αὐτοῦ πύπτε

προσεκύνει αὐτῷ,

πρὸς τοὺς πόδας
23 αὐτοῦ, καὶ παρακα-
λεῖ αὐτόν πολλά,

λέγων ἡ θυγά-
τηρ μου

λέγων ὅτι τὸ θυγά-
τριόν μου
[vor. 42.]

ἄρτι ἐτελεύτησεν,
ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες
τὴν χεῖρά σου ἐπ'

19 αὐτήν, καὶ
ζήσεται. καὶ ἐγενεῖ
ὁ Ἰησοῦς ἡκο-
λούθει αὐτῷ

ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς
τὰς χεῖρας
αὐτῇ ἵνα σωθῇ καὶ
24 ζήσῃ. καὶ ἀπῆλθεν
μετ' αὐτοῦ καὶ ἡκο-
λούθει αὐτῷ ὄχλος
πολὺς, καὶ συνέ-

41 καὶ
ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ
ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ
αὐτὸς ἄρχων τῆς συ-
ναγωγῆς
ὑπῆρχεν· καὶ
πειθὼν
παρὰ τοὺς πόδας
Ἰησοῦ, παρεκά-
λει αὐτόν εἰσελθεῖν
εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ
ὅτι θυγά-
τηρ μονογενὴς ἦν
αὐτῷ ὥς ἐτῶν δώδεκα,
καὶ αὕτη ἐπέθιγκεν.

ἐν δὲ τῷ ὑπά-
γειν αὐτόν
οἱ ὄχλοι
συνέ-

καὶ οἱ μα-
20 θηταὶ αὐτοῦ. καὶ
ἰδοὺ γυνή αιμορ-
ροῦσα
δώδεκα ἔτη

—

—

προσελθοῦσα

ὅπισθεν ἡψατο

τοῦ κρασπέδου τοῦ
21 ἱματίου αὐτοῦ. ἔλε-
γεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ·
ἐὰν μόνον ἄψωμαι
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ,
σωθήσομαι.

—

—

22 ὁ δὲ
στραφεὶς

—

—

καὶ

ἐλθὼν αὐτῶν.

25 καὶ
γυνή οὔσα ἐν
ῥύσει αἵματος
δώδεκα ἔτη.

26 καὶ πολλὰ παθοῦσα
ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν,
καὶ δαπανήσασα
τὰ παρ' αὐτῆς πάντα,

καὶ μηδὲν ὠφελη-
θεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον
εἰς τὸ χεῖρον ἐβλάστη.

27 ἀκούσασα τὰ περὶ
τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα
ἐν τῷ ὄχ-
λῳ ὀπισθεν ἡψατο
τοῦ

28 ἱματίου αὐτοῦ. ἔλε-
γεν γὰρ ὅτι
ἐὰν ἄψωμαι κὰν
τῶν ἱματίων αὐτοῦ,

29 σωθήσομαι. καὶ
εἰθὺς ἐξῆλθῆναι
ἢ πηγὴ τοῦ αἵματος
αὐτῆς. καὶ ἔγνω τῷ
σώματι ὅτι ἵαται ἀπὸ

30 τῆς μαστίγος. καὶ
εὐθὺς ὁ Ἰησοὺς ἐπι-
γνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν
ἐξ αὐτοῦ δύναμιν
ἐξεληλυθῆσαν,

στραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ
ἔλεγεν· τίς
μου ἡψατο
τῶν ἱματίων;

31 καὶ
ἔλεγον αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·
βλέπεις τὸν
ὄχλον συνθλίβοντά
σε,

καὶ
λέγεις· τίς μου
ἡψατο;

[ver. 30.]

32 καὶ περιεβλέπετο

43 πνιγον αὐτόν
καὶ
γυνή οὔσα ἐν
ῥύσει αἵματος ἀπὸ
ἑτῶν δώδεκα, ἥτις

ἰατροῖς
προσπαλῶσασα
ὄλον τὸν βίον
οὐκ ἔσχυσεν ἀπ' οὐδε-
νὸς θεραπευθῆναι

—

44 προσελθοῦσα

ὀπισθεν ἡψατο
τοῦ κρασπέδου τοῦ
ἱματίου αὐτοῦ,

—

καὶ
παροχρῆμα ἔσθη
ἢ ῥύσις τοῦ αἵματος
αὐτῆς.

[ver. 46.]

45 καὶ
εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· τίς
ὁ ἀψάμενός μου;
ἀρνου-
μένων δὲ πάντων
εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ
οἱ σὺν αὐτῷ·
ἐπιστάτα, οἱ
ὄχλοι συγχροοσὶν
σε, καὶ ἀποθλίβου-
σιν. ὁ δὲ Ἰησοῦς

46 εἶπεν· ἡψατό μου
τίς· ἐγὼ γὰρ
ἔγνω δύναμιν ἐξελη-
λυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ.

ιδὼν αὐτὴν	ιδεῖν τὴν τοῦτο ποιή- σαν.	
---	33 ἡ δὲ γυνή	17 ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνή ὅτι οὐκ ἔλαθεν,
	φοβηθεῖσα καὶ τρέ- μουσα, εἰδυῖα ὁ γένονεν αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ	τρέ- μουσα ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοῦ ἀπήγ- γειλεν ἐνώπιον παν- τὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρήμα.
	καὶ εἶπεν	
εἶπεν· θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.	34 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· ὑπάγε εἰς εἰρήνην,	18 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.
καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.		
	καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μαστίγος σου.	---
---	35 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγ- οντες ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν, τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσ-	19 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγ- ων ὅτι τέθηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μηκέτι σκύλλει τὸν διδάσ-
---	36 καλον; ὁ δὲ Ἰησοῦς παρακούσας τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυνα- γώγῳ· μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε.	50 καλον. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας
		ἀπεκρίθη αὐτῷ· μὴ φοβοῦ· μοῦνον πίστευσαι.
---	37 καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα μετ' αὐτῷ συνεκολου- θῆσαι εἰ μὴ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰάκωβου.	51 καὶ σωθήσεται. ἐλ- θὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν εἰτελλεῖν τιπλὰ σὺν αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον
		καὶ τὸν πα- τέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα.
23 καὶ ἔλθων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ	[ver. 40.] 38 καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ	

ἄρχοντας καὶ ἰδὼν καὶ τὸν ὄχλον θορυβοῦμενον	ἀρχισυναγώγων, καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίοντας καὶ 39 ἀλαλάζοντας πολλά, καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς· τί θορυ- βεῖσθε καὶ κλαίετε;	52 ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπεν· μη κλαίετε·
24 ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.	τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν 40 ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.	οὐκ ἀπέθανεν 53 ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.
25 ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος,	αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάντας παραλαμβά- νει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέ- ρα καὶ τοὺς μετ' αὐ- τοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον.	[ver. 51.]
εἰσελθὼν ἐκρά- τησεν τῆς χειρὸς αὐ- τῆς,	41 καὶ κρα- τήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ· ταλιθὰ κούμ, ὃ ἐστὶν μεθερ- μηνεύμενον· τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω,	54 αὐτὸς δὲ κρα- τήσας τῆς χειρὸς αὐ- τῆς ἐφώνησεν λέγων· —
καὶ ἡγέρ- θη τὸ κοράσιον.	42 ἔγειρε. καὶ εὐθὺς ἀνέσ- τη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει· ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα· καὶ ἐξέστησαν εὐθὺς ἐξστάσει 43 μεγάλη. καὶ διε- στείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς γνοί τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.	55 παῖς, ἡ ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦ- μα αὐτῆς, καὶ ἀνέσ- τη παρα- χρῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. 56 [ver. 42.] καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρ- ήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός. [ver. 55.]
26 καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.]		

§ 90. *Jesus teaches in the Synagogue at Home.* [Cf. § 31.]

53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ
Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύ-
54 τας, μετήρην ἐκείθεν. καὶ
ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐ-
τοῦ

—
ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συνα-
γωγῇ αὐτῶν, ὥστε
ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς καὶ
λέγειν πόθεν οὗτω
ἡ σοφία αὐτῆ;
καὶ αἱ δυνάμεις;

[Cf. ix. 29.]

55 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ
τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ
αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ καὶ
οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος
καὶ Ἰωσήφ καὶ

56 Σίμων καὶ Ἰούδας; καὶ
αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ

οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσιν;

57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ·
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος
εἰ μὴ ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι

καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ

58 αὐτοῦ. καὶ οὐκ
ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολ-
λὰς [ix. 28.]

[ix. 33^c.] διὰ τὴν ἀπισ-
τίαν αὐτῶν.

[ix. 35^a.]

VI.

1 Καὶ

ἐξῆλθεν ἐκείθεν, καὶ
ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα αὐ-
τοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ

2 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ γενο- [iv. 16.]
μένου σαββάτου ἤρξατο

διδάσκειν ἐν τῇ συνα-
γωγῇ· καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούον-
τες ἐξηπλήσσοντο,

λέγοντες πόθεν οὗτω ταῦτα,
καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα του-
τῷ; καὶ δυνάμεις τοιαῦται
διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνον-

3 ται; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ [Cf. xi.
τέκτων, ὁ υἱὸς 20.]

τῆς Μαρίας καὶ

ἀδελφὸς Ἰακώβου

καὶ Ἰωσήτος καὶ Ἰούδα καὶ

Σίμωνος; καὶ

οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ

ὧδε πρὸς ἡμᾶς;

4 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ [iv. 24.]

καὶ ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι
οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος
εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι
ἐαυτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγεν-
εῦσιν αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ

5 αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ

ποιῆσαι οἰδεμίαν δυνάμιν,
εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπι-
θεῖς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν.

6 καὶ ἐθαύμασεν διὰ τὴν ἀπισ-
τίαν αὐτῶν. καὶ περιήγεν
τὰς κόμας κύκλῳ διδάσκων.

[i. 38.]

§ 91. *The Mission of the Twelve.* [Cf. § 54.]

[Cf. x.
1-15.]

7 Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώ-
δεκα καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀπο-
στέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου
αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμά-
των τῶν ἀκαθάρτων.

IX.

1 Συνκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώ-
δεκα

[x. 1.]

ἔδωκεν
αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν
ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ

[Cf. x. 5.]	<p>8 καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ ἄρτον, μὴ πῆραν, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,</p>	<p>2 νόσους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρῖσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι, 3 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς· μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδον μήτε πῆραν μήτε ἄρτον μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνά δύο χιτῶνας ἔχειν.</p>
	<p>9 ἀλλὰ ὑποδεδωμένους σανδά- λια, καὶ μὴ ἐνδύσθητε δύο 10 χιτῶνας. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὅπου ἂν εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε ἐκείθεν. 11 καὶ ὃς ἂν τόπος μὴ δέξῃται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκείθεν ἐκτινάξατε τὸν χεῖμα τὸν ὑπο- κάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.</p>	<p>4 καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθῃτε, ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκείθεν ἐξέρ- χεσθε. 5 καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τὸν κοινορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάσσετε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτοὺς.</p>
[Cf. xi. 1.]	<p>12 καὶ ἐξελθόντες ἐκῆρυνξαν ἵνα μετανοῶσιν, 13 καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλ- λον, καὶ ἤλειφον ἑλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευον. [Cf. James v. 15.]</p>	<p>6 ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι — — καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.</p>

§ 92. Death of John the Baptist.

<p>XIV. 1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετραάρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ,</p>	<p>14 Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης, φα- νερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ [ver. 20.]</p>	<p>7 Ἦκουσεν δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης τὰ γινόμενα πάντα,</p>
<p>2 καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐ- τοῦ· οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτισ- τής· αὐτὸς ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.</p>	<p>εἶλεγεν ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτί- ζων ἐγγέγερται ἐκ νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνά- μεις ἐν αὐτῷ.</p>	<p>καὶ διηπόρει διὰ τὸ λέ- γεσθαι ὑπὸ τινων ὅτι Ἰωάννης ἡγέρθη ἐκ νεκρῶν, — — 8 ὑπὸ</p>

—	15 ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι Ἡλείας ἐστίν· ἄλ- λοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης ὡς εἰς τῶν προφητῶν.	τινων δὲ ὅτι Ἡλείας ἐφάνη, ἄλ- λων δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.
—	16 ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν· ὃν ἐγὼ ἀπεκε- φάλισα Ἰωάννην οὗτος ἡγέρθη. [ver. 14.]	9 εἶπεν δὲ Ἡρώδης· Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκε- φάλισα· τίς δέ ἐστίν οὗτος περι οὗ ἀκούω τοιαῦτα; [Cf. iii. 19, 20.]
3 ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατή- σας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο	17 αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτη- σεν τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ	καὶ ἐξήτει ἰδεῖν αὐτόν.
4 διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα [Φιλίππου] τοῦ ἀδελφοῦ αὐ- τοῦ. ἔλε- γεν γὰρ Ἰωάννης αὐτῷ· οὐκ ἐξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν.	18 διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐ- τοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν· ἔλε- γεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι οὐκ ἐξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.	—
καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἐφοβήθη τὸν ὄχ- λον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.	19 ἡ δὲ Ἡρωδιάς ἐνέεχεν αὐτῷ καὶ ᾔθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, 20 καὶ οὐκ ἠδύνατο· ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάν- νην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνε- τήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐ- τοῦ πολλὰ ἠπορεῖ, καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἠκούεν. [xii. 37 ^b .]	—
6 γενεσίους δὲ γενομένους τοῦ Ἡρώδου	21 καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαί- ρου ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενε- σίους αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίησεν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρῶ- τοις τῆς Γαλιλαίας, καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος καὶ ἀρχησαμένης, ἥρεσεν τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακει- μένοις· ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν τῷ κορασίῳ· αἰτησόν με ὃ	[ver. 7.] —
ὥρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἥρεσεν τῷ Ἡρώδῃ,	22 —	—

7	ὅθεν μεθ' ὄρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται.	23	ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι. καὶ ὡμολόγησεν αὐτῇ ὅτι ὃ ἐὰν με αἰτήσῃς δώσω σοι ἕως ἡμίσεως τῆς βασιλείας μου.	—
8	ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς·	24	καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς· τί αὐτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπεν· τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.	—
	δός μοι, φησὶν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.	25	τίζοντας. καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα ᾗτήσατο λέγουσα· θέλω ἵνα ἐξαυτῆς δῶς μοι ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.	—
9	καὶ λυπηθεὶς ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους	26	καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς ἀνακειμένους οὐκ ᾔθελῃσεν ἀθετῆσαι αὐτήν. καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα ἐπέταξεν ἐνέγκαι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.	—
	ἐκέλευσεν δοθῆναι.	27	καὶ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.	—
10	καὶ πέμφας ἀπεκεφάλισεν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.	28	καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.	—
11	καὶ ἡνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτῆς.	29	καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθαν καὶ ἦραν τὸ πτώμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.	—
12	καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ πτώμα αὐτόν, καὶ ἔθηκαν αὐτόν, καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.			—

§ 93. *Return of the Apostles: Five Thousand Men (besides Women and Children) Fed.* [Cf. § 100.]

13 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς

—

30 Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν

31 καὶ ἐδίδαξαν. καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ

[Cf. xi. 28.]

ἀνεχώρησεν

10 Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι

διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ

πααραβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησεν

ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἐρημον τόπον κατ' ιδίαν	[ver. 32.] κατ' ιδίαν εἰς ἐρημον τόπον	κατ' ιδίαν εἰς — πόλιν καλουμένην Βηθσαϊδῶ.
[Cf. xi. 28.]	καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν. [iii. 20.]	—
[ver. 13.] καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι	32 καὶ ἀπῆλθον εἰς ἐρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ιδίαν.	—
αὐτῷ ἠκολούθησαν περὶ ἀπὸ τῶν πόλεων.	33 καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἐπέγνωσαν αὐτοὺς πολλοί, καὶ περὶ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτοὺς.	11 οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ,
14 καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς	34 καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοὺς ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα καὶ	καὶ ἀποδεξόμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχον- τας θεραπείας ἰάτο.
[Cf. ix. 36.]	[Cf. vi. 5, 13; xvi. 18.] ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.	—
καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.	35 καὶ ἦδη ὥρας πολλῆς γενομένης προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἦδη ὥρα πολλή.	12 ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον αὐτῷ. —
15 ὁψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες· ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα παρήλθεν ἤδη· ἀπόλυσον οὖν τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας	36 ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κυκλῶ ἀγροὺς καὶ κώμας	ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα πορευθέντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ ἀγροὺς

<p>ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.</p>	<p>ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς τί φάγωσιν.</p>	<p>καταλύσωσιν καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισ- μόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ*</p>
<p>16 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρειάν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· 17 δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δυο ἰχθύας.</p>	<p>37 ὁ δὲ εἶπεν ἀποκριθεὶς αὐτοῖς· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ· [ver. 38.]</p>	<p>13 ἔσμέν. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· δότε αὐτοῖς φαγεῖν ὑμεῖς. οἱ δὲ εἶπαν· οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ ἄρτοι πέντε καὶ ἰχθύες δύο, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον — βρώματα.</p>
<p>— [ver. 21.]</p>	<p>ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων δια- κοσίων ἄρτους, καὶ δώσω- μεν αὐτοῖς φαγεῖν; [ver. 44.]</p>	<p>14 ἦσαν δὲ ὡσεὶ ἄνδρες πεν- τακισχίλιοι.</p>
<p>18 ὁ δὲ εἶπεν — [ver. 17.] φέρετέ μοι ὧδε αὐ- τούς. καὶ κελεύσας</p>	<p>38 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπά- γετε ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσιν· πέντε, καὶ δυο ἰχθύας.</p>	<p>— [ver. 13.]</p>
<p>19 τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι — ἐπὶ τοῦ χόρτου, — — λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν, καὶ κλάσας</p>	<p>39 καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλίνειν πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ. 40 καὶ ἀνέπεσαν πρασιαὶ πρασιαὶ, κατὰ ἑκατὸν καὶ κατὰ πενήτη-</p>	<p>εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας — ἀνὰ 15 πενήτην. καὶ εἰποίησαν οὕτως —</p>
<p>— λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν, καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς</p>	<p>41 κοντα. καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν, καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς</p>	<p>λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κατέκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς * Cf. ver. 10.</p>

τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.	παρατιθῶσιν αὐτοῖς καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πάνσιν. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσ- θησαν· καὶ ἦσαν κλασμάτων δώδεκα κοφίνων πληρώματα, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεν- τακισχίλιοι ἄνδρες.	ἵνα παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.
20 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσ- θησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεύον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις.	42 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσ- θησαν· καὶ ἦσαν κλασμάτων δώδεκα κοφίνων πληρώματα, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεν- τακισχίλιοι ἄνδρες.	17 καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσ- θησαν πάντες, καὶ ἦρθη τὸ περισσεύσαν αὐτοῖς κλασμάτων κοφίνοι δώδεκα.
21 οἱ δὲ ἐσθιόντες ἦσαν ἄνδρες ὥσεί πεν- τακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.		[ver. 14.]

§ 94. *Jesus walks on the Sea: Peter goes to meet Him.*

22 Καὶ ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ περαν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. ὁψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. τὸ δὲ πλοῖον μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βασανίζο- μενον ὑπο τῶν κυμάτων. ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.	45 Καὶ εἰς τὸ ὄρος ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτοῦ ἀπολύει τὸν ὄχλον. καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ὁψίας γενομένης ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. 48 καὶ ἰδὼν αὐτοὺς βασανίζο- μένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς, περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς· οἱ δὲ ιδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐδοξάν ὅτι φάντασμα ἐστιν, καὶ ἀνέκραξαν· πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν καὶ ἐταράχ- θησαν. ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς·	— [ver. 10.] — [Cf. v. 16.] — — —
23 ὄχλους. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. ὁψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. τὸ δὲ πλοῖον μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βασανίζο- μενον ὑπο τῶν κυμάτων. ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.	46 ὄχλον. καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ὁψίας γενομένης ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. 48 καὶ ἰδὼν αὐτοὺς βασανίζο- μένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς, περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς· οἱ δὲ ιδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐδοξάν ὅτι φάντασμα ἐστιν, καὶ ἀνέκραξαν· πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν καὶ ἐταράχ- θησαν. ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς·	— [ver. 10.] — [Cf. v. 16.] — — —
24 γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. τὸ δὲ πλοῖον μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βασανίζο- μενον ὑπο τῶν κυμάτων. ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.	47 γενομένης ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. 48 καὶ ἰδὼν αὐτοὺς βασανίζο- μένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς, περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς· οἱ δὲ ιδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐδοξάν ὅτι φάντασμα ἐστιν, καὶ ἀνέκραξαν· πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν καὶ ἐταράχ- θησαν. ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς·	— [ver. 10.] — [Cf. v. 16.] — — —
25 τετάρτη δε φυλακὴ τῆς νυκτὸς ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.	49 παρελθεῖν αὐτούς· οἱ δὲ ιδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐδοξάν ὅτι φάντασμα ἐστιν, καὶ ἀνέκραξαν· πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν καὶ ἐταράχ- θησαν. ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς·	— — — — — —
26 ἰδόντες δὲ αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμα ἐστιν, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.	50 ἀνέκραξαν· πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν καὶ ἐταράχ- θησαν. ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς·	— — — — — —
27 εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων·		

- θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ
φοβεῖσθε.
28 ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος
εἶπεν· κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν
29 με ἐλθεῖν πρὸς σε ἐπὶ τὰ ὕδα-
τα. ὁ δὲ εἶπεν· ἐλθέ. καὶ κατα-
βὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου Πέτρος
περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα
καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.
30 βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἐφο-
βήθη, καὶ ἀρξάμενος κατα-
ποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων·
31 κύριε, σῶσόν με. εὐθέως δὲ ὁ
Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπε-
λάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ·
ὀλιγώπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;
32 καὶ ἀναβάντων αὐτῶν
εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν
33 ὁ ἄνεμος. οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ
προσεκύνησαν αὐτῷ λέγον-
τες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ
φοβεῖσθε. [Cf. iv. 41.]

51 καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς
εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν
ὁ ἄνεμος [iv. 39.]

καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ
52 ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο. οὐ
γὰρ συνήκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις,
ἀλλ' ἦν αὐτῶν ἡ καρδία πε-
πωρωμένη.* [viii. 17.]

§ 95. *Jesus cures many Sick in the Land of Gennesaret.*

- 34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον
ἐπὶ τὴν γῆν εἰς Γεννη-
σαρέτ.
35 καὶ ἐπιγόντες αὐ-
τὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκεί-
νου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν
περίχωρον ἐκείνην, καὶ
προσῆνεγκαν αὐτῷ πάντας
τοὺς κακῶς ἔχοντας,
36 καὶ
παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μόνον
ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ
ἱματίου αὐτοῦ· καὶ
ὅσοι ἂν ἤψαντο διε-
σώθησαν.

- 53 Καὶ διαπεράσαντες
ἐπὶ τὴν γῆν ἦλθον εἰς Γεννη-
σαρέτ καὶ προσωρμίσθησαν.
54 καὶ ἐξεληθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ
πλοίου εἰθὺς ἐπιγόντες αὐ-
τὸν
55 περιέδραμον ὅλην τὴν
χώραν ἐκείνην, καὶ ἤρ-
ξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις
τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέ-
ρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐστίν.
56 καὶ ὅπου ἐὰν εἰσεπορεύετο
εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς
ἀγροὺς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτί-
θεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ
παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἀν
τοῦ κρασπέδου τοῦ
ἱματίου αὐτοῦ ἄψωνται· καὶ
ὅσοι ἂν ἤψαντο αὐτοῦ ἐσώ-
ζοντο.

* Cf. John xii. 40.

§ 96. *Discussion with Pharisees and Scribes on Washing of Hands and other Ceremonies.*

XV.	VII.
1 Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων Φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς	1 Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων.
—	2 καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὅτι κοιναῖς χερσίν, τοῦτ' ἐστὶν ἄνιπτοις, ἐσθίου-
—	3 σιν τοὺς ἄρτους, — οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυκνὰ νύψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθίουσιν, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν
—	4 τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς ἐὰν μὴ βαπτίσωνται οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα πολλά ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμαὶς ποτηρίων
λέγοντες·	5 καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς· διατί οὐ περιπατοῦσιν οἱ μαθηταί σου κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων,
2 οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσιν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.	— ἀλλὰ κοιναῖς χερσίν ἐσθίουσιν τὸν
3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· [vn. 7-9.]	6 ἄρτον; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· καλῶς ἐπροφῆτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται ὅτι οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω
διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ δια τὴν παράδοσιν ὑμῶν;	7 ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων·
—	8 ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ κρατεῖτε τὴν παρά-
4 ἐνετείλατο λέγων· τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα,	9 δοσιν τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· καλῶς ἠθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν
	—
	10 τηρήσητε. Μωϋσῆς γὰρ εἶπεν· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα

καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα
ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω·
5 ὑμεῖς δὲ λέγετε· ὅς ἂν εἴπῃ
τῷ πατρὶ ἢ τῇ
μητρί· δῶρον
ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῇθῃς, οὐ
μὴ τιμήσει
6 τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν
μητέρα αὐτοῦ· καὶ ἡκυρώ-
σατε τὸν νόμον τοῦ θεοῦ διὰ
τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

7 ὑποκριταί, καλῶς
ἐπροφήτευσεν περὶ ὑμῶν
8 Ἡσαΐας λέγων· ὁ λαὸς οὗτος
τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾷ, ἢ δὲ
καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει
9 ἀπ' ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβονται
με διδάσκοντες διδασκαλίας
10 ἐντάλματα ἀνθρώπων. καὶ
προσκαλεσάμενος τὸν
ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς· ἀκούετε
11 καὶ συνίετε· οὐ τὸ
εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα
κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ
ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόμα-
τος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄν-
θρωπον.

12 τότε προσελθόντες —

οἱ μαθηταὶ λέγουσιν
αὐτῷ· οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι
ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκαν-
13 δαλίσθησαν; ὃ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν· πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ
ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ
οὐράνιος ἐκριζωθήσεται.
14 ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοὶ εἰσιν
τυφλοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ
τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι
15 εἰς βόθυνον πεσοῦνται. ἀπο-
κριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν
αὐτῷ· φράσον ἡμῖν τὴν παρα-
16 βολήν. ὃ δὲ εἶπεν· ἀκμὴν
17 καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ
νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ
εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα

σου, καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα
ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω·
ὑμεῖς δὲ λέγετε· ἐὰν εἴπῃ
ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ
μητρί· κορβάν, ὃ ἐστὶν δῶρον,
12 ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῇθῃς, οὐκ-
έτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῇ-
σαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ
13 μητρί, ἀκυρῶν-
τες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
τῇ παραδόσει ὑμῶν ἢ παρεδώ-
κατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα
πολλὰ ποιεῖτε. —

[vv. 6, 7.]

14 καὶ —
προσκαλεσάμενος πάλιν τὸν
ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς· ἀκούσατέ
15 μου πάντες καὶ σύνετε. οὐδὲν
ἐστὶν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου
εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύ-
ναται κοινῶσαι αὐτὸν· ἀλλὰ τὰ
ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενά
ἐστὶν τὰ κοινούντα τὸν ἄν-
θρωπον.

16 — —

17 καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον
ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων
αὐτὸν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ

[Cf. vi.
39.]

τὴν παρα-
18 βολήν. καὶ λέγει αὐτοῖς· οὕτως
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ
νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν
εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρω-

<p>εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται ;</p>	<p>πον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζων πάντα τὰ βρώματα ;</p>	<p>—</p>
<p>18 τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, καὶ ἐκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί,</p> <p>— [Cf. vi. 23] ψευδομαρτυρίαι,</p> <p>βλασφημίαι.</p>	<p>20 ἔλεγεν δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἔσθωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, πορνεῖαι, κλοπαί, φόνοι, μοιχεῖαι, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός,</p> <p>βλασφημία, ὑπερηφανία,* ἀφροσύνη†</p>	<p>—</p> <p>—</p> <p>[Cf. xii. 15.]</p>
<p>20 ταῦτά ἐστιν τὰ κοινῶντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.</p>	<p>23 πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσθωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.</p> <p>—</p>	<p>—</p>

§ 97. Cure of Canaanitish (Syro-Phoenician) Woman's Demoniac Daughter.

<p>21 Καὶ ἐξελθὼν ἐκείθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.</p>	<p>24 Ἐκείθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὄρια Τύρου, καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδένα ἠθέλησεν γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνάσθη λαθεῖν. ἀλλὰ εὐθὺς ἀκούσασα γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον,</p>	<p>—</p>
<p>22 καὶ ἰδοὺ γυνή</p> <p>Χαναanaία ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξεληλυθῆσα</p> <p>ἔκραξεν λέγουσα· ἑλεῖσόν με, κύριε υἱὸς Δαυεὶδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαίμονίζεται.</p> <p>—</p>	<p>25 εἰσελθούσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς, Συροφονίκισσα τῷ γενεῖ καὶ ἡρώτα αὐτὸν</p> <p>—</p> <p>[ver. 25.]</p> <p>ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.</p>	<p>—</p>
<p>23 ὁ δὲ οὐκ</p>	<p>—</p>	<p>—</p>

* Only here in N.T. ; adj. Luke i. 51, etc.

† Cf. Romans i. 29.

ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτουν αὐτὸν λέγοντες· ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει
 24 ὅπισθεν ἡμῶν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ
 25 ἀπολωλότα τοῦ Ἰσραὴλ. ἡ δὲ ἔλθοῦσα προσεκίνηει αὐτῷ
 26 λέγουσα· κύριε, βοήθει μοι· ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ
 ἐξεστίν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.
 27 ἡ δὲ εἶπεν· ναί, κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης
 τῶν κυρίων αὐτῶν.
 28 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.
 καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

[Cf. ix. 2^a.]

[ver. 25.]
 27 καὶ ἔλεγεν αὐτῇ· ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ γὰρ ἐστίν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ τοῖς κυναρίοις βαλεῖν.
 28 ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ· ναί, κύριε· καὶ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίουσιν ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν παιδίων.
 29 καὶ εἶπεν αὐτῇ· διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἵπαγε, ἐξεληλύθεν ἐκ τῆς θυγατρὸς σου τὸ δαιμόνιον.
 30 καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὔρον τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός.

§ 98. *Cure of Divers Sick.*

29 Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν
 [ver. 21.] παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος
 30 ἐκάθητο ἐκεῖ. καὶ προσήλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλοὺς τυφλοὺς κωφοὺς κυλλοὺς καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔρριπν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐ-

31 Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὀρίων Τύρου ἦλθεν διὰ Σιδῶνος
 εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὀρίων Δεκαπόλεως.

31 τοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐ-
τούς, ὥστε τὸν ὄχλον θαυ-
μάσαι βλέποντας κωφοὺς
λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς
καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας
καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ
ἐδόξαζον τὸν θεὸν Ἰσραήλ.

[vv. 32-37.]

[viii. 22-26.]

§ 99.* *Cure of a Deaf Man with a Difficulty of Utterance.* [Cf. §§ 103, 106.]

—	32	Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν καὶ μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν	—
—	33	χεῖρα. καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν ἐβαλεν τοὺς δακτύλους εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ καὶ πτύσας ἤψατο τῆς γλώσ-	—
—	34	σης αὐτοῦ, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστέναξεν, καὶ λέγει αὐτῷ· ἐφφαθά, ὃ ἐστιν	—
—	35	διανοίχθητι. καὶ ἠνοίγησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ εὐθὺς ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσ-	—
—	36	σης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. καὶ διε- στείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν· ὅσον δὲ αὐτοῖς διεστέλλετο, αὐτοὶ μᾶλλον περισ-	—
—	37	σότερον ἐκήρυσσον· καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσαντο λέγοντες· καλῶς πάντα πεποίηκεν, καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν καὶ ἀλάλους λαλεῖν. [Cf. Isaiah xxxv. 5, 6.]	—

§ 100. *Four Thousand Men (besides Women and Children) Fed.* [Cf. § 93.]

[vv. 30, 31.] [ver. 32.]

32 ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλε-
σάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
εἶπεν· σπλαγχνίζομαι
ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι
τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ
οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ
ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστες
οὐ θέλω μῆποτε
ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

33 καὶ λέγουσιν
αὐτῷ οἱ μαθηταί·
πόθεν ἡμῖν ἐν ἑρημίᾳ ἄρτοι
τοιοῦτοι
χορτάσαι

VIII.

1	Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν, προσκαλε- σάμενος τοὺς μαθητὰς	—
2	λέγει αὐτοῖς· σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ	—
3	οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστες εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· καὶ τινες αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν	—
4	ἤκασιν. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταί αὐτοῦ ὅτι πόθεν τοῖτοις διηγήσεται τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων	—

* § 106 affords the climax of this cure: the boy healed after the Transfiguration is a *demoniac* as well as deaf and dumb.

<p>ὄχλον τοσούτον ; 34 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πόσους ἄρτους ἔχετε ; οἱ δὲ εἶπον· ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. 35 καὶ παραγγείλας τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν 36 ἔλαβεν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, [xxvi. 26, 27.] οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις [ver. 34.] [Cf. xxvi. 26.]</p>	<p>ἐπ' ἐρημίας ; 5 καὶ ἡρώτα αὐτούς· πόσους ἔχετε ἄρτους ; οἱ δὲ εἶπαν· ἑπτὰ. 6 καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ [xiii. 22, 23.] 7 ἵνα παρατιθῶσιν· καὶ εἶχαν ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας αὐτὰ παρέθηκεν. [xiii. 22.] 8 καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. 9 ἦσαν δὲ ὡς τετρακισχίλιοι· — 10 καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς, καὶ εὐθὺς ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.</p>	<p>— — [xxii. 19.] — — —</p>
<p>37 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν καὶ τὸ περισσεῖον τῶν κλασμάτων ἦραν ἑπτὰ σπυρίδας 38 πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες χωρὶς παιδίων καὶ γυναικῶν. [Cf. xiii. 21.] 39 καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγαδάν.</p>		

§ 101. Pharisees (and Sadducees) desire a Sign. [Cf. §§ 70, 127, 138.]

XVI.

<p>1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτων αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδείξαι αὐτοῖς. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὀψίας γενομένης λέγετε· εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· 3 καὶ πρωτὶ σήμερον χειμῶν, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε ; 4 γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς</p>	<p>11 Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πειράζοντες αὐτόν. — — 12 καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει· τί ἡ γενεὰ αὕτη</p>	<p>[Cf. xi. 16.] [Cf. xii. 54-57.] [Cf. xi. 29.]</p>
--	--	--

σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον
οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον
Ἰωνᾶ. [xii. 39.] καὶ
καταλιπὼν αὐτοὺς
ἀπῆλθεν.

ζητεῖ σημεῖον;
ἀμὴν λέγω ὑμῖν
εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ
— σημεῖον.
καὶ
ἀφ' αὐτῶν πάλιν ἐμβὰς
ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

§ 102. *Warning against the Leaven of the Pharisees, and the Sadducees (and of Herod).*

5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ
πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λα-
βεῖν. —

6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
ὁράτε καὶ προσέχετε
ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων.

7 — οἱ δὲ διελογίζοντο
ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες ὅτι
ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.

8 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν·
τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς,
ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ

9 ἐλάβετε; οὐπω νοεῖτε, οὐδὲ

[Cf. xiii. 15, 16.]

μνημο-
νεύετε τοὺς πέντε ἄρτους
τῶν πεντα-
κισχιλίων καὶ πόσους κοφί-
νους
ἐλάβετε;

10 οὐδὲ τοὺς ἐπὶ ἄρ-
τους τῶν τετρακισχιλίων,
καὶ πόσας σπυρίδας
ἐλάβετε;

11 πῶς οὐ νοεῖτε
ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν;
προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης
τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδου-

12 καίων. τότε συνῆκαν ὅτι
οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς
ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ
Σαδδουκαίων ἀλλὰ ἀπὸ τῆς
διδασχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ
Σαδδουκαίων.

14 Καὶ [ver. 13.] —
ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρ-
τους, καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον οὐκ
εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.

15 καὶ διεστέλλετο αὐταῖς
λέγων· ὁράτε, βλέπετε
ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων
καὶ — τῆς ζύμης

16 Ἡρώδου. καὶ διελογίζοντο
πρὸς ἀλλήλους ὅτι
ἄρτους οὐκ ἔχομεν.

17 καὶ γνοὺς λέγει αὐτοῖς·
τί

ὅτι ἄρτους οὐκ
ἔχετε; οὐπω νοεῖτε οὐδὲ
συνίετε; πεπωρωμένην
[vi. 52.] ἔχετε τὴν καρδίαν

18 ὑμῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες
οὐ βλέπετε, καὶ ὅσα ἔχοντες

19 οὐκ ἀκούετε, καὶ οὐ μνημο-
νεύετε, ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους
ἔκλασα εἰς τοὺς πεντα-
κισχιλίους, καὶ πόσους κοφί-
νους κλασμάτων πλήρεις
ἦρατε; λέγουσιν αὐτῷ· δώ-

20 δεκα. ὅτε καὶ τοὺς ἐπτά
εἰς τοὺς τετακισχιλίους
πόσων σπυρίδων πληρώ-

21 ματα κλασμάτων ἦρατε; καὶ
λέγουσιν· ἐπτά. καὶ ἔλεγεν
αὐτοῖς· οὐπω συνίετε;

§ 103. *Jesus cures a Blind Man at Bethsaida.* [Cf. § 99.]

[Cf. xv. 31.]

—	22	Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαϊδάν. καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἄψῃται. καὶ ἑπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης, καὶ πύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἰ τι βλέπει.	—
—	24	καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν· βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ περιπατοῦντας.	—
—	25	εἶτα πάλιν ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ διέβλεψεν καὶ ἄπεκατέστη, καὶ ἐνέβλεπεν δηλαυγῶς ἅπαντα.	—
—	26	καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς οἶκον αὐτοῦ λέγων· μὴ εἰς τὴν κώμην εἰσελθῆς. [Is. xxxv. 5.]	—

§ 104. *The Confession of Peter : First Announcement of the Passion.*

13	Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς	27	Καὶ ἐξήλθεν ὁ Ἰησοῦς	18	Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί
—	—	—	καὶ οἱ μαθηταί αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων αὐτοῖς· τίνα μελέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;	—	καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων· τίνα με οἱ ὄχλοι λέγουσιν εἶναι;
14	ἀνθρώπου; οἱ δὲ εἶπαν· οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἡλείαν, ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν.	28	οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ λέγοντες ὅτι Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι Ἡλείαν, ἄλλοι δὲ ὅτι εἷς τῶν προφητῶν.	19	οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν· Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἡλείαν, ἄλλοι δὲ ὅτι προφήτης τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. εἶπεν δὲ ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Πέτρος δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ.
15	λέγει αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;	—	καὶ αὐτὸς ἐπηρώτα αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ χριστός —	—	—
16	ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν· σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.	—	—	—	—
17	ἀποκριθεὶς δὲ ὁ	—	—	—	—

<p>Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπε- κάλυψέν σοι ἀλλ’ ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς</p>		
<p>18 οὐρανοῖς. καὶ γὰρ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾧδου οὐ κατισχύσουσιν αὐ-</p>	<p>—</p>	<p>—</p>
<p>19 τῆς· δώσω σοι τὰς κλείδας τῆς βασι- λείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμέ- νον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμέ- νον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.</p>	<p>—</p>	<p>—</p>
<p>20 τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδενὶ εἰπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ χρισ- τός.</p>	<p>30 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν</p>	<p>21 ὁ δὲ ἐπιτιμῆσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν</p>
<p>21 ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελ- θεῖν καὶ</p>	<p>31 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν</p>	<p>22 εἶπεν ὅτι δεῖ</p>
<p>πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.</p>	<p>32 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν</p>	<p>23 εἶπεν ὅτι δεῖ</p>
<p>22 καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· ἰλεώς</p>	<p>32 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν</p>	<p>24 εἶπεν ὅτι δεῖ</p>

σοι, κύριε· οὐ μὴ
ἔσται σοι τοῦτο.

23 ὁ δὲ στραφεὶς

εἶπεν τῷ

Πέτρῳ.

ὑπάγε ὀπίσω μου,
σατανᾶ· σκάνδαλον
εἶ ἐμοῦ, ὅτι οὐ
φρονεῖς τὰ τοῦ
θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν

24 ἀνθρώπων. τότε ὁ
Ἰησοῦς —

εἶπεν τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ·

εἴ τις

θέλει ὀπίσω μου
ἐλθεῖν ἀπαρνη-
σάσθω ἑαυτὸν καὶ
ἀράτω τὸν σταυρὸν
αὐτοῦ —

25 καὶ ἀκολουθεῖτω
μοι. ὃς γὰρ ἐὰν
θέλῃ τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ σῶσαι, ἀπο-
λέσει αὐτήν· ὃς
δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν
ἐμοῦ —

εὐρήσει

26 αὐτήν. τί γὰρ
ὠφελήσεται ἄν-
θρωπος, ἐὰν τὸν
κόσμον ὅλον κερδήσῃ

τὴν δὲ ψυχὴν
αὐτοῦ ξημιωθῇ;

ἢ τί

δώσει ἄνθρωπος
ἀντάλλαγμα τῆς ψυ-
χῆς αὐτοῦ;

—

[xii. 39; xvi. 4.]

33 ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ
ἰδὼν τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ ἐπετίμησεν
Πέτρῳ καὶ λέγει·
ὑπάγε ὀπίσω μου,
σατανᾶ,

ὅτι οὐ

φρονεῖς τὰ τοῦ
θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν

34 ἀνθρώπων. καὶ
προσκαλεσάμενος
τον ὄχλον σὺν τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ

εἶπεν αὐτοῖς· ὅστις
θέλει ὀπίσω μου
ἀκολουθεῖν, ἀπαρνη-
σάσθω ἑαυτὸν καὶ
ἀράτω τὸν σταυρὸν
αὐτοῦ —

35 καὶ ἀκολουθεῖτω
μοι. ὃς γὰρ ἐὰν
θέλῃ τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ σῶσαι, ἀπο-
λέσει αὐτήν· ὃς
δ' ἂν ἀπολέσει τὴν
ἑαυτοῦ ψυχὴν ἔνεκεν
ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐ-
αγγελίου,* σώσει

36 αὐτήν. τί γὰρ
ὠφελεί ἄν-
θρωπον

κερδήσαι

τὸν κόσμον ὅλον

καὶ

37 ξημιωθῆναι τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ; τί
γὰρ δοῖ ἄνθρωπος

38 ἀντάλλαγμα τῆς ψυ-
χῆς αὐτοῦ; ὃς γὰρ
ἐὰν ἐπαισχυθῇ με
καὶ τοὺς ἐμούς λόγους

ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ
μοιχαλίδι καὶ ἁμαρ-
τωλῷ, καὶ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

* Ver. 38.

99

23 ἔλεγεν δὲ
πρὸς
πάντας·

εἴ τις

θέλει ὀπίσω μου
ἔρχεσθαι ἀρνη-
σασθω ἑαυτὸν καὶ
ἀράτω τὸν σταυρὸν
αὐτοῦ καθ' ἡμέραν

24 καὶ ἀκολουθεῖτω
μοι. ὃς γὰρ ἐὰν
θέλῃ τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ σῶσαι, ἀπο-
λέσει αὐτήν. ὃς
δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν
ἐμοῦ, —

οὗτος σώσει

25 αὐτήν. τί γὰρ
ὠφελείται ἄν-
θρωπος

κερδήσας

τὸν κόσμον ὅλον,

ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας

ἢ ξημιωθείς;

—

26 ὃς γὰρ
ἂν ἐπαισχυθῇ με
καὶ τοὺς ἐμούς λόγους
[Cf. Rom. i. 16.]

[xi. 29.]

τοῦτον ὁ

υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

27 μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἔρ-
χεσθαι ἐν τῇ δόξῃ
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
[xxv. 31] μετὰ τῶν
ἀγγέλων
αὐτοῦ, καὶ τότε ἀπο-
δώσει ἐκάστῳ κατὰ
[Rom. ii. 6.]
τὴν πράξιν αὐτοῦ.

28 ἀμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι εἰσὶν τινες
τῶν ὧδε ἐστώ-
των οἵτινες οὐ μὴ
γεύσωνται θανάτου
ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν
τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.
[Cf. xxiv. 30.]

ἐπαισχυνηθήσεται αὐ-
τόν, ὅταν
ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
[xiii. 27.] μετὰ τῶν
ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

IX.

1 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι εἰσὶν τινες
ὧδε τῶν ἐστη-
κότων οἵτινες οὐ μὴ
γεύσωνται θανάτου
ἕως ἂν ἴδωσιν
τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ ἐληλυθῆναι ἐν
[viii. 38] δυνάμει.
[Cf. xiii. 26.]

ἐπαισχυνηθήσεται
ὅταν
ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
αὐτοῦ καὶ
τοῦ πατρὸς καὶ
τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

27 λέγω δὲ ὑμῖν ἄλη-
θῶς, εἰσὶν τινες
τῶν αὐτοῦ ἐστη-
κότων οἱ οὐ μὴ
γεύσωνται θανάτου
ἕως ἂν ἴδωσιν
τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ.
[Cf. xxi. 27.]

§ 105. Transfiguration of Jesus.

XVII.

1 Καὶ μεθ'
ἡμέρας ἑξ
παραλαμβάνει ὁ
Ἰησοῦς τὸν Πέτρον
καὶ Ἰάκωβον καὶ
Ἰωάννην
τὸν ἀδελφον
αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει
αὐτοὺς εἰς ὄρος
ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν

2 καὶ μετεμορφώθη
ἐμπροσθεν αὐτῶν,
καὶ ἔλαμψεν τὸ
πρόσωπον αὐ-
τοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ
ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο
λευκὰ ὡς τὸ φῶς.

2 Καὶ μετὰ
ἡμέρας ἑξ
παραλαμβάνει ὁ
Ἰησοῦς τὸν Πέτρον
καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ
τὸν Ἰωάννην,
καὶ ἀναφέρει
αὐτοὺς εἰς ὄρος
ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν
μόνους

καὶ μετεμορφώθη
ἐμπροσθεν αὐτῶν,
καὶ τὰ
ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο
στίλβοντα λευκὰ
λίαν ὅλα γραφεὺς ἐπὶ
τῆς γῆς οὐ δύναται

28 Ἐγένετο δὲ μετὰ τούτους
λόγους τούτους ὥσπερ
ἡμέραι ὀκτώ, καὶ
παριλαβὼν
Πέτρον
καὶ
Ἰωάννην καὶ
Ἰάκωβον
ἀνέβη
εἰς τὸ ὄρος
προσεύχασθαι.
29 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
προσεύχῃ αὐτὸν

τὸ εἶδος
τοῦ προσώπου αὐ-
τοῦ ἔτερον καὶ ὁ
ἱματισμὸς αὐτοῦ
λευκὸς ἐξαστράπτων

3	καὶ ἰδοὺ ὤφθη αὐτοῖς	4	οὕτως λευκῶναι. καὶ ὤφθη αὐτοῖς	30	καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελά- λουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωϋσῆς καὶ Ἡλείας,
	Μωϋσῆς καὶ Ἡλείας συνλα- λοῦντες μετ' αὐτοῦ		Ἡλείας σὺν Μωϋσεὶ καὶ ἦσαν συνλα- λοῦντες τῷ Ἰη- σοῦ.		
	—		—	31	οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἐξοδὸν αὐτοῦ, ἣν ἤμελλεν πληροῦν ἐν
	—		--	32	Ἱερουσαλὴμ. ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐ- τῷ ἦσαν βεβαρη- μένοι ὑπνῷ· διαγρη- γορήσαντες δὲ εἶδαν τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ.
	—		—	33	καὶ ἐγένετο ἐν τῷ δια- χωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ
4	ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν τῷ Ἰησοῦ· κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὥδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσω ὥδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεὶ μίαν καὶ Ἡλείᾳ μίαν.	5	καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· ράββεί, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὥδε εἶναι, καὶ ποιήσω- μεν τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεὶ μίαν καὶ Ἡλείᾳ μίαν. οὐ γὰρ ᾔδει τί ἀποκριθῇ· ἐκφοβοὶ γὰρ ἐγέ- νοντο.		εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν· ἐπιστάτα, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὥδε εἶναι, καὶ ποιήσω- μεν σκηνάς τρεῖς μίαν σοὶ καὶ μίαν Μωϋσεὶ καὶ μίαν Ἡλείᾳ, μὴ εἰδὼς ὁ λέγει. [ver. 34.]
	[vn. 6, 7.]			34	ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέ- γοντος ἐγένετο νεφέλη ἐπεσκίαζεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς
5	ἔτι αὐτοῦ λα- λοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς,	7	καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκίαζουσα αὐτοῖς, [ver. 6.]		
	καὶ ἰδοὺ, φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα·		καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός	35	τὴν νεφέλην. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἐκλελεγμένος,
6	ἀκούετε αὐτοῦ· καὶ		ἀκούετε αὐτοῦ.		αὐτοῦ ἀκούετε.

<p>ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα·</p> <p>7 καὶ προσήλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀψάμενος αὐτῶν εἶπεν· ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβείσθε.</p> <p>8 ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν</p>	<p>[ver. 6.]</p>	<p>[ver. 34.]</p>
<p>οὐδένα εἶδον εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον</p> <p>9 καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· μηδενὶ εἰπῆτε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἐγερθῇ.</p> <p>—</p>	<p>8 καὶ ἐξάπινα περιβλεψέμενοι οὐκέτι οὐδενά εἶδον ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν. καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ ἃ εἶδον διηγῶνται, ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.</p> <p>10 καὶ τὸν λογον</p>	<p>36 καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν</p> <p>εὐρέθη Ἰησοῦς μόνος.</p> <p>—</p> <p>καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν</p>
<p>—</p> <p>10 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἡλείαν δεῖ ἔλθεῖν</p> <p>11 πρῶτον ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἡλείας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.</p>	<p>σαν ἐκράτησαν</p> <p>πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστήναι.</p> <p>11 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· ὅτι λέγουσιν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἡλείαν δεῖ ἔλθεῖν</p>	<p>καὶ οὐδεὶς ἀπήγγειλεν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἐωράκαμεν.</p> <p>—</p>
<p>[ver. 12.]</p> <p>12 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἡλείας ἦρδη</p>	<p>12 πρῶτον ; ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· Ἡλείας ἔλθων πρῶτον ἀποκαθιστάνει πάντα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ; ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουθενωθῇ.</p> <p>13 ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἡλείας</p>	<p>—</p>

<p>ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγ- νωσαν αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν·</p> <p>οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.</p> <p>13 τότε συνήκαν οἱ μα- θηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάν- νου βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς·</p>	<p>ἐλήλυθεν, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλον, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.</p> <p>—</p>	
<p>14 Καὶ ἐλθόντων πρὸς τὸν ὄχλον,</p> <p>προσ- ἦλθεν αὐτῷ ἄνθρω- πος γονυπετῶν αὐτόν</p> <p>15 καὶ λέγων· κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, [ver. 16] ὅτι — σελη- νιάζεται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὑδωρ.</p>	<p>14 Καὶ ἐλθόντες πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδον ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς καὶ γραμματεῖς συζη- τοῦντας πρὸς αὐτούς.</p> <p>15 καὶ εὐθὺς πᾶς ὁ ὄχλος ιδόντες αὐτὸν ἐξεθαμ- βήθησαν, καὶ προσ- τρέχοντες</p> <p>ἤσπαζοντο 16 αὐτόν. καὶ ἐπηρώτη- σεν αὐτούς· τί συζη- τεῖτε πρὸς αὐτούς· καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰς ἐκ τοῦ ὄχλου· διδάσκαλε, ἦνεγκα τόν υἱόν πρὸς σε, — ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον,</p> <p>18 καὶ ὅπου ἔαν αὐτόν</p>	<p>37 Ἐγένετο δε τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ κατ- ελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους συνήντη- σεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.</p> <p>38 καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐβόη- σεν λέγων· διδάσ- καλε, δέομαί σου, ἐπιβλεψαὶ ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενὴς μοι ἐστίν, καὶ ἰδοὺ πνεῦμα</p>

* This narrative is the climax of § 99 from Mark's point of view.

	καταλάβῃ	λαμβάνει αὐτὸν καὶ ἐξαίφνης κράζει καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἄφροῦ
	ρήσσει, ἀφρίζει καὶ τρί- ζει τοὺς ὀδοντας καὶ ζηραίνεται·	μόγισ ἀποχώρεϊ ἀπ' αὐτοῦ
16 καὶ προσῆνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθη- ταῖς σου,	[ver. 16.] καὶ εἶπα τοῖς μαθη- ταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.	40 συντρῖβον αὐτόν. καὶ ἐδείθην τῶν μαθη- τῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν, αὐτο, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.
17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰη- σοῦς εἶπεν· ὦ γεν- εὰ ἄπιστος καὶ διεσ- τραμμένη, ἕως πότε μεθ' ὑμῶν ἔσομαι ; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν ; φέ- ρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.	19 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λεγέει· ὦ γεν- εὰ — ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι ; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν ; φέ- ρετέ αὐτὸν πρὸς με.	41 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰη- σοῦς εἶπεν· ὦ γεν- εὰ ἄπιστος καὶ διεσ- τραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν ; προσάγαγε ὧδε τὸν νιόν σου.
	20 καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτόν, [ver. 18.] τὸ πνεῦμα εἰθὺς συνεσ- πάραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων.	12 ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ ἔρρηξεν αὐτόν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσ- πάραξεν·
	21 καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ· πόσος χρόνος ἔστιν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ ; ὁ δὲ εἶπεν· ἐκ παι-	—
[ver. 15.]	22 διόθεν. καὶ πολ- λάκις καὶ εἰς πῦρ αὐ- τὸν ἔβαλεν καὶ εἰς ὑδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλὰ εἰ τι δύνη, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ τὸ εἰ δύνη ; πάντα δυνατὰ τῷ	—
	23 ἡμᾶς. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ τὸ εἰ δύνη ; πάντα δυνατὰ τῷ	—
	24 πιστεύοιτι. εὐθὺς κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου ἔλεγεν· πισ-	—

—	τεύω· βοήθει μου τῇ	—
18 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,	25 ἀπιστία· ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπι- συντρέχει ὁ ὄχλος, ἐπετίμησεν	ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ
—	τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρ- τῳ λέγων αὐτῷ· τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν	πνεύματι τῷ ἀκαθάρ- τῳ,
—	πνεῦμα, ἐγὼ ἐπι- τάσσω σοι, ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσελθῆς εἰς αὐτόν.	—
—	26 καὶ κράζας καὶ πολλὰ σπαράξας ἐξήλ- θεν	—
καὶ ἐξήλ- θεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον,	καὶ ἐγέ- νετο ὥσπερ νεκρός,	—
καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.	ὥστε τοὺς πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν.	καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.
—	27 ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη.	—
19 τότε προσελθόντες	28 καὶ εἰσελθόντος αὐ- τοῦ εἰς οἶκον οἱ μα- θηταὶ αὐτοῦ	—
οἱ μα- θηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπον·	κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν· ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνή- θημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;	—
20 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίσ- τιν ὡς κόκκον σινά- πεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τουτῷ· μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβή- σεται, καὶ οὐδὲν ἄδυ- νατήσῃ ὑμῖν.	καὶ εἶπεν αὐτοῖς· —	—
—	—	—
—	—	—
21 —	τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ. [Cf. ver. 23.]	—
—	—	—
—	—	43 ^a ἐξε- πλήσσαντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ.

§ 107. *Second Announcement of the Passion.*

<p>22 Συσ- τρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ</p> <p>—</p> <p>εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· —</p>	<p>30 Κάκειθεν ἐξελθόντες παρε- πορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ᾔθελεν ἵνα τις γνοῖ· ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι· —</p>	<p>43^b Πάντων δὲ θαυμα- ζομένων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει,</p> <p>—</p> <p>εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ·</p> <p>44 θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ῥαθύμων τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παρεδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.</p>
<p>μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, 23 καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. ἐλυπήθησαν σφόδρα.</p> <p>—</p>	<p>ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκταν- θεὶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας αἱ αὐτῆςεται.</p> <p>—</p>	<p>—</p>
<p>—</p>	<p>32 οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα,</p> <p>—</p> <p>καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.</p>	<p>45 οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τούτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ αἰσθωνται αὐτό, καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.</p>

§ 108. *The Piece of Tribute Money.* [Cf. § 186.]

<p>21 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραγμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπαν· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν 25 οὐ τελεῖ δίδραγμα; λέγει· ναί, καὶ εἰσελ- θόντα εἰς τὴν οἰκίαν προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη ἢ κήνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ 26 τῶν ἀλλοτρίων; εἰπόντος δὲ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἄραγε 27 ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ σκαν- δαλίζωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκείνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.</p>	<p>33^a Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοὺμ.</p> <p>—</p> <p>—</p> <p>—</p>
--	--

§ 109. *Who is the Greatest (in the Kingdom of Heaven)?* [Cf. § 201.]

XVIII.

1 Ἐν ἐκείνῃ τῇ
ᾧρα προσῆλθον οἱ
μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ

λέγοντες· τίς ἄρα
μεῖζων ἐστὶν
ἐν βασιλείᾳ τῶν οὐ-
ρανῶν;

[xvii. 25.]

—

—

[xx. 26.]

2 καὶ προσκαλε-
σάμενος παιδίον
ἔστησεν αὐτὸ ἐν
μέσῳ αὐτῶν

—

3 καὶ εἶπεν·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ
γένησθε ὡς τὰ παιδιά,
οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς
τὴν βασιλείαν τῶν

4 οὐρανῶν. ὅστις οὖν
ταπεινώσει ἑαυτὸν
ὡς τὸ παιδίον τοῦτο,
οὗτός ἐστιν ὁ μεῖζων
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν

5 οὐρανῶν. καὶ ὃς ἐὰν
δέξῃται ἐν
παιδίῳ τοιοῦτο
ἐπὶ τῷ ὀνόματί
μου, ἐμὲ δέχεται.

33^b καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενό-
μενος ἐπηρώτα αὐ-
τούς· τί ἐν τῇ ὁδῷ
34 διελογίζεσθε; οἱ δὲ
ἐσιώπων· πρὸς ἀλλή-
λους γὰρ διελέχθη-
σαν ἐν τῇ ὁδῷ τίς
μεῖζων.

35 καὶ καθίσας ἐφώνη-
σεν τοὺς δώδεκα καὶ
λέγει αὐτοῖς· εἴ τις
θέλει πρῶτος εἶναι,
ἔσται πάντων ἔσχα-
τος καὶ πάντων διά-
κονος.

36 καὶ λα-
βὼν παιδίον
ἔστησεν αὐτὸ ἐν
μέσῳ αὐτῶν, καὶ
ἐναγκαλισάμενος αὐ-
τὸ [x. 16] εἶπεν
αὐτοῖς·

—

—

37 ὃς ἐὰν
ἐν τῶν
παιδίων τούτων δέξ-
ηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί
μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ

107

46 Ἐισῆλθεν δὲ δια-
λογισμενὸς ἐν αὐ-
τοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη
μεῖζων αὐτῶν.

—

47 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶ-
δὼς τὸν διαλογισμὸν
τῆς καρδίας αὐτῶν,

[ver. 46.]

—

[xvii. 7-10; xxii.
26, 27.]

ἐπιλα-
βόμενος παιδίον
ἔστησεν αὐτὸ
παρ' ἑαυτοῦ,

—

καὶ εἶπεν
αὐτοῖς·

—

—

ὃς ἐὰν
δέξῃται τοῦτο τὸ
παιδίον
ἐπὶ τῷ ὀνόματί
μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ

[Cf. x. 40.]

[Cf. xi. 11.]

ὅς ἂν ἐμὲ δέχεται,
οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλ-
λὰ τὸν ἀποστείλαντά
με.

—

ὅς ἂν ἐμὲ δέξηται
δέχεται
τὸν ἀποστείλαντά
με. [Cf. x. 16.]
ὁ γὰρ μικρότερος ἐν
πᾶσιν ἔμιν ὑπάρχων
οὗτός ἐστιν μέγας.
[Cf. vii. 28.]

§ 110. Toleration.

— 38 Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης·
διδάσκαλε, εἰδομέν τινα

— ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλ-
λοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκο-
λουθεῖ ἡμῖν, καὶ ἐκωλύομεν

— 39 αὐτόν, ὅτι οὐκ ἠκολουθεῖ
ἡμῖν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν·

— μὴ κωλύετε αὐτόν·
οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει
δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου

— 40 καὶ δυνήσεται ταχὺ κακο-
λογῆσαι με· ὃς γὰρ οὐκ ἐστιν

[x. 42.] 41 καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν.
ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτή-
ριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου,

ὅτι χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω
ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν
μεσθὸν αὐτοῦ.

49 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης
εἶπεν· ἐπιστάτα, εἰδομέν τινα
ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλ-
λοντα δαιμόνια,

καὶ ἐκωλύσαμεν
αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ'
50 ἡμῶν. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν
Ἰησοῦς· μὴ κωλύετε·

—
—

— ὃς γὰρ οὐκ ἐστιν
καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν.
— [xi. 23.]

§ 111. The Doctrine of Offences.

6 Ὅς δ' ἂν σκανδα-
λίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν
τούτων τῶν πισ-
τευόντων εἰς ἐμε,
συμφέρει αὐτῷ

ἵνα κρεμασθῇ
μύλος
ὀνικὸς περὶ τὸν τρά-
χηλον αὐτοῦ καὶ
καταποντισθῇ ἐν τῷ
πελάγει τῆς θαλάσ-
σης.

42 Καὶ ὃς ἂν σκανδα-
λίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν
τούτων τῶν πισ-
τευόντων,
καλὸν ἐστίν αὐτῷ
μᾶλλον

εἰ
περίκειται μύλος
ὀνικὸς περὶ τὸν τρά-
χηλον αὐτοῦ καὶ
βέβληται εἰς
τὴν θαλάσ-
σαν.

[Cf. xvii. 2.]

[λυσιτελεῖ αὐτῷ

εἰ λίθος μυλικὸς
περίκειται

περὶ τὸν τρά-
χηλον αὐτοῦ καὶ
ἐρριπται εἰς

τὴν θάλασ-
σαν, ἢ ἵνα σκανδα-
λίσῃ τῶν μικρῶν
τούτων ἓνα.]

7 οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ

τῶν σκανδάλων·
ἀνάγκη γὰρ ἐστὶν
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα,
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀν-
θρώπῳ δι' οὗ τὸ σκάν-
δαλον ἔρχεται.

[Cf. v. 29, 30.]

8 εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ
πούς σου σκανδαλίζει
σε,
ἔκκο-
ψον αὐτόν καὶ βάλε
ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοί
ἐστὶν εἰσελθεῖν
εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν

ἢ χωλόν, ἢ
δύο χεῖρας ἢ δύο
πόδας ἔχοντα βλη-
θῆναι

εἰς τὸ πῦρ
τὸ αἰώνιον.

[ver. 8.]

[ver. 8.]

9 καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός
σου σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε
ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοί
ἐστὶν μονόφθαλμον
εἶς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,

ἢ δύο ὀφθαλμοὺς
ἔχοντα βληθῆναι εἰς
τὴν γέενναν τοῦ
πυρός.

—

10 ὁρᾶτε μὴ κατα-
φρονήσητε ἐνὸς τῶν
μικρῶν τούτων· λέγω

43 καὶ ἔαν

σκανδαλισθῇ
σε ἡ χεὶρ σου ἀπόκο-
ψον αὐτήν·

καλὸν

ἐστὶν σε

κυλλὸν
εἰσελθεῖν εἰς τὴν
ζωὴν ἢ τὰς

δύο χεῖρας

ἔχοντα
ἀπελθεῖν εἰς

τὴν γέενναν εἰς τὸ πῦρ
τὸ ἄσβεστον.

44 —

45 καὶ ἔαν ὁ πούς σου
σκανδαλίζῃ σε, ἀπό-
κοψον αὐτόν· καλὸν
ἐστὶν σε εἰσελθεῖν
εἰς τὴν ζωὴν χωλόν,
ἢ τοὺς δύο πόδας
ἔχοντα βληθῆναι εἰς
τὴν γέενναν.

46 —

47 καὶ ἔαν ὁ ὀφθαλμός
σου σκανδαλίζῃ σε,
ἔκβαλε αὐτόν·
καλὸν σε
ἐστὶν μονόφθαλμον
εἰσελθεῖν εἰς τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
ἢ δύο ὀφθαλμοὺς
ἔχοντα βληθῆναι εἰς
τὴν γέενναν,
ὅπου ὁ σκώληξ
αὐτῶν οὐ τελεῖται
καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέν-
νυται.

[Cf. Isai. lxvi. 24.]

γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ
ἄγγελοι αὐτῶν ἐν
οὐρανοῖς διὰ παντός
βλέπουσιν τὸ πρόσω-
πον τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

11

§ 112. *An Inhospitable Samaritan Village spared.*

—	—	51	Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξεν τοῦ πορεύεσθαι εἰς
—	—	52	Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς πόλιν Σαμαριτῶν, ὥστε ἐτοιμάσαι αὐτῷ·
[Cf. x. 5.]	—	53	καὶ οὐκ ἐδέξατο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλὴμ.
[Cf. x. 14.]	—	54	ιδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπαν· κύριε, θέλεις εἰπωμεν πῦρ καταβῆναι
—	—	55	ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς;
—	—	56	στραφεῖς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

§ 113. *Conditions of Discipleship: (A.) The Enthusiastic Disciple.*
[Cf. § 44.]

[Cf. viii. 19, 20.]	—	57	Καὶ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ εἶπέν τις πρὸς αὐτόν· ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἀνὰ πέρχη.
	—	58	καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει πού τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

§ 114. *(B.) The Preoccupied Disciple.* [Cf. § 44.]

[Cf. viii. 21, 22.]	—	59	Ἐπεὶ δὲ πρὸς ἕτερον· ἀκολοῦθί μοι. ὁ δὲ εἶπεν· ἐπίτρεφόν μοι πρῶτον ἀπελθόντι
	—	60	θάψαι τὸν πατέρα μου. εἶπεν δὲ αὐτῷ· ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

§ 115. *(C.) The Halting Disciple.* [Cf. Lk. v. 27-29.]

—	—	61	Εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος· ἀκολουθήσω σοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεφόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς
—	—	62	εἰς τὸν οἶκόν μου. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς· οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εὐθετός ἐστιν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

§ 116. *The Mission of the Seventy.*

		X.
—	—	1 Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἐτέρους ἐβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πάσαν πόλιν καὶ
[Cf. ix. 37, 38.]	—	2 τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτοὺς· ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ
[Cf. x. 16.]	—	3 θερισμοῦ ὅπως ἔργατας ἐκβάλῃ εἰς τὸν θερ-
[Cf. x. 9 sqq.]	[Cf. vi. 8 sqq.]	4 ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μὴ ὑποδήματα· μηδένα
—	—	5 κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. εἰς ἣν δ' ἂν εἰσέλ- θητε οἰκίαν, πρῶτον λέγετε· εἰρήνῃ τῷ οἴκῳ
—	—	6 τούτῳ. καὶ εἰ ἡ ἐκεῖ νιὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύ- σεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε,
—	—	7 ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν·
—	—	8 ἅγιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. καὶ εἰς ἣν
—	—	9 ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παπατιθέμενα ὑμῖν, καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς·
—	—	10 ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθητε καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς
—	—	11 εἶπατε· καὶ τὸν κονιορτὸν τοῦ κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας ἀπομασσόμεθα ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γινώσχετε ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
[Cf. x. 15.]	—	12 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.
[Cf. xi. 21-23.]	—	13 οὐαὶ σοι Χοραζαῖν, οὐαὶ σοι Βηθσαῖδά· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
—	—	14 σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν. πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει ἢ
—	—	15 ὑμῖν. καὶ σὺ Καφαρναούμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ; ἕως ἄδου καταβιβασθήσῃ. ὁ
[Cf. x. 40.]	—	16 ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστέλλαντά με.

§ 117. *The Return of the Seventy.*

—	—	17 Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες· κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται
—	—	18 ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ

—	—	19 οὐρανοῦ πεσόντα. ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἔχθρου, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει.
	[Cf. xvi. 18.]	
—	—	20 πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίrete ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίrete δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

§ 118. *The Mysteries of the Kingdom.* [Cf. § 58.]

[Cf. xi. 25–30.]	—	21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἡγαλλιάσατο ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ εἶπεν· ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.
	—	22 καὶ στραφεῖς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν· πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστὶν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστὶν ὁ πατήρ εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.
[Cf. xiii. 16, 17.]	—	23 καὶ στραφεῖς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν· μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες
	—	24 ἃ βλέπετε. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ ἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

§ 119. *The Lawyer's Question:* [Cf. § 188.] *Parable of the Good Samaritan.*

[Cf. xix. 16–22 and xxii. 35–39.]	—	25 Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτόν, λέγων· διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς
	[Cf. x. 17–22.]	26 αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀνα-
	—	27 γινώσκεις; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου, καὶ τὸν
	—	28 πλησίον σου ὡς σεαυτόν. εἶπεν δὲ αὐτῷ· ὁρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.
—	—	29 ὁ δὲ θέλων δικαιῶσαι ἑαυτόν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ τίς ἐστὶν μου πλησίον; ὑπολα-
—	—	30 βῶν ὁ Ἰησοὺς εἶπεν· ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱερειχῶν, καὶ λησταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ.
—	—	31 κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν.

32 ὁμοίως δὲ καὶ Λευεΐτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἔλθων καὶ ἰδὼν ἀντιπαρήλθεν.
 33 Σαμαρίτης δέ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ' αὐτὸν
 34 καὶ ἰδὼν ἐσπλαγχνίσθη, καὶ προσελθὼν κατέδωκεν τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοκίον
 35 καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκεν τῷ πανδοκεῖ καὶ εἶπεν· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ τι ἂν προσδαπανήσῃς ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσοντός εἰς τοὺς
 37 ληστές; ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

§ 120. *Jesus entertained by Martha.*

38 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά· γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαριάμ, ἥ καὶ παρακαθεσθεῖσα πρὸς τοὺς
 40 πόδας τοῦ κυρίου ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ· ἡ δὲ Μάρθα περισπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστάσα δὲ εἶπεν· κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ μου μόνην με κατέλιπεν διακονεῖν; εἰπὼν οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντι-
 41 λάβηται. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος· Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ θορυβάζῃ περὶ πολλά, ἐνὸς δὲ ἐστὶν χρεία·
 42 Μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται αὐτῆς.

§ 121. *The Lord's Prayer.* [Cf. § 32.]

XI.

[Cf. vi. 9
13.]

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· κύριε, διδάξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδασκεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτοῖς·
 2 ὅταν προσεύχησθε, λέγετε· πάτερ, ἁγίασον· τὸ ὄνομά σου· ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου
 3 ἡμῖν τὸ κατ' ἡμέραν καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς εἰς πειρασμόν.

§ 122. *The Importunate Friend: Encouragement to Prayer.*

—	—	5	Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ· φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ.
—	—	6	τῷ. καὶ κείνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἶπῃ· μή μοι κόπους πάρεχε· ἥδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναι σοι.
—	—	7	8 λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ, διὰ γε τὴν ἀναιδίαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει.
[Cf. vii. 7-11.]	—	9	9 καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησέτε· κρούετε, καὶ ἀνοιχθήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιχθήσεται. τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει; ἢ καὶ αἰτήσῃ ὄν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.
—	—	10	11 ἀνοιχθήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιχθήσεται. τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει; ἢ καὶ αἰτήσῃ ὄν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.
[vii. 11.]	—	12	12 αὐτῷ ἐπιδώσει; ἢ καὶ αἰτήσῃ ὄν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.
—	—	13	13 δώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

§ 123. *Cure of a Dumb Demoniac.** [Cf. §§ 52, 68.]

[Cf. ix. 32-34.]	—	14	Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ θαύμασαν οἱ ὄχλοι· τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· ἐν Βεελζεβούλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.
[xii. 22-24.]	[iii. 22.]	15	15 ἔλαλησεν ὁ κωφός. καὶ θαύμασαν οἱ ὄχλοι· τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· ἐν Βεελζεβούλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

§ 124. *Some desire a Sign.* [Cf. § 101.]

[Cf. xii. 38.]	[Cf. viii. 11-14.]	16	Ἔτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ.
----------------	--------------------	----	--

§ 125. *Jesus refutes their Accusations.* [Cf. § 69.]

[Cf. xii. 25-30.]	[Cf. iii. 23-27.]	17	Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς· πᾶσα βασιλεία διαμερισθεῖσα ἐφ' ἑαυτὴν ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει·
—	—	18	18 εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι

* The climax of such cures, from Luke's standpoint.

		λέγετε ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλειν με τὰ
	19	δαιμόνια. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκ-
		βάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι
	20	ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσον-
		ται ὑμῶν. εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω
	21	τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασι-
		λεία τοῦ θεοῦ. ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισ-
	22	μένος φυλάσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ
		ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· ἐπὰν δὲ ἰσχυρό-
	23	τερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν
		πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἣ ἐπιποίθει, καὶ
[Cf. xii. 43-45.]	—	τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὦν μετ'
	—	ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων
	—	μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. [Cf. ix. 50.]
	24	ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ
		ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
	—	ζητοῦν ἀνάπανσιν, καὶ μὴ εὐρίσκον λέγει·
	—	ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον.
	25	καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσ-
	26	μημένον. τότε πορεύεται καὶ παραλαμ-
		βάνει ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ
		ἐπτά, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ
		γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
		χείρονα τῶν πρώτων.

§ 126. *The True Relationship.* [Cf. § 217.]

—	—	27 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα ἐπά-
		ρασά τις φωνὴν γυνῆ ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν
—	—	αὐτῷ· μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε
		28 καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. αὐτὸς δὲ εἶπεν·
		μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον
		τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες.

§ 127. *The only Sign given.* [Cf. § 101.]

[Cf. xii. 39-42.]	[Cf. viii. 11, 12.]	29 Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμένων ἤρξατο
		λέγειν· ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρά ἐστιν·
	—	σεμεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται
	—	30 αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. καθὼς γὰρ
	—	ἐγένετο Ἰωνᾶς τοῖς Νινευείταις σημεῖον,
	—	οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ
	—	31 γενεᾷ ταύτῃ. βασίλισσα νότου ἐγερθή-
		σεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς
	—	γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι
		ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν
		σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολο-
	—	32 μῶνος ὧδε. ἄνθρωπος Νινευεῖται ἀναστή-

σονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινούσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν
εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωάν, καὶ ἰδοὺ πλείον
Ἰωάν ὧδε.

§ 128. *The Light must not be quenched.*

[Cf. v. 15, 16.]	[Cf. iv. 21.]	33	[Cf. viii. 16.] Οὐδεὶς λύχνον ἄψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.
[Cf. vi. 22, 23.]	—	34	ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου. ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.
	—	35	σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος
	—	36	ἔσθιν. εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

§ 129. *Jesus dines with a Pharisee: Accused of eating with Unwashed
Hands, He denounces the Pharisees.*

—	—	37	Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι ἐρωτᾷ αὐτὸν Φαρισαῖος ὅπως ἀρισ- τήσῃ παρ' αὐτῷ· εἰσελθὼν
—	—	38	δὲ ἀνέπεσεν· ὁ δὲ Φαρισαῖος ιδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶ- τον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ
[Cf. xxiii. 25, 26.]	—	39	ἀρίστου. εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· νῦν ἡμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος κα- θαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας.
25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρ- παγῆς καὶ ἀκρασίας. Φα- ρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἔντος τοῦ ποτη- ρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ καθαρόν.]	—	40	ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν ;
	—	41	πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημο- σύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἔσθιν.
[Cf. xxiii. 23.]	[vii. 19.]	42	ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαῖοις ὅτι ἀπο- δεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πῆγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε
23 οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀπο- δεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἀνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα	—		

τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κάκεῖνα μὴ ἀφεῖναι.]

[Cf. xxiii. 6, 7.]

[6] φιλοῦσιν δὲ τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββεῖ.]

[Cf. xxiii. 27, 28.]

[Cf. xxiii. 4.]

[4] δεσμεύουσιν δὲ φορτία βαρέα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά.]

[Cf. xxiii. 29–31.]

29 οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, καὶ 30 λέγετε· εἰ ἡμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. 31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἐναντοῖς ὅτι νιοὶ ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.]

[Cf. xxiii. 34–36.]

[34] διὰ τοῦτο

ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε

τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κάκεῖνα μὴ παρῆναι.

[Cf. xii. 38, 39] 43 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπάτε

τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

— 44 οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες

— 45 ἐπάνω οὐκ οἶδασιν. ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν λέγει αὐτῷ· διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.

— 46 ὁ δὲ εἶπεν· καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαὶ, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἐν τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψάετε τοῖς φορτίοις.

— 47 οὐαὶ ὑμῖν

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν

καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. ἄρα μάρτυρές ἐστε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς

— 48 αὐτούς. ἄρα μάρτυρές ἐστε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς 49 δὲ οἰκοδομεῖτε. διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν·

ἀποστελὼ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν καὶ

ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ
 διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς
 35 πόλιν· ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς
 πᾶν αἷμα δίκαιον
 ἐκχυννόμενον ἐπὶ τῆς
 γῆς
 ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ
 τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος
 Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου,
 ὃν ἐφονεύσατε μεταξύ τοῦ
 ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
 36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἡξεῖ ταῦτα
 πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.]

[Cf. xxiii. 13.]

[13 οἱ αἱ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς
 καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι
 κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν
 οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν
 ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ
 εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσέρ-
 χομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.]

[x. 1.]

ἐκδιώξουσιν,
 50 ἵνα ἐκζητηθῇ
 τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν
 τὸ ἐκχυννόμενον ἀπὸ κατα-
 βολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γειεᾶς
 51 ταύτης, ἀπὸ αἵματος Ἀβελ
 ἕως αἵματος
 Ζαχαρίου
 τοῦ ἀπολομένου μεταξύ τοῦ
 θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου·
 καὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται
 ἀπὸ τῆς γειεᾶς ταύτης.

52 οἱ αἱ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,
 ὅτι
 ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς
 γνώσεως·

αὐτοὶ οὐκ
 εἰσῆλθατε καὶ τοὺς εἰσερ-
 χομένους ἐκωλύσατε.

53 κἀκεῖθεν ἐξελθόντος αὐτοῦ
 ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ
 οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν
 καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν
 54 περὶ πλειόνων, ἐνεδρεύνοντες,
 θηρεύσαι τι ἐκ τοῦ στόματος
 αὐτοῦ.

§ 130. *hypocritis shall be punished: The Watchman against the Holy Spirit. [Cf. § 69.]*

[Cf. xvi. 6.]
 [Cf. x. 26^b–33.]
 [26^b οὐδὲν γὰρ
 ἐστὶν κεκαλυμμένον ὃ
 οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
 καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσ-
 θήσεται. ὃ λέγω ὑμῖν
 ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἰπάτε ἐν τῷ φωτί·
 καὶ ὃ εἰς τὸ οὐς ἀκούετε,

κηρύξατε ἐπὶ τῶν

XII.

1 Ἐν οἷς ἐπισυναχθεῖσιν τῶν
 μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε
 καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο
 λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς
 αὐτοῦ πρῶτον· προσέχετε
 ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης
 τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν
 2 ὑπόκρισις. οὐδὲν δὲ
 συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ
 οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
 καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσ-
 3θήσεται. ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν
 τῇ σκοτίᾳ εἰπάτε, ἐν τῷ φωτί
 ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ
 οὐς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς τα-
 μείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν

28 δωμαίων. καὶ
μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ
τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα,
τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων
ἀποκτείνει·
φο-
βεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν δυνά-
μενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
ἀπολέσαι ἐν γένει·

29 οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσα-
ρίου πωλεῖται; καὶ ἐν ἑξ
αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν
γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

30 ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς
κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημέ-

31 ναι εἰσίν. μὴ οὖν φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε

32 ὑμεῖς. πᾶς οὖν
ὅστις ὁμολογήσῃ ἐν ἑμοί
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

ὁμολογή-
σω καὶ ἐν αὐτῷ ἐμπροσθεν
τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς·

33 ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἐμ-
προσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνή-
σομαι καὶ ἐν αὐτῷ ἐμπροσθεν
τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρα-
νοῖς.] [Cf. xii. 32.]

[32 καὶ ὅς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφε-
θήσεται αὐτῷ· ὅς δ' ἂν εἴπῃ
κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,
οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν
τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ
μέλλοντι.]

[Cf. x. 19, 20.]

—

—

—

—

—

—

[Cf. iii.
29.]

[xiii.
11.]

—

4 δωμαίων. λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς
φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ
τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἔχόντων
περισσότερον τι ποιῆσαι.

5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φο-
βηθῆτε· φοβηθῆτε τὸν μετὰ
τὸ ἀποκτείνειν ἔχοντα ἐξουσίαν
ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γένειαν. ναὶ
λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

6 οὐχὶ πέντε στρουθία πωλοῦν-
ται ἀσσορίων δύο; καὶ ἐν ἑξ
αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησ-
μένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς
κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡριθ-
μηνται. μὴ φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.

8 λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς
ἂν
ὁμολογήσῃ ἐν ἑμοί
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογή-
σῃ ἐν αὐτῷ ἐμπροσθεν
τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ·

9 ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον
τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ
θεοῦ.

10 καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφε-
θήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ
ἅγιον πνεῦμα βλασφημή-
σαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

11 ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ
τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς
καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνή-
σητε πῶς ἢ τί ἀπολογησῃσθε

12 ἢ τί εἴπητε· τὸ γὰρ ἅγιον
πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ
τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

§ 131. Quarrel about an Inheritance.

—

—

13 Εἶπεν δὲ τις ἐκ τοῦ ὄχλου αὐτῷ· διδάσκαλε,
εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ

—

—

14 τὴν κληρονομίαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε,

—	—	<p>τίς με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς· ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ.</p>
---	---	--

§ 132. *Parable of the Rich Fool.*

—	—	<p>16 Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων· ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα.</p>
—	—	<p>17 καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου;</p>
—	—	<p>18 καὶ εἶπεν· τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου καὶ τὰ</p>
—	—	<p>19 ἀγαθὰ μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλὰ·</p>
—	—	<p>20 ἀναπαύου, φάγε, πίε,* εὐφραίνου. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός· ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν</p>
—	—	<p>21 ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίني ἐσται; οὕτως ὁ θησαυρίζων αὐτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.</p>

§ 133. *Trust in God for Food and Clothing.*

[Cf. vi. 25–33.]

[25	<p>Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσῃσθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλείον ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;</p>	—	<p>22 Εἰπὲν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι τί</p>
26	<p>ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρεφεὶ αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε</p>	—	<p>23 ἐνδύσῃσθε. ἡ ψυχὴ πλείον ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.</p>
27	<p>αὐτῶν; τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ</p>	—	<p>24 κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐτέ σπεύρουσιν οὔτε θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἐστὶν ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς· πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε</p>
28	<p>πῆχυν ἓνα; καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνουσιν· οὐ κοπιῶσιν</p>	—	<p>25 τῶν πετεινῶν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ</p>
29	<p>οὐδὲ νήθουσιν. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβύλετο ὡς</p>	—	<p>26 πῆχυν; εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν</p>
30	<p>ἐν τούτων. εἰ δὲ τὸν χορτόν</p>	—	<p>27 μεριμνᾶτε; κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς οὔτε νήθει οὔτε ὑφαίνει· λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβύλετο ὡς</p>
			<p>28 ἐν τούτων. εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ</p>

* Cf. ver. 29.

	τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῶ μάλλον ὑμᾶς,		τὸν χόρτον ὄντα σήμερον καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέξει, πόσῳ μάλλον ὑμᾶς,
31	ὀλιγόπιστοι; μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες τί φάγωμεν ἢ τί πίνωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζετε τούτων	—	29 ὀλιγόπιστοι; καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε καὶ τί πίνητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε· ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῆζετε τούτων.
32	ἀπάντων. ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.]	—	30 πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα προστεθήσεται ὑμῖν.
33		—	31

§ 134. *The Kingdom of God the True Treasure.*

—	—	32	Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.
—	—	33	Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα,
[20 [vi. 20, 21.] θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά σου.]	—	34	ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.

§ 135. *Parable of the Blessedness of Watchful Servants.* (A.) [Cf. § 192 G.]

—	—	35*	Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι· καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἔλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.
[Cf. xxiv. 46, 47.]	[xiii. 35, 37.]	37	μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἔλθων ὁ κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς
—	—	38	καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. καὶ ἐν

[Cf. xxiv. 43-47.]
 [43] ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ
 ἦδαι ὁ οἰκοδεσπότης ποῖα
 φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται,
 ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν
 εἰασεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν
 44 αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς
 γίνεσθε ἑτοιμοί, ὅτι ἡ οὐ
 δοκεῖτε ὥρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 που ἔρχεται.

45 τίς ἄρα ἐστὶν ὁ
 πιστὸς δούλος καὶ φρόνιμος,
 ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ
 τῆς οἰκετείας αὐτοῦ τοῦ
 δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν
 46 ἐν καιρῷ; μακάριος ὁ δούλος
 ἐκεῖνος ὃν ἔλθων ὁ κύριος αὐ-
 τοῦ εὐρήσει οὕτως ποιοῦντα.
 47 ἂμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πά-
 σιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
 καταστήσει αὐτόν.]

τῇ δευτέρᾳ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ
 φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὐρῇ οὕτως,
 μακάριοι εἰσιν.

— 39 τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ
 ἦδαι ὁ οἰκοδεσπότης ποῖα
 ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται,
 οὐκ ἂν
 ἀφῆκεν διορυχθῆναι τὸν οἶκον
 — 40 αὐτοῦ. καὶ ὑμεῖς
 γίνεσθε ἑτοιμοί, ὅτι ἡ ὥρα οὐ
 δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 — 41 που ἔρχεται. εἶπεν δὲ αὐτῷ
 ὁ Πέτρος· κύριε, πρὸς ἡμᾶς
 τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις
 — 42 ἢ καὶ πρὸς πάντας; καὶ εἶπεν
 ὁ κύριος· τίς ἄρα ἐστὶν ὁ
 πιστὸς οἰκονόμος ὁ φρόνιμος,
 ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ
 τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ
 δίδοναι ἐν καιρῷ τὸ σιτο-
 — 43 μέτριον; μακάριος ὁ δούλος
 ἐκεῖνος ὃν ἔλθων ὁ κύριος αὐ-
 τοῦ εὐρήσει ποιοῦντα οὕτως.
 — 44 ἂλθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πά-
 σιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
 καταστήσει αὐτόν.

§ 136. *Doom of False and Ignorant Servants.* (B.) [Cf. § 192 H.]

[xxiv. 48-51.]
 [48] ἂν δὲ εἶπῃ ὁ κακὸς δούλος
 ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ·
 χρονίζει μου ὁ κύριος,
 49 καὶ ἄρξῃται τύπτειν
 τοὺς σκηνδοῦλους αὐταῖ·
 ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνειν
 μετὰ τῶν μεθύοντων·
 50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεί-
 νου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 51 καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ
 διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ
 μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκρι-
 τῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ
 κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
 ὀδόντων.]

— 45 ἂν δὲ εἶπῃ ὁ δούλος
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ·
 χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρ-
 — χεσθαι, καὶ ἄρξῃται τύπτειν
 τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας,
 ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
 καὶ μεθύσκεσθαι·
 — 46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεί-
 νου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 — καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ
 διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ
 μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίσ-
 των θήσει.

[xiii. 28.]

— 17 Ἐκεῖνος δὲ ὁ δούλος ὁ γνοὺς
 τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ
 καὶ μὴ ἐτοιμάσας ἢ ποιήσας

[Cf. xxv. 29.]

πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρή-
 48 σεται πολλάς· ὁ δὲ μὴ γνοῦς,
 ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν,
 δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ
 ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθή-
 σεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέ-
 θετο πολὺ, περισσότερον
 αἰτήσουσιν αὐτόν.

§ 137. *Division the First Result of the Teaching of Jesus.* [Cf. § 54.]

[Cf. x. 34-36.]

[34 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλ-
 εῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλ-
 θον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ
 μάχαιραν.

35 ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον
 κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ
 θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς
 αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς

36 πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ ἔχθροὶ
 τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ
 αὐτοῦ.]

[x. 38.]

49 Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν,
 καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνιφθῇ.
 50 βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισ-
 θῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως
 51 οὗτου τελεσθῆ. δοκεῖτε ὅτι
 εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν
 τῇ γῇ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν ἀλλ' ἡ
 52 διαμερισμὸν. ἔσονται γὰρ ἀπὸ
 τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ δια-
 μεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν
 καὶ δύο ἐπὶ τρισὶν διαμερι-
 53 θήσονται, πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ
 υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ
 θυγατέρα καὶ θυγάτηρ ἐπὶ
 μητέρα, πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμ-
 φην καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθε-
 ράν.

§ 138. *The Signs of the Times.* [Cf. §§ 70, 101.]

[Cf. xvi. 2, 3.]

[2 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·
 ὀψίας γενομένης λέγετε·
 εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ
 3 οὐρανός· καὶ πρωΐ·
 σήμερον χειμὼν, πυρράζει
 γὰρ στυνάζων ὁ οὐρανός·
 τὸ μὲν πρόσωπον
 τοῦ οὐρανοῦ γινώσκειτε
 διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν
 καιρῶν οὐ δύνασθε·]

[Cf. v. 25, 26.]

[25 ἴσθι εὐνοον τῷ ἀντιδίκῳ
 σου ταχὺ ἕως οὗτου εἰ μετ'
 αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ·

μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος
 τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς τῷ

54 Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις·
 ὅταν ἴδῃτε νεφέλην ἀνατέλ-
 λουσαν ἐπὶ δυσμῶν, εὐθέως
 λέγετε ὅτι ὄμβρος ἔρχεται,
 55 καὶ γίνεται οὕτως· καὶ ὅταν
 νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι
 καύσων ἔσται, καὶ γίνεται.
 56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς
 γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε
 δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν
 τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;
 57 τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ
 58 κρίνετε τὸ δίκαιον; ὥς γὰρ
 ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου
 σου ἐπ' ἄρχοντα,

ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν
 ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ,
 μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς
 τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτὴς σε

26 ὑπηρέτη, καὶ
εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.
ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ
ἐξέλθῃς ἐκείθεν ἕως ἀναποδῶς
τὸν ἑσχατον κοδράντην.]

—

59 παραδώσει τῷ πράκτορι, καὶ
ὁ πρᾶκτωρ σε βαλεῖ εἰς
φυλακὴν. λέγω σοι, οὐ μὴ
ἐξέλθῃς ἐκείθεν ἕως καὶ τὸ
ἑσχατον λεπτὸν ἀποδῶς.

§ 139. *The supposed Judgment on Galilaeans, and people of Jerusalem.*

XIII.

—	—	1	Παρήσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν τὸ αἷμα Πειλάτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυσιῶν
—	—	2	αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο,
—	—	3	ὅτι ταῦτα πεπόνθασιν; οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε, πάντες ὁμοίως
—	—	4	ἀπολείσθε. ἢ ἐκείνοι οἱ δεκαοκτώ, ἐφ' οὓς ἔπescen ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἱερου-
—	—	5	σαλήμ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὡσαύτως ἀπολείσθε.

§ 140. *Parable of the Barren Fig Tree.* [Cf. § 180.]

—	—	6	Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολὴν. συκὴν εἶχέν τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ
—	—	7	καὶ οὐχ εὔρεν. εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν· ἰδοὺ τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ
—	—	8	εὕρισκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἵνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια,
—	—	9	καὶ μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰς τὸ μέλλον· εἰ δὲ μήγε, ἐκκόψεις αὐτήν.

§ 141. *Loosing of a Woman, whom Satan had bound, on the Sabbath.*

—	—	10	Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν
—	—	11	τοῖς σάββασιν. καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δεκαοκτώ, καὶ ἦν συνκλύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι
—	—	12	εἰς τὸ παντελές. ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ· γύναι, ἀπο-
—	—	13	λέλυσαι ἀπὸ τῆς ἀσθενείας σου, καὶ ἐπέ-

—	—	θηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρήμα 14 ἀνορθώθη, καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. ἀποκρι- θεῖς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ ὅτι ἐξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργά- ζεσθαι· ἐν αὐταῖς οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε
[Cf. xii. 10 ^b -12.]	—	15 καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύνει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ
—	—	16 ἀπαγαγὼν ποτίζει; ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδωκεν ὁ σατανᾶς ἰδοῦ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;
—	—	17 καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ἐπ' αὐτοῦ.

§ 142. *Parable of the Mustard Seed.* [Cf. § 80.]

[Cf. xiii. 31, 32.]	[Cf. iv. 30- 32.]	18 Ἐλεγεν οὖν· τίς ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ὁμοιώσω αὐτήν; ὁμοία
		19 ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ᾤξησεν καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

§ 143. *Parable of the Leaven.* [Cf. § 81.]

[Cf. xiii. 33.]	—	20 Καὶ πάλιν εἶπεν· τίς ὁμοιώσω τὴν βασι-
	—	21 λεῖαν τοῦ θεοῦ; ὁμοία ἐστὶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον.

§ 144. *Are they few that be saved? Conditions of Admission to the Kingdom.*

[Cf. iv. 23 and ix. 35.]	[Cf. vi. 6 ^b .]	22 Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς
	—	23 Ἱεροσόλυμα. εἶπεν δέ τις αὐτῷ· κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς
[13 [Cf. vii. 13, 14.]	—	24 αὐτοῦς· ἀγωνίζεσθε εἰσελ- θεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελ-
θεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας, ὅτι πλατεία [ἡ πύλη] καὶ εὐ- ρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·		

14 ὅτι στενὴ [ἡ πύλη] καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν.]

[Cf. xxv. 10-12.]

[Cf. vii. 22, 23.]

[22 πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· κύριε κύριε,

οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;

23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.]

[Cf. viii. 11-12.]

[11 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσιν καὶ ἀνακλιθῇσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐξελεύσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώ-

τερον·

ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.]

[Cf. xix. 30, xx. 16.]

θεῖν

καὶ οὐκ ἰσχύουσιν.

25 ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξῃσθε ἕξω ἐσθάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες· κύριε ἀνοίξον ἡμῖν, καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν· οὐκ

26 οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. τότε ἄρξῃσθε λέγειν· ἐφάρμακεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας. —

27 καὶ ἐρεῖ· λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀποστήτε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργαταὶ ἀδικίας.

28 ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν

ᾄψεσθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἕξω. καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότον, καὶ ἀνακλιθῇσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

29 καὶ ἡξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότον, καὶ ἀνακλιθῇσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

[Cf. ix. 35, x. 31.]

30 καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.

§ 145. *The Message of Jesus to Herod: Lament over Jerusalem.* [Cf. § 190.]

31 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσῆλθάν τινες Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ· ἔξελθε καὶ πορεύου ἐν-τεῦθεν, ὅτι Ἡρώδης θέλει σε

32 ἀποκτεῖναι. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· πορεύθέντες εἶπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ· ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.

[Cf. xxiii. 37-39.]
 [37] Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα
 τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα
 τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,
 ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν
 τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις
 ἐπισυνάγει τὰ νοσσία αὐτῆς
 ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε.
 38 ἰδοὺ ἀφίεται ἡμῖν ὁ οἶκος
 39 ἡμῶν ἔρημος. λέγω γὰρ ἡμῖν,
 οὐ μὴ με ἴδῃτε ἀπ' ἄρτι ἕως
 ἂν εἴπητε· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
 ἐν ὀνόματι κυρίου.]

33 πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον
 καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ
 ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω
 34 Ἱερουσαλὴμ. Ἱερουσαλὴμ
 Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα
 τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα
 τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,
 ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξει
 τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ὄρνις
 τὴν ἑαυτῆς νοσσίαν ὑπὸ τὰς
 πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε.
 35 ἰδὼν ἀφίεται ἡμῖν ὁ οἶκος
 ἡμῶν. λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ
 ἴδῃτε με ἕως ἥξει ὅτε εἴπητε·
 εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι
 κυρίου.]

§ 146. *Jesus at Meat in a Pharisee's House: Cure of Dropsy on the Sabbath.*

—	—	XIV.
—	—	1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔλθειν αὐτὸν εἰς οἶκόν
[Cf. xii. 10.]	[Cf. iii. 4.]	τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτω, 2 φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις 3 ἦν ὑδρωπικός ἐμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων· ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ 4 θεραπεῦσαι ἢ οὐ; οἱ δὲ ἠσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν καὶ ἀπέλυσεν. 5 καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· τίνας ὑμῶν νίδος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτόν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ 6 σαββάτου; καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι πρὸς ταῦτα.
—	—	
[Cf. xii. 11.]	—	
—	—	

§ 147. *Parable against taking the Chief Seats at Feasts.*

—	—	7 Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξε-
—	—	8 λέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακληθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ἢ 9 κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἔλθων ὁ σὲ καὶ αὐτόν καλέσας ἐρεῖ σοι· δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετὰ αἰσχύνῃς τὸν ἔσχατον 10 τόπον κατέχειν. ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε ἐρεῖ σοι· φίλε,

[Cf. xxiii.
12.]

—

προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι
δόξα ἐνώπιον πάντων τῶν συνανακειμένων
11 σοι. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθή-
σεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.
[Cf. xviii. 14.]

§ 148. *Exhortation to Invite the Poor.*

—

—

12 Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότε αὐτόν· ὅταν
ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς
φίλους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου μηδὲ
τοὺς συγγενεῖς σου μηδὲ γείτονας πλουσίους,
μήποτε καὶ αὐτοὶ ἀντικαλέσωσίν σε καὶ
13 γένηται ἀνταπόδομά σοι. ἀλλ' ὅταν ποιῇς
δοχὴν, καλεῖ πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς,
14 τυφλοὺς, καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν
ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται δέ σοι
ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

§ 149. *Parable of the Great Supper.* [Cf. § 185.]

[Cf. xxii. 1-10.]

[1 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν
εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς
λέγων·

2 ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐ-
ρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ,
ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ
3 αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλεν τοὺς
δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς
κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους,
καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν.

4 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους
δούλους λέγων· εἵπατε τοῖς
κεκλημένοις· ἰδοὺ τὸ ἄριστόν
μου ἡτοιμάκα, οἱ ταῦροί μου
καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ

5 γάμους. οἱ δὲ ἀμελήσαντες
ἀπηλλθον ὃς μὲν εἰς τὸν
ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν
ἐμπορίαν αὐτοῦ·

—

15 Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανα-
κειμένων ταῦτα εἶπε· αὐτῷ·
μακάριος ὅστις φάγεται ἄρτον
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. ὁ
16 δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπός τις
ἐποίει δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκά-
17 λεσεν πολλούς, καὶ ἀπέστει-
λεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ
τοῦ δεῖπνου εἰπεῖν τοῖς
κεκλημένοις· ἔρχεσθε, ὅτι ἡδὴ
ἔτοιμά εἰσιν.

—

—

—

—

18 καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μᾶς
πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ
πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· ἀγρόν
ἡγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην
ἐξελθὼν ἰδεῖν αὐτόν· ἐρω-
τῶ σε, ἔχε με παρητημένον.
— 19 καὶ ἕτερος εἶπεν· ζεύγη βοῶν
ἡγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι
δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε
— 20 με παρητημένον. καὶ ἕτερος
εἶπεν· γυναῖκα ἔγημα καὶ διὰ
— 21 τοῦτο οὐ δύναμαι ἔλθειν. καὶ

- 6 οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες
τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν
καὶ ἀπέκτειναν.
- 7 ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη,
καὶ πέμψας τὰ στρατεύ-
ματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς
φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν
- 8 αὐτῶν ἐνέπρησεν. τότε λέγει
τοῖς δούλοις αὐτοῦ· ὁ μὲν
γάμος ἑτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ
κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.
- 9 πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διε-
ξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους
ἐὰν εὕρητε καλέσατε εἰς
- 10 τοὺς γάμους. καὶ ἐξελθόν-
τες οἱ δοῦλοι ἐκείνοι εἰς τὰς
ὁδοὺς συνήγαγον πάντας
ὅσους εὔρον, πονηροὺς τε καὶ
ἀγαθοὺς,
- καὶ ἐπλήσθη ὁ νυμφῶν ἀνα-
κειμένων.]

παραγεγόμενος ὁ δοῦλος ἀπήγ-
γειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα.
τότε ὀργισθεῖς ὁ οἰκοδεσ-
πότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ·
ἐξελθε ταχέως εἰς τὰς πλα-
τείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως,
καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπή-
ρους, καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς
22 εἰσάγαγε ὧδε. καὶ εἶπεν ὁ
δοῦλος· κύριε, γέγονεν ὁ ἐπέ-
ταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν.

23 καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς
τὸν δοῦλον· ἐξελθε εἰς
τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ
ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γε-
24 μισθῇ μου ὁ οἶκος· λέγω γὰρ
ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν
ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύ-
σεταιί μου τοῦ δεῖπνου.

§ 150. *Conditions of Discipleship: (A.) Jesus to be preferred to Kindred.*

(B.) *The Cross to be borne. [Cf. § 54.]*

- — —
- [Cf. x. 37, 38.]
- [37 ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα
ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος,
καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα
- — —
- 38 ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος,
καὶ ὅς οὐ λαμβάνει τὸν σταυ-
ρον * αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ
ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν
μου ἄξιος.]

25 Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι
πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπεν

26 πρὸς αὐτούς· εἴ τις ἔρχεται
πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν
πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν
μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα
καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελ-
φοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ
καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ
δύναται εἶναί μου μαθητής.

27 ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυ-
ρὸν * ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται
ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί
μου μαθητής.

(C.) *The Cost to be counted: The Improvident Builder: The Improvident King.*

- — — 28 Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων πύργων οἰκοδομῆσαι
οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην,
— — — 29 εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμὸν; ἵνα μήποτε θέντος

* § 217.

—	—	αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι
—	—	πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξονται αὐτῷ ἐμπαί-
	30	ζειν, λέγοντες ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο
	31	οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. ἢ
		τίς βασιλεὺς πορευόμενος ἐτέρῳ βασιλεῖ
		συμβαλεῖν εἰς πόλεμον οὐχὶ καθίσας πρῶ-
		τον βουλευέσεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα
		χιλιάσιν ὑπαντῆσαι τῷ μετὰ εἰκοσι χιλιάδων
—	—	32 ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ
		πύρρῳ ὄντος πρεσβεῖαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ
		τὰ πρὸς εἰρήνην.

(D.) All Possessions to be renounced.

—	—	33 Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται
		πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναται
		εἶναί μου μαθητής.

(E.) The Spirit of Sacrifice to be maintained.

[Cf. v. 13.]	49 Πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθή-	[Cf. xii. 49.]
13 Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἄλας	σεται. [Lev. ii. 13.]	
τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ	50 καλὸν τὸ ἄλα·	34 Καλὸν οἶν τὸ ἄλα·
ἄλας μωρανθῇ,	ἐὰν δὲ τὸ	ἐὰν δὲ καὶ τὸ
ἐν τίνι ἀλισθῇσεται;	ἄλα ἄναλον γένηται,	ἄλα μωρανθῇ,
εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ	ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσεται;	ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;
μὴ βληθὲν ἕξω κατα-	—	35 οὕτε εἰς γῆν οὕτε εἰς
πατεῖσθαι ὑπὸ τῶν		κοπρίαν εὐθετόν ἐσ-
ἀνθρώπων.]		τιν' ἕξω βάλλονσιν
—	ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἄλα	αὐτό. ὁ ἔχων ὧτα
	καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλ-	ἀκούειν ἀκούετω.
	λήλοις. [ix. 34.]	—
	[Cf. 1 Th. v. 13.]	

§ 151. Parable of the Lost Sheep (One of a Hundred).

[Cf. ix. 10, 11.]	[Cf. ii. 15, 16.]	XV.
	—	1 Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐγγίζοντες
	—	πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ
	—	ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ.
	—	2 καὶ διεγόγγυζον οἱ τε Φαρι-
	—	σαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέ-
	—	γοντες ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς
	—	προσδέχεται καὶ συνεσθίει
	—	3 αὐτοῖς. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
	—	τὴν παραβολὴν ταύτην λέ-

- 12 Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηται
τινὶ ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα
καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ-
χὶ ἀφείς τὰ ἐνενήκοντα ἐν-
νέα ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς
ζητεῖ τὸ πλανώμενον;
13 καὶ ἐὰν γένηται εὗρεν αὐτό,

ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
χαίρει ἐπ'
αὐτῷ μᾶλλον ἢ
ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα
τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

- 14 οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμ-
προσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ
ἐν οὐρανοῖς ἵνα ἀπόληται ἐν
τῶν μικρῶν τούτων.

- 4 γων· τίς ἄνθρωπος ἐξ
ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα
καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν οὐ
καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐν-
νέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται
ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὗρῃ
5 αὐτό; καὶ εὗρων ἀπιτίθῃσιν
ἐπὶ τοὺς ὄμους αὐτοῦ χαίρων,
6 καὶ ἔλθων εἰς τὸν οἶκον συν-
καλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς
γείτονας, λέγων αὐτοῖς· συν-
χάρητέ μοι, ὅτι εἶρον τὸ
πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.
7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως
χαρὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται ἐπὶ
ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ
ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις
οἵτινες οὐ χρειαν ἔχουσιν
μετανοίας.

§ 152. Parable of the Lost Drachma (One of Ten).

—	—	8 Ἡ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπο- λέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως
—	—	9 ὅτου εὗρῃ; καὶ εὐροῦσα συναλεῖ τὰς φίλας καὶ γείτονας λέγουσα· συνχάρητέ μοι, ὅτι
—	—	10 εἶρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. οὕτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον τῶν ἀγ- γέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετα- νοοῦντι.

§ 153. Parable of the Lost Son (One of Two).

—	—	11 Εἶπεν δέ· ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς.
—	—	12 καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ
—	—	13 διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. καὶ μετ' οὐ πολ- λὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως.
—	—	14 δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λίμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ
—	—	15 αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. καὶ πορευθεὶς

- ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγρούς
- 16 αὐτοῦ βόσκειν χοίρους· καὶ ἐπεθύμει γεμί-
σαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων
ῶν ἡσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.
- 17 εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν ἔφη· πόσοι μίσθιοι τοῦ
πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων· ἐγὼ δὲ
- 18 λιμῷ ὧδε ἀπόλλυμαι. ἀναστὰς πορεύσομαι
πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ,
ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου,
- 19 οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν
20 με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. καὶ ἀναστὰς
ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ
αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ
πατήρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμῶν
ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατε-
- 21 φίλησεν αὐτόν. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ υἱός·
πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν
σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.
- 22 εἶπεν δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δούλους
αὐτοῦ· ἑξενέγκατε στολὴν τὴν πρώτην
καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς
τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς
- 23 πόδας, καὶ φέρετε τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν,
24 θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι
οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἦν
ἀπολωλὼς καὶ εὑρέθη. καὶ ἡρξάντο εὐ-
φραίνεσθαι. ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσ-
βύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἡγγισεν
τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν,
- 26 καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παίδων
27 ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ
ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ
σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα
- 28 αὐτὸν ἀπέλαβεν. ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ
ἤθελεν εἰσελθεῖν· ὁ δὲ πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν
- 29 παρεκάλει αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι
καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ
ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν
- 30 φίλων μου εὐφρανθῶ· ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος
ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν
ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν σιτευτὸν μόσχον.
- 31 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ'
32 ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν· εὐφραν-
θῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός
σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἔζησεν, ἀπολωλὼς
καὶ εὑρέθη.

§ 154. *Parable of the Unjust Steward.*

XVI.

- 1 Ἐλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς· ἀνθρωπός
 τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος
 διεβλήθη αὐτῷ ὥς διασκορπίζων τὰ ὑπάρ-
 2 χοντα αὐτοῦ. καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν
 αὐτῷ· τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος
 3 τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δύνη
 3 ἔτι οἰκονομεῖν. εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκο-
 νόμος· τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαι-
 ρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν
 4 οὐκ ἰσχύω, ἔπαυτεῖν αἰσχύνομαι. ἔγνων τί
 ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκο-
 νομίας δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους ἑαυτῶν.
 5 καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα ἕκαστον τῶν
 χρεοφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγεν τῷ
 6 πρώτῳ· πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; ὁ δὲ
 6 εἶπεν· ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. ὁ δὲ εἶπεν
 αὐτῷ· δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ καθίσας
 7 ταχέως γράψον πενήκοντα. ἔπειτα ἐτέρῳ
 εἶπεν· σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν·
 8 ἑκατὸν κόρους σίτου. λέγει αὐτῷ· δέξαι σου
 8 τὰ γράμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. καὶ
 ἐπῆρσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας,
 ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος
 9 τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ
 9 φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσίν. καὶ
 ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ
 τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπῃ δέξ-
 10 ωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. ὁ πισ-
 τὸς ἐν ἐλαχίστῳ* καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστιν,
 καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ
 11 ἄδικός ἐστιν. εἰ οὖν ἐν τῷ ἁδίκῳ μαμωνᾷ
 πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν
 12 πιστεύσει; καὶ εἰ ἐν τῷ ἁλλοτρίῳ πιστοὶ
 οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς δώσει ὑμῖν;
 13 οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δου-
 λεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν
 ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ
 ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ
 δουλεῖν καὶ μαμωνᾷ.

[xxv. 21,
23.]

[Cf. vi. 24.]

§ 155. *Jesus rebukes the Money-loving Pharisees.*

- 14 Ἦκονον δὲ ταῦτα πάντα οἱ Φαρισαῖοι φιλάρ-
 γυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν·
 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐστὲ οἱ δικαιοῦντες
 ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεός

* Cf. xix. 17.

[Cf. xi. 12, 13.]	—	γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώ- ποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
[Cf. v. 18.]	—	16 ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ 17 πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

§ 156. Pronouncement on Divorce.* [Cf. § 166.]

[Cf. v. 32, xix. 9.]	[Cf. x. 11.]	18 πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.
-------------------------	--------------	---

§ 157. Parable of the Rich Man and Lazarus.

—	—	19 *Ἀνθρώπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσ- κετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραϊνόμενος
—	—	20 καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. πτωχὸς δέ τις ὀνόματι Λάζαρος ἐβέβλητο πρὸς τὸν
—	—	21 πυλῶνα αὐτοῦ εἰλκωμένος καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς πραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ.
—	—	22 ἐγένετο δὲ ἀποθαιεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ
—	—	23 πλούσιος καὶ ἐτάφη. καὶ ἐν τῷ ᾄδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν
—	—	24 καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν· πᾶτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι
—	—	25 ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. εἶπεν δὲ Ἀβραάμ· τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τά κακὰ· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ
—	—	26 ὀδυνᾷσαι. καὶ ἐν πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς
—	—	27 διαπερῶσιν. εἶπεν δὲ ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν τοῦ
—	—	28 πατρός μου· ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς

* The only reference to Divorce in Luke.

εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι
21 ἐν μέσῳ αὐτῶν. τότε προ-
σελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν
αὐτῷ· κύριε, ποσάκις ἁμαρ-
τήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου
καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως
22 ἑπτάκις; λέγει αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς· οὐ λέγω σοι ἕως
ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομη-
κοντάκις ἑπτά.

4 καὶ ἔὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας
ἁμαρτήσῃ εἰς σέ καὶ
ἑπτάκις ἐπιστρέψῃ πρὸς
σε λέγων· μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ.

§ 159. Parable of the Unforgiving Servant (B.).

23 Διὰ τοῦτο ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησεν συνᾶραι
24 λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. ἄρξαμένου
δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη εἰς αὐτῷ
25 ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. μὴ ἔχοντας
δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύ-
ριος παρῆναι καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα
26 καὶ πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν
οὖν ὁ δούλος ἐκείνος προσεκύνη αὐτῷ λέ-
γων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα
27 ἀποδώσω σοι. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος
τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ
28 δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. ἐξελθὼν δὲ ὁ δούλος
ἐκείνος εὗρεν ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὃς
ὀφειλὲν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας
αὐτὸν ἐπνιγεν λέγων· ἀπόδος εἰ τι ὀφείλεις.
29 πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει
αὐτὸν λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ
30 ἀποδώσω σοι. ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελ-
θὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδῶ
31 τὸ ὀφειλόμενον. ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι
αὐτοῦ τὰ γινόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα,
καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἐαυτῶν
32 πάντα τὰ γενόμενα. τότε προσκαλεσάμενος
αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· δούλε
πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκά
33 σοι, ἐπεὶ παρεκάλειάς με· οὐκ ἔδει καὶ σέ
34 ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὥς καγὼ σε
ἠλέησα; καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέ-
δωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς ἕως οὐ ἀποδῶ
35 πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. οὕτως καὶ ὁ
πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἔὰν μὴ
ἀφῇτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν
καρδιῶν ὑμῶν.

§ 160. *The Power of Faith.*

—	—	5	Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ· πρόσθες
—	—	6	ἡμῖν πίστιν. εἶπεν δὲ ὁ κύριος· εἰ ἔχετε
[Cf. xxi. 21.]	[Cf. xi. 22, 23.]		πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ
			συκαμίνῳ ταύτῃ· ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι
			ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

§ 161. *Thanks not given for Duty done.*

—	—	7	Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ
—	—	8	ἐρεῖ αὐτῷ· εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσε; ἀλλ’
—	—		οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ· ἐτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ
—	—		περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγῳ καὶ
—	—		πίῳ, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι
—	—	9	σύ; μὴ ἔχει χάριν τῷ δούλῳ ὅτι ἐποίησεν
—	—	10	τὰ διαταχθέντα; οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν
			ποιήσῃτε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέ-
			γετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὃ ὠφέλομεν
			ποιῆσαι πεποιήκαμεν.

§ 162. *The Grateful Samaritan Leper.*

—	—	11	Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι εἰς Ἱερου-
—	—	12	σαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσον Σαμα-
—	—		ρίας καὶ Γαλιλαίας. καὶ εἰσερχομένον
—	—	13	αὐτοῦ εἰς τινα κώμην ὑπήντησαν αὐτῷ δέκα
—	—		λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἔστησαν πόρρωθεν, καὶ
—	—		αὐτοὶ ἤραν φωνὴν λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπισ-
—	—	14	τάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς·
—	—		πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν.
—	—		καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσ-
—	—	15	θησαν. εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη,
—	—		ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων
—	—	16	τὸν θεόν, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ
—	—		τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ
—	—	17	αὐτὸς ἦν Σαμαρίτης. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
—	—		Ἰησοῦς εἶπεν· οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν;
—	—	18	οἱ ἐννέα ποῦ; οὐκ ἐυρέθησαν ὑποστρέψαντες
—	—		δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς
—	—	19	οὗτος; καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀναστὰς πορεύου·
			ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

§ 163. *“The Kingdom of God is within (among) you”: The Days of the Son of Man.*

—	—	20	Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε
			ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη
			αὐτοῖς καὶ εἶπεν· οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία
			τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, οὐδὲ ἐροῦσιν·

—	—	21	ἰδοὺ ὧδε ἡ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ὑμῶν ἐστίν.
—	—	22	εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς· ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὀφείσθε.
[Cf. xxiv. 23.]	[Cf. xiii. 21.]	23	καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐκεῖ, ἰδοὺ ὧδε· μὴ
[Cf. xxiv. 26, 27.]	—	24	ἀπέλθῃτε μὴδὲ διώξητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπὲρ οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.
—	—	25	πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.
[Cf. xxiv. 37-39.]	—	26	καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· ἡσθιον, ἔπινον, ἐγάμον, ἐγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἀπόλωσεν ἅπαντας.
—	—	27	οἱμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Δῶτ· ἡσθιον, ἔπινον, ἡγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτεον, ὠκοδόμουν· ἡ δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Δῶτ ἀπὸ Σοδόμων, ἐβρεξεν πῦρ καὶ θεῖον ἀπὸ οὐρανοῦ καὶ ἀπόλωσεν ἅπαντας.
—	—	28	κατὰ τὰ αὐτὰ ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτειται.
[Cf. xxiv. 17, 18.]	[Cf. xiii. 15, 16.]	31	ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὅς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν ἀργῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεφάτω εἰς τὰ ὀπίσω.
—	—	32	μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Δῶτ.
[Cf. x. 39.]	[Cf. viii. 35.]	33	ὅς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὅς ἐὰν ἀπολέσει, ζωογονήσει αὐτήν. [Cf. ix. 24.]
[Cf. xvi. 25.]	—	34	λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, εἰς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται· ἔσονται δύο ἀλήθουσιν ἐπὶ τὸ αὐτό, ἡ μία παραλημφθήσεται, ἡ δὲ ἕτέρα ἀφεθήσεται.
[Cf. xxiv. 41.]	—	35	—
—	—	36	—
—	—	37	καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ· ποῦ, κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ αἰετοὶ ἐπισυναχθήσονται.
[Cf. xxiv. 28.]	—		

§ 164. Parable of the Unjust Judge.

XVIII.

—	—	1	Ἐλεγεν δὲ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ἐκκα-
—	—	2	κεῖν, λέγων· κριτὴς τις ἦν ἐν τινὶ πόλει τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ

—	—	3	ἐντρεπόμενος. χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει
—	—	4	ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. καὶ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι
—	—	5	οὐδὲ ἄνθρωπον ἐντρέπομαι, διὰ γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ
—	—	6	με. εἶπεν δὲ ὁ κύριος· ἀκούσατε τί ὁ
—	—	7	κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει· ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βωόντων αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ
—	—	8	μακροθυμῇ ἐπ' αὐτοῖς· λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

§ 165. *Parable of the Pharisee and the Publican.*

—	—	9	Εἶπεν δὲ καὶ πρὸς τινὰ τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενούντας τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν
—	—	10	ταύτην. ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος καὶ ὁ
—	—	11	ἕτερος τελώνης. ὁ Φαρισαῖος σταθεῖς ταῦτα προσηύχετο· ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος
—	—	12	ὁ τελώνης· νηστεύω δις τοῦ σαββάτου,
—	—	13	ἀποδεκατεύω πάντα ὅσα κτῶμαι. ὁ δὲ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπάραι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔτυπτεν τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων· ὁ
—	—	14	θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκείνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψὼν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. [Cf. xiv. 11.]

[Cf. xxiii.
12.]§ 166. *Discourse on Divorce.* [Cf. § 156.]

XIX.	X.	
1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους	1 Καὶ	[Cf. xi. 53 ^a .]
μετῆρην ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια	ἐκεῖθεν ἀναστὰς	[53 ^a Καὶ ἐκεῖθεν ἐξεληθόντος αὐτοῦ]
	ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια	

τῆς Ἰουδαίας
 πέραν τοῦ Ἰορδάνου.
 2 καὶ ἠκολούθησαν
 αὐτῷ ὄχλοι
 πολλοί, καὶ
 ἐθεράπευσεν αὐτοὺς
 ἐκεῖ.

[xviii. 15.]

3 καὶ προσῆλθον αὐτῷ
 οἱ Φαρισαῖοι
 πειράζοντες αὐτὸν
 καὶ λέγοντες·

εἰ ἐξεστὶν
 ἀπολῦσαι τὴν
 γυναῖκα αὐτοῦ
 κατὰ πᾶσαν αἰτίαν ;

4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
 εἶπεν· οὐκ ἀνέ-
 γνωτε ὅτι ὁ ποιήσας
 ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν
 καὶ θήλυ ἐποίησεν

5 αὐτούς ; καὶ εἶπεν·
 ἕνεκα τούτου κατα-
 λέλειπει ἄνθρωπος
 τὸν πατέρα καὶ
 τὴν μητέρα καὶ
 κολληθήσεται τῇ
 γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ
 ἔσονται οἱ δύο εἰς

6 σάρκα μίαν. ὥστε
 οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ
 σὰρξ μία. ὁ οὖν ὁ
 θεὸς συνέζευξεν, ἄν-
 θρωπος μὴ χωριζέτω.

7 λέγουσιν αὐτῷ· τί οὖν
 Μωϋσῆς ἐνετείλατο
 δοῦναι

βιβλίον

ἀποστασίου

8 καὶ ἀπολῦσαι ;
 λέγει αὐτοῖς·
 ὅτι Μωϋσῆς πρὸς τὴν
 σκληροκαρδίαν ὑμῶν

τῆς Ἰουδαίας καὶ
 πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
 καὶ συνεπορεύονται
 πάλιν ὄχλοι
 καὶ

ὥς εἰώθει

ἐδίδασκεν αὐτούς.
 πάλιν

2 καὶ προσελθόντες
 οἱ Φαρισαῖοι

ἐπηρώτων
 αὐτὸν εἰ ἐξεστὶν
 ἀνδρὶ
 γυναῖκα ἀπολῦσαι,

πειράζοντες αὐτόν.

3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
 εἶπεν αὐτοῖς·

[νν. 6-9.]

τί ὑμῖν
 ἐνετείλατο Μωϋσῆς ;

4 οἱ δὲ εἶπαν·
 ἐπετρεψεν Μωϋσῆς
 βιβλίον
 ἀποστασίου γράψαι

5 καὶ ἀπολῦσαι. ὁ δὲ
 Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
 πρὸς τὴν
 σκληροκαρδίαν ὑμῶν

[xiv. 25

συνεπορεύοντο
 δὲ ὄχλοι
 πολλοί, καὶ στραφεῖς
 εἶπεν πρὸς αὐτούς·
 κτλ.]

[Cf. xv. 1, 3, 11 ;

xvi. 1, 15 ;

xvii. 1, 20 ;

xviii. 1, 9.]

[xv. 2 ; xvi. 14.]

[xvii. 20 ἐπερωτηθεῖς.]

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολύσαι
τὰς γυναῖκας ὑμῶν·

ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν
οὕτως.

[vv. 4-6.]

9 λέγω δὲ ὑμῖν
ὅτι ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν
γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορ-
νεΐᾳ καὶ γαμῆσῃ ἄλλην,
μοιχᾷται. λέγουσιν αὐτῷ
οἱ μαθηταί·

εἰ
οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀν-
θρώπου μετὰ τῆς γυναικός,
11 οὐ συμφέρεי γαμῆσαι. ὁ δὲ
εἶπεν αὐτοῖς·
[ver. 9.]

οὐ πάντες χωροῦσιν
τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς
12 δέδοται. εἰσὶν γὰρ εἰνούχοι
οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς
ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ
εἰσὶν εἰνούχοι οἵτινες εἰνου-
χίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων,
καὶ εἰσὶν εἰνούχοι οἵτινες
εἰνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ
δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω.

ἔγραψεν ὑμῖν

6 τὴν ἐντολὴν ταύτην. ἀπὸ
ἀρχῆς κτίσεως

ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν

7 αὐτούς· ἕνεκεν τούτου κατα-
λείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα

8 αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ,
καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα
μίαν, ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο

9 ἀλλὰ μία σὰρξ. ὁ οὖν ὁ
θεὸς συνέθεξεν, ἄνθρωπος
μὴ χωριζέτω.

[ver. 11.]

καὶ εἰς τὴν
οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ περὶ
τούτου ἐπηρώτων αὐτόν.

καὶ [Cf.
λέγει αὐτοῖς· ὅς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γα-
μῆσῃ ἄλλην, μοιχᾷται ἐπ' xvi.
18.]

12 αὐτήν. καὶ ἔαν αὐτὴ ἀπολύσα-
σα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμῆσῃ
ἄλλον, μοιχᾷται.

§ 167. Jesus receives Little Children.

13 Τότε προσηνέχισαν
αὐτῷ παῖδιά
ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ
αὐτοῖς καὶ
προσεύξῃται·
οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετί-
μησαν αὐτοῖς.

13 Καὶ προσέφερον
αὐτῷ παῖδιά
ἵνα ἅψῃται αὐτῶν·
οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετί-
μων τοῖς προσφέ-

15 Προσέφερον δὲ
αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη
ἵνα αὐτῶν ἅπτηται·

ιδόντες δὲ
οἱ μαθηταὶ ἐπετί-
μων αὐτοῖς.

14 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς·
ἄφετε τὰ παιδία καὶ
μὴ κωλύετε αὐτὰ ἔλ-
θεῖν πρὸς ἔμε·

τῶν γὰρ τοιούτων ἔσ-
τιν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν. [xviii. 3.]

15^a καὶ
— ἐπιθεῖς
τὰς χεῖρας αὐτοῖς

14 ρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ
Ἰησοῦς ἠγανάκτη-
σεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
ἄφετε τὰ παιδία

ἔρ-
χασθαι πρὸς με,
μὴ κωλύετε αὐτά·
τῶν γὰρ τοιούτων ἔσ-
τιν ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ. ἀμὴν λέγω

15 ὑμῖν ὅς ἂν μὴ δέξη-
ται τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς
16 αὐτήν. καὶ ἐναγκα-
λισάμενος αὐτὰ
κατευλόγει, τιθεῖς
τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά.

16 ὁ δὲ
Ἰησοῦς προσκαλέ-
σατο αὐτὰ λέγων·
ἄφετε τὰ παιδία

ἔρ-
χασθαι πρὸς με καὶ
μὴ κωλύετε αὐτά·
τῶν γὰρ τοιούτων ἔσ-
τιν ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ. ἀμὴν λέγω

17 ὑμῖν ὅς ἂν μὴ δέξη-
ται τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς
αὐτήν.

§ 168. *The Rich Young Man (Ruler).*

15^b ἐπορεύθη ἐκείθεν.
16 καὶ ἰδὼν
εἰς προσελθὼν αὐτῷ

εἶπεν·

διδάσκαλε, τί
ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα
σχω ζωὴν αἰώνιον;

17 ὁ δὲ
εἶπεν αὐτῷ·
τί με ἐρωτᾷς περὶ
τοῦ ἀγαθοῦ;
εἰς ἔστιν ὁ
ἀγαθός.

—
εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν
ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρ-
ησον τὰς ἐντολάς.
ποίας; φησίν.

18 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν·
τὸ οὐ φονεύσεις,
οὐ μοιχεύσεις, οὐ
κλέψεις,
— οὐ ψευ-
δομαρτυρήσεις,

17 Καὶ ἐκπορευομένον
αὐτοῦ εἰς ὁδόν,
προσδραμὼν εἰς
καὶ γονυπετήσας
αὐτὸν ἐπηρώτα
αὐτόν·

διδάσκαλε ἀγαθέ, τί
ποιήσω ἵνα
ζωὴν αἰώνιον

18 κληρονομήσω; ὁ δὲ
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·
τί με
λέγεις
ἀγαθόν;
οὐδεὶς ἀγαθὸς
εἰ μὴ εἰς ὁ θεός.

19 τὰς ἐντολάς
οἶδας·

μὴ μοιχεύσης,
μὴ φονεύσης,
μὴ κλέψης, μὴ ψευ-
δομαρτυρήσης, μὴ
ἀποστηρήσης,*

* Cf. Deut. xxiv. 14.

18 Καὶ

ἐπηρώτησέν τις
αὐτὸν ἄρχων λέγων·
διδάσκαλε ἀγαθε, τί
ποιήσας
ζωὴν αἰώνιον

19 κληρονομήσω; εἶπεν
δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
τί με
λέγεις
ἀγαθόν;
οὐδεὶς ἀγαθὸς
εἰ μὴ εἰς θεός.

20 τὰς ἐντολάς
οἶδας·

μὴ μοιχεύσης,
μὴ φονεύσης,
μὴ κλέψης, μὴ ψευ-
δομαρτυρήσης

19 τίμα τὸν πατέρα
καὶ τὴν μητέρα, καὶ
ἀγαπήσεις τὸν
πλησίον σου ὡς

20 σεαυτόν. λέγει
αὐτῷ ὁ νεανίσκος·
πάντα ταῦτα ἐφύ-
λαξα·

21 τί ἔτι
ὑστερῶ;
ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·

εἰ θέλεις τέλειος
εἶναι,
ὑπάγε πώλησόν σου
τὰ ὑπάρχοντα

καὶ δός
πτωχοῖς καὶ
ἔξεις θησαυρὸν ἐν
οὐρανῷ, καὶ δεῦρο
22 ἀκολούθει μοι. ἀκού-
σας δὲ ὁ νεανίσκος

ἀπῆλθεν
λυπούμενος· ἦν
γὰρ ἔχων κτήματα
πολλά.

τίμα τὸν πατέρα σου
καὶ τὴν μητέρα σου.

20 ὁ δὲ ἔφη
αὐτῷ·
ταῦτα πάντα ἐφύ-
λαξάμην ἐκ νεότητός
μου

21 ὁ δὲ Ἰησοῦς,
ἐμβλέψας αὐτῷ
ἠγάπησεν αὐτόν
καὶ εἶπεν αὐτῷ·

ἔν σε ὑστερεῖ·
ὑπάγε

ὅσα ἔχεις
πώλησον, καὶ δός
τοῖς πτωχοῖς καὶ
ἔξεις θησαυρὸν ἐν
οὐρανῷ, καὶ δεῦρο
ἀκολούθει μοι.

22 ὁ δὲ

στυγνάσας ἐπὶ τῷ
λόγῳ ἀπῆλθεν
λυπούμενος· ἦν
γὰρ ἔχων κτήματα
πολλά.

τίμα τὸν πατέρα σου
καὶ τὴν μητέρα σου.

21 ὁ δὲ εἶπεν·

ταῦτα πάντα ἐφύ-
λαξα ἐκ νεότητος·

22 ἀκούσας δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·

ἔτι ἐν σοι λείπει·

πάντα ὅσα ἔχεις
πώλησον, καὶ διάδος
πτωχοῖς καὶ
ἔξεις θησαυρὸν ἐν
οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο
ἀκολούθει μοι.

23 ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα
περίλυπος ἐγενήθη·

ἦν
γὰρ πλούσιος σφό-
δρα.

§ 169. *Hard for the Rich to enter the Kingdom.*

23 καὶ περιβλεψάμενος
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
πλούσιος δυσ-
κόλως
εἰσελεύσεται
εἰς τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν·

24 πάλιν δὲ
λέγω ὑμῖν ὅτι

23 ἰδὼν δὲ αὐτόν
ὁ Ἰησοῦς λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·

πῶς δυσ-
κόλως οἱ τὰ χρήματα
ἔχοντες
εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται·

24 οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς
λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ
Ἰησοῦς πάλιν ἀποκ-
ριθεὶς λέγει αὐτοῖς·

24 ἰδὼν δὲ αὐτόν
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν·

πῶς δυσ-
κόλως οἱ τὰ χρήματα
ἔχοντες
εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσπορεύονται·

<p>εὐκοπώτερόν ἐστὶν κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος εἰσελ- θεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν 25 οὐρανῶν. ἀκούσαν- τες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐξεπλήσ- σοντο σφόδρα λέ- γοντες· τίς ἄρα δύναται σω- θῆναι; ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀ- δύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ θεῷ δυνατὰ πάντα.</p>	<p>τέκνα, πῶς δυσκολόν ἐστὶν εἰς τὴν βασι- λείαν τοῦ θεοῦ εἰς- 25 ελθεῖν· εὐκοπώτερόν ἐστὶν κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος διελ- θεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. 26 οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσ- σοντο λέ- γοντες πρὸς ἑαυτούς· καὶ τίς δύναται σω- θῆναι; ἐμβλέψας αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει· παρὰ ἀνθρώποις ἀ- δύνατόν, ἀλλ' οὐ παρὰ θεῷ· πάντα γὰρ δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ.</p>	<p>25 εὐκοπώτερόν γάρ ἐστὶν κάμηλον διὰ τρήματος βελόνης εἰσελ- θεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ 26 θεοῦ εἰσελθεῖν· εἶπαν δὲ οἱ ἀκούσαντες· καὶ τίς δύναται σω- θῆναι; εἶπεν· τὰ ἀ- δύνατα παρὰ ἀνθρώ- ποις δύνατα παρὰ τῷ θεῷ.</p>
--	---	--

§ 170. Peter's Question about Rewards: (A.) General Answer of Jesus.

<p>27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολου- θήσαμεν σοι· τί ἄρα 28 ἔσται ἡμῖν; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθή- σαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθί- σεσθε καὶ αὐτοὶ ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρί- νοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ. 29 καὶ πᾶς ὅστις ἀφή- κεν οἰκίαν ἢ ἀδελ- φοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ</p>	<p>28 *Ἦρξατο λέγειν ὁ Πέτρος αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολου- θήκαμέν σοι. — 29) εἶφη ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, — οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφή- κεν οἰκίαν ἢ ἀδελ- φοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ</p>	<p>28 Εἶπεν ὁ Πέτρος· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφέντες τὰ ἴδια ἠκολου- θήσαμεν σοι. — 29) ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, [In I. Cor. vi. 2, 3, judgment is com- mitted to the Saints, not to the Twelve.] [Cf. xxiii. 30^b.] οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφή- κεν οἰκίαν ἢ γυναῖκα ἢ ἀδελφοὺς ἢ γονεῖς ἢ</p>
---	---	---

τέκνα ἢ ἀγροὺς ἢ οἰκίας ἕνεκα τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος,	τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ	τέκνα εἵνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,
—	καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου,	30 — ὃς οὐχὶ
πολλαπλασίονα λήμψεται	30 εἰ μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφὰς καὶ μητέρας καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.	μὴ ἀπὸ- λάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ,
— καὶ ζωὴν αἰώνιον	31 — καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.	— καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.
30 κληρονομήσει. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. [Cf. xx. 16.]	31 πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. [Cf. ix. 35.]	[xiii. 30.]

§ 171. (B.) *Specific Answer: Parable of the Labourers in the Vineyard.*

XX.

- 1 Ὅμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρῶτῳ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ· συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀγροὺς καὶ ἐκείνοις εἶπεν. ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα καὶ ὁ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν δὲ ἐξελθὼν περὶ ἑκτην καὶ ἑνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ἐξελθὼν εἶπεν ἄλλους ἐστῶτας, καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; λέγουσιν αὐτῷ· ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα. 8 ὁψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος τὸν μισθόν, ἀρχάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. 9 καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν 10 ἔλαβον ἀνὰ δηνᾶριον. ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεονα λήμψονται· καὶ ἔλαβον τὸ ἀνὰ δηνᾶριον καὶ αὐτοί.

11	λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσ-	—	—
12	πότου λέγοντες· οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ᾧραν ἐποίησαν καὶ ἰσους αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς	—	—
13	ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἐνὶ αὐτῶν εἶπεν· ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἄρον τὸ	—	—
14	σὸν καὶ ὑπάγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἔσχάτῳ	—	—
15	δοῦναι ὥς καὶ σοί· ἢ οὐκ ἔξεστίν μοι ὁ θέλω ποιῆσαι ἐν τοῖς ἑμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;	—	—
16	οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι.	22.]	[vii.]

§ 172. *Third Announcement of the Passion, on the Way to Jerusalem.*

17	Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱερο- σόλυμα — παρέλαβεν τοὺς δώδεκα κατ' ἰδίαν, εἶπεν αὐτοῖς·	32 Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀνα- βαίνοντες εἰς Ἱερο- σόλυμα, καὶ ἦν προ- άγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἑταμ- βοῦντο, οἱ δὲ ἀκολου- θεντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν, ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱε- ροσόλυμα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου	[Cf. xix. 28.] — 31 Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπεν πρὸς αὐτούς· ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱε- ρουσαλὴμ καὶ τελεσ- θήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου· πα- ραδοθήσεται γὰρ
18	ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱε- ροσόλυμα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου —	33 συμβαίνειν, ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱε- ροσόλυμα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου — [ver. 32.]	32 τοῖς ἔθνεσιν καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν
19	εἰς θάνατον. καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι	34 τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν	33 καὶ μαστιγώσαντες

καὶ σταυρῶσαι,*
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἐγερθήσεται.

αὐτὸν καὶ —
ἀποκτενοῦσιν,
καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας
ἀναστήσεται.

—
ἀποκτενοῦσιν αὐτόν,
καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ
34 ἀναστήσεται. καὶ
αὐτοὶ οὐδὲν τούτων
συνήκαν, καὶ ἦν τὸ
ῥῆμα τοῦτο κεκρυμ-
μένον ἀπ' αὐτῶν,
καὶ οὐκ ἐγίνωσκον
λεγόμενα.

§ 173. *Request of (the Mother of) Zebedee's Sons : Spiritual Exaltation
not an Arbitrary Reward.*

20 Τότε προσῆλθεν αὐτῷ
ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαί-
ου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς,

προσκυνῶσα
καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ.

21 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· τί
θέλεις;
λέγει αὐτῷ· εἰπὲ
ἵνα καθίσωσιν
οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου εἰς
ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς ἐξ
εὐωνύμων σου
ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.
22 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν· οὐκ οἶδατε
τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν
τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω
πίνειν;

—
λέγουσιν αὐτῷ·
δυνάμεθα.
23 λέγει αὐτοῖς· τὸ μὲν
ποτήριόν μου
πίεσθε,

—
τὸ δὲ καθίσαι
ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐων-
ύμων, οὐκ ἔστιν ἐμὸν τοῦτο
δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοί-
μασται ὑπὸ τοῦ πατρὸς

35 Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ
—
Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ
υἱοὶ Ζεβεδαίου,

λέγοντες αὐτῷ· διδάσκαλε,
θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτη-
σώμεν σε ποιήσῃς ὑμῖν.
36 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τί
θέλετέ με ποιήσω ὑμῖν;
37 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ·
δὸς ἡμῖν ἵνα

εἰς σου
ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς σου ἐξ
ἀριστερῶν καθίσωμεν
ἐν τῇ δόξῃ σου.
38 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ οἶδατε
τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν
τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ
πίνω; ἢ τὸ βάπτισμα ὃ
ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισ-

39 θῆναι; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ·
δυνάμεθα. ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς· τὸ
ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω
πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα
ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισ-
40 θήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι
ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἐξ εὐων-
ύμων, οὐκ ἔστιν ἐμὸν
δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοί-
μασται.

[xii. 50.]

* In Matt. alone does Jesus announce His *crucifixion* : see also xxvi. 2.

24 μου. ἀκούσαντες δὲ οἱ δέκα ἡγανάγησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.
 25 ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· οἶδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κυριεύουσιν αὐτῶν.
 26 αὐτῶν. οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι,
 27 ἔσται ὑμῶν διάκονος, καὶ ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν
 28 δοῦλος· ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

41 καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· οἶδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κυριεύουσιν αὐτῶν.
 42 αὐτῶν. οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἐάν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,
 43 ἔσται ὑμῶν διάκονος, καὶ ὅς ἐάν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων
 44 δοῦλος. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

[Cf. xxii. 25, 26.]
 [Ibid. 24.]

[Cf. xvii. 7-10.]

[Cf. xii. 37; xvii. 8; xxii. 26, 27.]

§ 174. Healing of (Two Men) (One Man) Blind near Jericho.

29 Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱερειχώ
 ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς. καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες
 ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαυεὶδ,

46 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερειχώ.
 καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱερειχώ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ
 ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτιμαῖος τυφλὸς προσαίτης, ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν.
 47 καὶ ἀκούσας υἱὲ Δαυεὶδ,

35 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν αὐτὸν εἰς Ἱερειχώ
 τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν
 36 ἐπαιτῶν. ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου ἐπυνθάνετο τί
 37 εἶη τοῦτο. ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται.
 38 καὶ ἐβόησεν λέγων·

31	ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμῃσεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν· οἱ δὲ μείζον ἔκραζαν λέγοντες· κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαυεὶδ.	48 Ἰησοῦ, ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με.	39 Ἰησοῦ υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με. καὶ οἱ προαίγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιγήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με.
32 καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς	49 καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς	40 σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς	ἐκέλευσεν αὐτόν
ἐφώνησεν αὐτοὺς	εἶπεν φωνήσατε αὐτόν. καὶ φωνοῦσιν τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ· θάρσει, ἔγειρε, φωνεῖ σε. ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.	50	—
—	51 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· τί σοι θέλεις ποιῆσω;	—	—
—	ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ· ῥάββουνί, ἵνα ἀναβλέψω.	—	—
33 καὶ εἶπεν· τί θέλετε ποιῆσω ὑμῖν; λέγουσιν αὐτῷ· κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀμμάτων αὐτῶν,	52 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ὕπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῷ ὁδῷ.	41 τί σοι θέλεις ποιῆσω; ὁ δὲ εἶπεν· κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.	—
—	—	42 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·	—
—	—	ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ	43
—	—	δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.	—

§ 175. *Jesus and Zacchæus.*

XIX.

- 1, 2 Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱερειχά. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ ἦν πλούσιος·
3 καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστιν, καὶ

—	—	οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὅτι τῇ ἡλικίᾳ
—	—	4 μικρὸς ἦν. καὶ προδραμὼν εἰς τὸ ἔμπροσ-
—	—	θεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν,
—	—	5 ὅτι ἐκείνης ἡμελλεν διέρχεσθαι. καὶ ὡς
—	—	ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς
—	—	εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατὰ-
—	—	βηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με
—	—	6 μέναι. καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπέδέ-
—	—	7 ξατο αὐτὸν χαίρων· καὶ ἰδόντες πάντες διε-
—	—	γόγγυζον, λέγοντες ὅτι παρὰ ἀμαρτωλῶ
—	—	8 ἀνὸρ εἰσῆλθεν καταλύσαι. σταθεὶς δὲ
—	—	Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον· ἰδοὺ τὰ
—	—	ἡμίσειά μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, τοῖς
—	—	πτωχοῖς δίδωμι, καὶ εἰ τινὸς τι ἐσυκοφάν-
—	—	9 τησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. εἶπεν δὲ
—	—	πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ὅτι σήμερον σωτηρία
—	—	τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς
—	—	10 υἱὸς Ἀβραάμ· ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
[Cf. xv. 24.]	.	που ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

§ 176. Parable of the Pounds. [Cf. § 192 J.]

—	—	11 Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσθεὶς εἶπεν
—	—	παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι Ἱερουσαλὴμ
[Cf. xxv. 14-30.]	[Cf. xiii. 34.]	αὐτὸν καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρήμα
—	—	μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.
—	—	12 εἶπεν οὖν ἄνθρωπος τις εὐχρίης ἐπορεύθη
—	—	εἰς χώραν μακράν, λαβεῖν ἐαυτῷ βασιλείαν
—	—	13 καὶ ὑποστρέψαι. καλέσας δὲ δέκα δούλους
—	—	ἐαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπεν
—	—	πρὸς αὐτούς· πραγματεύσασθε ἐν ᾧ ἔρχομαι.
—	—	14 οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ
—	—	ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγον-
—	—	τες· οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ'
—	—	15 ἡμᾶς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτόν
—	—	λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν φωνη-
—	—	θῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους οἷς δεδώκει
—	—	τὸ ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τίς τί διεπραγματεύ-
—	—	16 σατο. παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος λέγων·
—	—	κύριε, ἡ μνᾶ σου δέκα προσηργάσατο μνᾶς.
—	—	17 καὶ εἶπεν αὐτῷ· εὖγε, ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν
—	—	ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἵσθι ἐξουσίαν ἔχων
—	—	18 ἐπάνω δέκα πόλεων. καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος
—	—	λέγων· ἡ μνᾶ σου, κύριε, ἐποίησεν πέντε
—	—	19 μνᾶς. εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ· καὶ σὺ ἐπάνω
—	—	20 γίνου πέντε πόλεων· καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν
—	—	λέγων· κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀπο-
—	—	21 κειμένην ἐν σουδαρίῳ· ἐφοβούμεν γάρ σε,
—	—	ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ, αἵρεις ὁ οὐκ ἔθι-

—	22	κας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας. λέγει αὐτῷ· ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε, ἦδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι, αἰρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων
—	23	ὃ οὐκ ἔσπειρα; καὶ διατί οὐκ ἔδωκάς μου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τράπεζαν; καὶ γὰρ ἔλθων σὺν
[Cf. iv. 25.]	24	τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα. καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν καὶ
—	25	δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι. καὶ εἶπαν
—	26	αὐτῷ· κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς. λέγω ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ
—	27	μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται. πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου τούτους ταύς μὴ θελήσαντάς με βασιλεύσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὥδε καὶ κατασφάξατε αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου.

§ 177. *Jesus enters Jerusalem in Triumph.*

XXI.

- 1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε Ἰησοῦς ἀπέστείλεν δύο μαθητὰς
- 2 λέγων αὐτοῖς· πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὗθὺς εὐρήσετε ὄνον δεδεμένον καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς·
-
- λύσαντες
- 3 ἀγάγετέ μοι. καὶ ἂν τις ὑμῖν εἴπη τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρειὰν ἔχει· εὐθὺς δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

XI.

- 1 Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ εἰς Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὗθὺς εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὐρήσετε
-
- πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐπω μεκάθικεν· λύσατε αὐτὸν
- 3 καὶ φέρετε. καὶ ἂν τις ὑμῖν εἴπῃ τί ποιεῖτε τοῦτο; εἰπατέ· ὁ κύριος αὐτοῦ χρειὰν ἔχει, καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει

- 28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴν καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν
- 29 εἰπὼν· ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην, ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι εὐρήσετε
-
- πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισεν, λύσαντες αὐτὸν
- 31 ἀγάγετε. καὶ ἂν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ· διατί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε· ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρειὰν ἔχει.

4 τοῦτο δὲ γέγονεν ἵνα
πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
διὰ τοῦ προφήτου

5 λέγοντος· εἶπατε τῇ
θυγατρὶ Σιών· ἰδοὺ
ὁ βασιλεὺς σου ἔρ-
χεται· σοὶ πραῖς καὶ
ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον
καὶ ἐπὶ πῶλον υἱὸν

6 ὑποζυγίου. πορευ-
θέντες δὲ οἱ μαθηταὶ
καὶ

ποιήσαντες

καθὼς προσέταξεν
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.

7 ἤγαγον τὴν ὄνον
καὶ τὸν πῶλον,
καὶ ἐπέ-
θηκαν ἐπ' αὐτῶν
τὰ ἱμάτια,

καὶ
ἐπεκάθισεν ἐπάνω
αὐτῶν.

8 ὁ δὲ πλεῖστος
ὄχλος ἔστρωσαν
εἰς αὐτῶν τὰ ἱμάτια
ἐν τῇ ὁδῷ,
ἄλλοι δὲ
ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ
τῶν δένδρων καὶ ἔσ-
τρωσαν ἐν τῇ ὁδῷ.

9 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προά-

πάλιν ὤδε.

4 καὶ ἀπῆλ-
θον καὶ εὗρον

τὸν πῶλον δεδεμένον
πρὸς τὴν θύραν ἔξω
ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ
λύουσιν
αὐτόν.

5 καὶ τινες τῶν ἐκεῖ
ἐστηκότων ἔλιγον
αὐτοῖς τί ποιεῖτε
λύνοντες τὸν πῶλον;

6 οἱ δὲ εἶπαν αὐτοῖς
καθὼς εἶπεν
ὁ Ἰησοῦς.

καὶ ἀφῆκαν αὐτούς.

7 καὶ φέρουσιν —
τὸν πῶλον πρὸς
τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπι-
βάλλουσιν αὐτῷ
τὰ ἱμάτια αὐτῶν,

καὶ
ἐκάθισεν ἐπ'
αὐτόν.

8 καὶ πολλοὶ
τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔσ-
τρωσαν εἰς τὴν ὁδόν·
ἄλλοι δὲ στιβάδας,
κόψαντες ἐκ
τῶν ἀγρῶν.

9 καὶ οἱ προά-

32 ἀπελ-
θόντες δὲ οἱ ἀπεσ-
ταλμένοι εὗρον
καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.

33 λύνοντων δὲ αὐτῶν
τὸν πῶλον εἶπαν
οἱ κύριοι αὐτοῦ

πρὸς αὐτούς· τί
λίετε τὸν πῶλον;

34 οἱ δὲ εἶπαν·
ὅτι
ὁ κύριος
αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει.

35 καὶ ἤγαγον —
αὐτὸν πρὸς
τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπι-
ρίψαντες
αὐτῶν τὰ ἱμάτια
ἐπὶ τὸν πῶλον
ἐπεβίβασαν
τὸν Ἰησοῦν.

36 πορευομένου δὲ αὐ-
τοῦ
ὑπειτρώωντον
τὰ ἱμάτια αὐτῶν
ἐν τῇ ὁδῷ.

37 ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ
ἤδη πρὸς τῇ κατα-
βάσει τοῦ ὄρους τῶν
ἐλαιῶν ἤρξαντο ἅπαν

γοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκρα- ζον	γοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκρα- ζον	τὸ πλῆθος τῶν μαθη- τῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ με- γάλη περὶ πασῶν ὧν 38 εἶδον δυναμειν, λέ- γοντες·
[ver. 15.] λέ- γοντες· ὥσαννά τῷ νιῷ Δαυεὶδ, εὐλογη- μένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου,	ὥσαννά, εὐλογη- μένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· εὐλογημένη ἡ ἐρ- χομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυεὶδ, ὥσαννά	εὐλογη- μένος ὁ βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου·
ὥσαννά		[Cf. ii. 14.] ἐν οὐρανῷ εἰρήνη, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.
ἐν τοῖς ὑψίστοις.	ἐν τοῖς ὑψίστοις.	
10 καὶ εἰσελθόντος αὐ- τοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐσεῖσθη πᾶσα ἡ πό- λις λέγουσα· τίς ἐσ- τιν οὗτος; οἱ δὲ 11 ὄχλοι ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ὁ προφῆτης Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζ- αρεθ τῆς Γαλιλαίας.	11 ^a καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα	

§ 178. *Certain Pharisees remonstrate.*

[Cf. vv. 15, 16.]	—	39 καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτόν· διδάσκαλε, ἐπιτίμησον
—	—	40 τοῖς μαθηταῖς σου. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν· λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσουσιν, οἱ
—	—	41 λίθοι κρᾶξουσιν. καὶ ὡς ἡγγισεν, ἰδὼν τὴν
—	—	42 πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτήν, λέγων ὅτι εἰ ἔγνων καὶ σὺ καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ
—	—	43 τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ
—	—	σέ, καὶ παρεμβολούσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι καὶ περικυκλώσουσίν σε καὶ
—	—	44 συνέξουσίν σε πάντοθεν, καὶ ἐδαφιοῦσιν σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ λίθον ἐν σοί, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνων τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.
[Cf. xxiv. 2 ^b .]	[Cf. xiii. 2 ^b .]	

§ 179. *Cleansing of the Temple, and Healing of Blind and Lame.*

[Cf. § 181.]

12 Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν τοῦ θεοῦ, ἐξ-	[ver. 11 ^a .] 11 ^b εἰς τὸ ἱερόν.	[ver. 45.]
--	---	------------

έβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦν- τας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστειπεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων	[Cf. vv. 15-19.]	[Cf. vv. 45-48.]
13 τὰς περιστεράς, καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κλη- θήσεται, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ποιεῖτε σπήλαιον ληστῶν.	—	
14 καὶ προσήλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ	—	
15 ἐθεράπευσεν αὐτοῖς. ἰδόντες δέ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυεὶδ, ἠγανάκτησαν,	—	[ver. 37.]
16 καὶ εἶπαν αὐτῷ· ἀκούεις τί οὔτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον; καὶ	—	
17 καταλιπὼν αὐτοὺς	καὶ περιβλεψά- μενος πάντα, ὃς ἐν ἡδὴ οὐσῃς τῆς ὥρας, ἐξήλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.	— [teach- ing.] [xxi. 37.]
[healing] ἐξήλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠγύλισθη ἐκεῖ.		

§ 180. *The Unfruitful Fig Tree Cursed.* [Cf. § 140.]

18 Πρῶτὸ δὲ — ἐπαναγαγὼν [ver. 17] εἰς τὴν	12 Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξεληθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας	[Cf. xiii. 6 9.]
19 πόλιν ἐπεινάσεν. καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ	13 — ἐπεινάσεν. καὶ ἰδὼν συκὴν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσιν φύλλα, ἦλθεν εἰς αὐτήν, καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν οὐδὲν εἶπεν εἰ μὴ φύλλα· ὁ γὰρ καιρὸς	—
ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, οὐδὲν εἶπεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, — καὶ λέγει αὐτῇ· οὐ μεκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα.	14 οὐκ ἦν σύκων. καὶ ἀποκρι- θεὶς εἶπεν αὐτῇ· μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ	—
καὶ ἐξηράνθη παραλήρημα ἡ συκὴ.	— ἥκουσιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.	— [ver. 48.]

§ 181. *Cleansing of the Temple* [cf. 179]: *The Chief Priests and Scribes seek to kill Jesus.*

[Cf. vv. 12-17.]

[ver. 10.] [12 Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πολούντων τὰς περιστεράς,

—

13 καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται· ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, — ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ποιεῖτε σπήλαιον λη-

14 στῶν. καὶ προσήλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

15 ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς κρᾶζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυεὶδ, ἤγανάκτησαν, καὶ εἶπαν αὐτῷ· ἀκούεις τί οἱτοὶ λεγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρ-

15 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοραζόντες ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πολούντων τὰς περιστεράς κατέστρεψεν,

16 καὶ οὐκ ᾔφειν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος*

17 διὰ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐδίδασκεν καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· οὐ γέγραπται ὅτι ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐθνεσίν; ὑμεῖς δὲ πεποιήκατε αὐτὸν σπήλαιον λη-

στῶν.

[ver. 18.]

18 καὶ ἤκουσαν †

—

45 καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας,

[Cf. Jo. ii. 15.]

—

46 λέγων αὐτοῖς· γέγραπται καὶ ἔσται ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς· — ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λη-

στῶν.

47 καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ. — [Cf. below.]

—

* Cf. Josephus *Against Apion*, ii. 8.

† What is the object?

<p>τίσω αἶνον ; [ver. 15.]</p> <p>—</p> <p>—</p> <p>—</p> <p>17 καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς [healing.]</p> <p>ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠὐλίσθη ἐκεῖ.</p>	<p>οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν·</p> <p>ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ</p> <p>19 διδαχῇ αὐτοῦ. καὶ ὅταν ὁψὲ ἐγένετο, [ver. 11^c.] ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.</p>	<p>οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ, καὶ οὐκ εὗρισκον τὸ τί ποιήσωσιν.</p> <p>—</p> <p>ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέμετο [ver. 47] αὐτοῦ ἀκούων.</p> <p>[teaching.]</p> <p>[Cf. xxi. 37.]</p>
---	---	---

§ 182. Conversation about the Fig Tree.

<p>20 [ver. 18.]</p> <p>ιδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες·</p> <p>πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῇ ;</p> <p>21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τοῦτῳ εἴπητε· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,</p> <p>γενήσεται·</p> <p>22 καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήμψετε.</p> <p>[Cf. vi. 14, 15.]</p>	<p>20 Καὶ παραπορευόμενοι πρῶτ' εἶδον</p> <p>τὴν συκὴν ἐξηραμένην ἐκ</p> <p>21 ριζῶν. καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· ῥαββεῖ,</p> <p>ἴδε ἡ συκὴ ἣν κατηράσω</p> <p>22 ἐξήρανται. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ἔχετε πίστιν θεοῦ·</p> <p>—</p> <p>23 ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι ὁς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τοῦτῳ· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ</p> <p>24 γένηται, ἔσται αὐτῷ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα προσεύχεσθε καὶ αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε, καὶ</p> <p>25 ἔσται ὑμῖν. καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὁφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.</p> <p>26</p>	<p>—</p> <p>—</p> <p>—</p> <p>—</p> <p>[Cf. xvi. 6.]</p> <p>—</p> <p>—</p>
---	--	--

§ 183. Discussion on the Authority of Jesus.

23 Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ
εἰς τὸ ἱερόν,

προσῆλθον αὐτῷ
διδάσκοντι οἱ ἀρχιε-
ρεῖς καὶ οἱ πρεσ-
βύτεροι τοῦ λαοῦ

λέγοντες·

ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς
σοι ἔδω-
κεν τὴν ἐξουσίαν
ταύτην;

24 ἀποκ-
ριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς·
ἐρωτήσω ὑμᾶς καὶ γὰρ
λόγον ἓνα, ὃν ἂν
εἰπῇτέ μοι καὶ γὰρ ὑμῖν
ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξ-
ουσίᾳ ταῦτα ποιῶ·
25 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰω-
άννου πόθεν ἦν; ἐξ
οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀν-
θρώπων;

οἱ δὲ διε-
λογίζοντο παρ' ἑαυ-
τοῖς λέγοντες·

26 ἂν εἰπωμεν· ἐξ οὐ-
ρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν·
διατί οὖν οὐκ ἐπισ-
τεύσατε αὐτῷ; ἂν δὲ
εἰπωμεν· ἐξ ἀνθρώ-
πων, φοβούμεθα τὸν
ὄχλον·

πάντες

γὰρ ὡς προφήτην
ἐχουσιν τὸν Ἰωάννην.

27 Καὶ ἔρχονται
πάλιν εἰς Ἱεροσό-
λυμα.

καὶ

ἐν τῷ ἱερῷ

περιπατούντος αὐτοῦ
ἔρχονται πρὸς
αὐτὸν οἱ ἀρχιε-
ρεῖς καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς καὶ οἱ

28 πρεσβύτεροι, καὶ
ἔλεγον αὐτῷ·

ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς
σοι
τὴν ἐξουσίαν
ταύτην ἔδωκεν ἵνα
ταῦτα ποιῇς;

29 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς·
ἐπερωτήσω ὑμᾶς
ἓνα λόγον, καὶ ἀποκ-
ρίθητέ μοι, καὶ
ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξ-
ουσίᾳ ταῦτα ποιῶ·
30 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰω-
άννου ἐξ
οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀν-
θρώπων; ἀποκρί-
θητέ μοι. καὶ διε-

31 λογίζοντο πρὸς ἑαυ-
τοὺς λέγοντες·

ἂν εἰπωμεν· ἐξ οὐ-
ρανοῦ, ἐρεῖ·
διατί οὖν οὐκ ἐπισ-
τεύσατε αὐτῷ; ἀλλὰ
εἰπωμεν· ἐξ ἀνθρώ-
πων; ἐφοβοῦντο τὸν
λαόν·

ἅπαντες

γὰρ
εἶχον τὸν Ἰωάννην

XX.

1 Καὶ ἐγένετο

ἐν μιᾷ τῶν

ἡμερῶν
διδάσκοντος αὐτοῦ
τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ
καὶ εὐαγγελιζομένου

ἐπέστησαν

οἱ ἱε-
ρεῖς καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς σὺν τοῖς

2 πρεσβυτέροις, καὶ
εἶπαν λέγοντες πρὸς
αὐτόν· εἶπον ἡμῖν
ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς
ἐστὶν ὁ δούς σοι
τὴν ἐξουσίαν
ταύτην;

3 ἀποκ-
ριθεὶς δὲ
εἶπεν πρὸς αὐτούς·
ἐρωτήσω ὑμᾶς καὶ γὰρ
λόγον καὶ
εἰπατέ μοι·

4 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰω-
άννου ἐξ
οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀν-
θρώπων;

5 οἱ δὲ συνε-
λογίσαντο πρὸς ἑαυ-
τοὺς λέγοντες· ὅτι
ἂν εἰπωμεν· ἐξ οὐ-
ρανοῦ, ἐρεῖ·

6 διατί οὐκ ἐπισ-
τεύσατε αὐτῷ; ἂν δὲ
εἰπωμεν· ἐξ ἀνθρώ-
πων,

ὁ λαὸς

ἅπας καταλιθάσει
ἡμᾶς· πεπεισμένοις
γὰρ ἐστί·

Ἰωάννην

27	καὶ ἀποκριθέν- τες τῷ Ἰησοῦ εἶ- παν· οὐκ οἶδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτοῖς· οὐ- δὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.	33	ὄντως ὅτι προφήτης ἦν. καὶ ἀποκριθέν- τες τῷ Ἰησοῦ λέγου- σιν· οὐκ οἶδαμεν. καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· οὐ- δὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.	7	προφήτην εἶναι. καὶ ἀπεκριθή- σαν μὴ εἰδέναι πόθεν. 8 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ- δὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
----	--	----	---	---	---

§ 184. *Parables spoken against the Nation: (A.) The Two Sons sent into the Vineyard.*

		XII.		
—		1	Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβο- λαῖς * λαλεῖν.	9 ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν
28	Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο· προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν· τέκνον, ὕπαγε σήμερον	—	—	—
29	ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐ θέλω, ὕσ- τερον μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν.	—	—	—
30	προσελθὼν δὲ τῷ ἐτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·	—	—	—
31	ἐγὼ κύριε, καὶ οὐκ ἀπήλθεν. τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; λέγουσιν· ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν	—	—	—
32	βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιο- σύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίσ- τευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πισ- τεῦσαι αὐτῷ.	—	—	—

(B.) *Parable of the Wicked Husbandmen.*

33	Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε· ἄνθρω- πος ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσεν ἀμ- πελῶνα,	την παραβολὴν ταύ- την. ἀμ- πελῶνα ἄνθρωπος ἄνθρωπος
----	--	--

* The pl. explained by the parables in Matthew, while Mark records one only.

καὶ φραγ-
μὸν αὐτῷ περιέθηκεν
καὶ ὥρυξεν
ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ
ὑποκόδομήσεν πύργον,
καὶ ἐξέδετο αὐτὸν
γεωργοῖς, καὶ ἀπεδή-
μησεν.

84 ὅτε δὲ ἤγγισεν
ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν
ἀπέστειλεν τοὺς δού-
λους αὐτοῦ πρὸς τοὺς
γεωργοὺς

λαβεῖν
τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

85 καὶ λαβόντες
οἱ γεωργοὶ τοὺς δού-
λους αὐτοῦ ὃν μὲν
ἔδειραν,

ὃν δὲ
ἀπέκτειναν, ὃν δὲ
ἐλιθοβόλησαν.

86 πάλιν ἀπέστειλεν
ἄλλους
δούλους πλείονας τῶν
πρώτων, καὶ ἐποίη-
σαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

[νν. 35, 36.]

37 ὕστερον δὲ

ἀπέσ-
τειλεν πρὸς αὐτοὺς

ἐφύτευσεν, καὶ
περιέθηκεν
φραγμὸν καὶ ὥρυξεν
ὑποληνιον καὶ
ὑποκόδομήσεν πύργον,
καὶ ἐξέδετο αὐτὸν
γεωργοῖς, καὶ ἀπεδή-
μησεν.

2 καὶ
ἀπέστειλεν

πρὸς τοὺς
γεωργοὺς τῷ καιρῷ
δοῦλον ἵνα παρὰ τῶν
γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ
τῶν καρπῶν τοῦ ἀμ-
πελῶνος.

3 καὶ λαβόντες

αὐτὸν
ἔδειραν, καὶ ἀπέσ-
τειλαν
κενόν.

4 καὶ πάλιν ἀπέστειλεν
πρὸς αὐτοὺς ἄλλον
δοῦλον.

καὶ κέκινον
ἐκεφαλίωσαν καὶ
ἠτίμασαν.

5 καὶ
ἄλλον
ἀπέστειλεν
καὶ κέκινον

ἀπέκ-
τειναν, καὶ πολλοὺς
ἄλλους, οὓς μὲν δέ-
ροντες, οὓς δὲ αποκ-
τένοντες.

6 ἔτι ἓνα
εἶχεν υἱὸν
ἀγαπητόν· ἀπέσ-
τειλεν

ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα

καὶ ἐξέδετο αὐτὸν
γεωργοῖς, καὶ ἀπεδή-
μησεν χρόνους ἱκα-
νοὺς.

10 καὶ καιρῷ
ἀπέστειλεν

πρὸς τοὺς
γεωργοὺς
δοῦλον ἵνα

ἀπὸ
τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμ-
πελῶνος δώσουσιν
αὐτῷ·
οἱ δὲ γεωργοὶ

ἔξαπέσ-
τειλαν αὐτὸν δείραν-
τες κενόν.

11 καὶ προσέθετο
ἕτερον πέμψαι
δοῦλον.

οἱ δὲ καὶ κέκινον δείραν-
τες καὶ
ἀτιμάσαντες ἔξαπέσ-
τειλαν κενόν. καὶ
προσέθετο τρίτον
πέμψαι· οἱ δὲ καὶ
τοῦτον τραυματίσαν-
τες ἐξέβαλον.

13 εἶπον δὲ ὁ κύριος
τοῦ ἀμπελῶνος· τί
ποιήσω; πέμψω

τὸν υἱόν μου τὸν
ἀγαπητόν·

τὸν υἱὸν αὐτοῦ
λέγων·
ἐντρα-
πήσονται τὸν υἱὸν
38 μου. οἱ δὲ
γεωργοὶ ἰδόντες
τὸν υἱὸν εἶπον ἐν
ἑαυτοῖς·
οὗτός
ἐστὶν ὁ κληρονόμος,
δεῦτε ἀποκτείνωμεν
αὐτόν, καὶ σχώμεν
τὴν κληρονομίαν
39 αὐτοῦ. καὶ λαβόντες
αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω
τοῦ ἀμπελῶνος καὶ
ἀπέκτειναν.

40 ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ
κύριος τοῦ ἀμπε-
λῶνος, τί ποιήσῃ
τοῖς γεωργοῖς ἐκεί-
νοις;
41 λέγουσιν αὐτῷ· κα-
κοὺς κακῶς ἀπολέσει
αὐτούς,
καὶ τὸν ἀμπε-
λῶνα ἐκδώσεται
ἄλλοις γεωργοῖς,
οἵτινες ἀποδώσουσιν
αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν
τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

—
—
42 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰη-
σοῦς· οὐδέποτε ἀνέγ-
ρωτε
ἐν ταῖς γραφαῖς·
λίθον ὃν ἀπεδοκίμα-
σαν οἱ οἰκοδομοῦν-
τες, οὗτος ἐγενήθη
εἰς κεφαλὴν γωνίας·

αὐτὸν ἔσχατον
πρὸς αὐτοὺς λέγων
ὅτι ἐντρα-
πήσονται τὸν υἱὸν
7 μου. ἐκείνοι δὲ οἱ
γεωργοὶ
πρὸς ἑαυτοὺς
εἶπαν ὅτι οὗτός
ἐστὶν ὁ κληρονόμος·
δεῦτε ἀποκτείνωμεν
αὐτόν, καὶ ἡμῶν
ἔσται ἡ κληρονομία.
8 καὶ λαβόντες
ἀπέκτειναν αὐτόν,
καὶ ἐξέβαλον αὐτόν
ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.
—
9 τί ποιήσῃ
ὁ κύριος τοῦ ἀμ-
πελῶνος; ἐλεύσεται
—
ἀπολέσει
τοὺς γεωργοὺς,
καὶ
δώσει τὸν ἀμπελῶνα
ἄλλοις.
—
—
—
—
10 οὐδὲ
τὴν γραφὴν
ταύτην ἀνέγνωτε;
λίθον ὃν ἀπεδοκίμα-
σαν οἱ οἰκοδομοῦν-
τες, οὗτος ἐγενήθη
εἰς κεφαλὴν γωνίας·

ἴσως τοῦτον ἐντρα-
πήσονται.
14 ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ
γεωργοὶ διελογί-
ζοντο πρὸς ἀλλήλους
λέγοντες· οὗτός
ἐστὶν ὁ κληρονόμος·
ἀποκτείνωμεν
αὐτόν ἵνα ἡμῶν
γένηται ἡ κληρονομία
15 καὶ
ἐκβαλόντες αὐτόν ἔξω
τοῦ ἀμπελῶνος
ἀπέκτειναν.
—
τί οὖν ποιήσῃ
αὐτοῖς
ὁ κύριος τοῦ ἀμ-
πελῶνος; ἐλεύσεται
16 —
ἀπολέσει
τοὺς γεωργοὺς τού-
τους, καὶ
δώσει τὸν ἀμπελῶνα
ἄλλοις.
—
ἀκουσαντες δὲ
εἶπαν· μὴ γένοιτο.
17 ὁ δὲ ἐμβλέψας
αὐτοῖς εἶπεν·
τί οὖν ἐστὶν
τὸ γεγραμμένον
τοῦτο·
λίθον ὃν ἀπεδοκίμα-
σαν οἱ οἰκοδομοῦν-
τες, οὗτος ἐγενήθη
εἰς κεφαλὴν γωνίας·
18 πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ’
ἐκείνον τὸν λίθον

	παρὰ 11	παρὰ	συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δὲν πέση, λικ- μήσει αὐτόν.
κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ;	κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ;	—	—
43 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἐθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς	—	—	—
44 —	—	—	—
45 ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παρα- βολὰς αὐτοῦ ἔγνω- σαν ὅτι περὶ αὐτῶν	—	—	—
46 λέγει· καὶ ζητούντες αὐτὸν κρατῆσαι	12 ^a καὶ ἐξήτουν αὐτὸν κρατῆσαι	19 καὶ ἐξήτησαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χει- ρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λάον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.	—
ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, [ver. 45.] ἐπεὶ	καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν.	—	—
εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον.	—	—	—

§ 185. (C.) Parable of the Royal Marriage Feast. [Cf. § 149.]

XXII.

1 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν	—	[Cf. xiv. 15–24.]
2 παραβολαῖς αὐτοῖς, λέγων· ὡμολώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ,	—	
3 ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ	—	
4 ἤθελον ἐλθεῖν. πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· εἰπατε τοῖς κεκλημένοις· ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα	—	
5 ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. οἱ δὲ ἀμελῆσαντες ἀπῆλθον, ὅς μὲν εἰς τὸν ἴδιον	—	
6 ἀγρόν, ὅς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ	—	

7 ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ	—	
8 τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· ὁ μὲν γάμος ἑτοιμὸς ἐστίν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.	—	
9 πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἔαν εὕρητε καλέσατε εἰς τοὺς	—	
10 γάμους. καὶ ἐξεληθόντες οἱ δούλοι ἐκείνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας ὅσους εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ	—	
11 ἐπλήσθη ὁ νυμφὼν ἀνακειμένων. εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα	—	—
12 γάμου. καὶ λέγει αὐτῷ· ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ	—	—
13 ἐφिमώθη. τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν τοῖς διακόνουσιν· δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν	—	—
14 ὀδόντων. πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.*	—	[xiii. 28.]

§ 186. *Plotting against Jesus: Discussion with Pharisees and Herodians about Paying Tribute.* [Cf. § 108.]

15 Τότε πορευθέντες [ver. 22 ^b .]	12 ^b Καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.	
[ver. 16.] οἱ	13 καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτὸν τινὰς τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἰρρωδιανῶν,	20 Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν
Φαρισαῖοι [ver. 16.]	—	ἐγκαθέτους ἐποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλιβωνται αὐτοῦ λόγου,
— συμ- βούλιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν	— ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν λόγῳ.	—
16 ἐν λόγῳ. καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἰρρωδιανῶν	—	—
—	—	—
λέγοντας· δι- δάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν	14 καὶ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ· δι- δάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ	21 νος. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· δι- δάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ

* This saying, already given, xx. 16, does not appear in the other evangelists.

ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός, οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων·	καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν θεοῦ διδάσκεις·	διδάσκεις καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·
εἰπὸν οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ;	ἔξεστιν κῆνσον Καίσαρι δοῦναι ἢ οὐ; δῶμεν ἢ μὴ δώμεν; ὁ δὲ ἰδὼν αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς· τί με πειράζετε;	22 ἔξεστιν ἡμᾶς Καίσαρι φόρον δοῦναι ἢ οὐ;
18 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν· τί με πειράζετε ὑποκριταί; ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κῆνσου.	15 αὐτοῖς· οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῇ	23 κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτούς·
19 καὶ ἡ ἐπιγραφὴ; λέγουσιν, Καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς· ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ θεοῦ τῷ θεῷ.	16 ἵνα ἴδω. οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς· τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῇ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Καίσαρος.	24 δειξάτέ μοι δηνάριον.
20 καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπήλθαν.	17 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι, καὶ τὰ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ —	25 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· τοίνυν ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ θεοῦ τῷ θεῷ.
	ἐξεθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ. [ver. 12 ^b .]	26 καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

§ 187. Discussion with Sadducees on Marriage and the Resurrection.

23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐ-	18 Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων αὐ-	27 Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐ-
--	---	--

24 τὸν λέγοντες· διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν· ἂν τις ἀποθάνῃ

μὴ ἔχων τέκνα,
ἐπιγαμβρεύσει

ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ

25 αὐτοῦ. ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί, καὶ ὁ πρῶτος γήμας

ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

26 ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος

καὶ ὁ τρίτος
ἕως τῶν ἑπτὰ.

27 ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανεν ἡ γυνή.

28 ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν

τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.

29 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·

πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ·

30 ἐν γὰρ —

τῇ ἀναστάσει

19 τὸν λέγοντες· διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ἂν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ καὶ καταλίπῃ γυναῖκα καὶ μὴ ἀφῇ τέκνον

ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

20 ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκεν σπέρμα.

21 καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν μὴ καταλιπὼν σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος

22 ὡσαύτως· καὶ οἱ ἑπτὰ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα.

ἔσχατον πάντων καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν.

23 ἐν τῇ ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσιν,

τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν γυναῖκα.

24 ἔφη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ· ὅταν γὰρ —

ἐκ νεκρῶν ἀνασ-

28 τὸν λέγοντες· διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἂν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα καὶ οὗτος ἄτεκνος ᾖ, ἵνα

λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

29 ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν. καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν

ἄτεκνος·

30 καὶ ὁ δεύτερος

31 καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα καὶ ἀπέθανον.

32 ὕστερον καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν.

33 ἡ γυνὴ οὖν ἐν τῇ ἀναστάσει

τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν γυναῖκα.

34 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· —

οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν καὶ 35 γαμίσκονται, οἱ δὲ καταξιοθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν

<p>οὔτε γαμοῦ- σιν οὔτε γαμίζονται, — ἀλλ' ὡς ἄγγελοι θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσίν.</p>	<p>τῶσιν, οὔτε γαμοῦ- σιν οὔτε γαμίζονται, — ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς.</p>	<p>οὔτε γαμοῦ- σιν οὔτε γαμίζονται 36 οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται, ἰσάγγελοι γὰρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν θεοῦ τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ</p>
<p>31 περὶ δὲ τῆς ἀνασ- τάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν —</p>	<p>26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε</p>	<p>ὄντες. 37 ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί</p>
<p>τοῦ θεοῦ λέγοντος· 32 ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβ- ραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.</p>	<p>ἐν τῇ βίβλῳ Μωϋ- σέως ἐπὶ τοῦ βάτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων· ἐγώ ὁ θεὸς Ἀβ- ραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ καὶ ὁ θεὸς 37 Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.</p>	<p>καὶ Μωϋ- σῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει κύριον τὸν θεὸν Ἀβ- ραὰμ καὶ θεὸν Ἰσαάκ, καὶ θεὸν 38 Ἰακώβ· θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ 39 αὐτῷ ζῶσιν. ἀπο- κριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων εἶπαν· διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.</p>
<p>33 καὶ ἀκούσαν- τες οἱ ὄχλοι ἐξε- πλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδασκῇ αὐτοῦ.</p>	<p>—</p>	<p>40 οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐ- δέν.</p>
<p>[See below.] [ver. 29.]</p>	<p>[See below.] [ver. 24.] πολὺ πλαν- ᾷσθε.</p>	

§ 188. *The Sadducees silenced, a Pharisee Lawyer asks, "Which is the Great Commandment in the Law?"* [Cf. § 119.]

<p>34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαί- ους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐ-</p>		
<p>35 τό, καὶ ἐπηρώτησεν εἰς ἐξ αὐτῶν νομικὸς</p>	<p>28 Καὶ προσ- ελθὼν εἰς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ἐπη- ρώτησεν αὐτόν·</p>	<p>— [ver. 39.]</p>
<p>36 πειράζων αὐ- τόν· διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νομῷ;</p>	<p>ποία ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη πάντων;</p>	

37 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ·

ἀγαπήσεις κύριον
τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρ-
δίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ
σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ
σου.

38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ

39 πρώτη ἐντολή. δευτέρα
ὁμοία αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν
πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ἐν
ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς
ὅλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ
προφῆται.

[ver. 16.]

[Cf. ver. 46.]

29 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πρώτη
ἐστίν. ἀκουε * Ἰσραὴλ, κύ-
ριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἰς
ἐστίν, καὶ ἀγαπήσεις κύριον
τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρ-
δίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς
σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος
σου.

[x. 27.]

31 δευτέρα
αὕτη· ἀγαπήσεις τὸν
πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

μειζων τούτων
32 ἄλλη ἐντολή οὐκ ἐστίν. καὶ
εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς·
καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ' ἀλη-
θείας † εἶπες ὅτι εἰς ἐστὶν καὶ
οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.
[vn. 21, 39.]

33 καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης
τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς
συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς
ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν
πλησίον ὡς ἑαυτὸν περισσό-
τερον ἐστὶν πάντων τῶν ὀλο-
καυμάτων καὶ τῶν θυσιῶν.

34 καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν αὐτὸν ὅτι
νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν
αὐτῷ· οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς
βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ
οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν
ἐπερωτῆσαι.
[ver. 40.]

§ 189. Jesus in turn questions the Pharisees about the Davidic Messiah.

41 Συνηγμένων δὲ τῶν
Φαρισαίων ἐπηρώτη-
σεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς
42 λέγων·

τί ὑμῖν δοκεῖ
περὶ τοῦ Χριστοῦ;

τίνος υἱός
ἐστίν; λέγουσιν
αὐτῷ· τοῦ Δαυεὶδ.

43 λέγει αὐτοῖς·

35 Καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ Ἰησοῦς
ἔλεγεν διδάσκων ἐν
τῷ ἱερῷ· πῶς λέ-
γουσιν
οἱ γραμ-
ματεῖς ὅτι ὁ Χριστὸς
υἱὸς Δαυεὶδ
ἐστίν;

41 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς·
[ver. 2.]

πῶς λέ-
γουσιν

— τὸν Χριστὸν
εἶναι Δαυεὶδ
υἱόν;

* Cf. Deut. vi. 4, 5. LXX.

† Ver. 14.

<p>πῶς οὖν Δαυεῖδ ἐν πνεύματι καλεῖ κύριον αὐτόν, λέγων· 44 εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν 45 σου. εἰ οὖν Δαυεῖδ καλεῖ αὐτὸν κύριον. πῶς 46 υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον, οὐδὲ ἐτόλ- μησέν τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερω- τῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.</p>	<p>36 αὐτὸς Δαυεῖδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν 37 σου. αὐτὸς Δαυεῖδ λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ πῶθεν αὐτοῦ ἐστὶν υἱός; [Cf. ver. 34.]</p>	<p>42 αὐτὸς γὰρ Δαυεῖδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν 44 σου; Δαυεῖδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ πῶς αὐτοῦ υἱὸς ἐστίν; [Cf. ver. 40.]</p>
--	--	---

§ 190. *Jesus denounces both Scribes and Pharisees.*

<p>XXIII. 1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις — καὶ τοῖς μαθηταῖς [xxii. 33.] 2 αὐτοῦ λέγων· ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέ- δρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ 3 Φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν ποιήσατε καὶ τηρεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν. 4 δεσμεύουσιν δὲ φορτία βαρέα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν 5 κινήσαι αὐτά. πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν</p>	<p>37^b Καὶ ὁ πολλὸς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.* 38 καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ ἔλεγεν· [ver. 35] — — —</p>	<p>45 Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ [Cf. xxi. 38.] εἶπεν τοῖς μαθηταῖς· — — [Cf. xi. 46.] —</p>
--	---	--

* Cf. Mark vi. 20, where the same expression is used of Herod in hearing John: nowhere else in the Evangelists.

ποιοῦσιν πρὸς τὸ
θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώ-
ποις· πλατύνουσιν
γὰρ τὰ φυλακτήρια
αὐτῶν καὶ μεγαλύ-
νουσιν τὰ κράσπεδα.

- 6 φιλοῦ-
σιν δὲ τὴν πρωτοκλι-
σίαν ἐν τοῖς δείπνοις
καὶ τὰς πρωτοκαθε-
δρίας ἐν ταῖς συναγω-
7 γαῖς καὶ τοὺς ἀσπασ-
μοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς

βλέπετε ἀπὸ τῶν
γραμματέων τῶν θε-
λόντων ἐν στολαῖς
περιπατεῖν

καὶ ἀσπασ-
μοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς
39 καὶ πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ πρωτοκλισίας ἐν
τοῖς δείπνοις·

καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββεῖ.

- 8 ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββεῖ· εἰς γάρ
ἐστιν ὑμῶν ὁ διδάσκαλος, πᾶτες δὲ ὑμεῖς
9 ἀδελφοί ἐστε. καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν
ἐπὶ τῆς γῆς· εἰς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ πατήρ
10 ὁ οὐράνιος. μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί, ὅτι
11 καθηγητὴς ὑμῶν ἐστὶν εἰς ὁ Χριστός. ὁ δὲ
12 μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. ὅστις
δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις
13 ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. οὐαὶ δὲ
ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμ-
προσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ
εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφί-
ετε εἰσελθεῖν.

- 14 — 40 οἱ κατεσθίοντες τὰς
οἰκίας τῶν χρηρῶν καὶ
προφάσει μακρὰ
προσευχόμενοι, οὗτοι
λημψονται περισσό-
τερον κρίμα.

- 15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκ-
ριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν
ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν
γένηται, πικεῖτε αὐτὸν νύκτωρ γενένης διπλό-
16 τερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ
λέγοντες· ὅς ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδὲν
ἐστίν· ὅς δ' ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ,
17 ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοὶ, τίς γὰρ μείζων

46 προσέχετε ἀπὸ τῶν
γραμματέων τῶν θε-
λόντων περιπατεῖν ἐν
στολαῖς καὶ φιλοῦν-
των

ἀσπασ-
μοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς
καὶ πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ πρωτοκλισίας ἐν
τοῖς δείπνοις [xī. 43.]

— —

— —

— —

— —

[Cf. xviii.
14.]

— [Cf. xi. 52.]

47 οἱ κατεσθίουσιν τὰς
οἰκίας τῶν χρηρῶν καὶ
προφάσει μακρὰ
προσεύχονται, οὗτοι
λημψονται περισσό-
τερον κρίμα.

— —

— —

— —

18	ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἀγιάσας τὸν χρυσόν; καὶ· ὃς ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδὲν ἐστίν· ὃς δ' ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ	—	—
19	τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. τυφλοί, τί γὰρ μέλizon, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ	—	—
20	ἀγιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσιν	—	—
21	τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῷ ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐ-	—	—
22	τόν· καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ	—	—
23	ἐπάνω αὐτοῦ. οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα ἔδει	—	[Cf. xi. 42.]
24	ποιῆσαι κάκεῖνα μὴ ἀφείναι. ὁδηγοὶ τυφ- λοί, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμη-	—	—
25	λον καταπίνοντες. οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκ-	—	—
26	ρασίας. Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶ- τον τὸ ἔντος τοῦ ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ	—	[Cf. xi. 39.]
27	τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ καθαρόν. οὐαὶ ὑμῖν, γραμ- ματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρο-	—	[Cf. xi. 44.]
28	μοιῶτε τὰ τοῖς κεκοιμημένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρ-	—	—
29	σίας. οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαί- νεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ	—	—
30	ἐστε μεστοὶ ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν	—	[Cf. xi. 47 sq.]
31	καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, καὶ λέγετε· εἰ ἡμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν φονευσάντων	—	—
32	τοὺς προφῆτας. καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὅφεις, γεν-	—	—
33	νήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρί-	—	—
34	σεως τῆς γενένης; διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφῆτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς· ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν· ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς	—	—
35	πάν αἷμα δίκαιον ἐκχυννόμενον ἐπὶ τῆς	—	—

	γῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξύ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ		
36	θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα	—	—
37	πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ, ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας,	—	[Cf. xiii. 34, 35.]
38	καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ	—	—
39	οἶκος ὑμῶν ἐρημος. λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδῃτε ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.	—	—

§ 191. *Jesus praises the Widow's Gift.*

		XXI.	
—	41 Καὶ καθίσας κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον	1 Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τὰ δῶρα αὐτῶν πλουτίους.	
—	42 πολλά, καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὃ ἐστὶν κοδράντης.	2 εἶδεν δὲ τινα χήραν πεινχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά,	
—	43 καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἢ πτωχὴ πλείον πάντων βέβληκεν τῶν βαλλόντων εἰς	3 καὶ εἶπεν ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη πλείω πάντων ἔβαλεν·	
—	44 τὸ γαζοφυλάκιον· πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.	4 ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.	

§ 192. *Eschatological Discourse of Jesus: (A.) Destruction of the Temple.*

XXIV.	XIII.	
1 Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο, καὶ προσήλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδείξαι	1 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, αὐτῷ εἰς τῶν θητῶν αὐτοῦ λέγει	5 Καὶ τινων λεγόντων
	170	

αὐτῷ τὰς			περὶ τοῦ
	οἰκο-	διδάσκαλε,	ἱεροῦ, ὅτι
δομάς τοῦ ἱεροῦ.	ἶδε ποταποὶ λίθοι	καὶ ποταπαὶ οἰκο-	λίθοις
	δομαί.	δομαί.	καλοῖς
2	ὁ δέ	2	καὶ ὁ
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐ-	Ἰησοῦς εἶπεν αὐ-	τῷ· βλέπεις	καὶ ἀναθεμασιν κε-
τοῖς· οὐ βλέπετε	ταύτας τὰς μεγάλας	οἰκοδομάς;	κόσμηται, εἶπεν·
ταῦτα πάντα;			ταῦτα ὁ
ἀμὴν λέγω ὑμῖν,			θεωρεῖτε,
οὐ μὴ ἀφεθῇ	οὐ μὴ ἀφεθῇ		ἐλευσονται ἡμέραι ἐν
ᾧδε λίθος ἐπὶ λίθον,	λίθος ἐπὶ λίθον,		αἷς οὐκ ἀφεθήσεται
ὅς οὐ καταλυθήσεται.	ὅς οὐ καταλυθῇ.		λίθος ἐπὶ λίθον,
			ὅς οὐ καταλυθήσεται.

(B.) Signs of the Parousia: The Beginning of Woes.

3	Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν	3	Καὶ καθημενον αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ,
	προσ-		ἐπηρώτα αὐτὸν
ἦλθον αὐτῷ αἱ μα-	θηται κατ' ἰδίαν		κατ' ἰδίαν
	λέγοντες·		ὁ Πέτρος καὶ Ἰάκω-
			βος καὶ Ἰωάννης καὶ
			Ἀνδρέας·
εἰπὲ ἡμῖν, πότε	ταῦτα ἔσται; καὶ τί	4	εἰπόν ἡμῖν, πότε
τὸ σημεῖον τῆς σῆς	παρουσίας*		ταῦτα ἔσται; καὶ τί
	καὶ		τὸ σημεῖον —
	συντελείας		— ὅταν μέλ-
4	τοῦ αἰῶνος; καὶ ἀπο-		λη ταῦτα
κριθεὶς ὁ Ἰησοῦς	εἶπεν αὐτοῖς·		συντελεῖσθαι πάντα;
βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς		5	ὁ δὲ Ἰησοῦς
5	πλανήσῃ. πολλοὶ		ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς·
γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ	τῷ ὀνόματί μου λέ-		βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς
γοντες· ἐγὼ εἰμι	ὁ Χριστός, καὶ πολ-		πλανήσῃ. πολλοὶ
λοὺς πλανήσουσιν.		6	ἐλεύσονται ἐπὶ
			τῷ ὀνόματί μου λέ-
			γοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι,
			— καὶ πολ-
			λοὺς πλανήσουσιν.
			—
		6	ὁ δὲ
			εἶπεν·
			βλέπετε μὴ
			πλανηθῇτε· πολλοὶ
			γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ
			τῷ ὀνόματί μου λέ-
			γοντες· ἐγὼ εἰμι,
			— καὶ
			—
			ὁ καιρὸς ἤγγικεν· μὴ

* In no other Evangelist.

6 μελλήσετε
δὲ ἀκούειν
πολέμους καὶ ἀκ-
οὰς πολέμων· ὁρᾶτε
μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ
γενέσθαι
ἀλλ' οὐπω ἐστὶν
τὸ τέλος.

7 ἐγερθήσεται
γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος
καὶ βασιλεία ἐπὶ
βασιλείαν, καὶ ἔσον-
ται λιμοὶ καὶ σεισ-
μοὶ
κατὰ τόπους·

8 πάντα δὲ
ταῦτα ἀρχὴ ὧδίνων.

9 τότε —

παραδώσουσιν ἡμᾶς
εἰς θλίφιν καὶ ἀποκ-
τενοῦσιν ἡμᾶς, [x.
17] —

καὶ ἔσεσθε μισού-
μενοι ὑπὸ πάντων
τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ
ὀνομί μου.

10 καὶ τότε σκανδαλι-
σθήσονται πολλοὶ καὶ
ἀλλήλους παραδώ-
σουσιν καὶ μισή-
σουσιν ἀλλήλους,
11 καὶ πολλοὶ ψευδο-
προφήται ἐγερθή-

7 ὅταν δὲ ἀκούσῃτε
πολέμους καὶ ἀκ-
οὰς πολέμων,
μὴ θροεῖσθε· δεῖ
γενέσθαι,
ἀλλ' οὐπω
τὸ τέλος.

8 ἐγερθήσεται
γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος
καὶ βασιλεία ἐπὶ
βασιλείαν, ἔσον-
ται σεισ-
μοὶ
κατὰ τόπους

λιμοί. —
9 ἀρχὴ ὧδίνων ταῦτα.

βλέπε-
τε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς.

παραδώσουσιν ἡμᾶς
εἰς —
συνέδρια,
καὶ εἰς συναγωγὰς

δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ
ἡγεμόνων καὶ βασι-
λέων σταθήσεσθε
ἐνεκεν
[ver. 13.]

ἐμοῦ,
[see below.]

πορευθήτε ὀπίσω
αὐτῶν.

9 ὅταν δὲ ἀκούσῃτε
πολέμους καὶ ἀκ-
αταστασίας,
μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ
ταῦτα γενέσθαι πρῶ-
τον, ἀλλ' οὐκ εὐθὺς
10 τὸ τέλος. τότε ἔλεγεν
αὐτοῖς· ἐγερθήσεται
γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος
καὶ βασιλεία ἐπὶ
βασιλείαν,

11 σεισ-
μοὶ τε μεγάλοι καὶ
κατὰ τόπους λιμοὶ
καὶ λοιμοὶ ἔσονται,

—
φόβητρά τε καὶ ση-
μεῖα ἀπ' οὐρανοῦ
μεγάλα ἔσται.

12 πρὸ δὲ τούτων πάν-
των ἐπιβαλοῦσιν ἐφ'
ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐ-
τῶν καὶ διώξουσιν
παραδιδόντες
εἰς —

τὰς συναγωγὰς καὶ
φυλακάς, ἀπαγομέν-
ους ἐπὶ
βασιλεῖς καὶ ἡγεμό-
νας
ἐνεκεν τοῦ
[ver. 17.]

13 ὀνόματός μου·
ἀποβήσεται
ἡμῖν εἰς μαρτύριον

<p>12 σονται καὶ πλανή- σουν πολλούς. καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγή- σεται ἡ ἀγάπη τῶν 13 πολλῶν. ὁ δὲ ὑπο- μείνας εἰς τέλος οὗτος 14^a σωθήσεται. καὶ κη- ρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασι- λείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, εἰς μαρ- τύριον πᾶσιν τοῖς</p>	<p>—</p> <p>[ver. 13^b.]</p> <p>[ver. 10.]</p> <p>εἰς μαρ- τύριον αὐτοῖς.</p>	<p>—</p> <p>[ver. 19.]</p> <p>—</p> <p>[ver. 13.]</p>
<p>ἔθνεσιν, [ver. 14.]</p> <p>[19 [Cf. x. 19-22.] ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τι λαλήσητε·</p> <p>—</p> <p>δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·</p> <p>—</p>	<p>10 καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη πρῶτον δεῖ κηρυχ- θῆναι τὸ εὐαγγέλιον. 11 καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς ^{παρα} προμεριμνᾶτε μὴ τί λαλήσητε, — ἀλλ' ὃ ἔαν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε·</p> <p>—</p>	<p>—</p> <p>14 θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπο- λογηθῆναι. [Cf. 15 xii. 11, 12] ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στομα καὶ σοφίαν, — ἣ οὐ δυνήσονται ἀντισ- τῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες ἀντικείμενοι ὑμῖν.</p>
<p>20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστὲ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατ- ρός ὑμῶν τὸ λαλοῦν 21 ἐν ὑμῖν. παρα- δώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐ- τούς. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάν- των διὰ τὸ ὄνομά μον· [Cf. x. 30.]</p>	<p>—</p> <p>οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.</p> <p>12 καὶ παρα- δώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐ- τούς. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάν- των διὰ τὸ ὄνομά μον·</p> <p>—</p>	<p>[xii. 12.]</p> <p>16 παρα- δοθήσεσθε δὲ</p> <p>καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγε- νῶν καὶ φίλων καὶ θανατώσουσιν ἐξ 17 ὑμῶν, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάν- των διὰ τὸ ὄνομά 18 μου. καὶ θριξὲς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. [xii. 7.]</p>

ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθή- σεται.]	13 ^b ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθή- σεται.	19 ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν [Cf. viii. 14, 15.] κτῆσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.
14 ^b καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.		

(C.) More Signs: The Catastrophe in Judaea.

15 Ὅταν οὖν ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἔρη- μώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ* τοῦ προ- φήτου ἐστὸς ἐν τόπῳ ἀγίῳ, — ὁ ἀναγινώσκων νο- εῖτω, —	14 Ὅταν οὖν ἴδῃτε τὸ *βδέλυγμα τῆς ἔρη- μώσεως — ἐστηκότα† — ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νο- εῖτω, —	20 Ὅταν δὲ ἴδῃτε — — — κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων Ἱερου- σαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρή- μωσις αὐτῆς. τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευ- γέτωσαν εἰς τὰ ὄρη καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρεῖτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν, —
16 τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευ- γέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη,	τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευ- γέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,	21 οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευ- γέτωσαν εἰς τὰ ὄρη
17 ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,	15 ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω μηδὲ εἰσελθᾶτω ἄραι τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,	καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρεῖτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν, —
18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρε- ψάτω ὀπίσω ἄραι τὸ ἱματιον αὐτοῦ. —	16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρε- ψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἄραι τὸ ἱματιον αὐτοῦ. —	22 ὅτι ἡμέ- ραι ἐκδικήσεως αὐταί εἰσιν τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμ- μένα. οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ- ραις· ἔσται γὰρ ἀν- άγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ, [1 Cor. vii. 26.]
19 οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ- ραις. —	17 οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ- ραις. —	23 οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ- ραις· ἔσται γὰρ ἀν- άγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ, [1 Cor. vii. 26.]

* Dan. ix. 27; xi. 31; xii. 11. 1 Mac. i. 10-64, esp. ver. 54.

Cf. Josephus A. xii. 7; B. vi. 6. † Note the gender.

20 προσεύχεσθε δὲ ἵνα
μὴ γένηται ἡ φυγὴ
ὑμῶν χειμῶνος μηδὲ
21 σαββατῶ. ἔσται
γὰρ τότε
θλίψις μεγάλη,
οἷα οὐκ ἐγένετο
ἀπ' ἀρχῆς κόσ-
μου
—
εἰς τοῦ νῦν
οὐδ' οὐ μὴ γένηται.

22 καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώ-
θησαν αἱ ἡμέ-
ραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν
ἐσώθη πᾶσα σὰρξ·
διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκ-
τοὺς

κολοβωθήσονται αἱ
23 ἡμέραι ἐκεῖναι. τότε
ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ·
ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός,
ἡ ὧδε μὴ πιστεύσητε.

24 ἐγερθήσονται γὰρ
ψευδόχριστοι* καὶ
ψευδοπροφήται, καὶ
δώσουσιν† σημεῖα
μεγάλα καὶ τέρατα
ὥστε πλανηθῆναι,
εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς
ἐκλεκτούς.

25 ἰδοὺ
προεῖρηκα ὑμῖν.

26 ἐὰν οὖν εἴπωμεν ὑμῖν·
ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ
ἐστίν, μὴ ἐξέλθῃτε·
ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις,
μὴ πιστεύσητε.

27 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστ-
ραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ

18 προσεύχεσθε δὲ ἵνα
μὴ γένηται —
χειμῶνος. —

19 ἔσονται
γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεί-
ναι θλίψις
οἷα οὐ γέγονεν τοι-
αύτη ἀπ' ἀρχῆς κτί-
σεως, ἣν ἐκτίσεν ὁ
θεός, εἰς τοῦ νῦν
καὶ οὐ μὴ γένηται.

20 καὶ εἰ μὴ ἐκολόβω-
σεν κύριος τὰς ἡμέ-
ρας, οὐκ ἂν
ἐσώθη πᾶσα σὰρξ·
ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκ-
τοὺς οὓς ἐξελέξατο
ἐκολόβωσεν τὰς

21 ἡμέρας. καὶ τότε
ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ·
ἰδε ὧδε ὁ Χριστός,
ἰδε ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε.

22 ἐγερθήσονται δὲ
ψευδόχριστοι* καὶ
ψευδοπροφήται, καὶ
ποιήσουσιν† σημεῖα
μεγάλα καὶ τέρατα

πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν,
εἰ δυνατόν, τοὺς
ἐκλεκτούς.

23 ἰδοὺ ἐξέρχεται
δὲ βλέπετε [ver. 9]
προεῖρηκα ὑμῖν πάν-
τα.

24 καὶ πεσοῦνται στό-
ματι μαχαίρης καὶ
αἰχμαλωτισθήσονται
εἰς τὰ ἔθνη πάντα,
καὶ Ἱερουσαλὴμ
ἔσται πατουμένη ὑπὸ
ἐθνῶν, ἄχρι οὗ πλη-
ρωθῶσιν καιροὶ ἐθ-
νῶν.

[Cf. xvii. 23.]

— (Thee)

[Cf. xvii. 23.]

[Ibid. 24.]

* Only here in N.T.

† Cf. Joel ii. 30.

‡ Dan. iv. 2; vi. 27.

ἀνατολῶν καὶ φαί-
νεται ἕως δυσμῶν,
οὕτως ἔσται ἡ παρ-
ουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ
28 ἀνθρώπου. ὅπου ἂν
ᾖ τὸ πτώμα, ἐκεῖ
συναχθήσονται οἱ
ἅετοί.

[Cf. xvii 37.]

(D.) Portents in the Heavens and the Earth: The Coming of the Son of Man.

29 εὐθὺς δε μετὰ τὴν
θλίψιν τῶν ἡμερῶν
ἐκείνων ὁ ἥλιος
σκορτισθήσεται καὶ
ἡ σελήνη οὐ δώσει
τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ
οἱ ἀστέρες πεσοῦνται
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,

24 ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις μετὰ τὴν
θλίψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος
σκορτισθήσεται, καὶ
ἡ σελήνη οὐ δώσει
25 τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ
οἱ ἀστέρες ἔσονται
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπ-
τοντες,

25 Καὶ
ἔσονται σημεῖα
ἐν ἡλίῳ
καὶ
σελήνῃ
καὶ
ἀστροῖς,

καὶ ἐπὶ τῆς
γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν
ἀπορίᾳ ἤχους θαλάσ-
26 σης καὶ σάλου, ἀπο-
ψυχόντων ἀνθρώπων
ἀπὸ φόβου καὶ προσ-
δοκίας τῶν ἐπερχο-
μένων τῇ οἰκουμένη,
αἱ γὰρ δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν σαλευ-
θήσονται.

καὶ αἱ δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν σαλευ-
30 θήσονται. καὶ τότε
φανήσεται τὸ ση-
μεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου ἐν οὐρανῷ,
καὶ κόψονται πᾶσαι
αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ
ὄψονται τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου ἐρχό-
μενον ἐπὶ τῶν νεφε-
λῶν τοῦ οὐρανοῦ
μετὰ δυνάμεως καὶ
δόξης πολλῆς.

καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν
τοῖς οὐρανοῖς σαλευ-
θήσονται.

26 καὶ
τότε ὄψονται τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου ἐρχό-
μενον ἐν νεφε-
λαις
μετὰ δυνάμεως
πολλῆς καὶ δόξης.

27 καὶ
τότε ὄψονται τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου ἐρχό-
μενον ἐν νεφε-
λῇ
μετὰ δυνάμεως καὶ
δόξης πολλῆς.

28 ἀρχομένων δὲ τούτων
γινέσθαι ἀνακίψατε
καὶ ἐπάρατε τὰς κε-
φαλὰς ὑμῶν, διότι
ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρω-
σις ὑμῶν.

31 καὶ ἀποστελεῖ

27 καὶ τότε ἀποστελεῖ

τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ,
μετὰ σάλπιγγος
μεγάλης, καὶ ἐπι-
συνάξουσιν τοὺς
ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ
τῶν τεσσάρων ἀνέ-
μων ἀπ' ἄκρων οὐ-
ρανῶν ἕως ἄκρων
αὐτῶν.

τοὺς ἀγγέλους,
— καὶ ἐπι-
συνάξουσιν τοὺς
ἐκλεκτοὺς ἐκ
τῶν τεσσάρων ἀνέ-
μων ἀπ' ἄκρου
γῆς ἕως ἄκρου
οὐρανοῦ.

(E.) The Signs are certain : Parable of the Fig Tree putting forth its Leaves.

32 ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μά-
θετε
τὴν παραβολήν.

—
ὅταν ἤδη ὁ κλά-
δος αὐτῆς γένηται
ἀπαλὸς καὶ
τὰ φύλλα ἐκφύη,

—
γινώσχετε ὅτι
ἐγγὺς τὸ θέρος·

33 οὕτως καὶ
ὑμεῖς ὅταν ἴδῃτε
ταῦτα πάντα,
γινώσχετε ὅτι ἐγγὺς
ἐστὶν ἐπὶ θύραις.

34 ἀμὴν λέγω ὑμῖν
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ
γενεὰ αὕτη ἕως ἂν
πάντα ταῦτα γένη-
ται.

35 ὁ οὐρανὸς καὶ
ἡ γῆ παρελεύσεται,
οἱ δὲ λόγοι μου οὐ
μὴ παρέλθωσιν.

28 ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μά-
θετε
τὴν παραβολήν.

—
ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλά-
δος
ἀπαλὸς γένηται καὶ
ἐκφύη τὰ φύλλα,

—
γινώσχετε ὅτι
ἐγγὺς τὸ θέρος

29 ἐστίν. οὕτως καὶ
ὑμεῖς ὅταν ἴδῃτε
ταῦτα γινόμενα
γινώσχετε ὅτι ἐγγὺς
ἐστὶν ἐπὶ θύραις.

30 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ
γενεὰ αὕτη μέχρις οὐ
ταῦτα πάντα γένη-
ται.

31 ὁ οὐρανὸς καὶ
ἡ γῆ παρελεύσονται,
οἱ δὲ λόγοι μου οὐ
μὴ παρελεύσονται.

29 καὶ εἶπεν
παραβολὴν αὐτοῖς·
ἴδετε τὴν συκὴν καὶ
πάντα τὰ δένδρα·

30 ὅταν
προβάλωσιν ἤδη,

—
βλέποντες ἀφ' ἑαν-
τῶν γινώσχετε ὅτι
ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος

31 ἐστίν· οὕτως καὶ
ὑμεῖς ὅταν ἴδῃτε
ταῦτα γινόμενα,
γινώσχετε ὅτι ἐγγὺς
ἐστὶν — ἡ

—
βασίλειά τοῦ θεοῦ.

32 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ
γενεὰ αὕτη ἕως ἂν
πάντα γένη-
ται.

33 ὁ οὐρανὸς καὶ
ἡ γῆ παρελεύσονται,
οἱ δὲ λόγοι μου οὐ
μὴ παρελεύσονται.

(F.) Day and Hour known to the Father only : Necessity for Watching.

36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας
ἐκείνης καὶ ὥρας
οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ
ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν
οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ
πατὴρ μόνος.

—
[Cf. ver. 38.]

32 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας
ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας
οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ
ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ
οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ
πατὴρ.

33^a βλέπετε [ver. 23].

34 προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς
μήποτε βαρῆθῶσιν
ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν

	[Cf. ver. 36.]	κραπάλη καὶ μέθη καὶ μερίμναις βιωτι- καῖς, καὶ ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς αἰφνίδιος ἡ ἡμέρα ἐκείνη ὥς
—	—	35 παγίς· ἐπεισελεύσε- ται γὰρ ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς
—	ἀγρυπνεῖτε [ver. 33 ^b .]	36 γῆς. ἀγρυπνεῖτε δὲ ἐν παντὶ καιρῷ θεό- μενοι ἵνα κατισ- χύσητε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμ- προσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.
[xxv. 32.]		[Cf. xvii. 26, 27.]
37 ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ	—	
38 τοῦ ἀνθρώπου. ὥς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώ- γοντες καὶ πίνοντες, γαμιῶντες καὶ γαμί- ζοντες, ἄχρι ἣς ἡμέ- ρας εἰσῆλθεν Νῶε	—	
39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἥλθεν ὁ κατα- κλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.	—	
40 τότε ἔσονται δύο ἀλήθουσai ἐν τῷ ἄγρῳ, εἷς παραλαμ- βάνεται καὶ εἷς	—	[Ibid. 34.]
41 ἀφίεται. δύο ἀλή- θουσai ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται.	—	[Ibid. 35.]

(G.) *The Blessedness of Watchful Servants.* [Cf. § 135.]

42 γρηγορεῖτε· οὐκ οἴδατε	οὐκ οἴδατε ποία ἡμέρα ὁ	33 ^b οὐκ οἴδατε γὰρ	[Cf. xii. 39-44.]
43 κύριος ἔρχεται.	ἐκεῖνο	[ver. 35.]	

	δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἥδει ὁ οἰκοδεσπότης ποῖα φυλακῇ ὁ κλέπτῃς ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν εἴασεν διορυχ-	
44	θῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἑτοιμοί, ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.	[ver. 34.]
45	τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφήν	—
46	ἐν καιρῷ; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἔλθων ὁ κύριος αὐτοῦ	—
47	εὕρησιν οὕτως ποιοῦντα. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.	—

(H.) *The Doom of Wicked Servants.* [Cf. § 136.]

48	ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· χρονίζει μου ὁ κύριος, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθήῃ δὲ	—	[Cf. xii. 45–48.]
50	καὶ πίνῃ μετὰ τῶν μεθυνόντων· ἡξεί ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ	—	
51	καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσεται· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.	—	

(I.) *Parable of the Ten Virgins.*

XXV.

1	Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ	—	—
2	νυμφίου. πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν μωραὶ	—	—
3	καὶ πέντε φρόνιμοι. αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν	—	—
4	ἐλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἐλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν λαμπάδων ἑαυτῶν.	—	—
5	χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν	—	—
6	πᾶσαι καὶ ἐκάβευδον. μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ νυμφίος, ἐξέρχεσθε	—	—
7	εἰς ὑπάντησιν. τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις	—	—
8	εἶπαν· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι	—	—

9	αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρί- θησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ἡμῖν· πορεύεσθε μάλ- λον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε	—	—
10	ἑαυταῖς. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἔτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ	—	—
11	θύρα. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· κύριε, κύριε, ἄνοιξον	[ver. 34.]	—
12	ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω	—	—
13	ὑμῖν οὐκ οἶδα ὑμᾶς. γρηγορεῖτε οὖν ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν.	[ver. 37.]	—
	33 ^b πότε ο καίρος ἐστιν.		[ver. 36.]

(J.) Parable of the Talents. [Cf. § 176.]

14	Ὡςπερ γὰρ ἄνθρω- πος ἀποδημῶν ἐκά- λεσεν τοὺς ιδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ,	34 Ὡς ἀνθρω- πος ἀπόδημος ἀφείλς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ δοὺς τοῖς δούλους αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν ἐκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.	[Cf. xix. 11-28.]
15	καὶ ὧ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ὧ δὲ δύο, ὧ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν καὶ ἀπεδήμησεν. [Cf. ver. 10.] [Cf. ver. 13.]		
16	εὐθέως πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν ἤρξασατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε	—	—
17	τάλαντα. ὡσαύτως ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν ἄλλα	—	—
18	δύο. ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν ἀπελθὼν ὥρξεν γῆν καὶ ἔκρυψεν τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.	—	—
19	μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐ-	—	—
20	τῶν. καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων· κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας,	—	—
21	ἵδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε κατα-	—	—
22	στήσω· εἵσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα εἶπεν· κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας, ἵδε ἄλλα	—	—

- 23 δύο τάλαντα ἐκέρδησα. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ, δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.
- 24 προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰληφώς εἶπεν· κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ
- 25 συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν
- 26 τῇ γῇ· ἰδὲ ἔχεις τὸ σόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· πονηρὲ δούλε καὶ ὀκνηρέ, ἦδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα,
- 27 καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα; ἔδει σε οὖν βαλεῖν τὰ ἀργυρία μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἔλθων ἐγὼ ἐκομισάμην ἅν τὸ ἐμὸν
- 28 σὺν τόκῳ. ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα.
- 29 τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει
- 30 ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ τὸν ἀχρεῖον δούλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

[xxiv. 42; xxv. 13.]

[xxiv. 42.]

[xxiv. 43.]

[xxiv. 49.]

[xxv. 6.]

[ver. 5.]

[ver. 12.]

[ver. 13.]

35 γρηγορεῖτε οὖν. οὐκ οἶδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ἢ ὀψέ ἢ μεσονύκτιον ἢ ἄλεκτροφωνίας ἢ πρωΐ.

36 μὴ ἔλθων ἐξαίφνης εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. ὁ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσιν λέγω, γρηγορεῖτε.

[Cf. ver. 36.]

ἐν παντὶ
καιρῷ.]

[ver. 34.]

[ver. 38.]

(K.) *The Last Judgment.*

- 31 Ὄταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ.
- 32 καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ
- 33 τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων.
- 34 τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασι-
- 35 λεῖαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπέειπας

[Cf. ver. 36^b.]

	γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ		
36	με, γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ	—	—
37	ἤλθατε πρὸς με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα	—	—
38	καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δέ σε εἶδομεν ξένον	—	—
39	καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενοῦντα ἢ ἐν	—	—
40	φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἔμοι ἐποιή-	—	—
41	σατε. τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ	—	—
42	τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐπέινασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτί-	—	—
43	σατέ με, ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ	—	—
44	ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ	—	—
45	διηκόνήσαμέν σοι; τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ	—	—
46	ἔμοι ἐποιήσατε. καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.	—	—

§ 193. *Jesus teaches every day in the Temple, and spends every night on the Mount of Olives.*

[Cf. xxvi. 55.]	[Cf. xiv. 49; xii. 35.]	37 *Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ἠυλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ ἐλαιῶν. [xxii. 39, 40.]
[Cf. xxi. 17; xxvi. 6.]	[Cf. xi. 19.]	38 καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθρίζεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.
	[xiii. 37.]	

§ 194. *Fourth Announcement of the Passion.*

	XXVI.		
1	Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς	—	—
2	αὐτοῦ· οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται,	[xiv. 1.]	[xxii. 1.]

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται εἰς
τὸ σταυρωθῆναι. [xx. 19.]

— — —

§ 195. *The Chief Priests and the Elders (Scribes) plot for the Murder of Jesus.*

		XIV.		XXII.
3	τότε	1 Ἦν δὲ		1 Ἦγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἁζύμων ἡ λεγο- μένη πάσχα
	[ver. 2]	τὸ πάσχα καὶ τὰ ἅζυμα μετὰ δύο ἡμέ- ρας, καὶ ἐζήτουν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς		2 καὶ οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
	συνήχθησαν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγο- μένου Καϊάφα, καὶ 4 συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλω κρατήσωσιν καὶ 5 ἀποκτείνωσιν· ἔλ- εγον δέ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυ- βος γένηται ἐν τῷ λαοῦ. [xxi. 26, 46.]		πῶς	τὸ πῶς
		αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες		ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβούντο γὰρ τὸν λαόν. [Cf. xx. 19.]
		2 ἀποκτείνωσιν· ἔλ- εγον γάρ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε ῥεσται θόρυβος τοῦ λαοῦ. [xi. 32; xii. 12.]		

§ 196. *The Anointing of Jesus at Bethany.* [Cf. § 67.]

6 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, [ver. 7]	3 Καὶ ὅντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐ- τοῦ ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου πολυτίμου καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κε- φαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.	—
7 προσήλθεν αὐτῷ γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου πολυτίμου	4 ἦσαν δέ τινες ἀγαν- ακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μυρου γέγονεν;	[vii. 37.]
8 ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἠγαν- άκτησαν λέ- γοντες· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;	5 ἡδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι ἐπάνω δηναρίων * τριακοσίων καὶ δοθῆναι ποῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμοῦντο	[vii. 37.]
9 ἐδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι πολλοῦ — καὶ δοθῆναι πτωχοῖς. —	6 αὐτῇ, ὃ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· † ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους	—
10 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ- τοῖς· τί κόπους		—

* Cf. John xii. 5. † Ibid. 7.

παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν ἡργάσατο εἰς ἐμέ.	παρέχετε; καλὸν ἔργον ἡργάσατο ἐν ἐμοί.	—
11 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἐαυτῶν, —	7 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἐαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε εὖ ποιῆσαι, ἐμέ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε	—
ἐμέ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.	8 — ὃ ἔσχεν ἐποίησεν.	—
12 βαλοῦσα γὰρ αὐτὴ — τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς τὸ ἑντα- φιάσαι με ἐποίησεν.	προέλαβεν μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸ ἑντα- φιασμόν. [John xii. 7.]	—
13 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἔαν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγελιον τοῦ- το ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαλη- θήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.	9 ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἔαν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγελιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.	—

§ 197. *Covenant between Judas Iscariot and the Chief Priests
(and Captains).*

14 Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα — ὃ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπεν· τί θέλετέ μοι δοῦναι καὶ ἐγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐ- τόν; οἱ δὲ — ἔστη- σαν αὐτῷ τριάκοντα 16 ἀργύρια. καὶ — ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.	10 Καὶ — Ἰούδας — Ἰσκαριώθ, ὃ εἰς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς — ἵνα αὐ- τὸν παραδοῖ αὐτοῖς. 11 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχά- ρησαν καὶ ἐπηγγέ- λαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι· — καὶ ἐζήτει πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ αὐτόν.	3 Εἰσῆλθεν δὲ στατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν καλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν 4 δώδεκα, καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ στρατηγοῖς — τὸ πῶς αὐ- τοῖς παραδῷ αὐτόν. 5 καὶ ἐχά- ρησαν, καὶ συνέ- θεντο αὐτῷ 6 ἀργύριον δοῦναι· καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτόν ἄτερ ὄχλου αὐτοῖς. [ver. 2.]
---	--	--

§ 198. *Preparation for the Paschal Supper.*

17 Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων	12 Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε	7 Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει
---------------------------------	---	--

<p>— προσῆλθον οἱ μαθη- ται τῷ Ἰησοῦ λέγον- τες αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἐτοιμά- σωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; 18 ὁ δὲ εἶπεν· [ver. 17.]</p>	<p>τὸ πάσχα ἔθνον, λέγου- σιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμά- σωμεν ἵνα φάγῃς 13 τὸ πάσχα; καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς· [ver. 12.] [ver. 15.]</p>	<p>θύεσθαι τὸ πάσχα, [ver. 8.]</p>
<p>— ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα* — — εἶπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει· — ὁ και- ρός μου ἐγγύς ἐστιν, πρὸς σὲ ποιῶ</p>	<p>— ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀπαν- τήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος† κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολου- θήσατε αὐτῷ, καὶ 14 ὅπου ἔαν εἰσέλθῃ εἶπατε τῷ οἰκοδεσ- πότῃ ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει· ποῦ ἔστιν τὸ κατάλυμά μου, —</p>	<p>8 καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπὼν· πορευ- θέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα 9 φάγωμεν. οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν; ὁ δὲ εἶπεν· αὐτοῖς· 10 ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναν- τήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος† κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολου- θήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν 11 εἰσπορεύεται, καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσ- πότῃ τῆς οἰκίας· λέγει σοι ὁ διδάσ- καλος· ποῦ ἔστιν τὸ κατάλυμα —</p>
<p>τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου. 19 καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς</p>	<p>ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 15 καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστ- ρωμένον ἑτοιμον, καὶ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε ἡμῖν. 16 καὶ ἐξῆλ- θον οἱ μαθηταὶ</p>	<p>ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 12 καὶ ἐκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστ- ρωμένον· — ἐκεῖ ἐτοιμάσατε 13 ἀπελ- θόντες δὲ</p>

* A particular individual named, but not recorded by the Evangelist.

† A "drawer of water" (Deut. xxix. 11), probably met accidentally. The whole circumstances in Luke (and in Mark also, except for the suggestive μου in ver. 14, and ἑτοιμον in ver. 15) seem to indicate no previous arrangement on the part of Jesus. In Matthew the case is apparently quite different. Mark combines both situations.

συνέταξεν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς,

καὶ ἡτοίμασαν τὸ
πάσχα.

καὶ ἦλθον εἰς
τὴν πόλιν καὶ εὗρον
καθὼς εἶπεν αὐτοῖς,
καὶ ἡτοίμασαν τὸ
πάσχα.

εὗρον
καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς,
καὶ ἡτοίμασαν τὸ
πάσχα.

§ 199. *The Paschal Supper: Announcement of the Betrayal.*

20 Ὁψίας δὲ γενομένης
ἀνέκειτο
μετὰ τῶν δώδεκα

—

—

—

[ver. 29.]

21 καὶ [ver. 20]
ἐσθιόντων
αὐτῶν εἶπεν·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώ-
σει με. —

22 καὶ λυπούμενοι
σφόδρα ἤρξαντο
λέγειν
αὐτῷ εἰς ἔκκιστος·
μήτι ἐγὼ εἰμι, κύριε;
23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·
ὁ ἐμβάψας*

17 Καὶ ὀψίας γενομένης
ἔρχεται
μετὰ τῶν δώδεκα

—

—

—

[Cf. ver. 23.]

[ver. 25.]

18 καὶ ἀνακειμένων
αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώ-
σει με, ὁ ἐσθίων μετ'
ἐμοῦ.*

19 ἤρξαντο λυπ-
εῖσθαι καὶ λέγειν
αὐτῷ εἰς κατὰ εἰς·
μήτι ἐγώ;

20 ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς· εἰς τῶν δώδε-
κα, ὁ ἐμβαπτόμενος*

14 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα,
ἀνέπεσεν,

οἱ ἀπόσ-
τολοι σὺν αὐτῷ.

15 καὶ εἶπεν πρὸς αὐ-
τούς· ἐπιθυμία ἐπε-
θύμησα τοῦτο τὸ
πάσχα φαγεῖν μεθ'
ὑμῶν πρὸ τοῦ με

16 παθεῖν· λέγω γὰρ
ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ
μὴ φάγω αὐτὸ ἕως
ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

17 καὶ δεξιόμενος ποτή-
ριον εὐχαριστίας
εἶπεν· λάβετε τοῦτο
καὶ διαμερίσατε εἰς

18 ἑαυτούς· λέγω γὰρ
ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πίνω
ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ
γενήματος τῆς ἀμ-
πέλου ἕως ὅτου ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ
ἔλθῃ.

[Cf. vv. 21, 22.]

[ver. 23.]

—

[Cf. ver. 21.]

* These expressions cover all the Twelve: no one is specially pointed at. So also in Luke, ver. 21, but see note, p. 189.

μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα
 ἐν τῷ τρυβλίῳ, οὗτός
 24 με παραδώσει. ὁ
 μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 που ὑπάγει καθὼς
 γέγραπται περὶ αὐ-
 τοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀν-
 θρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 παραδίδεται· καλὸν
 ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεν-
 νήθη ὁ ἄνθρωπος
 25 ἐκείνος. ἀποκριθεὶς
 δὲ Ἰουδᾶς ὁ παρα-
 δίδους αὐτὸν εἶπεν·
 μήτι ἐγὼ εἰμι,
 ῥαββεί; λέγει αὐτῷ·
 σὺ εἶπας.

μετ' ἐμοῦ
 εἰς τὸ τρυβλίον.
 21 ὅτι ὁ
 μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 που ὑπάγει, καθὼς
 γέγραπται περὶ αὐ-
 τοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀν-
 θρώπῳ* ἐκείνῳ δι' οὗ
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 παραδίδεται· καλὸν
 αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεν-
 νήθη ὁ ἄνθρωπος
 ἐκείνος.

[Cf. ver. 22.]

§ 200. *The Institution of the Lord's Supper.*

26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν
 λαβὼν ὁ Ἰησοῦς
 ἄρτον καὶ εὐλογήσας
 ἔκλασεν καὶ δούς
 τοῖς μαθηταῖς εἶπεν·
 λάβετε· φάγετε·
 τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά
 μου. —

22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν
 λαβὼν
 ἄρτον εὐλογήσας
 ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν
 αὐτοῖς καὶ εἶπεν·
 λάβετε·
 τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά
 μου. —

19 Καὶ
 λαβὼν
 ἄρτον εὐχαριστήσας
 ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν
 αὐτοῖς λέγων·

τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά
 μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
 διδόμενον· τοῦτο
 ποιεῖτε εἰς τὴν ἑμὴν
 20 ἀνάμνησιν καὶ τὸ
 ποτήριον† ὡσαύτως
 μετὰ τὸ δειπνήσαι,

27 καὶ λαβὼν
 ποτήριον

καὶ εὐχαριστήσας
 ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων·
 πίνετε ἐξ αὐτοῦ
 πάντες·

28 τοῦτο γάρ
 ἐστιν τὸ αἷμά μου
 τῆς διαθήκης

τὸ
 περὶ πολλῶν ἐκχυν-
 νόμενον εἰς ἁφῆσιν
 ἁμαρτιῶν.

29 λέγω δὲ ὑμῖν,
 οὐ μὴ πῖω ἀπ' ἄρτι
 ἐκ τούτου τοῦ γενή-
 ματος τῆς ἀμπέλου

23 καὶ λαβὼν
 ποτήριον

εὐχαριστήσας
 ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ
 ἔπιον ἐξ αὐτοῦ

24 πάντες. καὶ εἶπεν
 αὐτοῖς· τοῦτό
 ἐστιν τὸ αἷμά μου
 τῆς διαθήκης

τὸ
 ἐκχυννόμενον ὑπὲρ
 πολλῶν.

25 ἀμὴν λέγω ὑμῖν
 ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πῖω
 ἐκ τοῦ γενή-
 ματος τῆς ἀμπέλου

λέγων·
 τοῦτο
 τὸ ποτήριον ἡ
 καινὴ διαθήκη
 ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ
 ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυν-
 νόμενον. —

[ver. 18.]

* See note on last page and on next page.

† Cf. ver. 17.

ἕως τῆς ἡμέρας
ἐκείνης ὅταν αὐτὸ
πίνω μεθ' ὑμῶν και-
νὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ πατρὸς μου.

[Cf. ver. 24.]

[Cf. ver. 22.]

[See note, p. 186.]

30 καὶ ὑμνήσαντες
ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος
τῶν ἐλαιῶν.

ἕως τῆς ἡμέρας
ἐκείνης ὅταν αὐτὸ
πίνω και-
νὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ θεοῦ.

[Cf. ver. 21.]

[Cf. ver. 19.]

[See note, p. 186.]

26 καὶ ὑμνήσαντες
ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος
τῶν ἐλαιῶν.

21 πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ
παραδιδόντος με μετ'
ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τρα-
22 πέξης. ὅτι ὁ υἱὸς
μὲν τοῦ ἀνθρώπου
κατὰ τὸ ὠρισμένον
πορεύεται, πλὴν οὐαὶ
τῷ ἀνθρώπῳ* ἐκείνῳ
δι' οὗ παραδίδεται.
23 καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο
συζητεῖν πρὸς ἑαυ-
τοὺς τὸ τίς ἄρα εἴη
ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο
μέλλων πράσσειν.

[Cf. ver. 39.]

§ 201. "Who is the Greatest?" [Cf. § 109.]

[Cf. xviii. 1.]

[Cf. ix. 34.]

[xx. 25-27.]

[x. 42-44.]

—

—

—

—

—

—

—

—

[Cf. xix. 28.]

24 ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς
25 αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς· οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν
αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται
26 καλοῦνται· ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ
μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ
27 ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. τίς γὰρ
μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ
ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμί
28 ὡς ὁ διακονῶν. ὑμεῖς δὲ ἐστε οἱ διαμεμενη-
κότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου.
29 ἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν† καθὼς διέθετό μοι ὁ
30 πατὴρ μου βασιλείαν, ἵνα ἔσθητε καὶ
πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέξης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ
μου, καὶ καθήγεσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες
τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ.

§ 202. *Jesus forewarns Peter of his Faithlessness*: "The Sheep shall be scattered."

—

—

—

—

31 Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξητήσατο
32 ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σίτον· ἐγὼ δὲ
ἐδεήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίσ-
τις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στηρί-

* Until the actual betrayal, Jesus, in Luke, here followed by Mark, does not indicate who the betrayer is. But cf. Matt. ver. 25. † Cf. xii. 22.

31 * τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. γέγραπται γὰρ· πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμένης.

32 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι

34 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν — ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρνήσῃ. — λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· κἀν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

27 * καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε,

— ὅτι γέγραπται· πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ

τὰ πρόβατα διασκορπισθήσονται.

28 ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

29 ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ· εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.

30 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σὺ σήμερον ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς με ἀπαρνήσῃ. —

31 ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἐλάλει· ἐὰν με δέῃ συναποθανεῖν σοι οὐ μὴ σε ἀπαρνήσωμαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

σον τοὺς ἀδελφούς σου. —

33 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ·

κύριε, μετὰ σοῦ ἐτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

34 ὁ δὲ εἶπεν· λέγω σοι, Πέτρε, οὐ φωνήσῃ σήμερον

— ἀλέκτωρ ἕως τρίς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με. —

§ 203. *Jesus forewarns the Twelve of Danger.*

35 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπαν· οὐθένος.

* Note that Luke omits the general charge against all the Twelve, but records the special warning to Peter. He alone, therefore, so far as the words of Jesus go, has some reason to suppose that he is to be the betrayer. Matthew and Mark record the general charge against the Twelve and the prediction of Peter's denial, but not the special warning.

—	—	36 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πῆραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ
[Cf. ver. 52.]	—	37 ἀγορασάτω μάχαιραν. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό· καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη· καὶ
—	—	38 γὰρ τὸ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. οἱ δὲ εἶπαν· κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὥδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἱκανὸν ἐστίν.

§ 204. *Jesus withdraws to the Mount of Olives: The Agony in Gethsemane.*

[ver. 30.]	[ver. 26.]	39 Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταί. γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς· προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.
36 Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανεῖ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς·	32 Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανεῖ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·	
[ver. 41] καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι.	[ver. 38] καθίσατε ὥδε ἕως προσεύξωμαι.	
37 καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. τότε λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μέναιτε ὥδε καὶ γρηγορεῖτε * μετ' ἐμοῦ.	33 καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ Ἰακώβον καὶ Ἰωάννην μετ' αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν, καὶ λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μέναιτε ὥδε καὶ γρηγορεῖτε.*	
38 καὶ προσελθὼν μικρὸν ἔπαιεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων· πάτερ, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθάτω ἀπ' ἐμοῦ	35 καὶ προσελθὼν μικρὸν ἔπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσήχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστιν παρελθῇ ἀπ' αὐτοῦ· ἢ	41 καὶ αὗτος ἀπεσπᾶσθη ἀπ' αὐτῶν ὥσπερ λίθου βολήν, καὶ θεῖς τὰ γόνατα, προσήχετο λέγων· πάτερ, εἰ βούλει

* Matt. xxiv. 42 ; xxv. 13 ; Mark xiii. 34, 35.

[Cf. xix. 26.]

τὸ πο-
τήριον τοῦτο·
πλήν οὐκ ὡς ἐγὼ
θέλω ἀλλ' ὡς
σύ.

—

—

40

καὶ

ἔρχεται πρὸς τοὺς
μαθητάς καὶ εὖρις-
κει αὐτοὺς καθεύδον-
τας, καὶ
λέγει τῷ Πέτρῳ·

οὕτως οὐκ ἰσχύσατε
μίαν ὥραν γρηγορή-
σαι μετ' ἐμοῦ;

41 γρηγορεῖτε καὶ προσ-
εύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσ-
έλθῃτε εἰς πειρασ-
μόν. τὸ μὲν πνεῦμα

42 πρόθυμον ἡ δὲ σὰρξ
ἀσθενής. πάλιν

ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν
προηύξατο λέγων·
πάτερ μου, εἰ οὐ
δύναται τοῦτο παρ-
ελθεῖν ἐὰν μὴ αὐτὸ

43 θέλημά σου. καὶ
ἐλθὼν πάλιν εὗρεν
αὐτοὺς καθεύ-
δοντας· ἦσαν γὰρ
αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ
βεβαρημένοι.

—

44 καὶ ἀφείς αὐτοὺς

36 ὥρα, καὶ ἔλεγεν·
ἀββὰ ὁ πατήρ, πάν-
τα δυνατά σοι παρέ-
νεγκε τὸ πο-
τήριον τοῦτο ἀπ'
ἐμοῦ· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ
θέλω ἀλλὰ τί
σύ.

—

—

37

καὶ

ἔρχεται
καὶ εὖρις-
κει αὐτοὺς καθεύδον-
τας, καὶ
λέγει τῷ Πέτρῳ·
Σίμων, καθεύδεις;
οὐκ ἰσχύσας
μίαν ὥραν γρηγορή-
σαι;

38 γρηγορεῖτε καὶ προσ-
εύχεσθε, ἵνα μὴ
ἔλθῃτε εἰς πειρασ-
μόν. τὸ μὲν πνεῦμα
προθύμον ἡ δὲ σὰρξ

39 ἀσθενής. καὶ πάλιν
ἀπελθὼν
προσηύξατο

τὸν αὐτὸν

λόγον

40

εἰπών. καὶ
ὑποστρέψας εὗρεν
αὐτοὺς πάλιν καθεύ-
δοντας· ἦσαν γὰρ
αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ
καταβαρυνόμενοι,
καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί
ἀποκριθῶσιν αὐτῷ.

[Cf. xviii. 27.]

παρε-
νέγκαι τοῦτο τὸ πο-
τήριον ἀπ'
ἐμοῦ· πλήν μὴ τὸ
θέλημα μου ἀλλὰ τὸ
σὸν γενέσθω.

43 ὥφθη δὲ αὐτῷ ἄγ-
γελος ἀπ' οὐρανοῦ

44 ἐνισχύων αὐτόν. καὶ
γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ
ἐκτενέστερον προση-
ύχετο. καὶ ἐγένετο
ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ
θρόμβοι αἵματος
καταβαίνοντος ἐπὶ

45 τὴν γῆν. καὶ ἀνασ-
τὰς ἀπὸ τῆς προσευ-
χῆς ἐλθὼν πρὸς τοὺς
μαθητάς εὗρεν

46 κοιμωμένους αὐτοὺς
ἀπο τῆς λύπης, καὶ
εἶπεν αὐτοῖς·
τί καθεύδετε;

ἀναστάντες προσ-
εύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσ-
έλθῃτε εἰς πειρασ-
μόν.

—

—

—

—

πάλιν ἀπελθὼν προ-
σηύξατο ἐκ τρίτου,
τὸν αὐτὸν λόγον
45 εἰπὼν πάλιν. τότε
ἔρχεται
πρὸς τοὺς μαθητὰς
καὶ λέγει αὐτοῖς·
καθεύδετε τὸ λοιπὸν
καὶ ἀναπαύεσθε·
ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου παραδίδεται
εἰς χεῖρας
46 ἁμαρτωλῶν. ἐγεί-
ρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ
ἤγγικεν ὁ παραδι-
δούς με.

[Cf. ver. 39.]
41 καὶ
ἔρχεται τὸ τρίτον
καὶ λέγει αὐτοῖς·
καθεύδετε τὸ λοιπὸν
καὶ ἀναπαύεσθε·
ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα,
ἰδοὺ παραδίδεται ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
εἰς τὰς χεῖρας τῶν
42 ἁμαρτωλῶν. ἐγεί-
ρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ
ὁ παραδι-
δούς με ἤγγισεν.

[ver. 47.]

§ 205. *The Betrayal of Jesus: All His Disciples forsake Him.*

47 Καὶ ἔτι αὐτοῦ
λαλοῦντος, ἰδοὺ
Ἰούδας
εἰς τῶν δώ-
δεκα ἦλθεν, καὶ μετ'
αὐτοῦ ὄχλος πολὺς

μετὰ μαχαίρῶν
καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν
ἀρχιερέων καὶ
[ver. 57]

πρεσβυτέρων τοῦ
48 λαοῦ. ὁ δὲ παραδι-
δούς αὐτὸν ἔδωκεν αὐ-
τοῖς σημεῖον λέγων·
ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός
ἐστίν· κρατήσατε αὐ-
τόν. —

49 καὶ
εὐθέως προσελθὼν
τῷ Ἰησοῦ εἶπεν·
χαῖρε; ῥαββεί, καὶ
50 κατεφίλησεν αὐτόν.
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ· ἑταίρε, ἐφ'
ὃ πάρει;

43 Καὶ εὐθὺς ἔτι αὐτοῦ
λαλοῦντος παραγίνε-
ται Ἰούδας ὁ Ἰσκα-
ριώτης εἰς τῶν δώ-
δεκα, καὶ μετ'
αὐτοῦ ὄχλος

μετὰ μαχαίρῶν
καὶ ξύλων παρὰ τῶν
ἀρχιερέων καὶ τῶν
γραμματέων καὶ
πρεσβυτέρων.

44 δεδώκει δὲ ὁ πα-
ραδιδούς αὐτὸν σύν-
σημον αὐτοῖς λέγων·
ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός
ἐστίν· κρατήσατε αὐ-
τόν, καὶ ἀπάγετε ἀσ-
45 φαλῶς. καὶ ἐλθὼν
εὐθὺς προσελθὼν
αὐτῷ λέγει·

ῥαββει, καὶ
κατεφίλησεν αὐτόν.

—

—

47 Ἐτι αὐτοῦ
λαλοῦντος, ἰδοὺ

ὄχλος, καὶ ὁ λεγό-
μενος Ἰούδας εἰς τῶν
δώδεκα προήρχετο
αὐτούς,

καὶ ἤγγισεν
τῷ Ἰησοῦ

φιλήσαι αὐτόν.

48 Ἰησοῦς δὲ εἶπεν
αὐτῷ· Ἰούδα, —
φιλήματι τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
παραδίδως;

<p>σλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκα- θεζόμεν διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ 56 με. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρω- θῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν</p> <p>—</p> <p>τότε οἱ μαθη- ται πάντες ἀφέντες αὐτον ἔφυγον.</p>	<p>49 σλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν ἡμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ' ἵνα πληρω- θῶσιν αἱ γραφαί.</p> <p>—</p> <p>50 καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες.</p>	<p>53 καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ [ver. 37] οὐκ ἐξετείνετε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' —</p> <p>αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.</p> <p>—</p>
--	--	---

§ 206. *Jesus seized and taken before Caiaphas: A young man follows Him for a while.*

<p>57^a Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν</p> <p>—</p> <p>—</p> <p>ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν</p> <p>τὸν ἀρχιερέα, ὅπου [ver. 47]</p> <p>οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συν- ήχθησαν.</p>	<p>[ver. 46.]</p> <p>51 καὶ εἰς τις νεανίς- κος συνηκολούθει αὐτῷ περιβεβλημέ- νος σινδόνα ἐπὶ γου- νοῦ. καὶ κρατοῦσιν 52 αὐτόν· ὁ δὲ κατα- λιπὼν τὴν σινδόνα 53 γυμνὸς ἔφυγεν. καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰη- σοῦν πρὸς</p> <p>τον ἀρχιερέα, καὶ συνέρχονται πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς.</p>	<p>54^a Συλλαβόντες δὲ αὐτόν ἤγα- γον</p> <p>—</p> <p>—</p> <p>καὶ εἰσήγαγον</p> <p>εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως·</p> <p>—</p>
---	---	--

§ 207. *Jesus condemned by the Sanhedrim: The Fall of Peter.*

<p>58 Ὁ δὲ Πέτρος ἠκο- λούθει αὐτῷ μακρό- θεν ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως καὶ εἰσελθὼν ἔσω</p> <p>—</p> <p>ἐκάθητο μετὰ τῶν</p>	<p>54 Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρό- θεν ἠκολούθησεν αὐ- τῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, — καὶ ἦν συνκαθήμενος</p>	<p>54^b Ὁ δὲ Πέτρος ἠκο- λούθει μακρό- θεν.</p> <p>55 περιελθόντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς καὶ συνκαθισάντων ἐκάθητο ὁ Πέτρος</p>
---	---	--

ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ
τέλος.

[vv. 69-75.]

[Cf. ver. 67.]

[Cf. ver. 68.]

ὑπηρετῶν —

καὶ θερμαινό-
μενος* πρὸς τὸ φῶς.

[vv. 66-72.]

[Cf. ver. 65.]

μέσος αὐτῶν. —

56 ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν
παιδίσκη τις καθή-
μενον

πρὸς τὸ φῶς
καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ
εἶπεν· καὶ οὗτος σὺν
57 αὐτῷ ἦν. ὁ δὲ ἡρνή-
σατο αὐτὸν λέγων·

οὐκ οἶδα αὐτόν, γύναι.

58 καὶ μετὰ βραχὺ ἕτε-
ρος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη·
καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ.

ὁ δὲ Πέτρος ἔφη· ἄν-
59 θρωπε, οὐκ εἰμὶ· καὶ
διαστάσης ὥσει ὥρας
μιᾶς ἄλλος τις διῶσ-
χυρίζετο λέγων· ἐπ’
ἀληθείας καὶ οὗτος
μετ’ αὐτοῦ ἦν, καὶ
γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν.

60 εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος·
ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ
λέγεις. καὶ παρα-
χρήμα ἔτι λαλοῦντος
αὐτοῦ ἐφώνησεν ἄλ-

61 ἐκτωρ, καὶ στραφεὶς
ὁ κύριος ἐνέβλεψεν
τῷ Πέτρῳ· καὶ ὑπεμ-
νήσθη ὁ Πέτρος τοῦ
λόγου τοῦ κυρίου, ὡς
εἶπεν αὐτῷ ὅτι πρὶν
ἀλέκτορα φωνῆσαι
σήμερον ἀπαρνήσῃ

62 μετρίς. καὶ ἐξελθὼν
ἔξω ἔκλαυσεν πικ-

63 ρῶς. καὶ οἱ ἄνδρες
οἱ συνέχοντες αὐτὸν†
ἐνέπαιζον αὐτῷ δέ-

64 ροντες, καὶ περικα-
λύψαντες αὐτὸν ἐπη-
ρώτων λέγοντες·
προφήτευσον, τίς
ἐστιν ὃ παῖσας σε;

65 καὶ ἕτερα πολλὰ
βλασφημοῦντες ἔλε-
γον εἰς αὐτόν.

66 καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέ-

* John xviii. 18, 25.

† Evidently Jesus; but syntax requires "Peter."

59 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ
τὸ συνέδριον ὅλον

ἐζήτουν ψευδομαρτυ-
ρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ,
ὅπως αὐτὸν
θανατώσουσιν,

60 καὶ οὐκ εὔρον
πολλῶν προσελθόν-
των ψευδομαρτύρων.

—
ἕστερον δὲ
προσελθόντες

61 δύο — εἶπον·
οὗτος ἔφη· δύναμαι
καταλύσαι
τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ
καὶ διὰ
τριῶν ἡμερῶν αὐτὸν
οἰκο-
δομήσαι.

62 — καὶ ἀνασ-
τὰς ὁ ἀρχιερεὺς
εἶπεν
αὐτῷ·

οὐδὲν ἀποκρίνη
τί οὐτοί σου κατα-
μαρτυροῦσιν; ὁ δὲ
Ἰησοῦς ἐσιώπα.

καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ ἀρχιερεὺς

εἶπεν αὐτῷ·
ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ
θεοῦ τοῦ ζώντος, ἵνα
ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ
Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ.

61 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·

55 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ
ὅλον τὸ συνέδριον

ἐζήτουν
κατὰ τοῦ Ἰησοῦ
μαρτυρίαν εἰς τὸ
θανατώσαι αὐτόν,
καὶ οὐχ εὔρισκον·

56 πολλοὶ γὰρ
ἐψευδομαρτίρουν
κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι
αἱ μαρτυρίαι οὐκ

57 ἦσαν. καὶ
τινες ἀναστάντες
ἐψευδομαρτίρουν
κατ' αὐτοῦ λέγοντες

58 ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν
αὐτοῦ λέγοντος —
ὅτι ἐγὼ καταλύσω
τὸν ναὸν* τοῦτον τὸν
χειροποίητον καὶ διὰ
τριῶν ἡμερῶν ἄλλον
ἄχειροποίητον οἰκο-

59 δομήσω. καὶ οὐδὲ
οὕτως ἴση ἡ μαρτυρία
αὐτῶν. καὶ ἀνασ-

60 τὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς
μεσον ἐπηρώτησεν
τὸν Ἰησοῦν λέγων·
οὐκ ἀποκρίνη οὐδὲν
τί οὐτοί σου κατα-

61 μαρτυροῦσιν; ὁ δὲ
ἐσιώπα καὶ
οὐκ ἀπεκρίνατο οὐ-
δέν.

πάλιν
ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα
αὐτὸν καὶ λεγεί αὐτῷ·

—
σὺ εἶ ὁ
Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ
εὐλογητοῦ;

62 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν·

ρα, συνήχθη τὸ
πρεσβυτέριον τοῦ
λαοῦ ἀρχιερεῖς τε
καὶ γραμματεῖς,
καὶ
ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς
τὸ συνέδριον αὐτῶν

λέγοντες·

—
εἰ σὺ εἶ ὁ
Χριστὸς, —
εἶπον ἡμῖν.

67 εἶπεν δὲ
αὐτοῖς· ἐὰν ὑμῖν

* John ii. 19; note the Fourth Evangelist's interpretation of a similar saying.

σὺ εἶπας.
πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὅψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως — καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

65 τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων· ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; ἰδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν.

66 τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· ἔνοχος θανατοῦ ἐστίν.

67 τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν, οἱ δὲ ἐράπισαν λέγοντες· προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστίν ὁ παῖσας σε; [ver. 58]

69 ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ [ver. 58] καὶ προσήλθεν αὐτῷ μία — παιδίσκη

ἐγώ εἰμι, ὅψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως — καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

63 ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει·

τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων;

64 ἠκούσατε τῆς βλασφημίας·

τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου.

65 καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ κολαφίζειν αὐτόν, καὶ λέγειν αὐτῷ· προφήτευσον, —

καὶ οἱ ὑπηρέται ραπίσμασιν αὐτόν ἔλαβον. καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου

κάτω ἐν τῇ αὐλῇ [ver. 54] ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως,

67 καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτ-

εἶπω, οὐ μὴ πιστεύ-
68 σῇτε· ἐὰν δὲ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῇτε. [ver. 70.]

69 ἀπο τοῦ νῦν δὲ ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ.

70 εἶπαν δὲ πάντες· σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη· ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι.

71 οἱ δὲ εἶπαν·

τί ἔτι ἔχομεν μαρτυρίας χρεῖαν; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν

ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

[ver. 63.]
[ver. 64.]

[ver. 64.]
[ver. 63.]

[ver. 55.]

[Cf. vv. 56–62.]
[56 ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν

[ver. 58]	ρον θερ-	παιδίσκη τις κα-
λέγουσα· καὶ σὺ ἦσθα	μαινόμενον [ver. 54]	θήμενον πρὸς τὸ φῶς
μετὰ Ἰησοῦ τοῦ	ἐμβλέψασα αὐτῷ	καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ
Γαλιλαίου.	λέγει καὶ σὺ	εἶπεν καὶ οὐ-
70 ὁ δὲ	μετὰ τοῦ	—
ἡρνήσατο ἐμπροσ-	Ναζαρηνοῦ ἦσθα	57 ὁ δὲ
θεν πάντων λέγων·	τοῦ Ἰησοῦ. ὁ δὲ	ἡρνήσατο
οὐκ οἶδα —	λέγων·	αὐτὸν λέγων·
τί λέγεις. —	οὐκ οἶδα —	οὐκ οἶδα αὐτόν, γύναι.
71 ἐξεληθόντα δὲ	οὔτε ἐπίστα-	—
αὐτὸν εἰς τὸν πυ-	μαι σὺ τί λέγεις.	—
λῶνα, —	καὶ ἐξηλθεν ἔξω	—
εἶδεν αὐτὸν	εἰς τὸ προ-	—
ἄλλῃ	αὔλιον, καὶ ἀλέκτωρ	58 καὶ μετὰ βραχὺ
— λέγει	ἐφώνησεν.	ἕτερος
τοῖς ἐκεῖ·	69 καὶ ἡ παιδίσκη *	ιδὼν αὐτὸν
οὗτος ἦν	ἰδοῦσα αὐτὸν ἡρ-	ἔφη·
μετὰ Ἰησοῦ τοῦ	ξατο πάλιν † λεγειν	καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν
72 Ναζωραίου. καὶ	τοῖς παρεστῶσιν ‡	—
πάλιν	ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν	—
ἡρνήσατο μετὰ	70 ἐστίν. ὁ δὲ	εἰ. ὁ δὲ
ὅρκου ὅτι οὐκ οἶδα	πάλιν	Πέτρος
τὸν ἄνθρωπον.	ἡρνήτο.	ἔφη·
—	—	—
73 μετὰ μικρὸν δὲ	καὶ μετὰ μικρὸν	ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.
προσελθόντες οἱ	πάλιν	59 καὶ διαστάτης ὥσει
ἑστῶτες εἶπον τῷ	οἱ παρ-	ὥρας μᾶς
Πέτρῳ· ἀληθῶς	εστῶτες † ἔλεγον τῷ	ἄλλος τις
καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν	Πέτρῳ· ἀληθῶς	διῡσχυρίζετο λέγων·
εἶ· καὶ γὰρ ἡ λαλιά	ἐξ αὐτῶν	ἐπ' ἀληθείας
σου δηλὸν σε ποιεῖ.	εἶ, καὶ γὰρ	καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ
—	—	ἦν, καὶ γὰρ
74 τότε ἤρξατο καταθε-	Γαλιλαῖος εἶ.	Γαλιλαῖός ἐστιν.
ματίζειν καὶ ὀμνεῖν	71 ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθε-	60 εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος·
— ὅτι οὐκ	ματίζειν καὶ ὀμνῆναι	—
οἶδα τὸν ἄνθρωπον·	— ὅτι οὐκ	ἄνθρωπε, οὐκ
— καὶ	οἶδα τὸν ἄνθρωπον	οἶδα —
εὐθέως —	72 τοῦτον ὃν λέγετε.	ὁ λέγεις. καὶ
—	—	παραχρῆμα ἐπὶ λα-

* Cf. John xviii. 17.

† πάλιν, because Mark thinks it is the same maid (not another, as in Matthew, or another, a man, as in Luke), and also in order to balance the second denial of Peter, introduced by πάλιν in Matthew (ver. 72).

‡ Cf. John xviii. 18, 25, 26.

<p>— ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. —</p>	<p>ἐκ δευτέρον ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. —</p>	<p>λοῦντος αὐτοῦ — ἐφώνησεν ἀλέκτωρ, 61 καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ· καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνή- σαι σήμερον ἀπαρνήσῃ με τρίς. 62 καὶ ἐξελθὼν ἔξω — ἔκλαιεν πικρῶς.]</p>
<p>75 καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνή- σαι — τρὶς ἀπαρνήσῃ με· καὶ ἐξελθὼν ἔξω — ἔκλαιεν πικρῶς.</p>	<p>καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ ῥήμα ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνή- σαι δις [ver. 30] — τρὶς με ἀπαρνήσῃ. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν.</p>	

§ 208. *Jesus taken before Pilate.*

XXVII.	XV.	XXIII.
<p>1 Πρωτὰς δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ [Cf. xxvi. 59] κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανα- 2 τῶσαι αὐτόν. καὶ δήσαντες αὐτόν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.</p>	<p>1 Καὶ εὐθὺς πρῶτὶ συμβούλιον ἐτοιμάσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν γραμ- ματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον,* δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ.</p>	<p>1 Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ αὐτῶν πλῆθος ἤγαγον αὐτόν ἐπὶ τὸν Πειλάτον.</p>

§ 209. *Remorse and Suicide of Judas.*

<p>3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδὼς αὐτόν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἔστρεψεν τὰ τριά- 4 κοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσ- βυτέροις λέγων· ἥμαρτον παραδὼς αἷμα ἁθῶν. οἱ δὲ εἶπον· τί πρὸς ἡμᾶς; ἰὺν 5 ὄψῃ. καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν 6 ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγγεστο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν· οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ</p>	<p>— — — — —</p>
--	------------------

* καὶ ὅλον τὸ συν seems to be redundant, as the Sanhedrim was composed of chief priests, elders of the people, and scribes, all already mentioned. Cf. Luke xxii. 66.

- 7 τιμὴ αἵματος ἐστίν. συμβούλιον δὲ λα-
βόντες ἡγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ
8 κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. διὸ ἐκλήθη
ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἵματος ἕως τῆς
9 σήμερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ
Ἱερείου τοῦ προφῆτου λέγοντος· καὶ ἔλα-
βον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ
τετιμημένου ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ νύων Ἰσ-
10 ραήλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ
κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι κύριος.

§ 210. *Jesus accused before Pilate.*

- 11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη
ἐμπροσθεν τοῦ ἡγε-
μόνος·

καὶ
ἐπρωτότησεν αὐτὸν ὁ
ἡγεμὼν λέγων· σὺ
εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
Ἰουδαίων; ὁ δὲ

- Ἰησοῦς ἔφη·
12 σὺ λέγεις. καὶ ἐν
τῷ κατηγορεῖσθαι
αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρ-
χιερέων καὶ πρεσ-
βυτέρων — οὐ-
13 δὲν ἀπεκρίνατο. τότε
λέγει αὐτῷ ὁ Πειλ-
ᾶτος·

- οὐκ ἀκούεις
πόσα σου καταμαρ-
14 τυροῦσιν; καὶ
οὐκ ἀπεκ-
ρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ
ἐν ῥῆμα, ὥστε θαν-
μάζειν τὸν ἡγεμόνα
λίαν.

- 2 καὶ
ἐπρωτότησεν αὐτὸν ὁ
Πειλᾶτος· σὺ
εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς αὐτῷ λέγει·
3 σὺ λέγεις. καὶ
κατηγοροῦν
αὐτοῦ οἱ ἀρ-
χιερεῖς —
πολλά.

- 4 ὁ δὲ Πειλ-
ᾶτος πάλιν ἐπρωτά
αὐτόν· οὐκ ἀποκριθῇ
οὐδέν; ἰδε
πόσα σου κατηγο-
5 ροῦσιν. ὁ δὲ Ἰησοῦς
οὐκ ἐκτε οὐδὲν ἀπεκ-
ρίθη,
ὥστε θαν-
μάζειν τὸν Πειλᾶτον.

- 2 Ἡρξάντο δὲ
κατηγορεῖν αὐτοῦ
λέγοντες· τοῦτον εὐ-
ραμεν διαστρέφοντα
τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ
κωλύοντα φόρους
Καίσαρι διδόναι, καὶ
λέγοντα ἑαυτὸν
Χριστὸν βασιλέα εἶ-
3 ναι. ὁ δὲ Πειλᾶτος
ἠρώτησεν αὐτόν
λέγων· σὺ
εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς αὐτῷ ἔφη·
σὺ λέγεις.

[ver. 2.]

- 4 ὁ δὲ Πειλᾶτος
εἶπεν πρὸς τοὺς ἀρ-

—	—	χειρεῖς καὶ τοὺς
—	—	ὄχλους· οὐδὲν εὐ-
		ρίσκω αἴτιον ἐν τῷ
		5 ἀνθρώπῳ τούτῳ. οἱ
		δὲ ἐπίσχον λέγον-
		τες ὅτι ἀνασείει τὸν
		λαόν, διδάσκων καθ'
		ὅλης τῆς Ἰουδαίας
		καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ
		τῆς Γαλιλαίας ἕως
		ᾧδε.

§ 211. *Pilate sends Jesus, being a Galilaean, to Herod, who arrays Him in mock apparel.*

—	—	6 Πειλᾶτος δὲ ἀκούσας ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄν-
—	—	θρωπος Γαλιλαῖος ἐστίν, καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι
—	—	ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστίν, ἀνέπεμψεν
		αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν
		8 Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. ὁ
		δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν·
		ἦν γὰρ ἐξ ἱκανῶν χρόνων θέλων ἰδεῖν αὐτὸν
		[ix. 9] διὰ τὸ ἀκοῦειν περὶ αὐτοῦ, καὶ
		ἠλπίζεν τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον.
—	—	9 ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς
—	—	10 δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. εἰστήκεισαν δὲ
—	—	οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως
—	—	11 κατηγοροῦντες αὐτοῦ. ἐξουθενήσας δὲ αὐ-
		τὸν καὶ ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν
		αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν ἐσθήτα
—	—	λαμπρὰν ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πειλάτῳ.
—	—	12 ἐγένοντο δὲ φίλοι ὃ τε Ἡρώδης καὶ ὁ Πειλ-
		ᾶτος ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προῦ-
		πῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς αὐτοὺς.

§ 212. *Jesus, sent back to Pilate, is again declared to be not worthy of death.*

—	—	13 Πειλᾶτος δὲ συνκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς
—	—	14 καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἶπεν πρὸς
		αὐτούς· προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον
		τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ
		ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας οὐθέν εὑρον ἐν
		τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὧν κατηγορεῖτε
—	—	15 κατ' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης· ἀνέπεμψεν
—	—	γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον
—	—	16 θανάτου ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ. παιδεύ-
		σας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.
		17 —

21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγε-
μὼν εἶπεν αὐτοῖς·
τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν
δύο ἀπολύσω ὑμῖν·
οἱ δὲ εἶπαν· τὸν
Βαραββᾶν.

[Cf. ver. 11.]

νην ἐν τῇ πόλει καὶ
φόνον βληθεὶς ἐν τῇ
φυλακῇ.

[ver. 18.]

§ 214. Pilate a third time declares Jesus innocent, but delivers Him
to be crucified.

22 λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶ-
τος· —

τί οὖν ποιήσω
Ἰησοῦν τὸν λεγόμε-
νον Χριστόν;

λέγουσιν πάντες·
σταυ-
ρωθήτω.

23 ὁ δὲ
ἔφη τί
γὰρ κακὸν ἐποίησεν;

οἱ δὲ πε-
ρισσῶς ἔκραζον

λέγοντες·
σταυρωθήτω.

24 ἰδὼν δὲ ὁ
Πειλᾶτος ὅτι οὐδὲν
ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλ-
λον θόρυβος γίνεται,
λαβὼν ὕδωρ ἀπενί-
ψατο τὰς χεῖρας ἀπέ-
ναντι τοῦ ὄχλου
λέγων· ἀθῶός εἰμι
ἀπὸ τοῦ αἵματος τού-
του· ὑμεῖς ὅψεσθε.
25 καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ
λαὸς εἶπεν· τὸ αἷμα

12 ὁ δὲ Πειλᾶ-
τος πάλιν ἀποκριθεὶς
ἔλεγεν αὐτοῖς· —

τί οὖν θέλετε ποιήσω
ὃν

λέγετε
τὸν βασιλέα τῶν

13 Ἰουδαίων; οἱ δὲ

πάλιν ἔκραξαν· σταυ-
ρωσον αὐτόν.

14 ὁ δὲ Πειλᾶτος
ἔλεγεν αὐτοῖς· τί
γὰρ ἐποίησεν κακόν;

οἱ δὲ πε-
ρισσῶς ἔκραξαν·

σταύρωσον αὐτόν.

15 ὁ δὲ
Πειλᾶτος

—

—

20 πάλιν δὲ ὁ Πειλᾶ-
τος προσεφώνησεν,
θέλων ἀπολυσαι τὸν
Ἰησοῦν.

21 οἱ δὲ ἐπε-
φώνουν λέγοντες·
σταύ-
ρων, σταύρου αὐτόν.

22 ὁ δὲ τρίτον
εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί
γὰρ κακὸν ἐποίησεν;
οὐδὲν αἴτιον θανάτου
εὔρον ἐν αὐτῷ· παι-
δεύσας* οὖν αὐτὸν

23 ἀπολύσω. οἱ δὲ
ἐπέ-
κειντο φωναῖς μεγά-
λαις αἰτούμενοι
αὐτὸν σταυρωθῆναι,
καὶ κατίσχυον αἱ
24 φωναὶ αὐτῶν. καὶ
Πειλᾶτος

* Ver. 16.

αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.		
—	βουλόμενος ποιῆσαι τὸ ἱκανὸν τῷ ὄχλῳ ἀπέλυσε αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν,	ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἷτημα αὐτῶν [Cf. ver. 20.]
26 τότε ἀπέλυσε αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν,	[ver. 7]	25 ἀπέλυσε δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς φυ- λακὴν, ὃν ᾔτοῦντο, τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέ- δωκεν
—	καὶ παρέ- δωκεν τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.	—
τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέ- δωκεν ἵνα σταυρωθῇ.		τῷ θελήματι αὐτῶν.

§ 215. *Jesus, arrayed in mock purple, is led away to be crucified.*

27 τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παρα- λαβόντες τὸν Ἰησοῦν	16 οἱ δὲ στρατιῶται	26 ^a — καὶ ὡς
εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπείραν.	ἀπήγαγον αὐτὸν ἐσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶν πραιτώριον, καὶ συνκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπείραν	ἀπήγαγον αὐτόν,
28 καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν χλαμύδα κοκ- κίνην περιέθη- καν αὐτῷ, καὶ πλέ- ξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν	17 καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέα- σιν αὐτῷ πλέ- ξαντες ἀκάνθινον στέφανον.	—
ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κε- φαλῆς αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γονυπετή- σαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιξαν αὐ- τῷ λέγοντες·	— [Cf. ver. 19.]	—
χαίρε ὁ βασιλεὺς 20 τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.	18 καὶ ἤρξ- αντο ἀσπάξεσθαι αὐ- τόν· χαίρε βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων	—
	19 καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτυν αὐτῷ, καὶ	—

31	καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ ἐκδύσαντες αὐτὸν τὴν χλαμύδα ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρώσαι.	20	τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἴδια ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσουσιν.	—
----	--	----	---	---

§ 216. *Simon the Cyrenian.* [Cf. § 104. Mt. xvi. 24.]

32	ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον [see below] ἄνθρωπον Κυρ- ηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα. — τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. —	21	καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρ- ηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. —	26 ^b	ἐπιλαβόμενοι Σίμωνα τινα Κυρ- ηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ — ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὅπισθεν τοῦ Ἰησοῦ.
----	--	----	---	-----------------	---

§ 217. *The Weeping Daughters of Jerusalem.* [Cf. § 126.]

—	—	27	Ἦκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν, αἱ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνον
—	—	28	αὐτόν. στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτὰς Ἰησοὺς εἶπεν· θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαίετε
—	—	29	ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, ὅτι ἰδοὺ ἐρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν· μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ αἱ
—	—	30	κοιλίαι αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἱ οὐκ ἔθρεψαν.* τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς
—	—	31	ὄρεσιν· πέσατε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς· καλυψάτε ἡμᾶς· ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται;

§ 218. *Crucifixion and Death of Jesus.*

33	[ver. 38.] ἐλθόντες εἰς τὸν τόπον	Καὶ	22	[ver. 27.] φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν	Καὶ	32	Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι συν αὐ- 33 ^a τῷ ἀναιρεθῆναι. καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον
----	---	-----	----	---	-----	----	--

* Cf. Luke xi. 27, 28.

<p>λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὃ ἐστίν</p>	<p>Γολγοθᾶν τόπον, ὃ ἐστίν με- θερμηνεῖσθαι κρα- νίου τόπος.</p>	<p>τὸν καλούμενον κρα-</p>
<p>34 κρα- νίου τόπος λεγό- μενος, ἔδωκαν αὐτῷ πινεῖν οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγ- μένον· καὶ γευσάμενος [Cf. ver. 48] οὐκ ἠθέλησεν</p>	<p>23 καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ἐσμυρνισ- μένον οἶνον· — [Cf. ver. 36] ὃς δὲ οὐκ</p>	<p>νίον, [Cf. ver. 36.]</p>
<p>35 πιεῖν. σταυ- ρώσαντες δὲ αὐτὸν διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βα- λόντες κλῆρον,</p>	<p>24 ἔλαβεν. καὶ σταυ- ροῦσιν αὐτόν, καὶ διαμερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βάλ- λοντες κλῆρον ἐπ’ αὐτὰ τίς τί ἄρη. ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. [ver. 27.]</p>	<p>[ver. 34.]</p>
<p>— [ver. 38]</p>	<p>—</p>	<p>33b — ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.</p>
<p>— [ver. 35]</p>	<p>— [ver. 24.]</p>	<p>34 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν· πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσιν. διαμερι- ζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔβαλον κλή- ρους. καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν· ἐξε- μυκτῆριζον δὲ οἱ ἀρχόντες λέγοντες· ἄλλους ἔσωσεν, σω- σάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστίν ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἐκλεκτός.</p>
<p>36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτόν ἐκεῖ· [vv. 41, 42] [Cf. ver. 40]</p>	<p>— [ver. 31.]</p>	<p>35 ἐνέπαιξαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, ὅσος προσφέροντες αὐτῷ καὶ λέγοντες· εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων σῶσον σε- αυτόν· ἦν δὲ καὶ</p>
<p>— [ver. 48] [ver. 42]</p>	<p>— [ver. 36.] [ver. 32.]</p>	<p>36 ἐπιγραφὴ ἐπ’ αὐτῷ· — ὁ βα- σιλεὺς τῶν Ἰουδαίων</p>
<p>37 καὶ ἐπύθησαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γε- γραμμένην· οἷτός ἐστίν Ἰησοῦς ὁ βα- σιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.</p>	<p>26 καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγε- γραμμένη — ὁ βα- σιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.</p>	<p>38 ἐπιγραφὴ ἐπ’ αὐτῷ· — ὁ βα- σιλεὺς τῶν Ἰουδαίων</p>

38 τότε σταυ-
ροῦνται σὺν αὐτῷ
δύο λησ-
ταί, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ
εἷς ἐξ εὐωνύμων.

39 οἱ δὲ παραπορευό-
μενοι ἐβλασφήμουν
αὐτόν, κινοῦντες τὰς
κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ

40 λέγοντες· ὁ
καταλύων τὸν ναὸν
καὶ ἐν τρισὶν ἡμέ-
ραις οἰκοδομῶν

σῶσον σεαυτόν, εἰ
υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
καὶ κατάρβηθι ἀπὸ
τοῦ σταυροῦ.

41 ὁμοίως οἱ ἄρχιε-
ρεῖς ἐμπαίζοντες
μετὰ
τῶν γραμματέων
καὶ πρεσβυτέρων

42 ἔλεγον· ἄλλους ἔσω-
σεν, ἑαυτὸν οὐ
δύναται σῶσαι·

— βασιλεὺς
Ἰσραὴλ ἐστίν, κατα-
βάτω νῦν ἀπὸ τοῦ
σταυροῦ

καὶ πιστεύσωμεν
43 ἐπ' αὐτόν. πέποι-
θεν ἐπὶ τὸν θεόν,
ρυσάσθω νῦν εἰ θέλει
αὐτόν· εἶπεν γὰρ
ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός·

44 τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ
ληστοὶ οἱ συσταυρω-
θέντες σὺν αὐτῷ
ὠνείδιζον αὐτόν.

27 καὶ
σὺν αὐτῷ

σταυροῦσιν δύο λησ-
τάς, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ
28 ἓνα ἐξ εὐωνύμων αὐ-
τοῦ.

29 καὶ οἱ παραπορευό-
μενοι ἐβλασφήμουν
αὐτόν, κινοῦντες τὰς
κεφαλὰς αὐτῶν καὶ
λέγοντες· οὐὰ ὁ
καταλύων τὸν ναὸν
καὶ

οἰκοδομῶν
30 τρισὶν ἡμέραις,
σῶσον σεαυτόν,
—

καταβὰς ἀπὸ
τοῦ σταυροῦ.

31 ὁμοίως καὶ οἱ ἄρχιε-
ρεῖς ἐμπαίζοντες
πρὸς ἀλλήλους μετὰ
τῶν γραμματέων

— ἔλεγον· ἄλλους ἔσω-
σεν, ἑαυτὸν οὐ

32 δύναται σῶσαι· ὁ
Χριστὸς ὁ βασιλεὺς
Ἰσραὴλ κατα-
βάτω νῦν ἀπὸ τοῦ
σταυροῦ ἵνα ἴδωμεν
καὶ πιστεύσωμεν.

—

καὶ
οἱ συνεσταυρω-
μένοι σὺν αὐτῷ
ὠνείδιζον αὐτόν·
—

οὗτος·
[ver. 33^b.]

—

—

[Cf. ver. 35.]

[ver. 35.]

[Lk. ἄρχοντες.]

[ver. 35.] [ver. 36.]

—

—

—

39 εἷς
δὲ τῶν κρεμασθέν-
των κακούργων
ἐβλασφήμει αὐτόν·
οὐχὶ σὺ εἶ ὁ Χριστός;
[Cf. ver. 35]
σῶσον σεαυτόν καὶ
40 ἡμᾶς. ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτιμῶν

		αὐτῷ ἔφη· οὐδὲ φοβῆ· σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρί-
—	—	41 ματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἀξια γὰρ ὧν ἐπράξαμε ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξεν.
—	—	42 καὶ ἔλεγεν· Ἰησοῦ, μνήσθητί μου ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ·
45 ἀπὸ δὲ ἑκτῆς ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.	33 καὶ γενομένης ὥρας ἑκτῆς σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.	43 ἀμὴν σοι λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.
46 — περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν [ver. 51]	34 — καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ [ver. 38]	44 καὶ ἦν ἡδὴ ὥσπερ ὥρα ἑκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης, τοῦ ἡλίου ἐκλιπόντος·
ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· ἡλεὶ ἡλεὶ, λεμὰ σαβαχθανεὶ; τοῦτ' ἐστίν· θεέ μου, θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέλιπες;	ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ· ἔλωι ἔλωι, λεμὰ σαβαχθανεὶ; ὁ ἐστίν· μεθερμηνεύομενον· ὁ θεός μου, ὁ θεός μου εἰς τί ἐγκατέλιπές με; καί	— ἐσχίσθη δὲ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσων.
47 τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἡλείαν	35 τινες τῶν παρεστώτων ἀκούσαντες ἔλεγον· ἴδε Ἡλείαν φωνεῖ.	—
48 φωνεῖ οὗτος. καὶ εὐθέως δραμῶν εἰς ἐξ αὐτῶν καὶ λαβὼν σπύγγον πλήσας τε ὄξους καὶ περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν, οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον· ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας σῶσον αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς	36 δραμῶν δέ τις καὶ γεμίσας σπύγγον ὄξους περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν, — λέγων· ἀφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας καθελεῖν αὐτόν.	[ver. 36.]
50 τόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράζας φωνῇ μεγάλῃ ἀφῆκεν	37 τόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφεῖς	[Cf. ver. 36.] — 46 καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ

—	φωνὴν μεγαλὴν	ὁ Ἰησοῦς
τὸ πνεῦμα.	ἐξέπνευσεν.	εἶπεν· πᾶτερ εἰς χεῖ- ράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου. τοῦτο δὲ εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

§ 219. *Extraordinary Portents: The Centurion's Testimony.*

51 Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέ- τασμα τοῦ ναοῦ ἐσ- χίσθη ἄνωθεν ἕως κάτω εἰς δύο. καὶ ἡ γῆ ἐσεισθη καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, 52 καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἄγων 53 ἠγέρθησαν καὶ ἐξ- ελθόντες ἐκ τῶν μνη- μείων μετὰ τὴν ἔγερ- σιν αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν 54 πολλοῖς. ὁ δὲ ἐκατοντάρχης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ιδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γινόμενα ἐφοβήθησαν σφό- δρα, — λέγοντες· ἄληθώς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.	38 Καὶ τὸ καταπέ- τασμα τοῦ ναοῦ ἐσ- χίσθη εἰς δύο ἀπο ἄνω- θεν ἕως κάτω. — — — — 39 ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὸς ἐξ ἑναντίας αὐτοῦ — ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν, — — εἶπεν· ἄληθώς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς ἦν θεοῦ.	[ver. 45.] — — — — 47 ἰδὼν δὲ ὁ ἐκατοντάρχης — τὸ γινόμενον — ἐδόξαζεν τὸν θεὸν λέγων· ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος — δίκαιος ἦν.
--	--	---

§ 220. *The Spectators and the Attendant Women.*

—	—	48 Καὶ πάντες οἱ συν- παραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωρήσαντες τὰ γινόμενα, τύπ- τοντες τὰ στήθη
—	—	49 ὑπέστρεφον. εἰστή-

55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυν-
αῖκες πολλαὶ ἀπὸ
μακρόθεν θεωροῦσαι,
αἰτῖνες ἡκο-
λούθησαν τῷ
Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς
Γαλιλαίας διακο-
νοῦσαι αὐτῷ.

56 ἐν αἷς ἦν
Μαρία ἡ Μαγδαλ-
ηνή, καὶ Μαρία ἡ
τοῦ Ἰακώβου
καὶ Ἰωσήφ
μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ
τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.
[ver. 55.]

—

40 Ἦσαν δὲ καὶ γυν-
αῖκες ἀπὸ
μακρόθεν θεωροῦσαι,

[ver. 41]

ἐν αἷς καὶ
Μαρία Μαγδαλ-
ηνή καὶ Μαρία ἡ
τοῦ Ἰακώβου τοῦ
μικροῦ καὶ Ἰωσήτος
μητηρ καὶ Σαλώμη,

41 αἱ ὅτε ἦν ἐν τῇ
Γαλιλαίᾳ ἡκολού-
θουν αὐτῷ καὶ διη-
κόνουν αὐτῷ, καὶ
ἄλλαι πολλαὶ αἱ
συναναβᾶσαι αὐτῷ
εἰς Ἱεροσόλυμα.

κεισαν δὲ πάντες
οἱ γνωστοὶ αὐτῷ
ἀπὸ μακρόθεν,
καὶ γυν-
αῖκες —

— [ver. 48]
αἱ συνακο-

λουθοῦσαι αὐτῷ
[ver. 55] ἀπὸ τῆς
Γαλιλαίας, [viii. 2,
3] ὁρῶσαι
ταῦτα.

[viii. 2.]

[viii. 3, ἕτεροι πολ-
λαί.]§ 221. *Burial of Jesus by Joseph of Arimathæa.*

57 Ὁψίας δὲ γενο-
μένης, —
ἦλθεν
ἄνθρωπος πλούσιος
ἀπὸ Ἀριμαθαίας,
τοῦνομα Ἰωσήφ

ὃς καὶ αὐτὸς
ἐμαθητεύθη τῷ Ἰη-
σοῦ.

58 οὗτος προσ-

42 Καὶ ἥδη ὀψίας γενο-
μένης, ἐπεὶ ἦν παρα-
σκευή, ὃ ἐστὶν προ-
43 σάββατον, ἔλθων

Ἰωσήφ
ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας,
εὐσχήμων βουλευτῆς

ὃς καὶ αὐτὸς ἦν

προσδεχόμενος τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
τολμήσας εἰς-
210

50 Καὶ
[ver. 54]

ἰδοὺ ἄνθρωπον

ὀνόματι Ἰωσήφ
βουλευτῆς

ὑπάρχων καὶ ἄνθρωπος
ἀγαθὸς καὶ δίκαιος,
51 οὗτος οὐκ ἦν

συνκατατιθέ-
μενος τῇ βουλῇ καὶ
τῇ πράξει αὐτῶν,
ἀπὸ Ἀριμαθαίας πό-
λεως τῶν Ἰουδαίων,
ὃς προσεδέχετο τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
52 οὗτος προσ-

ελθὼν τῷ
Πειλάτῳ ἡγή-
σατο τὸ σῶμα
τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ
Πειλάτος
—
—
ἐκέλευσεν ἀποδοθῆ-
ναι.
59 καὶ λαβὼν τὸ σῶμα
ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν
αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ
60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ
ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ
μνημείῳ ὃ ἐλα-
τόμησεν ἐν τῇ πέτ-
ρᾳ, καὶ
προσκύλισας λίθον
μέγαν τῇ θύρᾳ
τοῦ μνημείου ἀπ-
ῆλθεν.
—
—
61 ἦν δὲ ἐκεῖ
Μαριὰμ ἡ Μαγδα-
ληνὴ καὶ ἡ ἄλλη
Μαρία
καθήμεναι ὑπέναντι
τοῦ τάφου.
—

ἦλθεν πρὸς τὸν
Πειλάτον καὶ ἡγή-
σατο τὸ σῶμα
τοῦ Ἰησοῦ. ὁ
δὲ Πειλάτος ἐθαύ-
μαζεν εἰ ἤδη τέθνη-
κεν, καὶ προσκαλε-
σάμενος τὸν κεντυ-
ρίωνα ἐπηρώτησεν
αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέ-
15 θανεν, καὶ γνοὺς
ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος
ἐδωρήσατο τὸ
πτῶμα τῷ Ἰωσήφ.
46 καὶ ἀγοράσας σιν-
δόνα, καθελὼν αὐτὸν
ἐνείλησεν
τῇ σινδόνι,
καὶ κατέθηκεν αὐτὸν
ἐν —
μνήματι ὃ ἦν λελα-
τομημένον ἐκ πέτ-
ρας, — καὶ
προσεκύλισεν λίθον
ἐπὶ τὴν θύραν
τοῦ μνημείου.

[ver. 42.]

[ver. 41.]

47 ἡ δὲ
Μαρία ἡ Μαγδα-
ληνὴ καὶ
Μαρία ἡ Ἰωσήτος
ἐθεώρουν
ποῦ
τέθειται.
—

ελθὼν τῷ
Πειλάτῳ ἡγή-
σατο τὸ σῶμα
τοῦ Ἰησοῦ,
—
—
53 καὶ καθελὼν
ἐνετύλιξεν
αὐτὸ σινδόνι,
καὶ ἔθηκεν αὐτὸν
ἐν
μνήματι λα-
ξευτῷ,
οὐ οὐκ ἦν οὐδεὶς
οὐδέπω κείμενος.
—

54 καὶ ἡμέρα ἦν
παρασκευῆς, καὶ
σάββατον ἐπέφωσ-
55 κεν. κατακολουθή-
σασαι δὲ γυναῖκες,
αἵτινες ἦσαν συνελη-
λυθῆναι ἐκ τῆς Γαλι-
λαίας αὐτῷ,

ἐθεάσαντο
τὸ μνημεῖον καὶ ὡς
ἐτέθη τὸ σῶμα αὐ-
56 τοῦ, ὑποστρέψασαι
δὲ ἠτοίμασαν ἄρώ-
ματα καὶ μύρα· καὶ
τὸ μὲν σάββατον
κατὰ τὴν ἐντολήν.

§ 222. *A Guard set over the Tomb, and the Stone sealed.*

62	Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ	—	—
63	Φαρισαῖοι πρὸς Πειλᾶτον λέγοντες· κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκείνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι	—	—
64	ζῶν· μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ· ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη	—	—
65	χείρων τῆς πρώτης. ἔφη αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· ἔχετε κουστωδία· ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. οἱ δὲ πορευθέντες ἡσφάλισαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.	—	—

§ 223. *The Stone rolled away: "He is Risen."*

XXVIII.	XVI.	XXIV.
1 Ὅψι δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων	1 Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου	1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὀρθρου βαθείως τὸ μνημα ἦλθον
ἦλθεν Μαριάμ ἡ Μαгдаληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία	Μαρία ἡ Μαгдаληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ Σαλώμῃ ἡ γόρασαν ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψω-	[xxiii. 55] * [xxiii. 56] φέρουσαι αὐτῷ ἡτοίμασαν ἀρώματα.
[See above.]	2 σιν αὐτόν. καὶ λίαν πρωὶ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημα, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.	[See above.]
2 καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγενετο μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.	3 καὶ ἔλεγον πρὸς ἐαυτάς· τίς ἀποκυ-	—

* Luke xxiv. 10.

[Cf. above.]	λίσει ἡμῖν τὸν λίθον	
	ἐκ τῆς θύρας τοῦ	
4	μνημείου; καὶ ἀνα-	2 εἶρον δὲ
	βλέψασαι θεωροῦσιν	τὸν λίθον ἀποκεκυ-
[ver. 60.]	ὅτι ἀνακεκύ-	λισμένον ἀπὸ τοῦ
	λισται ὁ λίθος·	μνημείου,
	ἦν γὰρ μέ-	—
5	γας σφόδρα, καὶ	3 εἰσελθοῦσαι δὲ
	εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ	οὐχ εἶρον
	μνημεῖον	τὸ σῶμα τοῦ κυρίου
—	—	4 Ἰησοῦ. καὶ ἐγένετο
—	—	ἐν τῷ ἀπορεῖσθαι
3	ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ	αὐτὰς περὶ τούτου,
ὡς ἀστραπή, [ver. 2]	εἶδον	καὶ ἰδοὺ
[ver. 2]	νεανίσκον	ἄνδρες δύο
καὶ τὸ ἔνδυμα	καθήμενον ἐν	ἐπέστησαν αὐταῖς
αὐτοῦ	τοῖς δεξιοῖς	ἐν ἐσθῇτι
λευκὸν ὡς	περιβεβλημένον	ἀστραπ-
4	χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ	τούση·
φοβου αὐτοῦ ἐσείσ-	στολὴν λευκὴν,	5 ἐμφόβων δὲ
θησαν	—	γενομένων αὐ-
οἱ τηροῦντες καὶ	—	τῶν καὶ
ἐγενήθησαν ὡς νεκ-	—	—
ροί.	—	κλινουσῶν τὰ
5	ἀποκρίθεις δὲ ὁ	πρόσωπα εἰς τὴν
ἄγγελος εἶπεν	ἐξεθαμβήθησαν.	γῆν,
ταῖς γυναιξίν· μὴ	6 ὁ δὲ	εἶπαν πρὸς
φοβεῖσθε ὑμεῖς·	λέγει	αὐτάς·
οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν	αὐταῖς· μὴ	—
τὸν ἐσταυρωμένον	ἐκθαμβείσθε.	—
ζητεῖτε. —	— Ἰησοῦν	—
—	ζητεῖτε τὸν Ναζαρη-	τί
—	νὸν τὸν ἐσταυρω-	—
—	μένον· —	ζῶντα μετὰ
6	ὅστις	6 τῶν νεκρῶν; οὐκ
ἔστιν ὧδε·	ἡγέρθη, οὐκ ἔστιν	ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ
ἡγέρθη γάρ,	ὧδε· —	ἡγέρθη.
—	—	μνήσθητε ὡς
—	—	ἐλάλησεν ὑμῖν* ἔτι.
—	—	ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,
—	—	7 λέγων τὸν υἱὸν τοῦ
—	—	ἀνθρώπου ὅτι δεῖ
—	—	παραδοθῆναι εἰς χεῖ-
—	—	ρας ἀνθρώπων ἀμαρ-

* There is no mention of this announcement in any of the Evangelists.

— δεῦτε,
 ἴδετε τὸν τόπον ὅπου
 7 ἔκειτο. καὶ ταχὺ
 πορευθεῖσαι εἶπατε
 τοῖς μαθηταῖς αὐ-
 τοῦ —
 ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ
 τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ
 προάγει ὑμᾶς εἰς
 τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ
 αὐτὸν ὄψεσθε.
 ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.
 [Cf. xxvi. 32.]

— ἴδε ὁ τόπος ὅπου
 7 ἔθηκαν αὐτόν. ἀλλὰ
 ὑπάγετε εἶπατε
 τοῖς μαθηταῖς αὐ-
 τοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ
 ὅτι
 προάγει ὑμᾶς εἰς
 τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ
 αὐτὸν ὄψεσθε,*
 καθὼς εἶπεν ὑμῖν.*
 [Cf. xiv. 28.]

τωλῶν καὶ σταυρω-
 θῆναι καὶ τῇ τρίτῃ
 ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.
 8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν
 ῥημάτων αὐτοῦ,
 —
 —

§ 224. *The Return of the Women from the Tomb.*

8 Καὶ ἀπελθοῦσαι
 ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνη-
 μείου μετὰ φόβου
 καὶ χαρᾶς μεγάλης
 ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι
 τοῖς
 μαθηταῖς αὐτοῦ.
 —
 —
 —

8 Καὶ ἐξελθοῦσαι
 ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνη-
 μείου·
 εἶχεν γὰρ αὐτὰς
 τρόμος καὶ ἔκστασις,
 —
 καὶ
 οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον·
 [Cf. ver. 7.]
 ἐφοβοῦντο γάρ.

9 Καὶ ὑποστρέψασαι
 ἀπὸ τοῦ μνη-
 μείου
 —
 —
 ἀπήγγειλαν
 πάντα ταῦτα τοῖς
 ἑνδεκα καὶ πᾶσιν
 τοῖς λοιποῖς.
 —

10 ἦσαν δὲ ἡ Μαγδα-
 ληνὴ Μαρία καὶ
 Ἰωάννα καὶ Μαρία
 ἡ Ἰακώβου, καὶ αἱ
 λοιπαὶ † σὺν αὐταῖς
 ἔλεγον πρὸς τοὺς
 ἀποστόλους ταῦτα.
 11 καὶ ἐφάνησαν ἐνώ-
 πιον αὐτῶν ὥσει
 λῆρος τὰ ῥήματα
 ταῦτα, καὶ ἠπίστουν
 12 αὐταῖς. —

* Ambiguous; is it the Women or the Eleven? Matthew is quite distinct.

† Cf. xxiii. 49, 55.

§ 225. *Jesus appears to Mary Magdalene (and Mary the Mother of James).*

9	Καὶ ἰδὸν Ἰησοῦς ὑπὸν ἡ- σεν αὐταῖς λέγων· χαίρετε.	9 *	Ἀναστὰς δὲ πρῶτῃ πρῶτῃ σαββάτου ἐφάνη πρῶτον Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἐπὶ τὰ 10 δαιμόνια. ἐκείνη πορευ- θεῖσα	[Cf. ver. 10.]
	αἱ δὲ προσελ- θοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύ- 10 νησαν αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ φο- βεῖσθε· ὑπάγετε ἀπαγγεί- λατε τοῖς ἀδελφοῖς μου		ἀπήγγει- λεν τοῖς μετ' αὐτοῦ γενο- μένοις, πενθοῦσιν καὶ κλαίουσιν.	[Cf. ver. 10.]
	ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἐκεῖ με ὄψονται.	11	καὶ ἐκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ἔζη καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς ἡπίστη- σαν.	

§ 226. *The Treachery of the Guards.*

11	Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδὸν τινὲς τῆς κου- στωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀνῆγγειλαν	—	—
12	τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων συμ- βούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν	—	—
13	τοῖς στρατιώταις, λέγοντες· εἶπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἐκλεψαν	—	—
14	αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων. καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν καὶ	—	—
15	ὑμᾶς ἀμερίμους ποιήσομεν. οἱ δὲ λα- βόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθη- σαν· καὶ ἐφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίους μέχρι τῆς σήμερον.	—	—

§ 227. *Jesus appears to Two Disciples at Emmaus and eats with them.*

—	12 Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν	13	Καὶ ἰδὸν δύο ἐξ αὐτῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἦσαν πορευόμενοι εἰς κώμην ἀπέχουσαν στι- δίου ἐξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ἡ ὄνομα
—	ἐφανερώθη ἐν	14	Ἐμμαοῦς, καὶ αὐτοὶ ὠμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων.
—	ἐτέρα μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν.	15	καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζη- τεῖν, καὶ αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπο-

* The last twelve verses of Mark are not found in the oldest MSS.

—	—	16	ρεύετο αὐτοῖς· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν
—	—	17	ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγινῶναι αὐτόν. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες ;
—	—	18	καὶ ἐστάθησαν σκυθρωποί. ἀποκριθεὶς δὲ εἰς, ᾧ ὄνομα Κλεόπας, εἶπεν πρὸς αὐτόν· σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλὴμ καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύ-
—	—	19	ταις ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ποῖα ; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ πάντος
—	—	20	τοῦ λαοῦ, ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα
—	—	21	θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ· ἀλλὰ γε καὶ σὺν
—	—	22	πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. ἀλλὰ καὶ γυναῖκες
—	—	23	τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθρῖναι ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ μὴ εὐροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἤλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν
—	—	24	ἀγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. καὶ ἀπήλθον τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ
—	—	25	γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς· ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεῦναι ἐπὶ πᾶσιν
—	—	26	οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται. οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς
—	—	27	τὴν δόξαν αὐτοῦ ; καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋ- σέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερ- μήνευσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ
—	—	28	περὶ ἑαυτοῦ. καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προστεποιήσατο
—	13* κἀκείνοι ἀπελ- θόντες ἀπήγ- γειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκεῖνος ἐπί- στευσαν.	29	πορρωτέρῳ πορεύεσθαι· καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες· μένιν μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἤδη ἡ ἡμέρα.
—	—	30	καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μέναι σὺν αὐτοῖς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν† τὸν ἄρτον εὐλόγησεν καὶ κλάσας
—	—	31	ἐπέδιδου αὐτοῖς· αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς
—	—	32	ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὥς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ δόξῃ, ὥς διή- νοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς ;

* Cf. Lk. xxiv. 9.

† Cf. Lk. xxii. 19 ; Matt. xxvi. 26.

§ 228. *Jesus appears to the Eleven at Jerusalem and eats with them.*

—	—	33	Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ εῖρον ἡθροισμένους τοὺς ἑνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς,
—	—	34	λέγοντας ὅτι ὄντως ἡγέρθη ὁ
—	—	35	κύριος καὶ ὤφθη Σίμωνι. καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.
—	14 Ὑστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκα ἐφανέρωθη, καὶ	36	ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων αὐτοὺς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν.
—	—	37	πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμβοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα
—	—	38	θεωρεῖν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν;
—	—	39	ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι ἐγὼ εἰμι αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκας καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμέ
—	ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγγεγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν.	41	θεωρεῖτε ἔχοντα. ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς· ἔχετε τι βρώσιμον
—	—	42	ἐνθάδε; οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ
—	—	43	ἰχθύος ὅπου μέρος· καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

§ 229. *Jesus appears to the Eleven in Galilee.*

16	Οἱ δὲ ἑνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο	—	—
17	αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων· ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ	15	Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.
18	—	—	—
19	—	—	—
20	—	—	—

[Cf. ver. 7.]

[Cf. ver. 47.]

πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς
συντελείας τοῦ αἰῶνος.

16

πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς
σωθήσεται, ὃ δὲ ἀπιστήσας

17

κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ
τοῖς πιστεύουσιν ταῦτα πα-
ρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνό-
ματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦ-
σιν, γλώσσαις λαλήσουσιν

18

καιναῖς, ὅφεις ἁροῦσιν, κἄν
θανάσιμόν τι πίωσιν οὐ μὴ
αὐτοὺς βλάβει, ἐπὶ ἁρρώσ-
τους χεῖρας ἐπιθήσουσιν
καὶ καλῶς ἔξουσιν.

§ 230. The Farewell Commands of Jesus.

—	—	44	Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς· οὗτοι οἱ λόγοι μου, οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως καὶ προφῆταις καὶ
—	—	45	ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. τότε διήνοιξεν αὐτῶν
—	—	46	τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι οὕτως γέγραπται παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ
[Cf. ver. 19.]	[Cf. ver. 15.]	47	τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν εἰς ἅφεςιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ.
—	—	48	49 ὑμεῖς μάρτυρες τούτων. καὶ γὰρ ἐξαποστ-τέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὐ ἐνδύσησθε ἐξ ὕψους δύναμιν.
—	—		

§ 231. The Ascension of Jesus.

—	19	ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λα- λῆσαι αὐτοῖς ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ	50	Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἕως πρὸς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐ-
—	20	δεξιῶν τοῦ θεοῦ· ἐκείνοι δὲ ἐξελθόντες	51	τούς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς διέστη
			52	ἀπ' αὐτῶν. καὶ αὐτοὶ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερου- σαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης,
			53	καὶ ᾗσαν διαπαντός ἐν τῷ ἱερῷ αἰνοῦντες τὸν θεόν.
		ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργούντος καὶ τὸν λόγον βεβαιούντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημεῖων. ἀμὴν.		

INDEX

FOR EACH GOSPEL IN ITS ORDER.

MATTHEW.

CHAP.	VER.	PAGE	CHAP.	VER.	PAGE
I.	1-17	5, 6	XII.	1-8	49, 50
	18-25	6, 7		9-14	50-52
II.	1	7, 8		15-21	52, 53
	2-12	8		22-23	60
	13-15	9		24-37	61, 62
	16-18	9, 10		38-45	63, 64
	19-22	10, 11		46-50	64, 65
	23	11	XIII.	1-9	65, 66
III.	1-10	12-15		10-17	66, 67
	11, 12	15, 16		18-23	67, 69
	13-17	16, 17		24-30	70
IV.	1-11	18-20		31, 32	71
	12	20		33-35	71, 72
	13-17	20		36-43	72
	18-22	21		44	72
	23-25	21		45-46	72
V.	1-48	23-26		47-52	73
VI.	1-33	27-30		53-58	82
VII.	1-27	30-32	XIV.	1-12	83-85
	28-29	33		13-21	85-88
VIII.	1-4	36		22-33	88, 89
	5-13	37		34-36	89
	14-15	38	XV.	1-20	90-92
	16-18	38		21-28	92, 93
	19-22	38		29-31	93, 94
	23-27	38		32-39	94, 95
	28-34	39	XVI.	1-12	95, 96
IX.	1	39		13-28	97-100
	2-8	40, 41	XVII.	1-13	100-103
	9-15	41-43		14-21	103-105
	16, 17	43		22, 23	106
	18-26	44		24-27	106
	27-31	44	XVIII.	1-5	107
	32-34	44		6-11	108-110
	35-38	45		12-14	131
X.	1-42	45-47		15-22	135, 136
XI.	1	47		23-35	136
	2-6	47	XIX.	1-12	139-141
	7-19	47, 48		13-15 ^a	141, 142
	20-24	48		15 ^b -22	142, 143
	25-30	49		23-26	143, 144

INDEX FOR EACH GOSPEL IN ITS ORDER.

MATTHEW—*continued.*

CHAP.	VER.	PAGE	CHAP.	VER.	PAGE
	27-30 . . .	144, 145	XXVI.	14-16 . . .	184
XX.	1-16 . . .	145, 146		17-19 . . .	184-186
	17-19 . . .	146, 147		20-25 . . .	186, 187
	20-28 . . .	147, 148		26-30 . . .	187, 188
	29-33 . . .	148, 149		31-35 . . .	189
XXI.	1-11 . . .	151-153		36-46 . . .	190-192
	12-17 . . .	153, 154		47-56 . . .	192-194
	18, 19 . . .	154		57 . . .	194
	20-22 . . .	156		58-75 . . .	194-199
	23-27 . . .	157, 158	XXVII.	1, 2 . . .	199
	28-32 . . .	158		3-10 . . .	199-200
	33-46 . . .	159-161		11-14 . . .	200
XXII.	1-14 . . .	161, 162		15-21 . . .	202, 203
	15-22 . . .	162, 163		22-26 . . .	203
	23-33 . . .	163-165		27-31 . . .	204, 205
	34-40 . . .	165, 166		32 . . .	205
	41-46 . . .	166, 167		33-50 . . .	205-209
XXIII.	1-39 . . .	167-170		51-54 . . .	209
XXIV.	1, 2 . . .	170, 171		55, 56 . . .	210
	3-14 . . .	171-174		57-61 . . .	210, 211
	15-51 . . .	174-179		62-66 . . .	212
XXV.	1-13 . . .	179, 180	XXVIII.	1-7 . . .	212-214
	14-46 . . .	180-182		8 . . .	214
XXVI.	1, 2 . . .	182, 183		9, 10 . . .	215
	3-5 . . .	183		11-15 . . .	215
	6-13 . . .	183, 184		16-20 . . .	217-218

MARK.

I.	1 . . .	5	IV.	1-9 . . .	65, 66
	2-6 . . .	13, 14		10-12 . . .	66, 67
	7, 8 . . .	15, 16		13-20 . . .	68, 69
	9-11 . . .	16, 17		21-25 . . .	69, 70
	12, 13 . . .	18-20		26-29 . . .	70, 71
	14 . . .	20		30-32 . . .	71
	15 . . .	20		33, 34 . . .	73
	16-20 . . .	21		35-41 . . .	73, 74
	21 . . .	32	V.	1-20 . . .	75-78
	22 . . .	33		21-43 . . .	78-81
	23-28 . . .	33	VI.	1-6 . . .	82
	29-31 . . .	33, 34		7-13 . . .	82, 83
	32-34 . . .	34		14-29 . . .	83-85
	35-39 . . .	35		30-44 . . .	85-88
	40-45 . . .	36, 37		45-52 . . .	88, 89
II.	1-12 . . .	39-41		53-56 . . .	89
	13-20 . . .	41-43	VII.	1-23 . . .	90-92
	21, 22 . . .	43		24-30 . . .	92, 93
	23-28 . . .	49, 50		31 . . .	93
III.	1-6 . . .	50-52		32-37 . . .	94
	7-19 ^a . . .	52-54	VIII.	1-10 . . .	94, 95
	19 ^b . . .	59		11-13 . . .	95, 96
	20-30 . . .	60-62		14-21 . . .	96
	31-35 . . .	64, 65		22-26 . . .	97

INDEX FOR EACH GOSPEL IN ITS ORDER.

MARK—*continued.*

CHAP.	VER.	PAGE	CHAP.	VER.	PAGE
VIII.	27-38	97-100	XIII.	28-31	177
IX.	1	100		32-33 ^a	177, 178
	2-13	100-103		33 ^b	178-180
	14-29	103-105		34	180
	30-32	106		35-37	181
	33 ^a	106	XIV.	1, 2	183
	33 ^b -37	107, 108		3-9	183, 184
	38-41	108		10, 11	184
	42-48	108, 109		12-16	184-186
	49, 50	130		17-21	186, 187
X.	1-12	139-141		22-26	187, 188
	13-16	141, 142		27-31	189
	17-22	142, 143		32-42	190-192
	23-27	143, 144		43-50	192-194
	28-31	144, 145		51-53	194
	32-34	146, 147		54-72	194-199
	35-45	147, 148	XV.	1	199
	46-52	148, 149		2-5	200
XI.	1-11 ^a	151-153		6-11	202
	11 ^b , 11 ^c	153, 154		12-15	203, 204
	12-14	154		16-20	204, 205
	15-19	155, 156		21	205
	20-26	156		22-37	205-209
	27-33	157, 158		38, 39	209
XII.	1 ^a	158		40, 41	210
	1 ^b -12 ^a	158-161		42-47	210, 211
	12 ^b -17	162, 163	XVI.	1-7	212-214
	18-27	163-165		8	214
	28-34	165, 166		9-11	215
	35-37 ^a	166, 167		12	215
	37 ^b -40	167, 168		13	216
	41-44	170		14	217
XIII.	1, 2	170, 171		15	217
	3-13 ^b	171-174		16-18	218
	14-23	174, 175		19-20	210
	24-27	176, 177			

LUKE.

I.	1-4	1	III.	1-14	12-15
	5-25	1, 2		15-18	15, 16
	26-38	2, 3		19, 20	16
	39-56	3, 4		21, 22	16, 17
	57-79	4, 5		23-38	17, 18
	80	5	IV.	1-13	18-20
II.	1-7	7		14 ^a	20
	8-20	8, 9		14 ^b	21
	21	10		15-30	22
	22-38	10, 11		31	32
	39	11		32	33
	40	11		33-37	33
	41-51	12		38, 39	33, 34
	52	12		40, 41	34

INDEX FOR EACH GOSPEL IN ITS ORDER.

LUKE—continued.

CHAP.	VER.	PAGE	CHAP.	VER.	PAGE
IV.	42-44	35	XII.	16-21	120
V.	1-11	35, 36		22-31	120, 121
	12-16	36, 37		32-34	121
	17-26	39-41		35-44	121, 122
	27-35	41-43		45-48	122, 123
	36-39	43		49-53	123
VI.	1-5	49, 50		54-59	123, 124
	6-11	50-52	XIII.	1-5	124
	12-16	53, 54		6-9	124
	17-49	54-56		10-17	124, 125
VII.	1-10	56, 57		18, 19	125
	11-17	57		20, 21	125
	18-23	57, 58		22-30	125, 126
	24-35	58, 59		31-35	126, 127
	36-49	59, 60	XIV.	1-6	127
VIII.	1-3	64		7-11	127, 128
	4-8	65, 66		12-14	128
	9, 10	66, 67		15-24	128, 129
	11-15	68, 69		25-27	129
	16-18	69, 70		28-32	129, 130
	19-21	70		33	130
	22-25	73, 74		34, 35	130
	26-39	75-78	XV.	1-7	130, 131
	40-56	78-81		8-10	131
IX.	1-6	82, 83		11-32	131, 132
	7-9	83, 84	XVI.	1-13	133
	10-17	85-88		14-17	133, 134
	18-27	97-100		18	134
	28-36	100-102		19-31	134, 135
	37-43 ^a	103-105	XVII.	1-4	135, 136
	43 ^b -45	106		5, 6	137
	46-48	107, 108		7-10	137
	49, 50	108		11-19	137
	51-56	110		20-37	137, 138
	57, 58	110	XVIII.	1-8	138, 139
	59, 60	110		9-14	139
	61, 62	110		15-17	141, 142
X.	1-16	111		18-23	142, 143
	17-20	111, 112		24-27	143, 144
	21-24	112		28-30	144, 145
	25-37	112, 113		31-34	146, 147
	38-42	113		35-43	148, 149
XI.	1-4	113	XIX.	1-10	149, 150
	5-13	114		11-27	150, 151
	14, 15	114		28-38	151-153
	16	114		39-44	153
	17-26	114, 115		45-48	155, 156
	27, 28	115	XX.	1-8	157, 158
	29-32	115, 116		9 ^a	158
	33-36	116		9 ^b -19	158-161
	37-54	116-118		20-26	162, 163
XII.	1-12	118, 119		27-40	163-165
	13-15	119, 120		41-44	166, 167

INDEX FOR EACH GOSPEL IN ITS ORDER.

LUKE—*continued.*

CHAP.	VER.	PAGE	CHAP.	VER.	PAGE
XX.	45-47	167, 168	XXIII.	1	199
XXI.	1-4	170		2-5	200, 201
	5, 6	170, 171		6-12	201
	7-19	171-174		13-17	201
	20-24	174, 175		18, 19	202
	25-36	176-178		20-25	203, 204
	37, 38	182		26 ^a	204
XXII.	1, 2	183		26 ^b	205
	3-6	184		27-31	205
	7-13	184-186		32-46	205-209
	14-18	186		47	209
	19-23	187-188		48, 49	209, 210
	24-30	188		50-56	210, 211
	31-34	188-189	XXIV.	1-8	212-214
	35-38	189, 190		9-12	214
	39-46	190-191		13, 32	215-216
	47-53	192-194		33-43	217
	54 ^a	194		44-48	218
	54 ^b -71	194-197		50-53	218

Date Due

DEC 22 1969

[illegible]

24873

BS

2567

.C187

24873

Bible. N.T. Gospels, Synop-
tic. Greek.

The first three Goss
in Greek.

DATE
LOANED

BORROWER'S NAME

12-8-69 J. Zook

